

ประสบการณ์ในการศึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตของนิสิต
ระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา

นางสาวกชพร จุ่มมณี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-6195-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EXPERIENCES IN COUNSELING PRACTICUM OF
MASTER'S DEGREE STUDENTS IN COUNSELING PSYCHOLOGY

Miss Kotchaworn Chuymanee

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Counseling Psychology

Faculty of Psychology
Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-17-6195-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิตของนิสิต
	ระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา
โดย	นางสาวกชกร จุ่มณี
สาขาวิชา	จิตวิทยาการปรึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ไสริศ โปธิแก้ว

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะจิตวิทยา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เขี่ยมสุภาสิต)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ นลราชสุวรรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไสริศ โปธิแก้ว)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราพร เกศพิชญวัฒนา)

สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กชวร จุยมณี : ประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. (EXPERIENCES IN COUNSELING PRACTICUM OF MASTER'S DEGREE STUDENTS IN COUNSELING PSYCHOLOGY) อ. ที่ปรึกษา: รศ.ดร.โสริช โพธิแก้ว, 140หน้า. ISBN 974-17-6195-3.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ลงทะเบียนวิชาการศึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตในปีการศึกษา 2547 จำนวน 15 ราย การเก็บข้อมูลใช้การสนทนากลุ่ม การบันทึกของนิสิตและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตสามารถวิเคราะห์ออกมาได้ 6 ประเด็น โดยแบ่งตามช่วงเวลาของประสบการณ์เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1. ประสบการณ์ในระยะก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และ 2. ประสบการณ์ในระยะระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ประเด็นหลักของประสบการณ์ในระยะก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยามี 2 ประเด็น คือ 1. ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้รับจากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิต และ 2. การเตรียมตัวก่อนการปฏิบัติงาน ประเด็นหลักของประสบการณ์ในระยะระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยามี 4 ประเด็น คือ 3. ความยากลำบากและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติ 4. การเพิ่มประสิทธิภาพในวิชาชีพ ด้วยความสนับสนุน กำลังใจและการช่วยเหลือ 5. การเรียนรู้วิชาชีพ และ 6. คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตร.....จิตวิทยาการปรึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต..... กชวร จุยมณี
ปีการศึกษา..... 2548..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... โสริช โพธิแก้ว

4578101238 : MAJOR COUNSELING PSYCHOLOGY

KEYWORD:COUNSELING PRACTICUM EXPERIENCES/ COUNSELING MASTER STUDENTS

KOTCHAWORN CHUYMANEE: EXPERIENCES IN COUNSELING PRACTICUM OF
 MASTER'S DEGREE STUDENTS IN COUNSELING PSYCHOLOGY. THESIS
 ADVISOR: ASSOC.PROF.SOREE POKAEO, Ed.D., 140 pp. ISBN 974-17-6195-3.

The purpose of this research was to study experiences in counseling practicum of the counseling master students by using the qualitative research method of a phenomenological inquiry. The research participants were 15 counseling psychology master students from the Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, who registered in Practicum in Counseling of the first semester, 2004 academic year. Data were collected through focus group technique, students' logs and participant's observation. The findings were categorized into 6 themes of experiences from 2 phases: 1. pre-counseling practice experiences and 2. during and post counseling practice experiences.

Two themes of experiences from pre-counseling practice were emerged: 1) Anticipating to gain something from the practicum and 2) Preparation for practicing. Themes from periods of during and post counseling practice experiences were 3) Difficulties and obstacles in counseling practice 4) Increasing of professional capacities in supporting, encouraging and helping atmosphere 5) Professional learning and 6) Extra values from counseling practice

ProgramCounseling Psychology..... Student's signature.....*Kotchaworn Chuymanee*
 Academic year2005..... Advisor's signature.....*Soree Pokaao*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ขึ้นได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.โสริช โพธิแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เติมเต็มความหมายแห่งชีวิต และเอื้อให้ผู้วิจัยได้ลึกซึ้งในความหมายของการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่แท้ ผู้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ชี้แนะ เอาใจใส่ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์อาจารย์ผู้มอบความรู้ทางการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ให้ความเอื้ออาทรห่วงใยแก่ผู้วิจัยและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราพร เกศพิชญวัฒนา ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คอยดูแลเอาใจใส่ ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำ เพื่อปรับแก้วิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา กราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาจิตวิทยาและครูอาจารย์ทุกท่านในชีวิตของผู้วิจัยผู้มีส่วนเอื้อให้ศาสตร์ทางจิตวิทยาของผู้วิจัยงอกงามและรังสรรค์ให้ศิษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณทุนอุดหนุนในการทำวิจัยจาก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี รวมถึงผู้สนับสนุนเงินทุนทุกท่านทั้งทางตรงและทางอ้อม

ขอขอบพระคุณจากส่วนที่ลึกที่สุดของหัวใจสำหรับทุกท่านที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ขอขอบคุณพี่จ้อย พี่มิ่ง พี่เพ็ช พี่กิ๊ก และพี่ ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ และน้องรุ่น 19 ทุกคนทั้งท่านหาญ พี่ทิพย์ พี่นออน แป้ง ส้ม กีบ จี๋ ชิน แมงปอ แก้ม ก๊ะ โอปอล แจง โจนี แพร และน้อง ๆ ทุกคนที่ทำให้ผู้วิจัยได้ซาบซึ้งกับน้ำใจอันใสสะอาดและความปรารถนาดีที่มอบให้ ขอขอบคุณพี่อ้อม พี่ปู อัง เอ้และเพื่อนรุ่น 18 ทุกคนที่ช่วยเหลือตลอดกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ เป็นเพื่อนร่วมทางเป็นกำลังใจและมีประสบการณ์ชีวิตที่ครบรสร่วมกัน ขอขอบคุณ เจ๊ียบ แป้น เข้ม และเพื่อน psy'24 สำหรับที่พักกายและใจในเวลาแห่งความยากลำบากและอ่อนล้า ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจความหมายของคำว่าเพื่อนแท้และอ้อมเอมกับความงดงามของคำว่ามิตรภาพ

ผู้วิจัยกราบรำลึกในพระคุณอันสูงสุดของพ่อและแม่ผู้เปี่ยมไปด้วยความรักอันยิ่งใหญ่ มีหัวใจที่งดงามเพื่อลูก ให้อภัยและเป็นครูในความขยันและอดทนของผู้วิจัยเสมอมา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณความสำเร็จที่เกิดขึ้นแทนคำขอบคุณแก่สรรพสิ่งที่เอื้อให้ งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพและตาราง.....	ฅ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน.....	4
การพัฒนาบัณฑิตวิทยาการศึกษา.....	5
วิชาการศึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัฒนาการของสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา	
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	8
การวิจัยเชิงคุณภาพเชิงปรากฏการณ์วิทยา	10
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	28
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	33
ขอบเขตในการวิจัย.....	33
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	33
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	34
2. วิธีดำเนินการวิจัย.....	35
ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย	35
ขั้นที่ 2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	36
ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล	48
3. ผลการวิจัย.....	49
4. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	92
รายการอ้างอิง.....	101
ภาคผนวก.....	106
ภาคผนวก ก.....	107
ภาคผนวก ข.....	131
ภาคผนวก ค.....	136

สารบัญ (ต่อ)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	หน้า 140

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพและตาราง

หน้า

สารบัญภาพ	
ภาพที่ 1 แสดงการสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม.....	18
สารบัญตาราง	
ตารางที่ 1 แสดงประเด็นหลัก ประเด็นรองและตัวอย่างข้อมูล.....	108

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิพนิต (practicum in counseling) เป็นประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพที่สำคัญที่สุดประสบการณ์หนึ่งในการฝึกหัดนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา (Lopez & Edwardson, 1996; Bradley & Fiorini, 1999 cited in Gross, 2003) ดังที่ ไสริช โพลีแกว (2547) ได้ให้ทัศนะว่า “practicum (การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิพนิต) เป็นหัวใจของการเรียน counseling (จิตวิทยาการปรึกษา)...เพราะเป็นวิชาที่จะสังเคราะห์ทั้งหมดของผู้เรียนเข้าด้วยกัน...สิ่งที่นิสิตจะได้จากวิชา practicum คือ ความเป็นเนื้อเดียวกันของทฤษฎีและปฏิบัติ อันนี้เป็นการเตรียมเป็น professional counselor หรือนักจิตวิทยาการปรึกษามืออาชีพ” โดยการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิพนิตเป็นประสบการณ์การฝึกปฏิบัติในภาคสนามที่จัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแก่ผู้รับบริการในสถานการณ์จริงภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศก์ (The American Psychologist Association, 2002)

การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิพนิตเป็นโอกาสแรกของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาที่จะได้ฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษา การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิพนิตจึงเป็นโอกาสสำคัญที่จะเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาทั้งทางวิชาชีพและส่วนบุคคล (Skovholt & Ronnestad, 1995; Wilkins, 1997) ด้วยการผสมผสานพื้นฐานความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ทางจิตวิทยาการปรึกษาของผู้เรียนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและเอื้อให้เกิดความงอกงามส่วนบุคคลแก่นักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด (The American Counseling Association, 2005) ซึ่งการพัฒนาในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคลจะดำเนินไปอย่างควบคู่กันในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิพนิตของนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ดังที่ ไสริช โพลีแกว (2547) กล่าวว่า “เพราะเป้าหมายของวิชา practicum นั้นเป็นการให้นิสิตได้พัฒนาตนเองในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง บุคคลคนหนึ่งที่จะรับรู้โลกและชีวิตอย่างลึกซึ้งกว้างขวางและเป็นจริงมากขึ้น...นิสิตที่กลับจากวิชา practicum มักจะเล่าถึงประสบการณ์ที่เขาได้เรียนรู้ที่นำไปสู่ความงอกงามทั้งทางด้านจิตใจ ทัศนะในการมองโลกแล้วเชี่ยวชาญมากขึ้นในการเป็น counselor”

การที่จะก้าวไปถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น นิสิตนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาจะต้องเผชิญกับประสบการณ์อันหลากหลายตลอดช่วงเวลาของการฝึกปฏิบัติการ

ปรึกษาเชิงจิตวิทยา โดยเฉพาะอุปสรรคและความยากลำบากทั้งในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมอันเป็นภาวะติดขัด คับข้องภายในตนเอง เช่น ความกังวลใจในข้อจำกัดของตน ความสับสนในบทบาทนักจิตวิทยาการปรึกษา ความสงสัยในการเปิดเผยตนเองในระดับที่เหมาะสม การผสมผสานความเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษากับคุณลักษณะส่วนบุคคลของตน ความต้องการในการให้บริการที่สมบูรณ์แบบ การจัดการกับความต้องการของผู้รับบริการ และการจัดการกับผู้รับบริการที่ไม่เต็มใจเข้ารับบริการ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดความรู้สึกตื่นตึงกังวล กลัวความล้มเหลว มีภาวะความเครียดและแนวโน้มที่จะตำหนิตนเองสูง (Lipovsky, 1988; Borders, 1989; Beutler & Bongar, 1995; Corey, 1996) นอกจากนี้ในกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ผู้รับบริการมักจะบอกเล่าประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความไม่สบายใจ ซึ่งในบางเรื่องอาจคล้ายคลึงกับประสบการณ์ของผู้ให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ยังติดขัด ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือแนวทางในการบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่มีความเหมาะสมกับปัญหา ความทุกข์ใจของผู้รับบริการในลักษณะที่แตกต่างกัน รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอีกมากมาย ในระหว่างกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาซึ่งนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดที่ยังขาดความสามารถในการจัดการสถานการณ์ดังกล่าวย่อมรู้สึกอึดอัดใจ คับข้องใจ และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการในกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ในภาวะเช่นนี้การนิเทศจึงมีบทบาทสำคัญต่อผู้ฝึกหัด โดยอาจารย์นิเทศก็จะเป็นผู้ให้การดูแลและช่วยให้ผู้ฝึกหัดเกิดความเข้าใจในสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น มีความตระหนักรู้ในตนเองและมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษา ด้วยความเข้าใจ การยอมรับและกำลังใจจากอาจารย์นิเทศ อันจะนำไปสู่ความองงามทั้งในเชิงวิชาชีพและส่วนบุคคลของผู้ฝึกหัด (The American Counseling Association, 2005; Corey, 1996) หากแต่การที่ผู้ฝึกหัดต้องมีหลายบทบาททั้งเป็นผู้ให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นผู้รับการนิเทศ และเป็นนิสิตนักศึกษาที่จะต้องได้รับการประเมินจากอาจารย์นิเทศ ทำให้ผู้ฝึกหัดหลายคนรู้สึกวิตกกังวล เกิดความขัดแย้งและไม่พึงพอใจ (Oik & Friedlander, 1992 cited in Friedlander and Nelson, 2001) ประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นตัวอย่งที่เกิดขึ้นกับผู้ฝึกปฏิบัติในช่วงเวลาของการฝึกหัดการปรึกษาเชิงจิตวิทยาอันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา

ประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยามีความหลากหลายและมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย โดยมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัฒนาการของนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในต่างประเทศ เช่น การได้รับความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎีและทักษะจากการฝึกปฏิบัติ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝึกหัดกับผู้นิเทศ ความพึงพอใจในการนิเทศ แรงจูงใจในและประสิทธิภาพในการฝึกปฏิบัติ ความวิตกกังวล ความตระหนักรู้ในตนเอง ความคาดหวังและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัฒนาการ

ความเป็นตัวของตัวเองและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา (Grimes, 1985; Gunberg, 1989; Steagall, 1989; Borders, 1990; Joy, 1991; Rushlau, 1998 ; Abney, 2002; Gross, 2003) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเอกลักษณ์ทางวิชาชีพของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาที่กำลังฝึกปฏิบัติในภาคสนาม (Nelson and Jackson, 2002; Auxier, Hughes & Kline, 2003) และงานวิจัยของ Germain (2003) ทำการวิจัยโดยใช้การเขียนบันทึก (journal writing) เพื่อส่งเสริมการฝึกการพิจารณาใคร่ครวญ (reflective practice) ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ล้วนเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ทาง อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและการกระทำ รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากมุมมองของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเองด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งทำการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบตามสภาพการณ์จริงเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความแตกต่างหลากหลายและลึกซึ้งซึ่งตามลักษณะปรากฏการณ์ที่ศึกษาและสอดคล้องกับสภาวะตามธรรมชาติของเหตุการณ์ด้วยความลุ่มลึกและรอบด้าน

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาระดับบัณฑิตศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2528 ซึ่งในอดีตสังกัดอยู่ในภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตคุณภาพที่มีความรู้ความสามารถเป็นทั้งนักวิชาการและนักปฏิบัติที่มีความเชี่ยวชาญ (Scientist-Practitioner) ซึ่งหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาเป็นหลักสูตรที่มีการเตรียมความพร้อมให้กับนิสิตโดยจัดการศึกษาทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยได้กำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติขั้นต้นในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต (Practicum in Counseling) ซึ่งเป็นวิชาบังคับของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาทุกคน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะจิตวิทยา, 2548)

ในฐานะที่ผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต โดยตลอดระยะเวลา 4 เดือน ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์อันหลากหลาย ทั้งประสบการณ์ในการเตรียมตนในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาที่ได้ฝึกปฏิบัติทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทั้งกลุ่มพัฒนาตน (personal growth group) และกลุ่มจิตสัมพันธ์ (encounter group) ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเป็นผู้นำกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกกลุ่ม ประสบการณ์จากการได้รับการนิเทศจากอาจารย์ประจำวิชาและจากอาจารย์ประจำสถานที่ฝึกปฏิบัติ ประสบการณ์จากการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อนนิสิตที่ช่วยกันแบ่งเบาความยากลำบากและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ชีวิตร่วมกัน รวมทั้งประสบการณ์การเรียนรู้อื่น ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติการศึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้และทำความเข้าใจสภาวะของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด ทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการ

การพัฒนา ซึ่งวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตเป็นช่วงเวลาที่นิสิตได้ก้าวสู่การเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดในภาคสนามเป็นครั้งแรก โดยทำการศึกษาทั้งประสบการณ์ส่วนบุคคลและวิชาชีพ ในระยะก่อน ระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาด้วยการศึกษาอย่างเป็นระบบ ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความลุ่มลึกรอบด้าน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งกับนิสิตรุ่นต่อไปที่จะได้เตรียมตัวรองรับประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต ซึ่งนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาทุกคนจะต้องเผชิญและเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ ผู้ให้การดูแลนิสิตผู้ฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในการวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมให้การดูแลให้การศึกษาและนิเทศนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาในระดับปริญญาโทได้อย่างเหมาะสมตามประสบการณ์การพัฒนาของนิสิต ด้วยการพิจารณาจากมุมมองของนิสิตผู้รับการปฏิบัติ (Auxier, Hughes and Kline, 2003) รวมทั้งยังเป็นการสำรวจหาข้อความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของนิสิตที่ฝึกหัดการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงในประสบการณ์ของนิสิตตลอดการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตอันเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ ช่วงหนึ่งในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดที่จะก้าวไปสู่การเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษามืออาชีพต่อไป

เนื่องจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา เป็นการศึกษาในเชิงของงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความเข้าใจในอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรม ตลอดการเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าวซึ่งผู้วิจัยยังไม่เคยพบการศึกษาในลักษณะนี้ในประเทศไทยมาก่อน ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาเพื่อผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจที่จะได้นำไปพัฒนาศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการการศึกษา การฝึกปฏิบัติงานของนิสิต ต่อวงการวิชาชีพและเป็นความรู้ต่อสังคมต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จากเอกสารต่าง ๆ อันได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความวิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมของผู้วิจัยและนำไปจัดทำข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยมิได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปกำหนดเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ประการใด โดยผู้วิจัยได้สรุปรวมและนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีตามลำดับ ดังนี้

1. การพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา
2. วิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตของสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. การวิจัยเชิงคุณภาพเชิงปรากฏการณ์วิทยา

1. การพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา

นักจิตวิทยาการปรึกษาเป็นนักวิชาชีพที่อาศัย “ตนเป็นเครื่องมือ” (self as an instrument) ในการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา โดยตัวตนของบุคคล (person's self) นั้นเป็นองค์รวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลเป็น ทั้งระบบความคิด ทศนคติ ความเชื่อและข้อผูกพันต่าง ๆ (commitment) รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่ได้รับอิทธิพลจากความรู้สึกส่วนตัวของบุคคล รวมเป็นศูนย์กลางที่มีลักษณะพิเศษของประสบการณ์และมีความหมาย การใช้ “ตนเป็นเครื่องมือ” นั้น นักจิตวิทยาการปรึกษาจะต้องแสดงเจตจำนงที่จะนำทรัพยากรส่วนบุคคล (personal resources) ซึ่งเป็นทั้งหมดของตนเพื่อที่จะสังเกต รับรู้ และเข้าใจความหมายของบุคคลผู้รับบริการการปรึกษา ด้วยความสามารถที่จะก้าวเข้าสู่โลกของผู้รับบริการ และเอื้อให้ผู้รับบริการเกิดความเปลี่ยนแปลง (Peterson & Nisenholz, 1995)

การพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษาให้สามารถอาศัย “ตนเป็นเครื่องมือ” เพื่อการบริการการปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นักจิตวิทยาการปรึกษาต้องได้รับการพัฒนา ด้วยการฝึกหัดขั้นพื้นฐานอย่างเป็นทางการ (formal training) ดังที่ Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs (2001) และ The American Counseling Association (2005) ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญทางวิชาชีพของนักจิตวิทยาการปรึกษา ได้กำหนดไว้ว่าการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นวิชาชีพ (Counseling is a profession) ซึ่งผู้ที่จะให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาได้ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกจากสถาบันที่ได้รับการยอมรับและควบคุมตามมาตรฐานและจรรยาบรรณที่กำหนดไว้ (Gladding, 1992) โดยหลักสูตรจะพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษาให้มีประสิทธิภาพด้วยการผสมผสานความรู้ทางการศึกษาซึ่งเป็นแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา คุณลักษณะส่วนบุคคลและทักษะความชำนาญในการช่วยเหลือ (Cormier & Hackney, 1993) ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ (professional development) และเอื้อให้เกิดการพัฒนาส่วนบุคคล (personal development) เป็นความงอกงามส่วนตัว (self-growth) ของนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา (Welfel, 2002)

รูปแบบการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา

มีผู้ศึกษารูปแบบ (model) การพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษาในหลากหลายรูปแบบและให้ความสำคัญในแง่มุมมองที่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษาที่พิจารณาในแง่มุมมองของความเชี่ยวชาญที่เพิ่มขึ้นจากการมีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

Dreyfrus and Dreyfrus (1986) อธิบายถึงการพัฒนาทักษะจิตวิทยาการปรึกษาซึ่งขึ้นกับระดับของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยพิจารณาในมิติทั่วไป 2 มิติ คือ 1. ความเปลี่ยนแปลงในการทำงาน คือ การใช้ประสบการณ์การทำงานของตนเองเป็นแนวทางมากกว่าการใช้หลักการและแนวคิดที่เป็นนามธรรม 2. ความเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ คือ การรับรู้อย่างเป็นองค์รวมมากกว่าการรับรู้แบบแยกส่วน รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย “ระดับการพัฒนานักวิชาชีพ 5 ขั้น” ดังนี้

1. ผู้เริ่มฝึกหัด (novice) เป็นบุคคลที่ต้องอาศัยกฎระเบียบในการปฏิบัติโดยปราศจากการคำนึงถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง (context-free rules) เพราะยังขาดประสบการณ์ที่จะนำไปใช้
2. ผู้เริ่มต้นขั้นก้าวหน้า (advanced beginner) เป็นผู้ที่เริ่มสะสมประสบการณ์ได้บางส่วนและสามารถนำไปใช้เพื่อนำทางในการปฏิบัติได้
3. ผู้มีความสามารถ (competent) เป็นระดับสูงสุดของผู้ที่ยังแสดงออกโดยอาศัยกฎระเบียบตามตำราแต่ก็เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานในระดับที่เพียงพอต่อการคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไรและรู้ว่าอะไรที่ควรมองหาในการปฏิบัติงาน
4. ผู้เชี่ยวชาญ (proficient) เป็นระดับที่กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของบุคคลได้รับการแทนที่ด้วยความจริงที่ได้จากการสังเกตและรู้ว่าตนจะไปยังทิศทางใดจากการพิจารณาสิ่งสำคัญในสถานการณ์ของการปฏิบัติงาน
5. ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (expert) เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์อย่างมากที่สุดซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถกระทำต่าง ๆ จากการหยั่งรู้ของตนซึ่งสัมพันธ์กับความต้องการในสถานการณ์หนึ่ง

Skovholt and Ronnestad (1995) ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา ด้วยการสัมภาษณ์นักจิตวิทยาการปรึกษาจำนวน 100 คน ตั้งแต่นักศึกษาที่กำลังจะเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาชั้นปีที่ 1 จนถึงผู้ปฏิบัติงานอาวุโสที่มีประสบการณ์การทำงานกว่า 40 ปีหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจาก Minnesota ผลการศึกษาเป็นรูปแบบการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา 8 ขั้นดังนี้

1. Conventional stage เป็นระยะของบุคคลที่ยังไม่ได้รับการฝึกในการบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแต่พยายามให้ความช่วยเหลือบุคคลรอบข้างของตน
2. Transition to professional training stage เป็นระยะที่บุคคลเข้ารับศึกษาดูด้วยการฝึกหัดส่วนบุคคลและเป็นขั้นแรกของการฝึกหัด
3. Imitation of experts stage เป็นระยะที่บุคคลศึกษาอยู่ในช่วงกลางของการเรียนระดับบัณฑิตศึกษา

4. Conditional autonomy stage เป็นระยะที่บุคคลยังเป็นนักปฏิบัติมือใหม่ โดยอาจยังอยู่ในช่วงของการฝึกงานหรือเพิ่งสำเร็จการศึกษาและยังปฏิบัติงานภายใต้การนิเทศ

5. Exploration stage เป็นระยะที่บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างอิสระและสะสมประสบการณ์ส่วนบุคคลและเชิงวิชาชีพอย่างหลากหลายแต่ยังคงได้พบกับความท้าทายใหม่ ๆ

6. Integration stage เป็นระยะที่บุคคลได้ปฏิบัติงานมาหลายปีหลังจากสำเร็จการศึกษาจนมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในช่วงเวลาหนึ่ง

7. Individual stage เป็นระยะที่บุคคลมีเส้นทางการพัฒนาเฉพาะแต่ละบุคคลที่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่ลักษณะพิเศษต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นในรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แยกกันออกไป

8. Integrity stage เป็นนักปฏิบัติในระยะที่ผ่านการฝึกฝนมาเป็นเวลานาน (ประมาณ 25 - 35 ปี) และได้นำประสบการณ์ที่ได้รับอย่างกว้างขวางมาใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าการพึ่งพิงทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย

Wilkins (1997) ให้ทัศนะว่า แม้งานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาประสบการณ์และสภาพเงื่อนไขของนักปฏิบัติที่ทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่เขาก็เชื่อว่าข้อค้นพบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักปฏิบัติได้ทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงหลักฐานอ้างอิงที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษาจะครอบคลุมถึงความขัดแย้งต่าง ๆ และความต้องการที่แตกต่างกันในระดับขั้นการพัฒนาที่ต่างกัน เช่น ในขั้นต้นความต้องการในการพัฒนาอาจจะเป็นในเรื่องทักษะและความรู้ มีความต้องการที่จะมีความสามารถ ในขั้นกลางจะเป็นความต้องการหาหนทางที่จะพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล และในขั้นสุดท้ายของอาชีพเป็นช่วงเวลาแห่งการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมและอาจรวมถึงการปรับแนวคิดก่อนที่จะถอนตัวออกจากอาชีพ

การพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา เป็นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องยาวนานของนักจิตวิทยาการปรึกษานั้นมิใช่แค่เพียงในช่วงของการศึกษาตามหลักสูตรในระบบหรือการพัฒนาในหลักสูตรพิเศษต่าง ๆ แต่คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักจิตวิทยาการปรึกษา เป็นทั้งการเดินทางสายวิชาชีพของนักจิตวิทยาการปรึกษา (counselor's journey) และคือทั้งหมดของชีวิต ดังที่ Gilliland et al. (1994) กล่าวว่า “กระบวนการปรึกษาที่มีประสิทธิภาพไม่สามารถจะแยกออกจากการมีชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ... ซึ่งการมีชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพนี้จะเป็นเทคนิคที่มีพลังและมีความมากที่สุดที่นักจิตวิทยาการปรึกษาจะนำเสนอออกมาในสัมพันธภาพแห่งการช่วยเหลือกับผู้รับบริการ” เพราะนักจิตวิทยาการปรึกษาก็เป็นดังเช่นบุคคลทั่ว ๆ ไปที่มีความคิด อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรม ที่แสดงออกถึงความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ดังนั้น การรู้จักทั้งสิ่งที่เป็นความรู้และรู้จักตัวตน (To know oneself) ของนักจิตวิทยาการปรึกษานั้น

เป็นไปเพื่อการช่วยเหลือทางวิชาชีพแก่ผู้รับบริการและเป็นทั้งการดูแลรักษาตนเอง ด้วยการเกิดการตระหนักในสภาวะที่ขัดแย้งในตนเอง ซึ่งอาจต้องพบกับประสบการณ์ส่วนบุคคลอันเจ็บปวด แต่ก็ยังเป็นเส้นทางที่จะพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษาให้มีประสิทธิภาพ กระบวนการเช่นนี้จะนำไปสู่เป้าหมายของทุกคน คือ การเป็นบุคคลผู้มีชีวิตเต็มหรือการบรรลุภาวะสัจจการแห่งตน (Peterson and Nisenholz, 1995)

2. วิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาชีวิตของสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาชีวิตเป็นรายวิชาบังคับเฉพาะของสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาโดยนิสิตทุกคนที่จะลงทะเบียนเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาชีวิต จะต้องผ่านการเรียนในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจุลภาค (Microcounseling) วิชาทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (Theories and Techniques in Counseling) และวิชาเทคนิคกลุ่มในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (Group Techniques in Counseling) เป็นวิชาพื้นฐาน

2.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้นิสิตนำทฤษฎีและทักษะที่ได้เรียนรู้มาไปทดสอบปฏิบัติ ซึ่งนิสิตจะเห็นผลตามความเป็นจริงอันเกิดจากแนวทางของทฤษฎีที่ได้ศึกษามา และให้นิสิตมีความคุ้นเคยกับประสบการณ์ภาคสนาม เป็นการเพิ่มประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแก่นิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้นิสิตได้ฝึกฝนตนเอง เพื่อจะเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความงอกงามของตนเองและเกิดความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาการภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศก์

2.2. เนื้อหารายวิชา

เป็นการให้นิสิตได้มีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ ในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาในสถานฝึกปฏิบัติ ภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศก์ อันเป็นโอกาสสำหรับการฝึกหัดกิจกรรมที่นักจิตวิทยาการปรึกษาปฏิบัติในภาคสนาม

2.3 วิธีการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ทั้งในส่วนของการฝึกปฏิบัติงานในภาคสนามและการนิเทศแบบกลุ่มในชั้นเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การฝึกปฏิบัติงานในภาคสนาม (Field practice)

นิสิตทุกคนจะได้ฝึกปฏิบัติงานในภาคสนาม ในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษากลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาอย่างน้อย 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 6 - 9 คน ต่อเนื่อง 12 - 15

ชั่วโมงต่อกลุ่ม/ บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยารายบุคคล 3 กรณี ณ สถานที่ฝึกงานซึ่งจะมีอาจารย์นิเทศก์จากสถานที่ฝึกปฏิบัติงานให้การดูแลในเบื้องต้น

2) การนิเทศแบบกลุ่ม (Group Supervision)

อาจารย์ผู้สอนได้จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจฝึกปฏิบัติงานในภาคสนามให้นิสิตได้ฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน เช่น การให้นิสิตได้เขียนโครงการที่จะนำไปใช้ในการให้บริการ ณ สถานปฏิบัติงาน การให้นิสิตได้ทดลองฝึกเป็นผู้นำกลุ่มจิตวิทยาการปรึกษา เป็นต้น และให้การนิเทศกับนิสิตระหว่างการฝึกปฏิบัติในแต่ละสัปดาห์ โดยอาศัยบทถอดเทปบันทึกเสียงที่บันทึกการฝึกหัดทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของนิสิตแต่ละคนในภาคสนามประมาณ 30 นาทีและการบอกเล่าเรื่องราวและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่มของนิสิตแต่ละคน รวมถึงการให้การป้อนกลับ (feedback) ระหว่างเพื่อนนิสิตและอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้เกิดเรียนรู้ร่วมกันอันเป็นกระบวนการหนึ่งส่งเสริมให้นิสิตได้รับความรู้ ความเข้าใจในการกระบวนการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เกิดความเข้าใจในตัวของผู้ฝึกปฏิบัติและสมาชิกกลุ่มด้วยความเข้าใจโลกและชีวิตที่เพิ่มมากขึ้น

2.4 งานที่มอบหมาย

- 1) เป็นบทสนทนากลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ได้จากการถอดเทปบันทึกเสียงการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของนิสิตความยาวประมาณ 30 นาทีเพื่อนำมาใช้ในการนิเทศ
- 2) การบันทึก (logs) ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตของนิสิต ซึ่งเป็นความรู้สึก ความคิดและทัศนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต
- 3) เมื่อสิ้นสุดการเรียน นิสิตจะต้องจัดทำรายงานสรุปการฝึกปฏิบัติงานและข้อสอบปลายภาคซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทั้งหมดของตนเอง

2.5 อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา

อาจารย์ผู้สอนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต คือ รศ.ดร. ไสริศ โภธิแก้ว ท่านเป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์อันยาวนาน ทั้งในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาแบบกลุ่มและรายบุคคล ท่านเป็นผู้สอนนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาตั้งแต่เริ่มการเรียนการสอนในหลักสูตร โดย รศ.ดร. ไสริศ โภธิแก้วได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับรายวิชานี้ไว้ว่า “practicum เป็นหัวใจของ counseling ความจริงเราได้ให้ความสำคัญกับวิชา practicum ค่อนข้างมากเสมอมา เพราะมันเป็นวิชาที่จะสังเคราะห์ทั้งหมดของผู้เรียนเข้าด้วยกัน ทั้งทฤษฎี ประสบการณ์ในวิชาทฤษฎีเทคนิคจากการเป็น member ในกลุ่ม ประสบการณ์ในการฝึกทักษะ microcounseling เบื้องต้นแล้วที่เราคิดว่านิสิตจะได้จากวิชา practicum คือ ความเป็นเนื้อเดียวกันของทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อการเป็น professional counselor หรือการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษามืออาชีพ” (ไสริศ โภธิแก้ว, 2547)

นอกจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักในรายวิชาการปรัชญาเชิงจิตวิทยาวิวัตแล้ว ยังมีอาจารย์ในสถานศึกษาที่นิสิตไปฝึกการปรึกษาเชิงจิตวิทยาให้การดูแลนิสิตตลอดการฝึกปฏิบัติ

3. การวิจัยเชิงคุณภาพเชิงปรากฏการณ์วิทยา

การวิจัยเชิงคุณภาพเชิงปรากฏการณ์วิทยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่ง ที่มีพื้นฐานจากแนวคิดปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเป็นการศึกษาหาความรู้ที่มีพื้นฐานมาจากศาสตร์สาขาปรัชญา สังคมวิทยาและจิตวิทยา เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิต (live experience) (Streubert & Carpenter, 1995) และมุ่งค้นหาความหมายของประสบการณ์ต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่เป็นจริงและตามการรับรู้ของผู้ที่ประสบกับสถานการณ์นั้น โดยให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมชาติ (nature) และความเป็นจริง (truth) ของปรากฏการณ์ทั้งทางสังคมและตามลักษณะของบุคคล ในการแสดงพฤติกรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม (collective behaviors) รวมทั้งการสะท้อนให้เห็นถึงบริบทของปรากฏการณ์อย่างลึกซึ้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์หรือประสบการณ์ที่จะศึกษา (ดารุณี จงอุดมการณ์, 2545; สุภางค์ จันทวานิช, 2546)

3.1 แนวคิดและประวัติความเป็นมาของปรากฏการณ์วิทยา

เนื่องจากแนวคิดเชิงปรากฏการณ์นิยม ให้ความสำคัญชีวิตด้านในของมนุษย์ซึ่งเน้นเรื่องคุณค่า อารมณ์และนามธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เอง เช่น การให้คุณค่าหรือคุณลักษณะต่าง ๆ นอกจากนี้นักปรากฏการณ์นิยมมีความเห็นว่ามนุษย์ควรศึกษาโลกและสังคมด้วยตัวเอง สร้างระบบความรู้ที่เป็นส่วนตัวขึ้นมาจากนั้นมนุษย์ก็จะมีระบบความคิด วิจรรณญาณโลกทัศน์ ค่านิยม อุดมการณ์เฉพาะของตน โดยการสัมผัสโลกโดยตรง พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลจากวิธีการที่มนุษย์ให้ความสำคัญแก่ข้อมูลที่เป็นความรู้ที่นึกคิดและคุณค่าของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การให้ความหมาย” ของมนุษย์ต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวซึ่งเป็นลักษณะการมองโลกของแต่ละบุคคลที่มีความลึกซึ้งเชิงประสบการณ์แตกต่างกันไปและติดตัวไปในแต่ละบุคคล รวมทั้งความเชื่อที่ว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ เป็นตัวก่อกำเนิดและให้ความหมายซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจที่ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าใจประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เพราะความหมายของประสบการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลจะสะท้อนออกมาจากความคิดหรือแบบแผนที่ฝังลึกอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นรากฐานของความหมายต่าง ๆ ของบุคคลนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ความหมายของประสบการณ์คือ เงาสะท้อนสิ่งที่อยู่ภายในบุคคล นักปรากฏการณ์นิยมจึงทำการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีสกัดความรู้ ความเชื่อหรือระบบความคิดเดิมของผู้วิจัยออกให้หมดสิ้น เพื่อรับรู้ความเชื่อ ระบบความคิดและ

ความหมายที่เป็นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลและใช้ความรู้สึกนึกคิดนั้นอธิบายพฤติกรรมของเขาเอง (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2546)

Edmund Husserl (1857 – 1938) เป็นผู้ให้กำเนิดแนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยา ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 มีแนวคิดหลักที่สำคัญคือ การค้นหาความจริงตามที่มันปรากฏอยู่ ไม่มีการคิดล่วงหน้าหรือถ้ามี ผู้ศึกษาจะต้องแยกออกจากสิ่งที่กำลังศึกษา ซึ่ง Husserl ใช้คำว่า “เก็บไว้ในวงเล็บ” (bracketing) และมีกระบวนการตัดทอน (reduction) ข้อมูลออกไปเพื่อให้ได้ความหมายของสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างแท้จริง (Streubert and Carpenter, 1995; Willig, 2001) หลังจากนั้น Heidegger (1889 – 1976) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ศิษย์เอกและเพื่อนร่วมงานของ Husserl ได้พัฒนาแนวคิดของการศึกษาทางปรากฏการณ์วิทยา เป็นแบบปรากฏการณ์วิทยาการแปลความข้อมูล (Hermeneutic Phenomenology) ซึ่งเป็นการค้นหาเพื่อแปลความหมายของชีวิตหรือการเป็นอยู่ในปรากฏการณ์นั้น ๆ ของบุคคลว่ามีความหมายต่อบุคคลนั้นอย่างไร เพราะเขาเชื่อว่าสิ่งที่เป็นอย่าง (being) และเวลา (time) มีความหมาย (meaning) ในตัวของมันเองสามารถแปลความได้ (interpreted) และภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการแปลความเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อความหมายนั้น (Heidegger, 1927/1962; Leonard, 1989; Juethong, 1998 อ้างถึงใน เจริญพร ตรีนตร, 2543) มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 บุคคล (person) เป็นผู้ให้ความหมายต่อปรากฏการณ์ตามความคิดและความรู้สึกของตนเองซึ่งอาจแตกต่างจากความหมายของคนอื่น ๆ นั่นคือประสบการณ์ของใครก็เป็นของคน ๆ นั้นซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะและเป็นความจริงของบุคคลนั้นโดยเชื่อว่าบุคคลมีคุณลักษณะสำคัญ ดังนี้

1) บุคคลเป็นผู้อยู่ในสิ่งแวดล้อม (the person as having a world) หมายถึง บุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่ติดตัวเขามาตั้งแต่กำเนิดไม่สามารถแยกจากกันได้สิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึง ภาษา ภูมิหลัง หรือวัฒนธรรมที่สืบทอดติดตัวบุคคลนั้นมาตั้งแต่กำเนิด ไม่ใช่เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ดังนั้นการศึกษาถึงบุคคลจะต้องศึกษาให้เข้าใจในบริบทที่เป็นสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้นว่าเป็นอย่างไร

2) บุคคลเป็นผู้ให้คุณค่า (the person as being for whom things have significance and value) หมายถึง บุคคลให้คุณค่าหรือความหมายแต่ละเรื่องไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ภาษาและภูมิหลังของแต่ละบุคคล ดังนั้นการทำความเข้าใจในการแสดงออกหรือความรู้สึกของบุคคล จึงต้องศึกษาบุคคลในบริบทของคน ๆ นั้น

3) บุคคลเป็นผู้แปลความหมาย (the person as self-interpreting) หมายถึง บุคคลให้ความหมายของประสบการณ์ตามความคิด ความรู้สึกของตนเองซึ่งแตกต่างจากความหมายของบุคคลอื่นหรือความจริงจากทฤษฎี

4) บุคคลเป็นหน่วยรวม (the person as embodied) คือรวมการให้ความหมาย ความคาดหวัง ความรู้สึกนึกคิด นิสัย แบบแผนการดำเนินชีวิตไว้ด้วยกันเป็นหนึ่งเดียวไม่สามารถแยกคนออกเป็นส่วน ๆ โดยเชื่อว่าคนประกอบด้วย กาย จิต สังคมและต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นประสบการณ์ของบุคคลจึงเป็นประสบการณ์โดยรวมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทุกสิ่งในตัวบุคคลนั้น

5) บุคคลมีมิติของเวลา (the person in time) ประสบการณ์ชีวิตของบุคคลจะเป็นอยู่ตามมิติของเวลา โดยความคิดในปัจจุบันของบุคคลจะได้รับอิทธิพลมาจากอดีตและส่งผลถึงอนาคตได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลตระหนักและให้ความสนใจ

3.1.2 สิ่งแวดล้อม (world) เป็นกลุ่มของความสัมพันธ์ที่บุคคลมีประสบการณ์อยู่ในปัจจุบัน รวมถึงภูมิหลัง อายุ การศึกษา ภาษา วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคมซึ่งซึมซับอยู่ในตัวบุคคลที่เรียนรู้มาตั้งแต่เกิดและเชื่อว่าบุคคลไม่สามารถแยกจากสิ่งแวดล้อมได้

3.1.3 การเชื่อมโยงประสบการณ์ (hermeneutic circle) เป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีต ที่บุคคลเคยได้รับหรือเข้าใจมาก่อน เข้ากับประสบการณ์ครั้งใหม่ เพื่อที่จะรับรู้และให้ความหมายกับประสบการณ์ครั้งใหม่เป็นลูกโซ่ นั่นคือ บุคคลเข้าใจบางสิ่งบางอย่างได้ โดยการเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งที่บุคคลนั้นรู้จักหรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน ซึ่ง Heidegger เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการตีความหรือแปลความของผู้วิจัยร่วมกับผู้ให้ข้อมูล จะทำให้ข้อมูลที่ได้มีความแม่นยำและเที่ยงตรง เพราะเป็นการประสานหรือรวมความสำคัญในบริบทของประสบการณ์ที่กำลังศึกษา

นอกจากนี้ Gadamer และ Thompson (Gadamer, 1976; Thompson, 1990 อ้างถึงใน ประณีตและคณะ, 2543) ซึ่งเป็นศิษย์เอกและเพื่อนร่วมงานของ Heidegger ได้ให้แนวคิดเพิ่มเติมในการศึกษาทางปรากฏการณ์วิทยาเพื่อให้เข้าใจถึงประสบการณ์ของบุคคลอย่างลึกซึ้ง ด้วยการเพิ่มมุมมองที่เป็นแนวคิดที่สำคัญอีก 2 ประการ คือ

1) ภาษา โดยเชื่อว่า ภาษาเป็นสื่อกลางที่สำคัญที่จะสื่อความหมายให้ปรากฏการณ์นั้น ๆ ภาษาเป็นสื่อกลางที่จำเป็นและต้องทำความเข้าใจในรูปแบบและความหมายของภาษาซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เข้าใจเฉพาะกลุ่มหรือสังคมที่ผู้ให้ข้อมูลใช้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องใช้การสนทนาหรือการสื่อสารโดยทำความเข้าใจกับคำหรือภาษาที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อความหมายจึงจะเข้าใจประสบการณ์ทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลได้

2) การเชื่อมโยงความหมาย (the fusion horizons) เป็นการเชื่อมมุมมองของนักวิจัยที่รวมถึงความรู้และสิ่งต่าง ๆ จากการศึกษาที่นักกับผู้ให้ข้อมูลซึ่งความเข้าใจที่ถูกต้องจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการทำความเข้าใจ เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนและขยายความคิดเห็นต่อกันเพื่อ

ช่วยลดอคติหรือความคิดที่เกิดขึ้นก่อนการศึกษาเพราะการศึกษาถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้ศึกษาย่อมต้องมีความรู้หรือการคิดที่เกิดจากการอ่านหรือทบทวนวรรณกรรมก่อนแล้วทำให้เกิดข้อสงสัยหรือคำถาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตามที่ต้องการการตอบของผู้ให้ข้อมูลมิได้ใช้เป็นกรอบที่จำกัดการตอบหรือสิ่งที่ต้องการศึกษา แต่ควรเป็นไปในลักษณะของการเชื่อมโยงเพื่อให้สิ่งที่ศึกษาหรือข้อมูลที่ค้นพบนั้นเกิดความหมายและความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เกิดอคติ

3.2 หลักการของปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)

ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ประกอบด้วยสาระ 2 สาระ คือ สืบสวน (investigation) และปรากฏการณ์ (Phenomena) โดยการนำการสืบสวนไปใช้ในประสบการณ์นั้น หลักการศึกษาปรากฏการณ์คือ การศึกษาเรื่องราวหรือความคิดที่เกิดขึ้นตามวิถีทางที่เกิดขึ้นตามที่เป็นอยู่และ “ที่” สิ่งนั่นเอง

หลักการสืบสวน (investigation) ทางปรากฏการณ์วิทยา ประกอบด้วย

1) การเปิดรับความรู้ (หรือประสบการณ์) โดยผู้ที่ศึกษาจะทำตนเองเป็นผู้ไม่รู้ เปิดใจยอมรับเพื่อสามารถตีความสิ่งที่ต้องการจะศึกษาได้อย่างเต็มที่และต้องทำอย่างมีสติและเป็นระบบโดยใช้ประโยชน์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เปิดรับปรากฏการณ์ที่ศึกษาจนเกิดเป็นประสบการณ์ซึมเข้าสู่จิตสำนึกของผู้ศึกษาเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์นั้นว่าอะไรคือ สาระสำคัญ (essence) ของปรากฏการณ์นั้นและสาระสำคัญนั้นสัมพันธ์กันอย่างไร

2) การรับรู้ต้องเป็นไปอย่างรอบด้าน หมายความว่า การสืบสวนปรากฏการณ์นั้นจะต้องทำไปทุกแง่ทุกมุม ทั้งตัวปรากฏการณ์เองและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้น นักปรากฏการณ์วิทยาเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนมีความเป็นเอกภาพทั้งในแง่ความคิดและการกระทำซึ่งอาจแปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม ดังนั้นในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลจำเป็นต้องทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของเขาไปพร้อม ๆ กับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมและความคิดซึ่งซ่อนอยู่ภายใต้พฤติกรรมของเขา

3) การเปิดรับความรู้จะต้องเป็นอิสระ หมายความว่า ในการสืบสวนปรากฏการณ์ใด ๆ ผู้ศึกษาจะต้องไม่ยอมให้ทฤษฎี ความรู้เดิม หรือข้อสันนิษฐานของผู้อื่นมาอิทธิพลต่อการรับรู้ พิจารณาและตัดสินใจของผู้ศึกษา

3.3 บทบาทของปรากฏการณ์วิทยาที่มีต่อจิตวิทยาการปรึกษา

แนวความคิดเรื่องปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) และความเป็นสิ่งจริงแท้ (authenticity) ซึ่ง Husserl และ Heidegger ได้พัฒนาขึ้นนั้นมีอิทธิพลต่อ Rogers, Perls และนักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยม (Humanism) คนอื่น ๆ ทำให้ แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาเป็นแนวคิดหลักสำหรับนักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยม (a key concept for the humanist) (Peterson & Nisenholz, 1995; McLeod, 2001) ดังที่ Rogers (1951) กล่าวว่า “บุคคลเป็นเพียงผู้เดียวที่

สามารถรับรู้ประสบการณ์ของตนได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด” ดังนั้นการที่นักจิตวิทยาจะรู้จักบุคคลได้ เขาต้องสามารถเข้าใจว่าผู้รับการปรึกษารับรู้และให้ความหมายต่อเหตุการณ์นั้นอย่างไร นักจิตวิทยาการปรึกษาจึงควรให้ความเคารพในความเชื่อตามจริงของแต่ละบุคคลตามประสบการณ์ที่เขาได้รับ แนวคิดมนุษยนิยมยังได้ให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ส่วนบุคคลและความเป็นองค์รวมของมนุษย์ (holism) ซึ่งมองความเป็นหน่วยรวม (wholeness) อันไม่อาจแบ่งแยกได้ของมนุษย์ นั่นคือ ความคิด ความรู้สึก การกระทำทุกอย่างของมนุษย์นั้นไม่อาจแยกกายและจิตออกจากกันได้ รวมทั้งอุดมคติแห่งความจริงแท้ (the ideal of authenticity) นั้น นักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยมจะศึกษาในแง่มุมมองที่มนุษย์เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความงอกงามซึ่งแฝงเร้นอยู่ในอันเป็นแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ ถ้าหากปราศจากอุปสรรคขัดขวางมนุษย์ก็จะมีกระแสแห่งการพัฒนาตนเองไปสู่การมีชีวิตที่แท้ของเขาได้ ซึ่ง Rogers (1961) เรียกบุคคลที่มีภาวะเช่นนี้ว่าบุคคลผู้มีชีวิตเต็ม (fully functioning person) หรือที่ Maslow (1970) เรียกว่าบุคคลที่บรรลุภาวะสัจการแห่งตน (self-actualization) ซึ่งเป็นดังเป้าหมายในชีวิตของมนุษย์ตามทัศนะของนักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยม

3.4 ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา

กระบวนการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Streburt and Carpenter, 1995) สรุปหลักสำคัญได้ดังนี้

1) เลือกประสบการณ์ที่ต้องการศึกษา (descriptive phenomenology) โดยผู้วิจัยตั้งคำถามการวิจัยที่จำเป็นและเหมาะสมที่จะศึกษาด้วยวิธีนี้ ตั้งเป้าหมายที่จะค้นหาวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์โดยปราศจากการคิดล่วงหน้าเพื่อรับรู้สิ่งที่เป็นจริงตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่วิพากษ์วิจารณ์ประเมินหรือให้ความเห็นที่คิดว่าถูกต้อง

2) การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยต้องกำหนดคุณสมบัติคือ มีประสบการณ์ มีความรู้ในประสบการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา สามารถสื่อสารให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยและสมัครใจให้ข้อมูล

3) ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือของการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ (researcher as instrument) ต้องมีความตระหนักในการรับรู้ที่เป็นจริง มีทักษะที่จะช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลระลึกถึงความรู้สึกและเล่าเรื่องที่เป็นจริง ผู้วิจัยต้องไวต่อความรู้สึก มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ มีความรู้ในเรื่องที่ทำการศึกษาเป็นอย่างดี

4) วิธีการเก็บข้อมูลมีหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการบันทึกภาคสนาม เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลต้องอ่านบทสนทนาซ้ำหลาย ๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจ วิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้ อาจต้องสัมภาษณ์หลายครั้งเพื่อช่วยขยาย ตรวจสอบและเพิ่มข้อมูลที่ขาดหายไป ผู้วิจัยจะเป็นผู้บอกได้ว่าเมื่อใดที่ได้ข้อมูลเพียงพอ โดยข้อมูลมีลักษณะอิ่มตัว (saturation)

คือ ไม่มีองค์ประกอบสำคัญเกิดขึ้นและข้อมูลเริ่มซ้ำทั้งนี้จะไม่ใช้ระยะเวลาสั้นเกินไปเพราะข้อมูลอิมตัวได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งและช่วงหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากเมื่อเวลาผ่านไปจะมีการเปลี่ยนแปลงภูมิหลัง อายุ สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล

5) การจัดการกระทำกับข้อมูล (data treatment) วิธีที่ดีและควรเลือกใช้ เช่น เทคนิคการสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด บันทึกเทปและถอดเทปคำสนทนาแบบคำต่อคำ ร่วมกับบันทึกสนามและบันทึกความคิด ความรู้สึกของผู้วิจัยขณะเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

6) การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis) วิธีการศึกษาเชิงปรากฏการณ์มีรูปแบบการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลแตกต่างกัน เช่น วิธีของ Colaizzi เน้นที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูล และอาจใช้การสังเกต การบันทึกภาคสนามร่วมด้วย และอาจให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบก่อนระหว่างเก็บข้อมูลแทนที่จะรอให้ได้ข้อมูลทั้งหมดก่อน เป็นต้น ซึ่งจะเลือกใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบใดขึ้นอยู่กับผู้วิจัยคิดว่าวิธีใดเหมาะสมกับปัญหาการวิจัยของตนมากที่สุด

7) ความเชื่อถือได้ของข้อมูล (trustworthiness) ขึ้นอยู่กับการถามคำถามผู้ให้ข้อมูล ความถูกต้องของระเบียบวิจัยและทวนความคิดของผู้วิจัย การยืนยันความถูกต้อง ความครบถ้วนของความหมายโดยผู้ให้ข้อมูลและปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมหรือลดตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอกซึ่งได้มาจากความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล

8) ผลการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ไม่สามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้ แต่สามารถถ่ายโอนหรือปรับใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกันได้

3.5 วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย 3 วิธีการ คือ การสนทนากลุ่ม (focus group) การบันทึก (logs) และการสังเกต (observation) มีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 การสนทนากลุ่ม (focus group)

การสนทนากลุ่ม (focus group) เป็นวิธีการหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ (Popham, 1993) นิยมใช้ในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (stewart & Shamdarani, 1991) โดยใช้ในการเก็บข้อมูลประเภทความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ทัศนคติ การปฏิบัติ พฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การตัดสินใจ การให้เหตุผล แรงจูงใจตลอดจนความประทับใจ เหตุผลและทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์และโยธิน แสงวงดี, 2536) การสนทนากลุ่มจะเป็นกระบวนการกลุ่ม (group process) ที่อาศัยหลักของปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (group interaction) ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวระหว่างผู้เข้าสนทนากลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงท่าที ประสบการณ์ ความคิดเห็นและทัศนคติของตนซึ่งอาจจะเป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้สมาชิกคน

อื่นภายในกลุ่มต้องการแสดงท่าที ประสพการณ์ ความคิดเห็นและทัศนคติของตนออกมาบ้าง (Morgan, 1988)

การสนทนากลุ่มพัฒนามาจากการวิจัยผู้รับสื่อวิทยุกระจายเสียงในปี ค.ศ. 1941 ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (นิศา ชูโต, 2545) โดยนำผู้ฟังรายการวิทยุมาาร่วมกันสนทนา เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ถึงรายการวิทยุที่ได้ออกอากาศของสถานีวิทยุ ปรากฏว่าได้ผลดี หลังจากนั้นจึงมี ผู้นำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยทางสื่อสารมวลชน การวิจัย การตลาด การสาธารณสุข การศึกษาและทางจิตวิทยาโดยใช้ชื่อที่แตกต่างกันไป เช่น “Focus Group, Focus Interview, Focus Group Discussion, Focus Group Interview, Group Indepth Interview (Gillespie, 1992 อ้างถึงใน ประวิต เหวาวรณณ์, 2539)

3.5.1.1 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับ ผู้เข้าร่วมการวิจัยกลุ่มเล็กที่ได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ซึ่งจะเป็นผู้ที่ ให้คำตอบตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด โดยการสนทนากลุ่มนี้ สามารถจัดกระทำได้ด้วยการสัมภาษณ์ที่มุ่งในประเด็นปัญหาวิจัยเพื่อได้ข้อมูลจากกลุ่มคนที่มี ลักษณะต่าง ๆ คล้ายคลึง เช่น อายุ เพศ การศึกษาหรือระดับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น ในการสนทนากลุ่มรวมถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพหรือภูมิหลังต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกัน มากที่สุด (homogeneous) (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์และโยธิน แสงวงดี, 2536; นิศา ชูโต, 2545; Menon & Bull, 2000)

3.5.1.2 วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มเป็นการเก็บข้อมูลอย่างลึกซึ้งแต่ไม่เน้นประสพการณ์ ส่วนตัวมากนักซึ่งความคิดเห็นที่ได้อาจขัดแย้งกัน แต่ไม่มีการตัดสินถูกผิด ทุกคนสามารถมีส่วนร่วม อย่างเต็มที่ที่ไม่ถูกปิดกั้นด้วยเรื่องส่วนตัวของคนใดคนหนึ่ง โดยมีการใช้ประโยชน์ของการ สนทนากลุ่มได้หลายอย่าง เช่น

- สสำรวจความคิดเห็นในประเด็นที่ยังไม่มีการรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ
- สสำรวจหรือระดมความคิดเห็นของกลุ่มประชากรในเรื่องเดียวกันหรือ ปรากฏการณ์เดียวกัน
- ประเมินผลการวิจัยหรือโครงการต่าง ๆ
- ใช้หาคำตอบที่ไม่สามารถเห็นได้ชัดเจนด้วยวิธีการเชิงปริมาณ
- ใช้ในการศึกษานำร่อง (pilot study) เพื่อเป็นแนวทางทำการศึกษานวนเล็กต่อไป

- ใช้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมโดยผลของการสนทนาจะได้ภาพรวมของสังคมไม่ใช่ภาพรายบุคคล

- และในกรณีอื่น ๆ

3.5.1.3 องค์ประกอบในการจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

การวิจัยแบบสนทนากลุ่มเป็นวิธีวิทยาการวิจัยซึ่งประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาตอบสนองการวิจัย คือ มีการกำหนดประเด็นการศึกษาที่ชัดเจนและการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษา การจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่มทำให้เกิดประสิทธิผลพบว่าต้องมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันหลายอย่าง อันได้แก่ 1) กำหนดประเด็นหรือตัวแปร 2) แนวคำถามหรือกรอบคำถาม 3) ผู้เข้าร่วมการสนทนา 4) บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม 5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดสนทนากลุ่ม 6) สถานที่และบรรยากาศการจัดการสนทนากลุ่มและ 7) เวลาที่ใช้ ดังนี้

1) กำหนดประเด็นหรือตัวแปร

หัวข้อเรื่องที่จะทำการศึกษาอาจจะเกิดมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ในสังคมขณะนั้นหรือเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีสำหรับตัวแปรหรือประเด็นสามารถหาได้จากการแยกแยะวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบสามารถกำหนดประเด็นหรือสมมติฐานและตัวแปรออกมา แล้วนำมาสร้างเป็นแนวคำถามวิจัยข้อแนะนำสำหรับหัวข้อเรื่องที่ใช้ในการสนทนากลุ่มควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือสาธารณชนมากกว่าเรื่องส่วนบุคคลหรือเรื่องที่อาจก่อให้เกิดความรู้สึกอับอาย และต้องเป็นเรื่องที่คนในกลุ่มมีความสนใจร่วมกัน พุดจาเกี่ยวข้องกันได้โดยไม่ต้องหวาดระแวงและระวังความรู้สึกของคนในกลุ่ม

2) แนวคำถามหรือกรอบคำถาม

หลักเกณฑ์ของคำถามแต่ละคำถามต้องตั้งอยู่บนสมมติฐานย่อยหรือข้อคิดทางทฤษฎีเป็นคำถามในเชิงเป็นเหตุเป็นผล ทำไม เพราะอะไร อย่างไร เป็นต้น วิธีสร้างแนวคำถามสามารถทำได้หลายวิธี เช่น อาจกำหนดเป็นประเด็นก่อนหลังจากนั้นแยกย่อยออกเป็นคำถามหลาย ๆ คำถาม หรืออาจทำได้โดยการกำหนดตัวแปรและตั้งสมมติฐานแล้วจึงนำมาสร้างเป็นคำถามที่จะนำคำตอบไปสรุปให้ตรงกับแต่ละประเด็นได้

ประวิต เอรารวรรณ์ (2539) แบ่งประเภทของคำถามว่ามี 9 ประเภท ได้แก่

1) คำถามหลัก 2) คำถามนำ 3) คำถามตรวจสอบ 4) คำถามเข้าสู่ประเด็น 5) คำถามแบบชี้ชื่อ ๆ 6) คำถามในข้อเท็จจริง 7) คำถามความรู้สึก 8) คำถามลับ 9) คำถามโดยใช้ความเงิบ โดยส่วนใหญ่ลักษณะของคำถามจะใช้เป็นคำถามปลายเปิดหลีกเลี่ยงคำถามที่ตอบเพียงใช่กับไม่ใช่

การจัดเรียงแนวคำถามควรจะมีการเรียงคำถามที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปที่มีลักษณะง่ายต่อความเข้าใจก่อนเพื่อสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมการสนทนา จากนั้นจึงเข้าสู่คำถามหลักหรือคำถามในประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้วจบลงที่คำถามเบา ๆ อีกครั้งหนึ่งเพื่อผ่อนคลายบรรยากาศ ผ่อนคลายความคิดหรือในช่วงท้ายนี้อาจเติมคำถามเสริมเข้าไป อาจเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมาก่อน เป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นมาระหว่างสนทนา หรือคำถามที่ผู้ดำเนินการสนทนาเห็นว่าถ้าถามก็จะทำให้คำตอบชัดเจนมากขึ้น แต่ไม่ควรเป็นคำตอบที่ยาวเกินไปนัก

ภาพที่ 1 การสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์และโยธิน แสงวดี, 2536)

3) ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา

การวางแผนการจัดสนทนาควรเริ่มจากการตั้งคำถามว่า บุคคลที่ผู้วิจัยต้องการจะเชิญมาร่วมสนทนาคือใคร ซึ่งต้องกำหนดกฎเกณฑ์ คือ ภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มผู้ร่วมการสนทนากลุ่มควรมีภูมิหลังและคุณลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รวมทั้งลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษาโดยตรงด้วย เพื่อให้ผู้ร่วมการสนทนา มีความรู้สึกสบายใจและแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือโต้แย้งซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผยมากกว่า ผู้เข้าร่วมการสนทนาที่มีภูมิหลังแตกต่างกันมาก อาจมีผลทำให้การสนทนาติดขัด ไม่ราบรื่น เกรงอกเกรงใจกัน อึดอัด หรือไม่ไว้วางใจกัน ผู้ที่เข้าร่วมการสนทนาต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะศึกษาและสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในเรื่องที่ต้องการศึกษา (นภาพรณัฏ หะวานนท์, 2535; Menon & Bull, 2000)

ประวิต เอราวรณัฏ (2539) กล่าวว่า การถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

1. คุณลักษณะที่ใช้แบ่งกลุ่ม (break characteristic) เป็นคุณลักษณะของผู้ร่วมการสนทนาที่จะใช้แบ่งกลุ่มสนทนาให้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน เช่น การศึกษาเรื่อง

ค่านิยมในการส่งลูกเรียนต่อของผู้ปกครองในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยอาจใช้ภูมิภาคและลักษณะท้องถิ่น เมือง หรือชนบทเป็นคุณลักษณะในการแบ่งกลุ่มศึกษา ซึ่งกรณีนี้อาจแบ่งเป็นกลุ่มผู้ปกครองในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้ ซึ่งแต่ละภูมิภาคก็จะแบ่งเป็นผู้ปกครองที่อยู่ในเขตเมืองและเขตชนบท ดังนั้นจะแบ่งกลุ่มสนทนาออกเป็น 10 กลุ่ม เป็นต้น

2. คุณลักษณะควบคุมให้ภายในกลุ่มเหมือนกัน (uniform control characteristic) เป็นคุณลักษณะที่แต่ละกลุ่มต้องควบคุมให้มีเหมือนกัน เช่น ต้องนับถือศาสนาเหมือนกัน เป็นครูเหมือนกัน ผ่านการอบรมเหมือนกัน จบการศึกษาระดับเดียวกัน เพื่อให้ผู้ร่วมการสนทนารู้สึกสบายใจในการแสดงความคิดเห็นออกมาสนับสนุนหรือโต้แย้ง

3. คุณลักษณะควบคุมให้องค์ประกอบของทุกกลุ่มเหมือนกัน (composition characteristic) เป็นคุณลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของทุกกลุ่มสนทนาจะต้องเหมือนกัน เช่น การใช้คุณลักษณะเรื่องเพศและสถานภาพสมรสเป็นองค์ประกอบกลุ่ม ดังนั้นทุกกลุ่มสนทนาต้องมีทั้งเพศชายและเพศหญิงและมีทั้งคนที่สมรสและไม่สมรส เป็นต้น

นอกจากนี้ในส่วนของจำนวนกลุ่มสนทนาจะมากน้อยเพียงใดนั้น สิ่งที่เป็นตัวกำหนดจำนวนกลุ่มที่สำคัญ คือ ลักษณะปัญหาของการวิจัย หากประเด็นปัญหาที่ต้องการจะศึกษามีคำตอบแตกต่างกันไปในประชากรที่มีภูมิหลังและประสบการณ์ที่ต่างกัน ผู้วิจัยควรจัดให้มีการสนทนาแบบกลุ่มให้ครบตามความผันแปรที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและจะเพียงพอเมื่อผู้วิจัยเห็นว่าไม่มีคำตอบที่แตกต่างไปจากที่รับมาอีกแล้วและขนาดของกลุ่มสนทนานั้น Stewart และ Shamdasani (1990) กล่าวว่า จำนวนผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ควรอยู่ระหว่าง 6-12 คนเพราะถ้ามากกว่า 12 คนแล้วจะทำให้ควบคุมและดำเนินการสนทนาลำบาก แต่ถ้าหากน้อยกว่า 6 คน อาจทำให้ปฏิสัมพันธ์หรือการเคลื่อนไหวภายในกลุ่มมีน้อยทำให้ไม่ได้ข้อมูลเท่าที่ควร

4) บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม

บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 4.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) 4.2 ผู้จดบันทึกคำสนทนา (note-taker) และ 4.3 ผู้บริการทั่วไป (provider) ดังนี้

4.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) เป็นผู้ถามคำถามและเป็นผู้ดำเนินการสนทนาตลอดจนกำกับการสนทนากลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและละเอียดที่สุดภายในเวลาที่กำหนด ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการให้ทุกคนในกลุ่มเกิดความกระตือรือร้น อายากพูดคุยและดำเนินไปอย่างราบรื่น สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย รวมทั้งได้เนื้อหาข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ (นิศา ชูโต, 2543) ซึ่ง Stewart และ Shamdasani (1991) ได้เน้นย้ำบทบาทของผู้ดำเนินการสนทนาว่าเป็นเพียงผู้จุดประเด็นคำถามเพื่อนำการสนทนา ไม่ใช่ประธาน

ในการสนทนาจึงควรมีบทบาทให้น้อยที่สุดและไม่ควรแสดงท่าทางหรือคำพูดที่แสดงถึงการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แต่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้สนทนาอย่างกว้างขวาง และตะล่อมให้อยู่ในประเด็นและข้อสรุปของกลุ่มในประเด็นที่สนทนากัน โดยผู้ดำเนินการสนทนาควรมีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีความสนใจอย่างแท้จริงในความคิดและความรู้สึกของคนอื่น 2) ช่างสังเกตในคำพูดท่าทางของผู้ร่วมสนทนา 3) สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงตนเองแก่ผู้เข้าร่วมสนทนา 4) จุดประเด็นคำถามได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง 5) เป็นคนหนักแน่นและมีความชัดเจนในตัวเอง 6) สามารถแสดงท่าทางที่บ่งบอกความรู้สึกได้ 7) มีลักษณะเป็นธรรมชาติ มีชีวิตชีวา 8) มีอารมณ์ขัน 9) ยอมรับในความลำเอียงของตน และ 10) มีความคล่องแคล่ว ยืดหยุ่นสูงและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เป็นต้น (Popham, 1993; ประวิต เกรวารวรรณ์, 2539)

4.2 ผู้จดบันทึกคำสนทนา (note-taker) เป็นผู้ที่ย่อยจดบันทึกคำสนทนาทำหน้าที่จดทุกคำพูดที่จดทัน รวมทั้งการจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมด้วยเพราะการไม่พูด การนั่งอยู่เฉย ๆ อาจไม่ใช่การไม่มีความเห็น แหวดตา ท่าทางก็อาจจะแสดงความคิดเห็นด้วยหรือคำตอบ การพยักหน้า การส่ายหน้าและสีหน้านั้นเป็นการแสดงออกถึงคำตอบได้ ผู้จดบันทึกการสนทนานอกจากจะช่วยจดบันทึกแล้วบางครั้งยังมีหน้าที่สะกิดเตือนหรือบอกผู้ดำเนินการสนทนาในกรณีที่ผู้ดำเนินการสนทนาลืมถามหรือข้ามคำถามและสิ่งสำคัญที่ผู้จดบันทึกต้องทำ คือ เมื่อการสนทนาจะเริ่มการสนทนาจะต้องเขียนผังการนั่งสนทนากลุ่มผู้ดำเนินการสนทนาด้วยเพราะจะช่วยให้ผู้ดำเนินการสนทนาทราบว่าในกลุ่มมีใคร ชื่ออะไร นั่งอยู่ตรงไหน ซึ่งช่วยให้บันทึกง่ายขึ้น

4.3 ผู้บริการทั่วไป (provider) เป็นบุคคลที่คอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา มีหน้าที่คอยบริการ น้ำดื่ม ขนม บันทึกเทป และคอยกันผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องข้องกับวงสนทนากลุ่มเข้าไปเสนอความคิดในกลุ่มหรือเข้าไปรบกวนสมาธิของสมาชิกกลุ่ม

5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการสนทนากลุ่ม

อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 5.1 อุปกรณ์หลักในการจัดการสนทนากลุ่ม และ 5.2 อุปกรณ์เสริมในการจัดการสนทนากลุ่ม ดังนี้

5.1 อุปกรณ์หลักในการจัดการสนทนากลุ่มเป็นสิ่งสำคัญในการบันทึกเรื่องราวทั้งคำพูด กิริยาอาการและบุคลิกลักษณะท่าทางของผู้เข้าร่วมสนทนา จำเป็นต้องมีอุปกรณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านวิทยุสำหรับบันทึกเสียงขณะที่การสนทนากลุ่มกำลังดำเนินอยู่ เพราะในการสนทนากลุ่มจะมีการถกประเด็นปัญหา บางครั้งจะเป็นการแสดงความคิดเห็นที่พร้อมกัน ซึ่งจะมีเสียงหลายเสียงของบุคคลในเวลาเดียวกันหรืออาจเป็นเสียงพูดเสริมหรือพูดแทรกของผู้ร่วมสนทนา ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้ดำเนินการสนทนา

อาจจะฟังไม่ทัน เทปบันทึกเสียงจะเป็นอุปกรณ์บันทึกข้อมูลที่ดีที่สุดที่สามารถเก็บเหตุผล รายละเอียดและข้อความตอบต่าง ๆ เพราะคำตอบที่เกิดจากการถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ กันอย่างกว้างขวางนั้นเป็นข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นที่สุด และเพื่อช่วยในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลได้อย่างละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ควรใช้เทปบันทึกเสียง 2 เครื่อง โดยบันทึกข้อมูลเหลื่อมเวลากัน ประมาณ 5-10 นาที เพื่อที่จะได้บันทึกเสียงส่วนที่ขาดหายไประหว่างการเปลี่ยนเทปและเป็นประโยชน์ในการบันทึกข้อมูลถ้าหากเครื่องใดเครื่องหนึ่งเกิดขัดข้อง

2. สมุดบันทึกและดินสอสำหรับผู้จดบันทึกเพื่อเป็นแนวทางในการถอดเทปให้สะดวกขึ้นและทำให้ผู้วิจัยได้ทราบบรรยากาศของการสนทนากลุ่มจากการจดบันทึก

5.2 อุปกรณ์เสริมในการจัดการสนทนากลุ่ม เช่น สิ่งเสริมสร้างบรรยากาศ (refreshment/snack) เช่น เครื่องดื่ม อาหารว่าง ของขบเคี้ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างเสริมบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่ตึงเครียด โดยอาหารว่างนั้นไม่ควรเป็นอาหารที่กรอบเพราะเสียงอาจเข้าไปในเทปที่บันทึกเสียงได้ ส่วนของสมนาคุณแก่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (remuneration) แม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อยแต่เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญมากเพราะเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความมีน้ำใจของผู้วิจัย เป็นการขอบคุณผู้ร่วมสนทนาที่ได้สละเวลาในการสนทนากลุ่มแต่มิใช่เป็นค่าจ้างเพื่อเป็นการตอบแทนผู้เข้าร่วมการสนทนา

6) บรรยากาศและสถานที่จัดการสนทนากลุ่ม

ในการจัดสนทนากลุ่มผู้วิจัยต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการต้อนรับอย่างอบอุ่นเป็นมิตร ให้เกิดความผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด (good rapport) เป็นไปในลักษณะ “นั่งจับเข่าคุยกัน” และมีการกำหนดสถานที่ในการสนทนากลุ่มที่แน่นอน โดยเป็นที่ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี มีบรรยากาศที่สะดวกสบาย เงียบสงบไม่ถูกรบกวนจากภายนอก และเป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรู้สึกสบายใจที่จะแสดงความคิดเห็น อารมณ์ความรู้สึกของตนได้อย่างปลอดภัยเพราะคุณภาพของข้อมูลขึ้นอยู่กับว่าบรรยากาศกลุ่มมีความเป็นกันเอง ความอยากพูดจากัน อยากร่วมแสดงความคิดเห็นและไม่มีผู้ใดผูกขาดการพูดหรือมีท่าทางใช้อำนาจเหนือความคิดผู้ใด

7) เวลาที่ใช้ในการสนทนา

การสนทนากลุ่มแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 1.30 – 2.30 ชั่วโมง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขอบเขตและลักษณะของปัญหาที่ต้องการศึกษา ลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา ปฏิสัมพันธ์ ความเคลื่อนไหวภายในกลุ่มและบรรยากาศของการสนทนา (Popham, 1993)

3.5.1.4 การดำเนินการสนทนากลุ่ม

การดำเนินการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1.การวางแผนการ จัดสนทนากลุ่ม 2.วิธีการจัดสนทนากลุ่ม 3.การเตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และ 4. การวิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

- 1) ขั้นการวางแผนและการจัดกลุ่มสนทนา
 - 1.1 กำหนดกลุ่มผู้ที่จะร่วมสนทนาหรือกลุ่มผู้ที่จะให้ข้อมูล โดยกำหนดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 1.2 กำหนดจำนวนกลุ่มสนทนา ควรคำนึงถึงการมีประสิทธิภาพสูงสุดทั้งด้านงบประมาณและเวลา นั่นคือ การจัดให้มีจำนวนกลุ่มน้อยที่สุด แต่ต้องให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษาหรือผู้วิจัยสามารถได้ข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถามวิจัย
 - 1.3 เลือกสมาชิกเข้ากลุ่มสนทนา ใช้หลักการพิจารณาเลือกผู้ที่มีภูมิหลังและคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกันไว้ในกลุ่มเดียวกันหรือคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่อาจจะมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่จะสนทนา จำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่มประมาณ 6-12 คน แต่ถึงแม้ว่าจะมีผู้ร่วมสนทนามากกว่าหรือน้อยกว่า 6-12 คน ก็ยังสามารถดำเนินการสนทนาได้ แต่อาจจะเกิดความยุ่งยากในการดำเนินการและทำให้ได้ข้อมูลไม่เต็มที่ เช่น ถ้าจำนวนน้อยเกินไปจะไม่เกิดพลวัตในกลุ่ม ถ้ามากเกินไปจะเกิดการแตกเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยขณะสนทนา
 - 1.4 กำหนดแนวทางสนทนา (discussion guideline) โดยการเขียนรายการคำถามหรือหัวข้อที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียดแล้วนำมาเรียงลำดับให้เหมาะสม โดยเริ่มต้นจากคำถามเบา ๆ สร้างความคุ้นเคยแล้วจึงค่อย ๆ เข้าสู่คำถามหลักและคำถามเสริมหรือผ่อนคลายบรรยากาศก่อนจบการสนทนา คำถามที่กำหนดไว้ใช้เป็นแนวทางให้ผู้ดำเนินการสนทนาจุดประเด็นการสนทนาเท่านั้น นั่นคือ ควรเป็นคำถามที่ไม่เจาะจงเกินไป ควรถามกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้และไม่ควรเป็นคำถามนำหรือชี้แนะคำตอบ
 - 1.5 การเตรียมผู้ดำเนินการสนทนา โดยผู้ดำเนินการสนทนาต้องเป็นผู้ที่เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการวิจัย เข้าใจที่มาของคำถามแต่ละข้อ สามารถจับประเด็นและกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็น รวมทั้งสามารถระดมหรือชักถามนอกเหนือจากแนวคำถามที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลลึกซึ้ง
 - 1.6 การเตรียมผู้จัดบันทึกการสนทนา ในการสนทนากลุ่มจะมีการบันทึกเทปคำสนทนา ร่วมกับการจัดบันทึกว่าใครเป็นผู้พูดประโยคใด คนในกลุ่มมีปฏิกิริยาอย่างไร ผู้จัดบันทึกต้องจดให้ได้อย่างน้อยคำพูดเมื่อเริ่มต้นประโยคแรกของผู้สนทนาทุกคน ในขณะที่พูดผู้พูดมีปฏิกิริยาอย่างไรและคนอื่น ๆ มีปฏิกิริยาอย่างไร เช่น มีท่าทางอึดอัด พยักหน้า ยิ้มหรือหัวเราะพร้อมกัน เป็นต้น
- 2) ขั้นการจัดกลุ่มสนทนา

ในการจัดกลุ่มสนทนาผู้วิจัยจะต้องสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเอง

ผู้ดำเนินการสนทนาไม่ควรแสดงความคิดเห็นใด ๆ ไม่ควรแสดงท่าทีเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับผู้สนทนาคนใด ไม่ควรกล่าวสรุปสิ่งที่ผู้สนทนาพูด นั่นคือ พยายามมีบทบาทในการสนทนาน้อยที่สุดในบางกรณีอาจจะมีผู้สนทนาบางคนผูกขาดการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาควรรหาโอกาสตัดบทอย่างสุภาพ ไม่ควรแสดงท่าทีไม่พอใจหรือแสดงความรำคาญ และกระตุ้นคนที่ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นแต่ต้องไม่ให้ผู้สนทนาเกิดความรู้สึกว่าถูกกดดัน ควรใช้ท่าทางอย่างระมัดระวัง เช่น ใช้การสบตาแทนการชี้นิ้วเพื่อเรียก

3) ขั้นการเตรียมข้อมูลเพื่อใช้วิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม คือ บทสนทนาที่บันทึกเทปไว้ โดยทั่วไปผู้จัดบันทึกควรเป็นผู้ถอดเทปบันทึกการสนทนา โดยในขณะที่ถอดเทปจะต้องใช้สมุดจดบันทึกการสนทนาควบคู่กันไป การถอดเทปต้องเป็นการถอดแบบคำต่อคำ ไม่ใช่การสรุปข้อความและควรบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ นอกจากคำพูดลงไปด้วย

4) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มไม่แตกต่างจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวิธีอื่น ๆ คือ การวิเคราะห์เบื้องต้นและการวิเคราะห์โดยละเอียด การวิเคราะห์เบื้องต้นทำเมื่อเสร็จสิ้นการสนทนาแต่ละกลุ่ม เพื่อหาผลสรุปเบื้องต้นและข้อผิดพลาดเพื่อปรับปรุงในการสนทนาครั้งต่อไป ส่วนการวิเคราะห์โดยละเอียดจะทำเมื่อการสนทนากลุ่มทุกกลุ่มเสร็จสิ้นลงแล้วด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เริ่มต้นด้วยการอ่านบทสนทนาของทุกกลุ่มก่อนหนึ่งรอบเพื่อให้ได้ภาพรวมว่าข้อมูลมีหัวข้อใดอยู่บ้าง จากนั้นวางเค้าโครงการวิเคราะห์ตามประเด็นในการสนทนากลุ่ม หรือกำหนดตามข้อสรุปที่ได้จากการข้อมูลที่จัดบันทึกของผู้ดำเนินการสนทนาและจัดหมวดหมู่โดยการทำรหัสลงในแต่ละช่วงของข้อมูล การทำรหัสอาจใช้การขีดเส้นใต้หรือใช้เทคนิคตัดปะคำพูดหรือข้อความในบันทึกก็ได้

3.5.1.5 ข้อดีและข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

ข้อดีของการสนทนากลุ่ม

1. พลวัตภายในกลุ่มจะกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็น
2. การอภิปรายตีความกันเองภายในกลุ่มจะลดความคลาดเคลื่อนจากการตีความโดยนักวิจัยซึ่งเป็นคนนอกเพราะข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มจะเป็นข้อมูลที่ลุ่มลึกด้วยแง่มุมต่าง ๆ ของความคิดและประสบการณ์ของคนในกลุ่ม (emic)

3. ได้ข้อมูลละเอียดลึกซึ้ง ได้ข้อมูลไม่ได้คิดหรือเตรียมไว้ก่อน

4. ปัญหาที่เกิดจากความไม่คุ้นเคยระหว่างผู้ดำเนินการและผู้ตอบ

5. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

6. ใช้เป็นการศึกษานำร่อง เพื่อเป็นแนวทางในการสำรวจข้อมูลใหม่

7. ใช้ระบุเป็นกรณีตัวแบบของกลุ่มใหญ่ได้

ข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

1. ต้องการผู้ดำเนินการที่มีทักษะ
2. ต้องการการจัดการด้านสถานที่และการนัดหมาย จึงอาจจะมี ความยุ่งยากที่จะนำคนที่ต้องการสัมภาษณ์มาร่วมกัน

3. ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการศึกษาในบางเรื่อง เช่น เรื่องที่มีความละเอียดอ่อน เรื่องที่ต้องการข้อมูลเชิงสถิติและเรื่องที่ต้องการค้นหามติเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เรื่องส่วนบุคคลหรือเรื่องที่อาจก่อให้เกิดความรู้สึกอับอาย

4. ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เก็บข้อมูลที่มีลักษณะกว้างขวาง ครอบคลุมซึ่งไม่สามารถกำหนดหัวข้อในการเก็บข้อมูลได้ชัดเจน เช่น การศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณา

3.5.1.6 การนำการสนทนากลุ่มไปใช้

การวิจัยหนึ่ง ๆ อาจใช้ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มอย่างเดียวหรือใช้ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสำรวจ การทดลอง ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (Morgan, 1988) นอกจากนี้การนำผลการสนทนากลุ่มไปประยุกต์สร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้สำรวจกลุ่มประชากร (Buttram, 1990) การวิจัยแบบสนทนากลุ่มมีการพัฒนาปรับปรุงและนำไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยในสาขาต่าง ๆ เช่น การวิจัยทางการตลาด การบริหาร การแพทย์ การกีฬา ฯลฯ โดยมีการนำมาใช้ที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้การใช้การวิจัยแบบสนทนากลุ่มไปประเมินความต้องการการวางแผนก็กำลังเป็นที่สนใจโดยทั่วไปเพราะเชื่อว่ากระบวนการเคลื่อนไหวภายในกลุ่มจะช่วยกำหนดความต้องการที่แท้จริงในระดับลึกของแต่ละบุคคลได้ (Buttram, 1990; Popham, 1993; Metra, 1994)

3.5.2 การบันทึก (logs)

การบันทึก (logs) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และใช้กันอย่างแพร่หลายในการวิเคราะห์เรื่องราว (narrative inquiry) และการบันทึกยังเป็นการสะท้อนประสบการณ์ของมนุษย์ที่เป็นคุณค่าทางปรากฏการณ์วิทยา (Manen, 1990) เพราะเป็นวิธีการที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้บรรยายรายละเอียดของประสบการณ์ส่วนบุคคลผ่านการเขียนของตนด้วยการจดบันทึกประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งความคิด ความรู้สึกและกิจกรรมที่ทำเป็นเวลาต่อเนื่องช่วยให้ผู้บันทึกได้พิจารณาใคร่ครวญและตระหนักถึงการกระทำของตนรวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต พยายามที่จะทำความเข้าใจและเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการกระทำของตนต่อไป (ทิตินา แชมมณีและสร้อยสน สกลรักษ์,

2540; Willig, 2001)

3.5.2.1 วิธีการเก็บข้อมูลในการเขียนบันทึก

ผู้วิจัยจะต้องให้คำชี้แจงเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ให้ข้อมูลบันทึก ผู้วิจัยต้องระบุสิ่งที่ใช้ในการบันทึก (เช่น กระดาษ เทปบันทึกเสียง เป็นต้น) ให้ชัดเจน นอกจากนี้วิธีการบันทึกก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับการสัมภาษณ์คือเป็นทั้งแบบมีโครงสร้างมากหรือน้อยสำหรับที่ไม่มีโครงสร้างนั้นจะเปิดกว้างให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยภาษาของตนเองแต่ผู้วิจัยจะต้องให้แนวทางแก่ผู้ให้ข้อมูลอย่างเหมาะสม เช่น ความถี่ของสิ่งที่ใช้รายงานประเด็นในการเขียนและระยะเวลาในการเก็บข้อมูล เป็นต้น โดยพิจารณาตามคำถามการวิจัยรวมทั้งนักวิจัยอาจจะระบุถึงจำนวนรายละเอียดที่ต้องการและความคาดหวังในการเขียนแก่ผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยควรเก็บข้อมูลให้เป็นประจำ เช่น เก็บเป็นรายวัน รายสัปดาห์ เพื่อคงการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ผู้ให้ข้อมูลในเวลาที่ต้องการ เช่น การตอบคำถามที่ผู้ให้ข้อมูลสงสัยและส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการบันทึก

3.5.2.2 ข้อดีและข้อด้อยของการบันทึก

ข้อดีของการบันทึก คือ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ยากจะได้รับ เป็นวิธีการที่เก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตในปัจจุบันตามเป็นลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามเวลาที่แท้จริงจะช่วยหลีกเลี่ยงปัญหาการรายงานจากการคิดย้อนหลังซึ่งอาจถูกอคติจากสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่จะตีความหรือการหลงลืมรายละเอียดเหตุการณ์ในอดีตอันอาจจะบิดเบือนลักษณะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้วิธีการดังกล่าวยังสามารถเอื้อให้ผู้ให้ข้อมูลที่มีความเฉพาะบุคคลมาก ๆ ซึ่งอาจไม่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์

ข้อด้อยของการบันทึก คือ การเขียนบันทึกให้สมบูรณ์ต้องใช้เวลามากและอาจก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจกับผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีภารกิจมาก เพราะต้องหยุดงานแล้วมาบันทึก ถ้าผู้บันทึกไม่มีความตั้งใจอย่างมากในการเขียนก็อาจจะไม่สามารถทำอย่างลุล่วงได้ (Posner, 1989) ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีแรงจูงใจ มีความตั้งใจที่จะบันทึกและรับภาระรับผิดชอบตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล ซึ่งอาจส่งผลให้มีอัตราการถอนตัวจากการวิจัยสูง (Willig, 2001)

3.5.3 การสังเกต (observation) (นิศา ชูโต, 2545; สุภางค์ จันทวานิช, 2546)

การสังเกตเป็นการเฝ้าดูหรือศึกษาเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์โดยละเอียดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและมีระเบียบวิธี เพื่อรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์หรือหา

ความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่นโดยอาศัยประสาทสัมผัสต่าง ๆ ในการรับรู้และแยกแยะข้อมูลแล้วจึงนำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไปบันทึก

3.5.3.1 ประเภทของการสังเกต

การสังเกตที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 แบบ คือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) หรือ การสังเกตภาคสนาม (field observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการร่วมกระทำกิจกรรมด้วยกันและพยายามให้กลุ่มคนนั้นยอมรับว่าผู้สังเกตมีสถานภาพบทบาทเช่นเดียวกับตน

ระเบียบวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยกระบวนการสามขั้น คือ การสังเกต การซักถามและการจดบันทึก นอกเหนือจากการเฝ้าดูแล้ว นักวิจัยจะซักถามบางสิ่งบางอย่างที่ไม่อาจเข้าใจได้จากการสังเกต โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหมายหรือสัญลักษณ์ การซักถามนี้คือการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการนั่นเอง หลังจากนั้นจึงทำการจดบันทึกข้อมูล

ข้อดีของการสังเกตแบบนี้ คือ จะได้ข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากผู้ที่ถูกศึกษาไม่ทราบว่าคุณถูกสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นไปตามธรรมชาติ แต่การสังเกตแบบมีส่วนร่วมก็มีข้อด้อย คือ ก่อให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัยอาจเป็นเหตุให้เกิดอคติเข้าข้างกลุ่มที่ตนศึกษาอยู่ ข้อมูลที่ได้นั้นอาจขาดความเที่ยงตรงแต่ก็มีวิธีการที่จะตรวจสอบข้อมูลได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยมีโอกาสที่จะถูกจับได้และนักวิจัยบางคนถือว่าการไม่เปิดเผยความสนใจของนักวิจัยให้ผู้ถูกวิจัยทราบเป็นการผิดจรรยาบรรณ อีกทั้งการไม่เปิดเผยตนเองทำให้มีข้อจำกัดในการบันทึกเหตุการณ์หรือเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) หรือ การสังเกตโดยตรงเป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอกไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่แต่ไม่ได้หมายถึงการเข้าไปอยู่ในบริเวณนั้นด้วย มักใช้ในกรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกรบกวนจากตัวผู้สังเกต เช่นในการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียน การดูแลรักษาผู้ป่วย ซึ่งผู้วิจัยอาจไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ อย่างไรก็ตามหากผู้ถูกสังเกตรู้ตัวว่ามีคนคอยสังเกตอยู่อาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมให้ผิดไปจากปกติได้

วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมสามารถเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่สั้นกว่าและสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยกว่าการสังเกตแบบมีส่วนร่วมแต่ไม่อาจจะเก็บข้อมูลได้ละเอียดสมบูรณ์เท่าการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การไม่แสดงตนของนักวิจัยในการสังเกตโดยตรงอาจช่วยให้นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในสนามได้ การใช้วิธีสังเกตจึงขึ้นอยู่กับเนื้อหาและสถานที่ที่ทำวิจัย

ดังนั้นวิธีการสังเกตทั้งสองแบบนี้ ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเกตพฤติกรรมและเหตุการณ์ในลักษณะที่สำคัญ ๆ เพื่อจะหาความสัมพันธ์และความหมายของปรากฏการณ์สังคมในการใช้วิธีการสังเกต ผู้วิจัยจะต้องเลือกใช้วิธีการสังเกตตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์ตามต้องการ

3.5.3.2 สิ่งที่ต้องสังเกต

การสังเกตอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สังเกตควรจะต้องมีศูนย์กลางของการสังเกตและเพื่อให้การสังเกตมีระบบจึงมีผู้สร้างกรอบการสังเกตโดยจัดแบ่งปรากฏการณ์ทางสังคมออกเป็น 6 ประเภท (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545; สุภางค์ จันทวานิช, 2546) ดังนี้

1. การกระทำ (acts) เป็นพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งในเวลาสั้น ๆ
2. แบบแผนการกระทำ (activities) คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผนของหลาย ๆ คนมีความผูกพันของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหลายคน
3. ความหมาย (meanings) คือ การให้ความหมายแก่การกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมโดยการที่บุคคลมองตนเองในสังคมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในฐานะที่ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นคำพูดที่แสดงออกของผู้ให้ข้อมูลที่อธิบาย ให้คำจำกัดความและทิศทางของการกระทำต่อสิ่งของ เหตุการณ์และคุณลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น ความเชื่อ ความเข้าใจและอุดมการณ์ที่บุคคลนั้นมีต่อสังคมของตนอย่างไร
4. ความสัมพันธ์ (relationship) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะนักวิจัยจะเข้าใจโครงสร้างของสังคมได้ก็จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มซึ่งเป็นลักษณะความสัมพันธ์อันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน
5. การมีส่วนร่วม (participants) คือ การที่บุคคลยอมให้ความร่วมมือและยอมเป็นส่วนประกอบในสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคม หมายความว่าบุคคลนั้นยอมรับในความสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่น ๆ และพร้อมจะเป็นพวกเดียวกับคนนั้น ๆ ในเหตุการณ์นั้น ๆ การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในชุมชนจะช่วยให้เข้าใจโครงสร้างของความสัมพันธ์ที่ดีและความขัดแย้งได้อย่างชัดเจน
6. สภาพสังคม (settings) คือ รูปแบบของทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้ “สภาพศึกษา” ซึ่งหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 5 ที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลมาได้โดยการมองแบบองค์รวม (holistic)

บันทึกภาคสนาม คือ การจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2546) เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การจดบันทึกเป็นวิธีการสำคัญในการเก็บข้อมูลเพื่อทำให้การวิจัยนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การบันทึกภาคสนามมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเตือนความจำ ช่วยตั้งสมมติฐานชั่วคราวในการวิเคราะห์ข้อมูลในสนาม ช่วยเรียบเรียงความคิดของผู้วิจัยในการวางแผนงานและสรุปข้อมูลเป็นระยะ ๆ ดังนั้นการจดบันทึกจึงต้องทำอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน คือ

1) บันทึกย่อ ในบางสถานการณ์ที่ผู้วิจัยเห็นว่าการบันทึกของตนอาจทำให้ผู้ถูกสังเกตแสดงปฏิกิริยาที่ไม่เป็นธรรมชาติซึ่งถ้าจำเป็นต้องบันทึกก็ควรบันทึกเฉพาะข้อความสำคัญโดยใช้คำย่อและบางสถานการณ์ที่ไม่เอื้อก็จำเป็นต้องใช้ความจำ

2) บันทึกภาคสนาม นอกจากการจดข้อความสำคัญแล้วนักวิจัยต้องให้เวลากับการบันทึกภาคสนามโดยจัดเวลาพิเศษเพื่อบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมาโดยอาจแบ่งการบันทึกออกเป็น 3 ส่วน คือ การบันทึกในสิ่งที่สังเกตเห็นตามความเป็นจริงที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ การบันทึกการตีความเบื้องต้นตามแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยมีเป็นพื้นฐานและการบันทึกวิธีที่ผู้วิจัยใช้แล้วประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวความรู้สึกส่วนตัวและปฏิกิริยาของผู้ถูกสังเกตบันทึกในส่วนนี้จะช่วยเตือนความจำและช่วยประเมินคุณภาพข้อมูลที่ได้รับ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

Lipovsky (1988) รายงานประสบการณ์การฝึกงาน (internship) ทางจิตวิทยาคลินิกของตนในช่วงเวลา 1 ปีด้วยการอธิบายถึง “วัยรุ่นมืออาชีพ” (professional adolescence) ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นเป็นผู้ใหญ่และจากความเป็นนักศึกษาสู่การเป็นมืออาชีพเป็นช่วงเวลาสำหรับผู้ฝึกหัดได้ผสมผสานประสบการณ์ในช่วงก่อนการฝึกงานและการประยุกต์ความรู้สู่งานทางคลินิกในสถานการณ์ใหม่ ผู้เขียนนำเสนอผ่านประสบการณ์ส่วนบุคคลและการสังเกตในการฝึกงานโดยชี้ให้เห็นถึงประสบการณ์การฝึกงานที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาลักษณะทางวิชาชีพที่ผู้เขียนนำเสนอประสบการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ความกดดันภายในซึ่งเกิดจากความกังวลในการแสดงความสามารถและความเชื่อมั่นในทักษะของตน ความรู้สึกวิตกกังวลในการแสดงบุคลิกของนักวิชาชีพ การเผชิญความอ่อนแอผ่านการสำรวจตนเอง การพัฒนาความเชื่อถือในตนเองรวมถึงประสบการณ์ในการนิเทศที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาผ่านช่วงเวลาดังกล่าว

Joy (1991) ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของนักศึกษาในระดับปริญญาโทสาขาการให้การศึกษานักจิตวิทยาการปรึกษา (counselor education) ระหว่างการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิครั้งแรก (first practicum) โดยพิจารณาปัจจัยในเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเอง ความวิตกกังวล แรงจูงใจ การตระหนักรู้ในตนเองและความเป็นตัวของตัวเองด้วยการประเมินตลอด 15 สัปดาห์โดยทำการศึกษา 3 วิธีที่แยกกัน นั่นคือ การใช้ The Supervisee Levels Questionnaire-Revised (SLQ-R) วัดการตระหนักรู้ในตนเองความเป็นตัวของตัวเองและแรงจูงใจ ทั้งช่วงก่อน กลางและหลังการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิ การใช้ The Adjective Generation Technique (AGT) ในการประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองและความวิตกกังวลทุกสัปดาห์และการสัมภาษณ์ปลายเปิดทั้งก่อน กลางและหลังการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิเพื่อที่จะประเมินปัจจัยทั้งหมดอีกครั้งร่วมกับการสังเกตตลอดระยะเวลาการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้ในตนเองอย่างมีนัยสำคัญจากการวัดและความเป็นตัวของตัวเองจากการสัมภาษณ์ส่วนปัจจัยอื่นไม่พบการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

Tryon (1996) ทำการวิจัยเพื่อทดสอบความตรง (validity) ของการนิเทศตามรูปแบบการพัฒนาย่างผสมผสานของ Stoltenberg และ Delworth (Stoltenberg and Delworth's Integrated Developmental Model (IDM)) ด้วยแบบวัด SLQ-R เพื่อประเมินตนเองในการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น แรงจูงใจ การพึ่งพิงและการเป็นตัวของตัวเองรวม 30 ข้อ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รับการนิเทศที่ลงเรียนวิชาจิตบำบัดวิดิ (psychotherapy practicum course) จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยประเมินตนเองว่าการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่นรวมถึงการเป็นตัวของตัวเองเพิ่มมากขึ้น

Elam (2001) ศึกษากระบวนการการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ตนเองของนักศึกษาปริญญาโทและความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการพัฒนาในการฝึกหัดเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษากับผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท 10 ราย ด้วยการสัมภาษณ์ 3 ครั้งในระหว่างวิชาเทคนิคการปรึกษาก่อนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิ วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการสร้างทฤษฎีฐานราก (grounded theory) ผลการวิจัยพบประเด็นหลัก 3 ประเด็น คือ การพัฒนาทักษะที่เกิดขึ้น การรับรู้ส่วนบุคคลและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้

Nelson และ Jackson (2002) ทำการศึกษาการพัฒนาเอกลักษณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชาวละตินอเมริกันจำนวน 8 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาเอกลักษณ์ของนักวิชาชีพ ผลการวิจัยพบประเด็นหลักทั่วไป 7 ประเด็น คือ ความรู้ ความมองอกส่วนบุคคล การมีประสบการณ์สัมพันธ์ภาพ การบรรลุผลสำเร็จ การเสียสละและการรับรู้วิชาชีพทางการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะให้แนวทางแก่อาจารย์ที่สอนนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดในการเื้ออำนวยการ

สังคมประภิต (socialization) ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาชาวละตินอเมริกาในการเป็นนักวิชาชีพ

Auxier, Hughes และ Kline (2003) ทำการศึกษาการพัฒนาเอกลักษณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดตามการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก (grounded theory) ด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล 2 รอบและทำการสนทนากลุ่ม 1 ครั้ง เพื่อสร้างทฤษฎีชั่วคราวที่สรุปแนวคิดจากประสบการณ์การพัฒนาเอกลักษณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นนักศึกษาในหลักสูตรการให้การศึกษานักจิตวิทยาการปรึกษาจำนวน 8 ราย ผลการวิจัยสรุปเป็นทฤษฎีได้ว่า นักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดมีกระบวนการก่อกำเนิดเอกลักษณ์เชิงวิชาชีพตามวัฏจักรที่ประกอบด้วย การเรียนรู้เชิงแนวคิดและเชิงประสบการณ์ (conceptual and experiential learning) และการประเมินจากภายนอก เช่น อาจารย์นิเทศ ผู้รับบริการและกลุ่มเพื่อนนักศึกษา เป็นต้น ทำให้เอกลักษณ์ในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษามีความกระจ่างชัดขึ้นเรื่อย ๆ

Baker (2003) ศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างการเข้ารับการนิเทศแบบกลุ่มของนักศึกษาระดับปริญญาโทจำนวน 9 ราย ด้วยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้อธิบายประสบการณ์และการรับรู้ของตนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างทฤษฎีฐานราก (grounded theory) เพื่อแสดงถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบริบทของการนิเทศแบบกลุ่ม รวมทั้งการประเมินปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม การที่สมาชิกกลุ่มได้รับอิทธิพลในการตัดสินใจเนื่องจากการประเมินของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม นอกจากนี้สมาชิกยังกล่าวถึงประสบการณ์การปรึกษาของตนและสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกกลุ่มภายนอกการนิเทศกลุ่มซึ่งมีอิทธิพลต่อการเข้ารับการนิเทศแบบกลุ่มของสมาชิก

Germain (2003) ทำการวิจัยโดยใช้การเขียนบันทึก เพื่อส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการพิจารณาใคร่ครวญ (reflective practice) ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต เนื่องจากบททบทวนวรรณกรรมที่พบว่าการใช้แฟ้มสะสมผลงาน (portfolios) และการเขียนบันทึกจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการพิจารณาใคร่ครวญในการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา ผู้วิจัยจึงดำเนินการสำรวจกระบวนการพัฒนาด้วยการสัมภาษณ์ 2 ครั้งและเขียนบันทึกตลอดภาคการศึกษากับผู้เข้าร่วมการวิจัยจำนวน 4 ราย สรุปผลการวิจัยได้ในประเด็นร่วม 3 ด้าน คือการผสมผสานเอกลักษณ์ในเชิงวิชาชีพและส่วนบุคคล การจัดการอารมณ์และความจริงแท้ ประเด็นส่วนบุคคล 4 ด้าน คือ การกล้าแสดงออก การปล่อยให้เป็นอิสระ จิตวิญญาณ และการเผชิญหน้าและกระบวนการร่วม คือ ผลกระทบของผู้วิจัยที่มีต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้รับฟังและให้การป้อนกลับต่อการเขียนบันทึกซึ่งเป็นแรงผลักดันในการฝึกปฏิบัติและทำการพิจารณาใคร่ครวญอย่างต่อเนื่องแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัย นอกจากนี้บทบาทของการเขียนบันทึกในฐานะที่เป็นบันทึกแห่งการพัฒนาเชิงวิชาชีพและเป็นแหล่งการพิจารณาใคร่ครวญอย่างต่อเนื่องรวมถึงการเล่า

ถึงการพัฒนาด้วยถ้อยคำของผู้เข้าร่วมการวิจัยเอง นอกจากนี้ยังพบเรื่องสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งเป็นการค้นพบที่ไม่ได้คาดคิดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นว่าการเขียนบันทึกเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการฝึกปฏิบัติการพิจารณาในครุกรรมในการพัฒนาของนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา

สุรศักดิ์ เพียสูระ (2540) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาครูที่สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเรื่องการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มครูที่ให้สัมภาษณ์จำนวน 25 คนและกลุ่มครูที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 94 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรู้ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมมากกว่าพลังงาน ครูทุกคนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในด้านการพัฒนา มีครูจำนวนน้อยที่ได้รับการพัฒนา ครูที่ได้รับการพัฒนาคือ ครูที่รับผิดชอบโครงการและทำหน้าที่สอนในรายวิชาที่มีเนื้อหาสิ่งแวดล้อม ผู้ที่ไปอบรมมาแล้วยังไม่มีการขยายผลสู่ครูทั้งโรงเรียน และครูต้องการการพัฒนาด้านเนื้อหา 2 เรื่อง คือ ความรู้เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

เจริญพร ตรีนตร (2543) ศึกษาประสบการณ์ในการพัฒนาตนเองของพยาบาลห้องผ่าตัดไทยที่ได้รับการฝึกอบรมในประเทศฝรั่งเศส โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาตามหลักปรัชญาแบบ hermeneutic phenomenology กลุ่มตัวอย่างได้แก่พยาบาลห้องผ่าตัดไทยที่ได้รับการฝึกอบรมในประเทศฝรั่งเศสเป็นเวลา 1 ปี จำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการบันทึกเทปแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบการแปลความข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าประสบการณ์การพัฒนาตนเองมี 6 ประเด็นหลัก โดยแบ่งตามช่วงระยะเวลาของประสบการณ์ ออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการฝึกอบรม แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ ปวดรอนานในการเรียนรู้ในต่างแดน การประเมินตนเอง และการเตรียมความพร้อม ระยะระหว่างการฝึกอบรมมี 3 ประเด็นหลัก คือ การแสวงหาแหล่งสนับสนุน การไม่ละทิ้งความพยายามและการปรับตัวและระยะหลังการฝึกอบรมมี 1 ประเด็นหลัก คือ การประเมินผลการพัฒนาตนเอง

ชัยยาลิทธิ์ คັນสนะวีรกุล (2544) ศึกษาประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่มหลังการเข้ากลุ่มพัฒนาตน เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์ตามการรับรู้ของสมาชิกกลุ่มที่มีประสบการณ์ตรง โดยใช้การสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 37 ราย รวมเป็นกลุ่มพัฒนาตนทั้งสิ้น 6 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5-8 คน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่มหลังการเข้ากลุ่มพัฒนาตนซึ่งจำแนกได้ 2 มิติ คือ มิติภายในบุคคลมี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักในตนเอง การเปิดกว้าง ยอมรับและเข้าใจผู้อื่น ความเข้าใจชีวิต ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิต การเรียนรู้การแก้ปัญหา ความพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง การกล้าแสดงออกกล้า

ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ประสบการณ์ที่มีคุณค่าน่าประทับใจและการมีพลังและกำลังใจในการดำเนินชีวิต ส่วนมิติระหว่างบุคคล มี 3 ด้าน ได้แก่ การแสดงถึงความรู้สึกภายใน การเปิดใจกว้างรับฟัง ความรู้สึกของผู้อื่นและการสร้างสัมพันธภาพต่อผู้อื่น

มุกดา เกียรติวิกรัย (2545) ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามการรับรู้ของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดและผู้รับบริการ โดยในการวิจัยส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มจากการประเมินการปรึกษาเชิงจิตวิทยาการปรึกษาของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดและผู้รับบริการ หลังจากสิ้นสุดการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มแต่ละกลุ่ม โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดทั้ง 3 คนและผู้รับบริการจากกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา 9 กลุ่ม ที่สมัครใจให้สัมภาษณ์กลุ่มละ 2 คน รวมเป็น 18 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. นักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดรับรู้ประสิทธิภาพของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม ความจริงใจ ยอมรับและเข้าใจอย่างร่วมรู้สึกของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดซึ่งสร้างสัมพันธภาพในการให้ความช่วยเหลือ ช่วยให้ผู้รับบริการมีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกและพัฒนา เต็มโต 2. ผู้รับบริการรับรู้ประสิทธิภาพของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มและนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด สัมผัส สัมพันธภาพที่เกื้อหนุน อบอุ่น เข้าใจและมีคุณค่าช่วยให้ผู้รับบริการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกและเติบโต

ทิพย์วรรณ โลมรัตน์ (2539) นาฎยา ส่งแสง (2541) อรพรรณ จิรธรรมกุล (2542) เพรศพรรณ แดนศิลป์ (2543) สุคนธา อังสมรรตโกษา (2545) และสุชาดา สุวิชานันท์ (2545) กล่าวถึงการเรียนรู้เชิงวิชาชีพและส่วนบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นจากประสบการณ์การฝึกงาน การปรึกษาเชิงจิตวิทยา (internship) ดังเช่น การผสมผสานทฤษฎีและทักษะการปรึกษา ความเชี่ยวชาญในทักษะการปรึกษา บทบาทการเป็นผู้นำกลุ่ม ความเข้าใจในการดำเนินกลุ่ม การตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพผู้ช่วยเหลือ การตระหนักรู้ในตนเองที่เพิ่มขึ้น การลดความคาดหวัง การยอมรับความเป็นจริง ความอดทน ความอดคล้องในตนเอง การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข การตระหนักเห็นคุณค่าของบุคคล การเผชิญความรู้สึกที่เจ็บปวดของตน ความยืดหยุ่นปรับตัว การมีสติ ความคิดสร้างสรรค์ ความละเอียดอ่อน รวมถึงทักษะในการมองโลกและเข้าใจชีวิตด้านอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิทัศน์ของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำถามหลักในการวิจัย

ประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงปรากฏการณ์วิทยา เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) ข้อมูลจากการบันทึกของนิสิตในรายวิชา (logs) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) เพื่อศึกษาประสบการณ์การปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต หมายถึง รายวิชาที่นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาจะได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดทำหน้าที่บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ สถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศก์

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหมายถึง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547

ประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต หมายถึง สิ่งที่นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา รับรู้และเรียนรู้ ทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมจากการที่นิสิตฝึกปฏิบัติในภาคสนามและได้รับการนิเทศแบบกลุ่ม รวมทั้งการจัดทำรายงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายตลอดการศึกษาในรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตประกอบด้วย 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงที่ 1 คือ ระยะเวลาก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ช่วงที่ 2 คือ ระยะเวลาระหว่างการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและช่วงที่ 3 คือ ระยะเวลาหลังการฝึกปฏิบัติปรึกษาเชิงจิตวิทยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ช่วงที่ 1 คือ ระยะเวลาก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นช่วงเวลาตั้งแต่ นิสิตเริ่มเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตจนกระทั่งนิสิตจะไปฝึกปฏิบัติในภาคสนาม

ช่วงที่ 2 คือ ระยะเวลาระหว่างการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นช่วงเวลาในขณะที่นิสิตฝึกปฏิบัติในภาคสนาม

ช่วงที่ 3 คือ ระยะเวลาหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นช่วงเวลาหลังจากที่นิสิตเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติในภาคสนาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในปรากฏการณ์ทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิเศษของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้เกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในแนวทางที่เหมาะสม
3. เป็นแหล่งข้อมูลแก่ผู้สนใจในการศึกษาทำความเข้าใจองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิเศษของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา
4. เป็นแนวทางในการนำวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษาวิจัยทาง จิตวิทยาการปรึกษาและเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาการ ปรึกษาหรือนักจิตวิทยาการปรึกษาในอนาคตต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา วินิต (practicum in counseling) ของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะ จิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติการปรึกษาเชิง จิตวิทยาในภาคสนาม ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสบการณ์ตรง ในช่วงเวลาแห่งการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานที่จริงเป็นครั้งแรก เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในช่วงเวลาดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดประสบการณ์ทางความรู้สึก นึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ของ ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งในเชิงวิชาชีพและในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological research) ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย

ขั้นที่ 2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 2.1 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย
- 2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.5 การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 3.1 การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.2 การตรวจสอบข้อมูลและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญที่สุด (นิศา ชูโต, 2545; สุภางค์ จันทวานิช, 2546; องอาจ นัยพัฒน์, 2548) ผู้วิจัยจึงได้เตรียมความพร้อมของ ตนเองเพื่อดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมเชิงเนื้อหาด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต โดย ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตของ นักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด อันได้แก่ 1. การพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษา 2. รายวิชาการ

ปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต และ 3. รายงานการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักจิตวิทยาการปรึกษา ฝึกหัดจากรายงานการฝึกงาน (internship) ของนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีประสบการณ์ตรงในการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยา วินิต (practicum in counseling) ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในลำดับเหตุการณ์ ขั้นตอนและ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการศึกษาวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต

1.2 การเตรียมความพร้อมด้านระเบียบวิธีวิจัย โดยผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพรวมถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เข้าสู่เหตุการณ์และลงทะเลเบียนเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจระเบียบวิธีการวิจัยและฝึกฝนการทำวิจัยเชิงคุณภาพ อีกทั้งยังได้ เข้าฟังการเสวนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งจัดขึ้นโดยสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการทั้งหมดของการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพในหลากหลายแง่มุมและจากการที่ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการ ดำเนินการสัมภาษณ์เพราะทักษะและคุณลักษณะของนักจิตวิทยาการปรึกษาจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีทำให้เกิดความไว้วางใจในขณะสัมภาษณ์และทำให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด ผู้สัมภาษณ์เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในประสบการณ์ทั้งทางความคิดและความรู้สึกของผู้ให้ สัมภาษณ์และมีทักษะในการตรวจสอบความเข้าใจในสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าว (Coyle, 1996)

ขั้นที่ 2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มต้นจาก การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย สร้างเครื่องมือวิจัยและนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมี รายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย (participants)

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1) เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547

2) ยินดีและเต็มใจเข้าร่วมงานวิจัยโดยสามารถเข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้ตามเวลาที่นัดหมายและอนุญาตให้ผู้วิจัยนำการเขียนบันทึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยมาเป็นข้อมูลประกอบ

นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดังกล่าวทั้งหมด 15 ราย ยินดีเป็นผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งมีคุณลักษณะคือ เพศหญิง 11 รายและเพศชาย 4 ราย มีช่วงอายุ 22-34 ปี อายุเฉลี่ย 25 ปี

วิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต (practicum in counseling) เป็นรายวิชาบังคับเฉพาะของผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ซึ่งต้องผ่านการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจุลภาค (microcounseling) และเทคนิคกลุ่มในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (group techniques in counseling) เป็นวิชาพื้นฐานมาก่อนแล้วจึงลงทะเบียนเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตในภาคเรียนแรกของปีการศึกษา 2547 ซึ่งรายวิชาดังกล่าวจัดการเรียนการสอนเป็น 2 ส่วน คือ 1. ผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้ารับการนิเทศแบบกลุ่ม (group supervision) จากอาจารย์ประจำวิชา โดยใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ตลอดภาคการศึกษา และ 2. เริ่มฝึกปฏิบัติงานในภาคสนาม (field practice) หลังเปิดภาคการศึกษาประมาณ 1 เดือนจนกระทั่งสิ้นสุดภาคการศึกษาโดยผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เลือกไปฝึกปฏิบัติในภาคสนามกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้ 1. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตมีนิสิตเลือกฝึกปฏิบัติ 7 ราย 2. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม มีนิสิตเลือกฝึกปฏิบัติ 5 ราย และ 3. สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา มีนิสิตเลือกฝึกปฏิบัติ 3 ราย ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยยังได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศในสถานที่ฝึกปฏิบัติตลอดช่วงการฝึกโดยการนิเทศมีลักษณะยืดหยุ่นเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละสถานที่ฝึก นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องถอดเทปที่บันทึกเสียงการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของตนเพื่อนำมาใช้ในการนิเทศในชั้นเรียนและต้องทำการบันทึก (logs) ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต หลังจากนั้นเมื่อสิ้นสุดการเรียนในรายวิชาผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องจัดทำรายงานสรุปการฝึกปฏิบัติและข้อสอบปลายภาค

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย 3 วิธีการ คือ การสนทนากลุ่ม (focus group) การบันทึก (logs) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) ดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม (focus group)

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

1) ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่

ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (moderator) ทำหน้าที่ซักถามและตะล่อมกลุ่มเมลา (probe) เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้สะท้อนมุมมองของตน และกระตุ้นให้มีการ

แสดงความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ดังกล่าวตลอดกระบวนการเก็บข้อมูล

ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม (note taker) ทำหน้าที่เก็บข้อมูลในส่วนขอแผนผังการนั่งของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ลำดับการสนทนา สีน้หน้าท่าทางต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมการวิจัยในบางโอกาสและช่วยผู้วิจัยจัดเตรียมอาหารว่างก่อนการสนทนากลุ่ม เป็นต้น การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยา วินิต เพราะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกระบวนการเรียน สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรายวิชาและมีความเข้าใจในธรรมชาติของผู้ฝึกปฏิบัติ

2) อุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูล ดังนี้

เครื่องและเทปบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกการสนทนากลุ่มและบรรยากาศกลุ่มอันจะเป็นประโยชน์ในการถอดความบทสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนถูกต้อง และสามารถตรวจสอบได้

แบบบันทึกข้อมูล (การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1) เป็นเอกสารที่ให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยกรอกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมการวิจัยเท่าที่จำเป็นในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ เพศ สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี ประสบการณ์การทำงานก่อนเข้าศึกษาต่อ ชื่อเล่นและหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อสะดวก เป็นต้น

แบบบันทึกข้อมูล (การสนทนากลุ่มครั้งที่ 3) เป็นเอกสารที่ให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยกรอกข้อมูลในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ที่ตนทำกลุ่ม จำนวนกลุ่มที่ได้ทำและการตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์และการฝึกงาน เป็นต้น

1.2 แนวทางการสนทนากลุ่ม (interview guiding) ผู้วิจัยจัดเตรียมแนวคำถามสำหรับใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) ผู้วิจัยรวบรวมและคัดเลือกประเด็นจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตและประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยมาผนวกกับข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้ที่ผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 7 ราย มาจำแนกเป็นหัวข้อกว้าง ๆ เพื่อนำมาสร้างเป็นคำถามปลายเปิดอย่างไม่จำกัดจำนวนข้อความหรือลำดับคำถามอย่างตายตัว เพื่อให้ข้อความมีลักษณะที่ยืดหยุ่น สามารถเอื้อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถแสดงออกถึงการรับรู้ของตนได้อย่างอิสระตลอดการสนทนากลุ่ม

2) ผู้วิจัยนำแนวทางการสนทนาที่ได้ไปปรึกษาและวิเคราะห์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วทำการปรับถ้อยคำให้สื่อความและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแนวทางการสนทนากลุ่มดังกล่าวไปทดลองใช้กับนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาที่เคยเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต จำนวน 6 ราย

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวคำถามให้ถามได้ครอบคลุม มีความชัดเจนและราบรื่นในการสนทนา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตัดข้อความที่ไม่สำคัญหรือมีความซ้ำซ้อน ปรับภาษาของข้อความให้มีความเหมาะสมและเพิ่มข้อความบางข้อให้มีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ได้คำตอบที่มีความชัดเจนและลึกถึงความรู้สึกและทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของนิสิตที่เรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต

4) ผู้วิจัยนำข้อความที่ปรับแก้แล้วไปใช้จริงกับกลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยในกลุ่มแรกซึ่งมีผู้เข้าร่วมการสนทนาจำนวน 7 ราย หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการถอดเทปบันทึกเสียงเป็นข้อความแบบคำต่อคำ (verbatim) ออกเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษร (script) และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบจากการฟังเทปบันทึกเสียงอีกครั้ง ผู้วิจัยพิจารณาแล้วพบว่ายังมีคำถามบางข้อที่ยังคลุมเครือหรือซ้ำซ้อนกัน ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ปรับแก้ข้อความให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นซึ่งผู้วิจัยได้นำบทสนทนาดังนี้มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยด้วย

2. การบันทึก (logs)

ผู้วิจัยใช้บันทึกของนิสิตในรายวิชาที่ได้ทำการบันทึกเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตผ่านการสังเกตตนเองเกี่ยวกับภาวะอารมณ์ความรู้สึก นึกคิด จิตใจ และทัศนคติต่าง ๆ จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามการรับรู้ของผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งในช่วงก่อน ระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถสื่อประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนผ่านการเขียนบันทึกได้อย่างอิสระ

3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation)

ผู้วิจัยเข้าชั้นเรียนเพื่อสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในลักษณะทั่วไปของการเรียนการสอน สภาพการฝึกปฏิบัติในภาคสนามและการนิเทศในชั้นเรียน รวมถึงการสังเกตอากัปกริยา สีหน้า ท่าทางและน้ำเสียงของผู้เข้าร่วมการวิจัยในเหตุการณ์ต่าง ๆ

2.3 ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย 3 วิธีการ คือ การสนทนากลุ่ม (focus group) การบันทึก (logs) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการต่าง ๆ อย่างอิงอาศัยและดำเนินการไปพร้อมกัน โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 5 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2547 จนกระทั่งเดือนตุลาคม พ.ศ. 2547

2.4 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการเปิดเผยบทบาทของตนเอง (overt role) โดยการติดต่อและขออนุญาตอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต (practicum in

counseling) ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนให้อาจารย์ทราบถึงขอบข่ายของงานวิจัย วิธีการเก็บข้อมูลและการขอใช้ข้อมูลการเขียนบันทึกซึ่งเป็นงานที่นิสิตจะได้รับมอบหมายในรายวิชา รวมทั้งขออนุญาตเข้าสังเกตการณ์ในชั้นเรียนและติดต่อขอเข้าพบเพื่อชี้แจงและขอความร่วมมือจากกลุ่มนิสิตที่เรียนในรายวิชาเพื่อเป็นผู้เข้าร่วมการวิจัย

ในช่วงโม่งแรกของการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้แจ้งรายละเอียดการวิจัยโดยสังเขป ให้นักนิสิตในรายวิชาทราบ เช่น ชื่องานวิจัย วัตถุประสงค์และประโยชน์ของการศึกษา วิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสนทนากลุ่ม (focus group) การบันทึก (logs) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) รวมทั้งแจ้งสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักนิสิตในชั้นเรียนได้ซักถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย

2.4.1 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation)

ภายหลังการติดต่อขออนุญาตอาจารย์ประจำวิชาและขอความร่วมมือจากผู้เข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้เข้าชั้นเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในทุกรอบของการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

สังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกประเด็นที่สำคัญจากการเข้าชั้นเรียน เช่น สภาพการเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ทำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการฝึกปฏิบัติที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยนำมาเล่าในการนิเทศ รวมถึงความรู้สึกนึกคิดที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อสังเกตที่ได้ไปสอบถามกับผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจากการสนทนากลุ่มและจากการบันทึกมากขึ้นทั้งยังเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การเข้าสังเกตการณ์ในชั้นเรียนส่งผลให้ผู้วิจัยคลายความตึงเครียดในประสบการณ์เก่าของตนและภาพที่ตนคิดว่าน่าจะเป็น ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้อย่างลึกซึ้ง ครอบคลุม ชัดเจนตามมุมมองแบบคนใน (emic view) ได้กระจ่างชัดขึ้น

สร้างความคุ้นเคยและความสะดวกในการนัดหมาย ผู้วิจัยกำหนดบทบาทของตนในฐานะที่เป็น "ผู้เรียน" ผู้วิจัยมีโอกาสร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนกับผู้เข้าร่วมการวิจัยทำให้ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ทำความรู้จักและเกิดความคุ้นเคยกันมากขึ้น เมื่อได้ปฏิสัมพันธ์กันในชั้นเรียนเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ทำให้เกิดความใกล้ชิด ความไว้วางใจ ทั้งยังมีความสะดวกใจและมีโอกาสในการพูดคุยถึงเหตุการณ์ ความคิดความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติของผู้เข้าร่วมการวิจัย นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังได้ทำสำเนารายชื่อของผู้ฝึกปฏิบัติในแต่ละสถานที่ฝึก หมายเลขโทรศัพท์และตารางการฝึก เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนัดหมายการสนทนากลุ่มตามเวลาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยสะดวก และสามารถเปลี่ยนแปลงการนัดหมายได้ทันเวลาเมื่อภารกิจของผู้เข้าร่วมการวิจัยเปลี่ยนแปลงไปอย่างกะทันหัน

2.4.2 การบันทึก (logs)

ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อนำการบันทึก (logs) ซึ่งเป็นงานส่วนหนึ่งในรายวิชามาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าบันทึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นการสะท้อนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงผ่านการสังเกตตัวเอง ซึ่งสื่อถึงภาวะอารมณ์จิตใจและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามการรับรู้โลกของผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างอิสระ โดยเฉพาะในรายที่มีการสังเกตตนเองอย่างละเอียด ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและเห็นภาพที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยได้บันทึกประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิเศษของตนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยมีหน้าที่เก็บรวบรวมบันทึกที่ได้จากผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 15 ราย เมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษาผู้วิจัยได้รับบันทึกทั้งหมดของผู้เข้าร่วมการวิจัย 14 ราย ส่วนอีก 1 รายผู้วิจัยได้รับบันทึกไม่ครบ เนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยรายนี้ได้ส่งบันทึกส่วนหนึ่งไปพร้อมกับข้อสอบปลายภาคแต่ผู้วิจัยไม่ได้รับ อีกทั้งผู้เข้าร่วมการวิจัยมิได้ทำสำเนาต้นฉบับไว้ผู้วิจัยจึงไม่สามารถติดตามบันทึกในส่วนที่เหลือได้

2.4.3 การสนทนากลุ่ม (focus group)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเป็นวิธีการหลัก โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.4.3.1 การจัดกลุ่ม

ผู้วิจัยแบ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งหมด 15 ราย เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่ม ก. เป็นนิสิตที่เลือกฝึกปฏิบัติในสถานที่เดียวกันจำนวน 7 รายและกลุ่ม ข. เป็นนิสิตที่เลือกฝึกปฏิบัติในสถานที่ฝึกอีกสองแห่งจำนวน 8 ราย การจัดกลุ่มในลักษณะดังกล่าวเพื่อความสะดวกในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้ง 3 ครั้งในช่วงเวลาว่างที่ตรงกันของผู้เข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้เข้าร่วมการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.3.2 การดำเนินการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม	กลุ่ม	วัน / เดือน	เวลา	สถานที่
1. ระยะก่อนการฝึก	กลุ่ม ก 1	จ. 21 มิ.ย. 2547	10.05 -12.15 น.	ห้องเรียน คณะ จิตวิทยา
การปรึกษาเชิงจิตวิทยา	กลุ่ม ข 1	อ. 29 มิ.ย. 2547	12.15 -14.25 น.	
2. ระยะระหว่างการฝึก	กลุ่ม ก 2	จ. 16 ส.ค. 2547	13.30 -16.30 น.	
การปรึกษาเชิงจิตวิทยา	กลุ่ม ข 2	จ. 23 ส.ค. 2547	10.00 -12.00 น.	
3. ระยะหลังการฝึก	กลุ่ม ก 3	จ. 11 ต.ค. 2547	13.40 -16.40 น.	
การปรึกษาเชิงจิตวิทยา	กลุ่ม ข 3	อ. 12 ต.ค. 2547	10.10 -12.15 น.	

2.4.3.3 ผู้วิจัยเตรียมตัวก่อนการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) ทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่มและการฝึกหัดนักจิตวิทยาการปรึกษา

2) ทำความเข้าใจข้อคำถามให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) ติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอใช้สถานที่ในวันเวลาที่สะดวกกลุ่ม

4) ชักซ้อมความเข้าใจในหลักการ วิธีการและขั้นตอนการสนทนากลุ่มกับผู้ช่วยวิจัย จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล เช่น เครื่องและเทปบันทึกเสียง แบบบันทึกข้อมูล กระดาษและปากกา

5) ตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลอีกครั้งและจัดเตรียมสถานที่และอาหารว่างในการสนทนากลุ่ม

2.4.3.4 การเข้าสู่สนามและการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการต่าง ๆ ในการสนทนากลุ่มทั้ง 3 ช่วงเวลา ดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 ระยะเวลาก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติในภาคสนาม อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการฝึกปฏิบัติที่กำลังจะเกิดขึ้น ภาพการฝึกปฏิบัติการปรึกษาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดคิดว่า สิ่งที่ได้จากการฝึกปฏิบัติรวมถึงการเตรียมตัวในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น โดยมีขั้นตอนในการจัดการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) ในการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเป็นสัปดาห์ที่ 2 ผู้วิจัยได้ทราบจากผู้เข้าร่วมการวิจัยกลุ่มแรกกำลังจะไปฝึกปฏิบัติงานในอีก 2-3 สัปดาห์ข้างหน้า

2) ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายเวลาและสถานที่กับผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อสนทนากลุ่มในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติปรึกษาเชิงจิตวิทยาโดยกลุ่ม ก. สนทนากลุ่มในวันจันทร์ที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2547 เวลา 10.05 น. และ กลุ่ม ข. สนทนากลุ่มในวันอังคารที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2547 เวลา 12.15 น. ณ ห้องเรียน คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) ก่อนถึงวันที่กำหนดผู้วิจัยได้ติดต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อยืนยันการนัดหมายในการสนทนากลุ่มอีกครั้ง

4) บรรยายภาคในการสนทนากลุ่มทั้งกลุ่ม ก. และ กลุ่ม ข. ครั้งที่ 1 เป็นดังนี้

6) เมื่อเริ่มต้นสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยแนะนำตัวเองและผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่มหลังจากนั้นได้กล่าวถึงรายละเอียดของงานวิจัยโดยสรุป เช่น ชื่องานวิจัย วัตถุประสงค์และประโยชน์ของงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ การขออนุญาตบันทึกเสียงในการสนทนากลุ่ม การรักษาความลับ สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย ระยะเวลาในการสนทนากลุ่มและตอบข้อสงสัยบางประการของผู้เข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งขอความร่วมมือผู้เข้าร่วมการวิจัยในการกรอกแบบบันทึกข้อมูล

ในช่วงเริ่มต้นบรรยากาศของการสนทนากลุ่มดำเนินไปอย่างสบาย ๆ และค่อนข้างเป็นกันเองเนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยและผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกันแต่ผู้วิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยบางรายยังรู้สึกเกร็งที่จะพูดเพราะยังไม่แน่ใจในวัตถุประสงค์งานวิจัยของผู้วิจัย และกังวลว่าจะตอบคำถามได้ไม่ตรงกับความต้องการของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงข้อสงสัยและพยายามให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยคลายความกังวลและมั่นใจในการตอบคำถามมากขึ้น

ในช่วงหลังบรรยากาศของการสนทนากลุ่มมีความเป็นกันเองมากขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายรายพูดคุยเรื่องราวของตนอย่างออกรสส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยแสดงทัศนคติและความรู้สึกต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางรายสะท้อนความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยคนอื่นในกลุ่ม ช่วยถามกระตุ้นให้ตอบและสรุปความให้ผู้วิจัย เป็นต้น

ผู้วิจัยพบอุปสรรคที่สำคัญในการสนทนากลุ่มเนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยรายหนึ่งติดธุระกะทันหันทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้และมีผู้เข้าร่วมการวิจัยบางรายต้องติดต่อประสานงานกับที่ฝึกงานขณะร่วมสนทนากลุ่มทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยขาดสมาธิแต่ผู้เข้าร่วมการวิจัยก็แสดงความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกลุ่มและพยายามให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการสนทนากลุ่มทั้งกลุ่ม ก. และกลุ่ม ข. ครั้งที่ 1 (กลุ่ม ก.1 และกลุ่ม ข.1) ประมาณสองชั่วโมง หลังจากเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการจดบันทึกบรรยากาศกลุ่ม ประเด็นคำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มอย่างคร่าว ๆ บันทึกข้อดี ข้อควรปรับปรุง และอุปสรรคเพื่อประโยชน์ในการสนทนากลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 2 ระยะระหว่างการฝึกปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยในระหว่างการฝึกปฏิบัติในภาคสนาม เช่น ความคิด ความรู้สึก ต่อการเผชิญกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ความยากลำบากในการฝึกปฏิบัติ แหล่งความช่วยเหลือในการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น โดยมีขั้นตอนในการจัดการสนทนากลุ่มดังนี้

1) ครั้งแรกผู้วิจัยนัดหมายกับผู้เข้าร่วมการวิจัยในช่วงต้นเดือนสิงหาคมเพราะเป็นช่วงกลางของการฝึกปฏิบัติและการเรียนในห้องสัมมนา แต่ปรากฏว่าต้องมีการเลื่อนนัดอีกหลายครั้งเพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องไปฝึกปฏิบัติงานและทำรายงานในวิชาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ในที่สุดผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถนัดหมายการสนทนากลุ่มได้ โดยกลุ่ม ก. สนทนากลุ่มในวันจันทร์ที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2547 เวลา 13.30 น. และ กลุ่ม ข. สนทนากลุ่มในวันจันทร์ที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2547 เวลา 10.00 น. ณ ห้องเรียน คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ก่อนถึงวันที่กำหนดผู้วิจัยได้ติดต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อยืนยันการนัดหมายในการสนทนากลุ่มอีกครั้ง

3) บรรยากาศในการสนทนากลุ่มทั้งกลุ่ม ก. และ กลุ่ม ข. ครั้งที่ 2 เป็นดังนี้

เมื่อเริ่มต้นสนทนากลุ่มทั้งกลุ่ม ก. และกลุ่ม ข. ผู้วิจัยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ การขออนุญาตบันทึกเสียงในการสนทนากลุ่ม การรักษาความลับ สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยและระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม

บรรยากาศโดยทั่วไปของการสนทนากลุ่ม ก. บรรยากาศกลุ่มมีความเป็นกันเองมากกว่าครั้งแรกเพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยและผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยผลัดกันตอบและช่วยกันถาม ช่วยกันขยายความและสะท้อนความรู้สึก มีความตั้งใจในการให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย ด้วยการแสดงความรู้สึก นึกคิด ความเข้าใจต่าง ๆ จากส่วนลึกของตนร่วมกัน ทำให้ประเด็นต่าง ๆ ในการกรกลุ่มสนทนา ซึ่งเป็นประสบการณ์ร่วมของผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความกว้างขวาง ลึกซึ้งและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

บรรยากาศโดยทั่วไปของการสนทนากลุ่ม ข. ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นกันเองกับผู้วิจัยมากขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางรายที่พูดน้อยในการสนทนากลุ่มครั้งแรกได้แสดงความรู้สึกและทัศนคติต่าง ๆ ของตนมากขึ้น แม้จะมีสมาชิกบางรายเข้ากลุ่มสาย บางรายเหนื่อยล้าจากภารกิจมากมายทำให้ไม่สามารถให้ความสนใจกับกลุ่มได้เต็มที่นัก แต่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเหล่านั้นก็พยายามบอกเล่าถึงประสบการณ์ของตนเมื่อมีโอกาสและแสดงทัศนคติ ความรู้สึกต่าง ๆ ร่วมกันในแง่มุมที่หลากหลาย

ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการสนทนากลุ่ม ก. ครั้งที่ 2 (กลุ่ม ก.2) ประมาณ 3 ชั่วโมง และกลุ่ม ข. ครั้งที่ 2 (กลุ่ม ข.2) ประมาณ 2 ชั่วโมง หลังจากเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการจดบันทึกบรรยากาศกลุ่ม ประเด็นคำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มอย่างคร่าว ๆ บันทึกข้อดี ข้อควรปรับปรุง อุปสรรคเพื่อเป็นประโยชน์ในการสนทนากลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 ระยะเวลาหลังการฝึกปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยหลังการฝึกปฏิบัติในภาคสนาม เช่น ความคิด ความรู้สึกต่อการฝึกปฏิบัติที่ผ่านมาของตน สิ่งที่คุณได้รับจากการฝึกปฏิบัติทั้งในเชิงวิชาชีพและส่วนบุคคล เป็นต้น โดยมีขั้นตอนในการจัดการสนทนากลุ่มดังนี้

1) ผู้วิจัยนัดหมายการสนทนากลุ่มในวันถัดจากวันที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยส่งรายงานเสร็จ เนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายรายจะเดินทางไปต่างจังหวัดในช่วงปิดภาคการศึกษาโดยกลุ่ม ก.สนทนากลุ่มในวันจันทร์ที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2547 เวลา 13.40 น.และกลุ่ม ข.สนทนากลุ่มในวันอังคารที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2547 เวลา 10.10 น. ณ ห้องเรียน คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ก่อนถึงวันที่กำหนดผู้วิจัยได้ติดต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อยืนยันการนัดหมายในการสนทนากลุ่มอีกครั้ง

3) บรรยายภาคในการสนทนากลุ่มทั้งกลุ่ม ก. และ กลุ่ม ข. ครั้งที่ 3 เป็นดังนี้
 บรรยายภาคโดยทั่วไปของการสนทนากลุ่ม ก. ในช่วงแรกบรรยายภาคภายในกลุ่ม
 เต็มไปด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ เนื่องจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเสร็จสิ้นภารกิจทางการเรียนใน
 ภาคเรียนที่ผ่านมาทั้งหมดแล้ว ในด้านหนึ่งก็ทำบรรยายภาคของกลุ่มผ่อนคลายสบาย ๆ แต่ในอีก
 ด้านหนึ่งในบางช่วงเวลา ผู้เข้าร่วมการวิจัยก็สนใจพูดคุยกันเอง ไม่ค่อยสนใจการสนทนากลุ่ม
 ผู้วิจัยจึงต้องพยายามดึงความสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยพบว่าความชัดเจน ไม่แน่ใจของผู้เข้าร่วมการ
 วิจัยลดลงมาก ในช่วงตรงกลางเป็นต้นไปผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ความสนใจและตั้งใจมากขึ้นในการ
 แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น

บรรยายภาคโดยทั่วไปของการสนทนากลุ่ม ข. ในช่วงแรกผู้วิจัยเริ่มสนทนากลุ่ม
 ล่าช้าจากเวลานัดเล็กน้อย เพราะมีผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนมาสายและค่อย ๆ ทอยกันมาทำให้
 การสนทนากลุ่มในบางช่วงขาดความต่อเนื่องไปบ้าง แต่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเปิดเผยตนเองมากขึ้นใน
 การบอกเล่าประสบการณ์ของตนเองร่วมกันกับผู้เข้าร่วมการวิจัยคนอื่น ๆ ในช่วงสุดท้ายผู้เข้าร่วม
 การวิจัยได้สรุปสิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับเป็นภาพรวมของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด

ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการสนทนากลุ่ม ก. ครั้งที่ 3 (กลุ่ม ก.3) ประมาณ 3 ชั่วโมง
 และกลุ่ม ข. ครั้งที่ 3 (กลุ่ม ข.3) ประมาณ 2 ชั่วโมง เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มผู้วิจัยดำเนินการ
 จัดบันทึกบรรยายภาคกลุ่ม ประเด็นคำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มอย่างคร่าว ๆ เพื่อใช้ในการ
 วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.5 การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้วิจัยตระหนักถึงการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย ด้วยการป้องกันผลกระทบ
 และการล่วงละเมิดสิทธิอันอาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยตลอดกระบวนการดำเนินการวิจัย
 ด้วยการดำเนินการพิทักษ์สิทธิในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย ดังนี้

2.5.1 การขอความร่วมมือจากผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้วิจัยได้แจ้ง
 รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัยทั้งการแจ้งด้วยวาจาและเอกสารการแสดงความยินยอม
 ในการเข้าร่วมการวิจัยแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีรายละเอียดที่ระบุถึง
 ชื่อการวิจัย วัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การรักษาความลับ และ
 การนำเสนอข้อมูลในลักษณะที่เป็นภาพรวมและเผยแพร่ในเชิงวิชาการเท่านั้น รวมทั้งสิทธิในการ
 ไม่ตอบคำถาม และถ้าหากผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมการวิจัยต่อไป ผู้วิจัยมีสิทธิ์ที่จะ
 ยุติการให้ความร่วมมือไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใด ๆ ของการวิจัย และสามารถขอข้อมูลกลับคืนได้
 ตลอดเวลาโดยไม่ต้องบอกเหตุผล เป็นต้น ภายหลังจากการแจ้งรายละเอียดแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัย
 ได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ และทำการทบทวนก่อนตัดสินใจตาม
 ความสมัครใจ เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอให้ผู้เข้าร่วม

การวิจัยลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย

2.5.2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้แจ้งรายละเอียดการวิจัยต่าง ๆ โดยสังเขปให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ทราบอีกครั้งและในระหว่างที่ทำการสนทนากลุ่ม เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยแสดงท่าทีกังวลใจหรือรู้สึกไม่สะดวกใจที่จะตอบ ผู้วิจัยได้แจ้งถึงสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย เพื่อเป็นการย้ำเตือนอีกครั้งว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถเลือกที่จะไม่ตอบได้และในกรณีที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่สะดวกในการเข้าสนทนากลุ่มในครั้งใด ผู้วิจัยยอมรับในการตัดสินใจของผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วยความเต็มใจ เพราะนั่นคือสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย นอกจากนี้ในหลายโอกาสที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความสงสัยในงานวิจัยของผู้วิจัย ผู้วิจัยมีความเต็มใจในการตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการวิจัย เป็นต้น

2.5.3 การนำเสนอข้อมูลที่ปรากฏในงานวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย ผู้วิจัยมีความตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมการวิจัย รวมถึงบุคคล สถาบันหรือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข้อมูลของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยพยายามจัดหาวิธีการนำเสนอข้อมูลอย่างเหมาะสมที่สุดในทุกขั้นตอน เพื่อป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับทุกฝ่าย เช่น ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคนสอบถามผู้วิจัยด้วยความกังวล ในเรื่องการนำเสนอข้อมูลว่าจะมีชื่อของตนปรากฏอยู่ในผลการวิจัยหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงจุดยืนที่ชัดเจนในการเลือกวิธีการนำเสนอที่จะไม่กระทบผู้เข้าร่วมการวิจัย เช่น การใช้นามสมมติในบทสนทนากลุ่มและในการนำเสนอข้อมูลในวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2.5.4 เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการลบเทปบันทึกเสียงในการสนทนากลุ่มและทำลายบันทึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งหมดเพื่อการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1.1 เมื่อผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำเทปบันทึกการสนทนากลุ่มมาถอดเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษร ด้วยการถอดความแบบคำต่อคำ (verbatim) แล้วตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลจากการฟังเทปบันทึกเสียงซ้ำ

3.1.2 ผู้วิจัยนำบทสนทนากลุ่มในแต่ละช่วง (3 ช่วง) ของการเก็บข้อมูลทั้งสองกลุ่มมาอ่านทำความเข้าใจเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเริ่มจากการถอดรหัสข้อความ (coding) แล้ววิเคราะห์จัดประเภท (categorize) เป็นประเด็นย่อย (subtheme)

แล้วทำการสรุปรวมเนื้อหาเป็นกลุ่ม ๆ หรือเป็นเรื่อง ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันเรียกว่าเป็นการสรุปประเด็นหลัก (theme) หรือกลุ่มประสบการณ์

3.1.3 ผู้วิจัยอ่านบันทึก (logs) ของผู้เข้าร่วมการวิจัยในแต่ละช่วงแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึก (logs) มาพิจารณาประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสนทนากลุ่ม

3.1.4 ผู้วิจัยพิจารณาประเด็นหลัก (theme) แต่ละประเด็นโดยพิจารณาถึงบริบท (context) ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกับการบันทึกภาคสนามในสิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตได้ตลอดกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเข้าใจประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างลึกซึ้ง

3.1.5 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ในแต่ละช่วงของการเก็บข้อมูลมาพิจารณาร่วมกันอีกครั้ง เพื่อเชื่อมโยงประเด็นของประสบการณ์ที่ได้ตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นและพิจารณาประเด็นที่มีความทับซ้อน เหลื่อมล้ำหรือใกล้เคียงกัน โดยการจัดประเด็นหลักให้มีความสอดคล้องเหมาะสมและชัดเจนมากขึ้น

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (trustworthiness) ด้วยวิธีการดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการเก็บข้อมูลจากหลายวิธี (triangulation) ด้วย 3 วิธีการ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การบันทึกและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

3.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดภาคการศึกษาตลอดช่วงเวลาดังกล่าวผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับผู้เข้าร่วมการวิจัยทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความไว้วางใจเปิดเผยตนเองและแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติกับผู้วิจัย (prolong engagement)

3.2.3 ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน ดังเช่นผู้วิจัยนำเทปบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มมาถอดเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษร ด้วยการถอดความแบบคำต่อคำ (verbatim) และตรวจสอบความถูกต้องด้วยการฟังเทปบันทึกการสนทนากลุ่มซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด

3.2.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความเข้าใจของตนเองว่าถูกต้องตรงกับสิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องการสื่อหรือไม่ ด้วยการสอบถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมการวิจัยรายนั้นรวมถึงผู้เข้าร่วมการวิจัยรายอื่นที่เกี่ยวข้อง (cross check) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำบทสนทนากลุ่มและผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลับไปให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยจำนวน 6 รายตรวจสอบถึงความถูกต้องสอดคล้องกันและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นั้นตรงตามความหมายของผู้เข้าร่วมการ

วิจัยหรือไม่ (member checking) โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงความหมายของผู้เข้าร่วมการวิจัยมากขึ้น

3.2.5 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบผลการวิจัยที่ได้กับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านที่มีประสบการณ์ในการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตและการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นผู้วิเคราะห์บทสนทนากลุ่มเพื่อจัดประเด็นในผลการวิจัยอย่างเป็นอิสระต่อกัน

3.2.6 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาด้านการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงาน และผลการวิจัยในขั้นสุดท้าย (peer debriefing)

3.2.7 ผู้วิจัยอ้างถึงคำพูดของผู้เข้าร่วมการวิจัยในการรายงาน (direct quotes) ด้วยการนำเสนอข้อมูลที่ละเอียด ครบถ้วนและครอบคลุม (dense description data)

3.2.8 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน (audit trail) ด้วยการขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2.9 ผู้วิจัยไม่นำผลการวิจัยนี้ไปอ้างอิงสู่สถานการณ์อื่น (transferability) หากแต่ใช้อ้างอิงในกรณีที่อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาประสบการณ์ในการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 15 ราย ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม การบันทึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งพิจารณาตามช่วงเวลาและความเกี่ยวเนื่องกันของประสบการณ์ที่เกิดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1. ประสบการณ์ในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและช่วงที่ 2. ประสบการณ์ในช่วงระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา คือ

ช่วงที่ 1. ประสบการณ์ในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ประสบการณ์ในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา หมายถึง ประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยตั้งแต่เริ่มเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต (Practicum in Counseling) ในชั้นเรียนจนกระทั่งผู้เข้าร่วมการวิจัยจะออกไปปฏิบัติงานในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดในภาคสนามในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คือ ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต ประกอบด้วย 1.1 ความคาดหวังในประสบการณ์วิชาชีพ 1.2 ความคาดหวังในการขยายโลกทัศน์ และการพัฒนาภายในตนเอง และ 1.3 ผลต่อการตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน

ประเด็นที่ 2 คือ การเตรียมตัวก่อนการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2.1 การเตรียมความพร้อมจากอาจารย์นิเทศก์ และ 2.2 การเตรียมความพร้อมด้วยตนเอง

ประเด็นที่ 1. ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต

ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต หมายถึง ผลที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดว่าจะได้รับการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต ซึ่งในช่วงก่อนที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไปฝึกปฏิบัติงานนั้นผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องผ่านการลงทะเบียนเรียนวิชาต่าง ๆ ในสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาเป็นเวลากว่าหนึ่งปีรวมถึงการเข้าชั้นเรียนในรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัตก่อนที่จะไปฝึกปฏิบัติงานทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิด ทฤษฎีและมีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งข้อมูล

เหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญในการคาดเดาภาพที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้เข้าร่วมการวิจัยในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดที่จะไปฝึกปฏิบัติในภาคสนามเป็นครั้งแรกในชีวิต ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดหวังว่าตนน่าจะได้รับการนิเทศจากการทำงานฝึกปฏิบัติการศึกษาเชิงจิตวิทยา เกิดการพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังหวังว่าการเรียนในรายวิชานี้จะทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้สำรวจตนเองว่ามีความเหมาะสมที่จะเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงานเพื่อสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทต่อไป โดยประเด็นที่ 1. ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้รับการจากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิต ประกอบด้วย 1.1 ความคาดหวังในประสบการณ์เชิงวิชาชีพ 1.2 ความคาดหวังในการขยายโลกทัศน์และการพัฒนาภายในตนเอง และ 1.3 ผลต่อการตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงานมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความคาดหวังในประสบการณ์เชิงวิชาชีพ

ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกือบทั้งหมดรายงานถึงความคาดหวังที่ว่าตนจะได้รับประสบการณ์ในเชิงวิชาชีพ นั่นคือ การเรียนรู้กระบวนการการทำงานกลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยา ตั้งแต่เริ่มต้นรับสมัครผู้รับบริการจนถึงสิ้นสุดกระบวนการกลุ่ม โดยเฉพาะการได้มีโอกาสทำกลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยา ได้ฝึกฝน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง กับเรื่องราวและสมาชิกจริง ๆ มิใช่เพียงคำบอกเล่า หรือจากตำรับตำราใด ๆ ซึ่งจะได้ใช้ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ทั้งหมดที่ตนมีไปใช้ในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด อีกทั้งยังได้มีโอกาสในการค้นหาแนวทางการเป็นผู้นำกลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยาของตนที่สอดคล้องกับบุคลิกของตนและเป็นรูปแบบที่สามารถดำเนินกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1.1.1 การเรียนรู้ฝึกฝนจากสถานการณ์จริงและ 1.1.2 การหาแนวทางการเป็นผู้นำกลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยา

1.1.1 การเรียนรู้ฝึกฝนจากสถานการณ์จริง

การศึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตเป็นจุดเริ่มต้นในการฝึกหัดทำกลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยาซึ่งจะทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการทั้งหมดในการบริการ การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการรับสมัครสมาชิกกลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยา การปฏิบัติการศึกษาเชิงจิตวิทยากับผู้รับบริการหลายคนในกลุ่มจริงเป็นครั้งแรก การนำความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตนได้เตรียมตัวมาใช้ในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดแบบกลุ่ม ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ฝึกฝนและเรียนรู้การทำกลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยาจากการปฏิบัติจริง (learning by doing) ดังเช่น

“ในการทำกลุ่มเนี่ยะ ก็เหมือนกับรู้กระบวนการว่าไม่ว่าเราจะทำ Intern หรือ Thesis นี้ จะต้องไปดูที่ ๆ เขาหา case กันจริง ๆ เป็นยังไง แล้วก็ไปลอง ประสบการณ์กลุ่มแบบตัวเป็น ๆ ชีวิตเป็น ๆ จริง ๆ” (โชติ/ก1/L328-333)

“วิชานี้จะเป็นช่วงที่เราได้ทำกับคน ๆ เดียวนี้มันยากแล้ว ลองฟัง คนเป็นกลุ่มดูบ้าง บรรยากาศมันเป็นอย่างนี้บ้าง คือ ชีวิตปกติเราฟังแค่ 1 ต่อ 1 ไม่ค่อยได้ฟังคน เป็นกลุ่มว่าแต่ละคนเขามีความคิดเห็นยังไง แล้วก็ผลต่อคนอื่น ๆ ยังไง บรรยากาศกลุ่มมันช่วย เอื้อให้แต่ละคนได้แสดงความรู้สึกยังไง เพราะว่ามันจะเป็นโอกาสให้เราได้เรียนรู้” (ออย/ ก1/L364-369)

“Practicum เป็นวิชาที่เราเรียนรู้เรื่องจริง ๆ คนจริง ๆ ไม่ใช่ตำรา อีกต่อไปแล้ว...” (ปอย/ก1/L462-469)

“Practicum เป็นโอกาสครั้งหนึ่งในชีวิตที่จะได้ลองการทำกลุ่ม เพราะว่าได้เตรียมตัวมาหลายรูปแบบแล้ว เเทมนี้ก็จะได้ลองการทำเป็นกลุ่ม ว่าจะเป็นศพมาก ศพน้อย...แต่มันเป็นโอกาสให้เราได้ฝึกฝนด้วย (พลอย/ก1/ L338-341, L344)

“เป็นจุดเริ่มต้นที่ให้เราได้ฝึกฝนตัวเองในการทำกลุ่ม...” (จอย/ข 1/ L390-391)

“เราไปได้ฝึกฝนในสิ่งที่เราได้เรียน เวลาเอาไปใช้จริงมันจะเกิด อะไรขึ้นบ้าง ที่เราเรียนมาก็แค่เป็นตัวอย่างให้เรา แต่พอเราไปเจอจริง ๆ แล้ว มันจะไปจัดการกับ ตรงนั้นได้ยังไงบ้าง เป็นการฝึกฝน...อย่างเช่น member (สมาชิกกลุ่ม) ไม่มา เมามายอย่างนี้ เวลา ทำอยู่มีคนแซว มีคนมาเซ็ดกระจกคือ มีคนมาเกาะ หน้าต่างดู แซว หรือว่าสถานการณ์ในกลุ่ม อย่างที่เราเรียนมา สมาชิกจะแสดงพฤติกรรมที่ต่างออกมาคือ เราก็จะนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ คือ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตอนนั้น (กิด/ข1/L415-418, L428-432)

“เหมือนการโยนลงทะเลโดยไม่มีห่วงยาง ก็คือให้ไปลองหัดว่ายน้ำ น้ำบนบก ยังไงมันก็ว่ายน้ำไม่เป็นหรอก ไม่เห็นภาพนะ การที่เราลงไป Practicum ก็คือการที่จะทำให้ เราได้เห็นภาพ ได้สัมผัสเองนะ learning by doing นะ สัมผัสเลยก็จะเห็นชัดดี (แอม/ก1/L350-354)

1.1.2 การหาแนวทางการเป็นผู้นำกลุ่มจิตวิทยาการปรึกษา

ผู้เข้าร่วมการวิจัยประมาณหนึ่งในสามคาดหวังว่าการปฏิบัติการ ปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิเศษจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ตนจะค้นหาลักษณะผู้นำกลุ่มจิตวิทยาการปรึกษาที่มี รูปแบบวิธีการดำเนินกลุ่มซึ่งสอดคล้องเหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตนเองและเป็นแนวทางการ ดำเนินกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่มีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า

“มันเป็นที่พักของเรา คือเราจะสามารถค้นหาตัวเองในอนาคต เราจะไปในแนวทางไหน จะได้ลองว่าเราจะทำยังไงกับกลุ่มแบบไหน ยังไง สักวันหนึ่งเราจะได้แนวทางของเราว่าเราจะทำวิธีไหนที่ ok เราชอบด้วยและมันก็ work ด้วย...” (อิน/ข1/L311-314, L512-522, L525-527)

“มันก็เป็นเหมือนกับการทดลองเพื่อหาจุดที่เราสบายที่สุดที่เราจะอยู่ตรงนั้น เป็นจุดที่เราพอดี” (อ้อ/ข1/L558-559)

“ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ข้าพเจ้ายังคงต้องมี คือ เอกลักษณ์และรูปแบบของตนอันจะทำให้เรารู้สึกว่า ไม่ต้องคอยเลียนแบบใคร ๆ หรือสูญเสียความเป็นธรรมชาติในตน” (แปม/ 29 มิ.ย. 2547)

1.2 ความคาดหวังในการขยายโลกทัศน์และการพัฒนาภายในตนเอง

ความคาดหวังในการขยายโลกทัศน์และการพัฒนาภายในตนเอง หมายถึง การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเชื่อว่าการที่ตนจะได้มีโอกาสได้รับฟังเรื่องราวของบุคคลหลายคน หลายประเภทในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจะทำให้ตนได้มองเห็นโลกที่มีความหลากหลาย มีมุมมองที่กว้างขึ้น เป็นสีสันของชีวิตที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เปิดใจ ทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างนั้น นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดว่าจะได้พบกับสถานการณ์ใหม่ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะทำให้ตนได้ค้นพบ รู้จัก ชัดถেলাและพัฒนาตนเองเพื่อความพร้อมในการเป็นผู้ช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพต่อไป ความคาดหวังในการขยายโลกทัศน์และการพัฒนาภายในตนเองประกอบด้วย 1.2.1 เปิดใจกว้างและยอมรับผู้อื่นมากขึ้น และ 1.2.2 เรียนรู้การชัดเจนตนเอง

1.2.1 เปิดใจกว้างและยอมรับผู้อื่นมากขึ้น

ในการฝึกปฏิบัติกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในรายวิชานี้ ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดว่าจะได้รับฟังประสบการณ์ชีวิต ความคิดความรู้สึก ข้อคิดเห็นรวมถึงวิธีการมองโลกมองชีวิตในหลากหลายมุมมอง และได้สัมผัสกับบุคลิกของสมาชิกกลุ่มที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละราย ผู้เข้าร่วมการวิจัยจึงคาดว่าจะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ตนมีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง เกิดความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างได้มากยิ่งขึ้น ดังเช่น

“ได้เจอความหลากหลายของคนหลาย ๆ แบบ มันก็ต้องใจกว้าง ได้รู้จักคนหลาย ๆ แบบ...ได้เห็นอะไรที่มันแปลกไปกว่าเดิมเพราะปกติเราก็คือเป็นคน ๆ เดียว 타คู่เดียวเราก็มองแบบเดียว แต่ถ้าเราอยู่ตรงนี้ ไม่ได้มีบ่อยที่คนจะมานั่งรวมกลุ่มพูดคุยกัน ก็ได้เห็นความหลากหลาย...มันจะเป็นแนวคิด หรือความรู้สึกของเขา หรือวิธีที่เขามองโลกมองชีวิตมันเป็น

ยังไง บางทีเราอาจจะคาดไม่ถึงก็ได้” (แปม/ช1/L540-541, L543-547, L549-553)

“ถ้าในแง่ของการมองโลกก็คือ เราก็จะรู้จักเปิดใจและยอมรับคนอื่นมากขึ้น...ยิ่งเจอคนยิ่งเยอะเท่าไรก็ยิ่งได้มีอะไรที่กว้างมากขึ้น ได้ฟังคนอื่นพูดมากเท่าไรก็ยิ่งได้รู้อะไรมากขึ้น” (จอย/ช1/ L576-583, L585-586)

“การยอมรับผู้อื่น เพราะว่าถ้าไปเราต้องยอมรับผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข แล้วที่เราไปเจอนี้มันจะเป็นประสบการณ์ที่หลากหลาย...คิดว่าได้แน่ ๆ คือการยอมรับและได้เห็นมุมมองของโลกกว้างขึ้นไม่ใช่แบบเออควรจะมีแบบนี้อย่างเดียวนะ แต่ยังมีแบบนี้ ๆ อีกก็ได้ อาจจะไม่เหมือนกัน บางคนคิดว่าต้องเรียนให้จบมหา'ลัย แต่บางคนก็ไม่ใช่ แค่นี้พอแล้ว ok ได้เห็นตรงนั้นว่าคนเราไม่เหมือนกันอยู่แล้ว ต้องฟังสังวรไว้นะ” (อิน/ช1/L566-573)

1.2.2 เรียนรู้การขัดเกลادنเอง

ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางรายบอกเล่าถึงความคาดหวังที่ว่าจะได้มีโอกาสเรียนรู้ตนเองเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในครั้ง ทั้งในแง่ของความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งหากว่ามีบุคลิกลักษณะใดของตนที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการศึกษาเชิงจิตวิทยาแล้วก็จะเรียนอันดีในการขัดเกลادنเองให้มีความพร้อมที่จะเป็น “มนุษย์ที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือ” ต่อไปดังนี้

“เห็นตัวเองชัดขึ้น...รู้สึกว่าเวลาที่เราคู่กับคนอื่น แล้วฟังคนอื่น ๆ นี่จิตใจเรามันอดไม่ได้ที่จะประเมิน เปรียบเทียบ หรืออะไรต่าง ๆ ซึ่งถ้าเกิดว่ายิ่งได้คุยกับคนอื่นเยอะ ๆ หรือว่าได้ฟังเขาได้อะไร จะได้ว่ารู้ว่าตัวเองที่ตอบสนองกับเหตุการณ์นั้นหรือกับความรูสึกนั้นมันเป็นอย่างไง” (พลอย/ก1/ L 529-532)

“...พอเข้าไปอยู่ตรงนั้นมันกดดันแล้วเราก็ไม่รู้ว่าจะปรับตัวยังไง เราก็คงจะได้รู้จักตัวเราเองมากขึ้น มันก็ต้องมีไหล่อะไรขึ้นมา...หวังว่ามันจะเป็นโอกาสที่จะได้เรียนรู้ตัวเองมากขึ้นแล้วก็ขัดเกลาหรือกะเทาะอะไรที่มันเป็นอุปสรรคต่อการทำกลุ่มออกไปได้ เช่น มีความหงุดหงิด มีความคาดหวัง คือเรื่องทั้งหลายที่เป็นอุปสรรค Practicum น่าจะเป็นจุดหนึ่งที่เราจะสามารถได้รู้จักว่าเรามีตรงนี้ ๆ นะ เราจะได้กะเทาะมันออกไปได้...ได้ขัดเกลาตัวเราให้ดีขึ้น เป็นมนุษย์ผู้พร้อมให้ความช่วยเหลือ...” (กิด/ช1/L433-440, L476-477, L490-493)

1.3 การตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน

ในการสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น นิสิตจะต้องลงทะเบียนเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ครบตามจำนวนที่หลักสูตรของสาขากำหนดไว้ โดยนิสิตจะต้องเลือกทำวิทยานิพนธ์ (thesis) หรือการฝึกงาน (internship) เพื่อสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยจะต้องเลือกทำ

หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กล่าวว่าการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตนั้นน่าจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้สำรวจและประเมินตนเองว่า ตนมีความสนใจหรือมีศักยภาพที่เหมาะสมกับการฝึกงานหรือทำวิทยานิพนธ์มากกว่า ดังเช่น

“สำหรับตอนจบก็คือว่าเราเหมาะจะทำ Intern หรือทำ thesis” (อิน/ข 1/L311-314)

“จะเปลี่ยนใจว่าจะ Intern ดีไหมนี่ พอไปเห็นบรรยากาศที่ฝึกงาน เขาจะจัดให้เราดูแลเด็กตั้งเป็นร้อยคนเป็นอะไรที่สนุก ได้คุยกับคนตั้งร้อยคนนะ ต้องมีเรื่องราวยะยะแยะแน่ๆก็เลยคิดว่าจะทำ Intern ดีใหม่น้อ ตอนแรกกะมุ่งเลยวิทยานิพนธ์” (แอม / ก1/L176-179)

“คิดว่าจะทำ thesis เพราะคิดว่า thesis มันจะสามารถต่อยอดไปกว้างไปเป็นอาจารย์หรือเป็นอะไร อีกรักก็อยากจะทำฝึกเยอะ ๆ เพราะมันเป็นวิชาที่มันต้องใช้ทักษะก็เลยยังกำกึ่ง ก็เลยรอดดูว่าถ้า practicum มันไม่รอดก็คงจะไป thesis น่ะ” (เบิ้ล/ ก1/L190-193)

ประเด็นที่ 2. การเตรียมตัวก่อนการปฏิบัติงาน

การเตรียมตัวก่อนการปฏิบัติงาน หมายถึง การตระเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมการวิจัยก่อนที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่เป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดในภาคสนาม เริ่มตั้งแต่เริ่มเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตจนกระทั่งผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไปฝึกปฏิบัติงานจริง ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงการเตรียมความพร้อมจากอาจารย์นิเทศในชั้นเรียนและการเตรียมความพร้อมส่วนตนซึ่งเป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมและจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นในการปฏิบัติ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังบอกเล่าถึงความรู้สึกและการจัดการความรู้สึกของตนต่อการฝึกปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นด้วย ซึ่งการเตรียมตัวก่อนการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2.1 การเตรียมความพร้อมจากอาจารย์นิเทศก์ และ 2.2 การเตรียมความพร้อมส่วนตน ดังนี้

2.1 การเตรียมความพร้อมจากอาจารย์นิเทศก์

ตั้งแต่เปิดภาคการศึกษาเป็นระยะเวลาประมาณ 1 เดือนเป็นช่วงเวลาก่อนที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้ไปฝึกปฏิบัติในภาคสนาม ตลอดช่วงเวลาดังกล่าวผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงการเตรียมความพร้อมจากอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งเป็นเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องความรู้ความเข้าใจในการบริการกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา บทบาทหน้าที่ในการดำเนินกลุ่มของนักจิตวิทยาการปรึกษาโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ได้เรียนมาแล้วตลอดเวลากว่าหนึ่งปีในสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ผ่านการฟังบรรยาย การฝึกปฏิบัติ

และงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการสังเกตบุคคลรอบข้างและพินิจพิจารณาใคร่ครวญ ภายในตนเอง รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ จากอาจารย์นิเทศก์ในสถานที่ฝึก ประกอบด้วย 2.1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน และ 2.1.2 การอำนวยความสะดวกของอาจารย์นิเทศก์ในสถานที่ฝึก

2.1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ทำให้มีความรู้ทางจิตวิทยาการปรึกษาและเกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษา ฝึกหัดที่จะดำเนินกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ก่อนที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไปฝึกปฏิบัติจริงในภาคสนาม โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กล่าวถึงการฟังบรรยาย การฝึกบทบาทสมมติ การฝึกวางแผนการดำเนินกลุ่มและการสนทนากับผู้นำหรือครูในศาสนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวอย่างของภารกิจของผู้เข้าร่วมการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

การฟังบรรยายในชั้นเรียน ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกปฏิบัติเพราะมีการทบทวนและเพิ่มเติมในส่วนที่มีความจำเป็นต่อการฝึก ทั้งในเรื่องทัศนคติของนักจิตวิทยาการปรึกษาแบบกลุ่ม เช่น ความเข้าใจโลก เข้าใจชีวิต การยอมรับความแตกต่าง ความละเอียดอ่อน ใส่ใจต่อสรรพสิ่ง และในส่วนของขั้นตอน เทคนิควิธีการตามบทบาทและหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษาในกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เช่น การเอื้ออำนวย (facilitation) ให้สมาชิกกลุ่มสามารถจัดการกับความทุกข์ของตน เกิดความองงามในชีวิต เป็นต้น ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นภาพและเข้าใจแนวทางในการฝึกปฏิบัติได้อย่างชัดเจนขึ้น ดังเช่น

“เหมือนกับตอนที่อาจารย์พยายามถ่ายทอด สอดแทรก ทัศนคติการใช้ชีวิต การมองโลกและการเข้าใจชีวิตให้แก่พวกเรา ให้พวกเราได้ละเอียดอ่อนและคำนึงถึงความรู้สึกและใส่ใจต่อความเป็นมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งรอบ ๆ ตัว” (จับ/15 มิ.ย.2547)

“วันนี้อาจารย์ก็ชี้ชวนให้เรามองเห็นถึงสิ่งที่ผู้นำกลุ่มต้องเอื้อต่อกลุ่ม คือ Facilitate disclosure, Facilitate interaction, Facilitate growth และ Facilitate Counseling โดยการที่เราเองต้องเอาใจเข้าเชื่อม มองเห็นรอยแยกที่อยู่ในใจของสมาชิกกลุ่มและทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความสอดคล้องทั้งในตนเองและในกลุ่ม ดิฉันก็ยึดเอาตรงนี้เองเป็นแนวทางในการที่จะทำกลุ่มโดยต้องมองให้เห็นว่ากระแสกลุ่มจะเคลื่อนตัวไปแบบใด อีกอย่างที่ดีฉันเองเห็นด้วยตัวเองมาตลอดและอาจารย์ก็ย้ำแล้วย้ำอีกนั่นคือ เรื่องของ “ชอบกับจริง” ว่าเป็นปัญหาทั้งหลายมาจากเราเองนั่นยึดติดอยู่กับชอบและไม่ชอบ ไม่ได้อยู่กับความจริง ...โดยที่ผู้ให้

คำปรึกษาต้องมีการ *Looking, Observing และ Listening*” (เป็ล/ 15 มิ.ย. 2547 และ 6 ก.ค. 2547)

“สิ่งที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ก็เป็นหลักการทำ (*Group counseling*)... ซึ่งอาจารย์ได้สรุป หลักการแบ่งเป็น 3 ส่วนใหญ่ คือ ความเข้าใจในโลกและชีวิตผู้นำกลุ่ม บทบาทของผู้นำกลุ่มและหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม” (เอก/ 6 ก.ค. 2547)

การฝึกบทบาทสมมติ (*role-play*) ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงการฝึกบทบาทสมมติโดยให้ฝ่ายหนึ่งแสดงบทบาทสมมติเป็นอาจารย์ที่กำลังทำการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นนักศึกษาผู้รับบริการโดยกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ได้ฝึกแสดงบทบาทสมมติและที่เป็นผู้สังเกตการณ์ เกิดการสำรวจตนเองและสังเกตเพื่อน ๆ นิสิตว่ามีการแสดงบทบาทอย่างไรด้วยความคิด ความรู้สึกเช่นได้นำไปสู่ความต้องการที่จะปรับปรุงตนเองเป็นการขยายภาพความเข้าใจและตระหนักในลักษณะบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่อาจารย์ผู้สอนได้บรรยายไว้ เช่น นักจิตวิทยาการปรึกษาจะต้องอยู่กับผู้รับบริการด้วยสมานัตตา คือ การเอาตนเองเข้าไปเชื่อม เป็นเพื่อนกัน อย่างเสมอกัน เป็นคลื่นเดียวกันกับผู้รับบริการ ด้วยวิธีการที่เรียกว่า “ร้อยเรียง ถักทอ” อันจะก่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อให้ผู้รับบริการเปิดเผยตนเอง ได้ค้นหาตนเอง นำไปสู่การค้นหาและจัดการกับโจทย์หรือความทุกข์หรือ/และส่งเสริมความองงามในชีวิตของผู้มารับบริการ ด้วยจิตใจของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีสติและเป็นสมาธิ การฝึกบทบาทสมมติเป็นวิธีการเตรียมความพร้อมอีกวิธีหนึ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยถึงว่า

“วันนี้มีสิ่งที่ได้เรียนรู้อีกมากเกี่ยวกับการลงนามจริง อาจารย์นำเอาตัวอย่างบทสนทนาระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ มาให้พวกเราได้วิเคราะห์กัน 2 แบบซึ่งพออ่านแล้วก็เข้าใจถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจนว่า อาจารย์ที่ช่วยเอื้อให้ลูกศิษย์ได้ค้นพบตนเองเป็นอย่างไร บทบาทที่แสดงออกมาจากเพื่อน ๆ ของเราเองก็ทำให้เห็นถึงภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดิฉันเองก็ได้มีโอกาสในการเป็นผู้ที่ได้แสดงบทบาทด้วยในฐานะที่เป็นผู้รับคำปรึกษา และได้รับการตอบจากผู้ให้คำปรึกษาซึ่งในที่นี้ก็คืออาจารย์ก็รู้สึกอุ่นใจ แต่อีกอย่างก็คือน้ำเสียวก็มีส่วนที่สำคัญด้วยเพราะว่าเพื่อนที่รับบทอาจารย์ค่อนข้างจะพูดเร็วและแข็งอยู่เหมือนกัน ถ้าผมมโนลกว่านี่คงได้ความรู้สึกที่ชัดเจนมากขึ้น” (เป็ล/15 มิ.ย. 2547)

“...ภาพของผู้นำกลุ่มเริ่มชัดเจนเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้นคงเพราะได้ฟังเพื่อน ๆ ออกไปหน้าชั้นเพื่อผลัดกันเปลี่ยนกันเป็น *counselor* และ *client* ซึ่งการเอาตนเข้าเชื่อมกับอีกฝ่ายในระดับที่สมดุลก็เป็นเรื่องที่ยากและสำคัญมากกว่าที่ข้าพเจ้าเคยคิดไว้เสียอีก... หลังจากที่ได้ดูเพื่อน ๆ หลาย ๆ คนออกไปเป็น *counselor* ตัวอย่างหน้าห้องเสร็จเรียบร้อยแล้วทำให้ข้าพเจ้าเห็นรูปแบบการ “ร้อย ร้อย ถัก ทอ” ที่ต่างกันออกไป รวมทั้งผลที่ได้ของมันด้วยซึ่งก็

นับเป็นวิธีที่ทำให้ข้าพเจ้าได้เห็นภาพและการตีโจทย์ที่ชัดเจนและรวดเร็วมากกว่าทุก ๆ ครั้ง” (แปม/ 15 มิ.ย. 2547)

“อาจารย์ให้ลองทำกิจกรรมฝึกเป็น counselor ฉันรู้สึกแยะที่ตัวเองยังทำได้ไม่ดึ้นัก ตีโจทย์ไม่แตกต่างที่จริงแล้ว client มีปัญหาอะไรซ่อนอยู่ คิดแต่จะช่วยในสิ่งที่เขาอยากให้เราทำ ซึ่งอาจารย์เน้นว่า counselor ไม่ใช่บุรุษไปรษณีย์ที่จะคอยส่งสารในสิ่งที่ client อยากให้เราทำ แต่ต้องช่วยให้เขาได้สำรวจตนเอง ฉันรู้สึกกังวลว่าตนเองยังขาดทักษะ ยังต้องฝึกฝนอีกมาก ตื่นเต้นที่จะเป็น counselor คิดแต่เรื่องที่จะช่วยจนลืมที่จะอยู่กับความเป็นจริงในปัจจุบัน ฉันต้องมีสติให้มากกว่านี้ ต้องฝึกฝนอยู่กับปัจจุบันให้มากขึ้น ไม่ฟังซานไปที่เรื่องอื่น จึงจะอยู่กับ client ได้อย่างกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน” (ออย/ 15 มิ.ย. 2547)

การฝึกวางแผนการดำเนินกลุ่ม ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคน กล่าวถึงการได้สำรวจความพร้อมของตนจากการฝึกวางแผนการดำเนินกลุ่ม ทำให้ตนมองเห็นจุดอ่อนข้อด้อยซึ่งเป็นความไม่พร้อมอันจะก่อให้เกิดอุปสรรคขึ้นในการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะเรื่องการนำความรู้ความเข้าใจในกระบวนการกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่เรียนมาไปใช้จริง จากการฝึกวางแผนการกลุ่มทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยรู้ว่า ตนต้องกำหนดเป้าหมายในการดำเนินกลุ่มให้มีความชัดเจนและเลือกกิจกรรมที่จะนำมาใช้ให้สอดคล้องกันเป็นลำดับและเป็นไปตามจุดหมายที่ต้องการ ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความตระหนักว่าต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความพยายามทบทวนและชวนขวดยหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและสามารถวางแผนในการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น

“วันนี้พวกเราได้มีโอกาสนั่งคิดโครงการกลุ่ม 5 session ด้วยซึ่งอาจารย์ให้พวกเราได้ลองคิดว่าจะทำอะไรใน 5 ครั้งบ้าง ซึ่งก็นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ข้าพเจ้าหวาดกลัวเพราะความอ่อนหัดของตัวเอง ข้าพเจ้ายังมองไม่เห็นภาพ วิธีการ หรือแม้กระทั่งกระแสกลุ่มว่ามันจะเคลื่อนไปได้อย่างไรและที่แยะที่สุดคือ ข้าพเจ้ายังไม่รู้ว่าจะพูดอะไรต่อสมาชิกของกลุ่มดีและถ้าเป็นเช่นนั้นข้าพเจ้าจะเป็นผู้นำกลุ่มได้อย่างไร” (แปม/ 8 มิ.ย. 2547)

“วันนี้อาจารย์ได้ให้ดิฉันและเพื่อน ๆ ได้ออกแบบการดำเนินกลุ่มของตนทำให้รู้เลยว่าตัวเองยังไม่พร้อมและเข้าใจการทำกลุ่มมากขึ้น สำคัญว่าเราทำกลุ่มเพื่ออะไร เราต้องวางแผนก่อนจึงจะได้เลือกตามหลักการหรือแนวความคิดตามวัตถุประสงค์ที่เราตั้งไว้ ให้การทำงานสอดคล้องเป้าหมายซึ่งในเรื่องนี้ดิฉันละเลยและไม่ได้ใส่ใจกับมันเท่าที่ควรเป็นสิ่งที่ช่วยให้เห็นกระบวนการทำกลุ่มที่ชัดเจนและเมื่อได้จับกลุ่มคุยกับเพื่อน ๆ ก็ทำให้เราทบทวนตัวเองไปด้วยในตัวและเห็นเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาไม่ใช่ความคิดเพียงอย่างเดียว” (ออย/ 8 มิ.ย. 2547)

“อาจารย์ได้ให้เสนอโครงการในการ *practicum* โดยที่ไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเองไม่พร้อมนักเพราะโครงการที่นำเสนอเป็นเพียงการดูจากที่รุ่นพี่เคยทำมาเท่านั้นเองและสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนในวิชาการปรึกษาแบบกลุ่มซึ่งข้าพเจ้าเองก็ไม่แม่นยำนัก ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมในแต่ละครั้ง ขั้นตอน ทำให้มองว่านี่คงเป็นตัวเราจริง ๆ ขณะนั้นถ้าในสถานการณ์ทำกลุ่มจริง ๆ คงไม่ราบรื่นแน่ ฉะนั้นข้าพเจ้าคิดว่าต้องเตรียมตัวให้พร้อม... อาจารย์มอบหมายให้นิสิตทุกคนรวมทั้งข้าพเจ้า ไปทำความเข้าใจวิธีการใช้กิจกรรมต่าง ๆ ว่าเขาใช้อย่างไร เช่น *road of life, symbol of you เป็นต้น*” (เอก / 8 มิ.ย.2547และ15 มิ.ย. 2547)

การสนทนากับผู้นำหรือครูของศาสนาต่าง ๆ ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนให้ลงทะเลเบียนเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจิตควบคู่กับวิชาจิตวิทยาตะวันออก (*Eastern Psychology*) ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยได้มีโอกาสไปสนทนากับผู้นำหรือครูของศาสนาต่าง ๆ ผู้เข้าร่วมการวิจัยพบว่า การที่ตนได้เข้าใจในหลักของศาสนาต่าง ๆ เป็นการขยายโลกทัศน์ของตนทำให้เกิดความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตที่เพิ่มมากขึ้น เกิดความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคล อีกทั้งยังเห็นคุณค่าและประโยชน์ในหลักของศาสนาที่สามารถเชื่อมเข้ากับหลักของจิตวิทยาการปรึกษาอันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดแก่ผู้รับบริการได้มากขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งต่อการเรียนในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจิตและต่อการพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพและภายในตน ดังนี้

“นำความรู้ทั้งหลายจากวิชา *Eastern Psychology* มาใช้นำไปลงสนาม ดิฉันก็เห็นว่ามีค่ามากที่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ถึงเรื่องของโลกและชีวิต ทั้งสองวิชานี้จึงดำเนินไปควบคู่กันเพื่อที่จะเอื้อให้ผู้อื่นเกิดความงอกงามได้” (เปิ้ล/ 8 มิ.ย. 2547)

“ไปสัมผัสภาวธรรมศาสตร์ของศาสนาคริสต์นิกายโปแตสแตนต์ที่คริสตจักรสะพานเหลือง...จะว่าไปก็เป็นส่วนหนึ่งของวิชา *practicum* ด้วยเหมือนกันคือเป็นการพัฒนาส่วนบุคคล (*personal*) ในด้านความเข้าใจในโลกและชีวิตของตนเองและของผู้อื่นและนำไปสู่การพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ (*professional*) การปรึกษาเชิงจิตวิทยาอีกด้วยก็ได้ ข้อคิดว่าการรับฟังด้วยความเข้าใจ อบอุ่นนั้นมีผลอย่างมากต่อผู้ที่มาหาเราอย่างน้อยช่วยคลายทุกข์ของเขาได้มาก” (เอก/ 23 มิ.ย. 2547)

“ข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ ได้มีโอกาสไปวัดบพิตรพิมุขวรวิหารเพื่อสนทนาธรรมกับพระอาจารย์ ได้เข้าใจถึงการมองโลกและชีวิตในแง่พุทธศาสนา การที่เราได้มีโอกาสไปพบปะกับผู้นำในแต่ละศาสนา นอกจากจะทำให้เราเข้าใจในแง่คิดของแต่ละศาสนาแล้วยังเป็นการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ที่เราไม่เคยได้รับ...ข้าพเจ้ายังได้มีโอกาสไปพบปะกับผู้นำศาสนาอิสลาม ซึ่งก็ทำให้เข้าใจอะไรมากขึ้น...ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นโอกาสอันดีและสำคัญต่อการทำ

practicum เพราะเมื่อเราเข้าใจในทุกศาสนา คนทุกคนย่อมมีศาสนาที่ตนนับถือ อย่างน้อยก็ทำให้เราสามารถเข้าใจพื้นฐานความคิดของบุคคลนั้น ๆ ได้ ...ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่เราในฐานะผู้ให้การศึกษจะต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อสามารถนำมาปรับใช้กับการให้การปรึกษาได้” (จอย/ 16 มิ.ย. 2547 และ 18 มิ.ย. 2547)

การศึกษาจากแบบนักจิตวิทยาการปรึกษา นอกจากความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดเนื้อหาอันเป็นสาระโดยตรงจากการฟังบรรยาย การสนทนากับผู้นำหรือครูของศาสนาต่าง ๆ และกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ จากชั้นเรียน ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนยังกล่าวถึงการได้รับสาระอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ในการเตรียมตัวเพื่อฝึกปฏิบัติงานจากการสังเกต พิจารณา ไคร่ครวญ ทบทวนจากสภาพการณ์และบุคคลที่ตนได้มีปฏิสัมพันธ์ด้วยในการเรียน จนเกิดการซึมซับรับเอาบุคลิกลักษณะของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีความชำนาญ ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นว่าตนจะนำไปปรับใช้ในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด เช่น ลักษณะท่าทางที่แสดงออก ท่าทีลีลาและคำที่ใช้ในการพูดและรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ในการทำการปรึกษาของอาจารย์และรุ่นพี่ที่อาจารย์มอบหมายให้มาถ่ายทอดประสบการณ์ในชั้นเรียนเป็นบางครั้งซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยได้นำบุคคลเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการเป็นผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของตน เช่น

“หนูสังเกตมานานแล้วก็คือ เวลาอาจารย์พูดหรือเล่าอะไรจะดูเป็นธรรมชาติมีการใช้น้ำเสียงหนักเบา มีจังหวะในการพูดซึ่งจะเป็นการดึงดูดผู้ฟัง หนูจะลองปรับไปใช้บ้างให้เหมาะสมกับตัวเองเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำกลุ่ม นอกจากนี้สิ่งที่อาจารย์ปฏิบัติต่อพวกเราก็ควรได้เรียนรู้เอาไปใช้ในการทำกลุ่ม เช่น เวลาให้ใครเสนอความคิดคนแรกแล้วไม่มีใครเสนอ เราก็มีวิธีที่จะให้มีคนเริ่มต้นก่อนหรือเวลาที่อาจารย์ใช้อารมณ์ขัน การใส่ใจ ท่าที หนูมองว่าเราสามารถเรียนรู้ปรับประยุกต์ใช้ได้เพื่อให้เราเป็นกันเองและสร้างความรู้สึที่ดีต่อสมาชิกในกลุ่ม ...การที่พี่ ๆ ให้ข้อคิดต่าง ๆ ช่วยขยายภาพการทำกลุ่มให้ชัดเจนขึ้นมันเป็นศิลปะจึ้งเลยคะ เรามีทางเลือกมากมายที่เราจะทำได้ คำพูดที่เราเปล่งออกไปจะทำให้เกิดกระแสความเป็นไปในกลุ่มที่แตกต่างกัน ตอนนี้ได้แต่จดจำวิธีการ คำพูดเด็ด ๆ เอาไว้ก่อน” (จีบี/ 22 มิ.ย. 2547 และ 29 มิ.ย. 2547)

“วันนี้ข้าพเจ้าได้สังเกตสิ่งที่อาจารย์และเพื่อนได้สาธิตให้ดูเกี่ยวกับการอยู่กับคนที่อยู่ตรงหน้าเราในการอยู่กับคนที่อยู่ตรงหน้าเราหรือ client ด้วยการทำตนให้เป็นคลื่นเดียวกันนั้นก็ด้วยวิธีการที่อาจารย์เรียกว่า สมานัตตา คือ การเอาตนเองเข้าไปเชื่อมไม่ยกตนสูงกว่าหรือด้อยกว่าแต่เป็นเพื่อนกัน เสมอกัน มีจิตที่ปรารถนาดีต่อกัน ไม่มากไป ไม่น้อยไป ไม่รุกรานใจจนดู จุ้นจ้าน หรือเฉยเมย เมินเฉยจนดูน่าอึดอัดต้องคอยเป็นคอยไปด้วยวิธีการที่

เรียกว่า “ร้อยเรียง ถักทอ” การเป็นคลื่นเดียวกันกับ client นี้ทำให้เกิดบรรยากาศการเอื้อให้เกิด การเปิดตนเอง การค้นหาตนเอง หรือนำไปสู่การค้นหาและพบสิ่งที่เป็นปมในใจ อันจะนำไปสู่การ แก้ปมเหล่านั้นต่อไป ส่งเสริมความงอกงามของชีวิตต่อไปในการอยู่กับ client จนสามารถเป็น คลื่นเดียวกันได้นั้น เราต้องมีจิตที่จดจ่อ ตั้งมั่นไม่วอกแวกเป็นอย่างมาก ถ้าเราวอกแวกก็ทำเรา พลาดโอกาสที่จะเข้าไปในโลกของเขาอย่างเต็มที่ ต้องมีความรู้ตัวตลอดเวลา...” (เอก/ 15 มิ.ย. 2547)

2.1.2. การอำนวยความสะดวกของอาจารย์นิเทศก์ในสถานที่ฝึก

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงการได้รับความช่วยเหลือในการเตรียม ความพร้อมก่อนการฝึกปฏิบัติจากนิสิตรุ่นพี่ที่ไปฝึกงาน (internship) และอาจารย์นิเทศก์ใน สถาบันการศึกษาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไปฝึก โดยความช่วยเหลือที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับ เช่น การจัดหาสมาชิกกลุ่ม ทั้งในลักษณะที่มีการคัดเลือกและแบ่งกลุ่มให้เรียบร้อยหรือมีการคัดเลือก สมาชิกไว้ให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องจัดแบ่งกลุ่มเองหรือให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยไปประชาสัมพันธ์ใน ชั้นเรียนที่อาจารย์นิเทศก์ติดต่อให้เพื่อหาสมาชิกเข้ากลุ่มเอง การเตรียมสถานที่บริการการปรึกษา เชิงจิตวิทยาและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการทำกลุ่มแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งการอำนวยความสะดวกเหล่านี้มีความแตกต่างกันไปตามความพร้อมของสถานที่ฝึกปฏิบัติ การได้รับความ ช่วยเหลือดังกล่าวส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยคลายความกังวลเพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้าใจว่าตน จะต้องจัดการภารกิจเหล่านั้นเอง ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยรู้สึกสบายซึ่งในความช่วยเหลือที่ได้รับเป็น อย่างมาก นอกจากนี้ยังเกิดความอบอุ่นใจและรู้สึกว่าตนเองมีที่พึ่งพาเมื่อต้องการความช่วยเหลือ ดังคำกล่าวของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ว่า

“พี่เขาเตรียมพร้อมให้เป็นอย่างดีเลย ให้พวกเรา ตอนแรกกังวลใจว่า อย่างที่รู้ต้องโทรตามน้องให้มา แต่อันนี้คือรู้สึกว่าน้องเขาแบ่ง จัดการไว้ให้เรียบร้อยแล้ว ก็คลาย ใจในส่วนนี้ไป แล้วสถานที่ก็มีเรียบร้อย พี่ ๆ เขาก็คอยต้อนรับ รู้สึกว่ามันคลายไปเยอะแล้ว... ขอขอบคุณพี่ ๆ ทุกคนเป็นอย่างมากจริง ๆ” (ปอย/ก1/ L988-991 และ 25 มิ.ย. 2547)

“ก็กังวลใจว่าต้องทำโน่นทำนี่ทำโครงการใหม่หมดด้วยตัวเอง แต่พอไปถึงพี่เขาเตรียมไว้ให้หมดแล้ว...พี่เขาบอกว่า มีกระดาษ ปากกา ดินสอให้แล้ว อุปกรณ์ไม่ ต้องเตรียม” (แอม/ก1/L809, 994-995)

“เข้าไปหาพี่หญิงพี่ใหญ่ พี่ทั้งสองท่านน่ารักมากเลยแบบว่าจัด ตารางให้เราเรียบร้อย ว่าเราจะต้องทำวันไหนบ้าง...กลุ่มพี่เขาก็จัดให้เรียบร้อย เขียนโครงการให้ เรียบร้อยเหมือนกัน ก็มีทุกอย่างให้เราพร้อม กระดาษทดสอบอะไรก็มีให้เราหมดเลย จะเอาอะไรก็ ไปบอกพี่เขา พี่เขาจะจัดให้” (อิน/ข1/L 884-886/ 24 มิ.ย. 2547)

2.2 การเตรียมความพร้อมส่วนตน

ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้สำรวจตรวจสอบความพร้อมของตนเองและดำเนินการเตรียมสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นก่อนไปฝึกปฏิบัติ ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยรายหนึ่งให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการเตรียมตัวก่อนการปฏิบัติงานจริง ในสองส่วนที่สำคัญ คือ ส่วนที่เป็นความรู้ความเข้าใจเทคนิควิธีการในกระบวนการกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาด้วยการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และในส่วนของบุคลิกภาพของตนที่ต้องจัดเตรียมให้เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาตามภาพในความคิดของตน ดังนี้

“การเตรียมตัวเดินทาง เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่จะเดินทางเพื่อที่เราจะได้พอรู้บ้างว่าจะเกิดอะไรขึ้น ช่วยให้แก้ไขสถานการณ์ได้ทัน ไม่หวาดกลัว รู้สึกอุ่นใจ นี่คงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ข้าพเจ้าคิดว่าเราต้องเตรียมตัวให้ดีก่อนไป practicum ซึ่งเปรียบเสมือนกับการเดินทางไปสู่สถานที่ ๆ ยังไม่เคยไปมาก่อนทั้งโดยภารกิจและสถานที่...ฉะนั้นข้าพเจ้าคิดว่าต้องเตรียมตัวให้พร้อมทั้งด้านความรู้ คือวิธีการต่าง ๆ ประสบการณ์ของผู้ที่เคยทำงานมาก่อน คือ ศึกษาจากบันทึกการฝึกงานของรุ่นพี่ นอกจากนี้สิ่งที่จะต้องเตรียมคือ ในส่วนของตนเองคือ จิตใจ บุคลิกภาพ ความมั่นใจในตนเอง...หน้าที่ข้าพเจ้าตอนนี้ก็คือเตรียมพร้อมให้ดีที่สุด” (เอก/8 มิ.ย.47 และ 22 มิ.ย. 47)

นอกจากการเตรียมความพร้อมที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับจากห้องสัมมนาแล้วผู้เข้าร่วมการวิจัยยังได้สำรวจตรวจสอบความพร้อมและเตรียมการปฏิบัติงานจริงในส่วนของตนเองด้วย โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึง การค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การจัดเตรียมสิ่งที่จำเป็นในฝึกปฏิบัติจริงรวมทั้งการเตรียมความพร้อมทางจิตใจของผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อผ่อนคลายความกังวลให้ตนมีกำลังใจที่จะไปฝึกปฏิบัติงานได้ ประกอบด้วย 2.2.1 การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมและเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็น และ 2.2.2 การเตรียมจิตใจตนเอง

2.2.1 การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมและเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็น

เนื่องจากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตเป็นสถานการณ์ใหม่ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่เคยประสบมาก่อนเพื่อให้เกิดความพร้อมก่อนการปฏิบัติจริงผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงการค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกเพิ่มเติมจากในชั้นเรียน จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งที่หนึ่งคือ บุคคลที่เคยมีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติมาก่อน แหล่งที่สองคือ เอกสารและตำราที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา แหล่งที่สามคือ การฝึกปฏิบัติกับกลุ่มเพื่อน จากการเตรียมการดังกล่าวทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมองเห็น

ภาพและแนวทางในการปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กล่าวถึงการเตรียมเครื่องใช้ส่วนตัวและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในครั้งนี้ด้วย ดังนี้

แหล่งข้อมูลแรก คือ ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงรุ่นพี่และเพื่อนซึ่งเป็นนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาที่เคยเรียนในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตเป็นผู้บอกเล่าประสบการณ์ตรงของตนให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนและตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมการวิจัย เช่น วิธีเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติของรุ่นพี่ การเตรียมกิจกรรมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินกลุ่มและการจัดการกับอุปสรรคที่รุ่นพี่เคยได้ประสบมา เช่น

“พูดคุยกันตามประสาพี่ ๆ น้อง ๆ ถึงประสบการณ์ในการทำกลุ่ม ข้อควรระวังต่าง ๆ ต่างคนก็ถามถึงข้อที่ตนเองสงสัยกัน...เราจะต้องเตรียมหาข้อมูลใส่หัวอะไรไว้ คืออาจจะไม่ได้ทำอะไรเป๊ะ ๆ แต่ก็ต้องไปดูว่าเรามีกิจกรรมอย่างที่พี่เขาบอก” (เปิ้ล / ก1/L815-817 และ 17 มิ.ย. 2547)

“แล้วก็พี่เจดพี่ดาพี่บอกรุ่นพี่ให้เตรียมกิจกรรมไว้เยอะ ๆ เพราะตอนแรกเขาอาจจะไม่พูด เราก็อาจจะยังกิจกรรมไปอย่างรุนแรงเยอะหมดสต็อก” (แก้ว/ ก1/L827-828)

“ก็มีการคุยกับรุ่นพี่ เออเจอสถานการณ์อะไรมาบ้างแล้วทำยังไง เช่น ถ้าน้องมาสาย เราจะให้เขาเข้าร่วมกลุ่มอะไรอย่างนี้ใหม่ เกิดเหตุการณ์นี้เราทำยังไง เพราะสมมติว่าถ้าเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมา เราจะได้มีแนวจะ让他เข้ากลุ่มใหม่ หรือว่าไม่มาก็ไม่มา กลับบ้านไป เอายังไงกันแน่...เจนนแนะนำให้หีบ Intern ของรุ่นพี่ ๆ กลับไปอ่านด้วย เราจะได้มีแนวทางว่าเขาทำอะไรบ้าง เราจะได้นำไปประยุกต์ใช้ได้” (อิน/ข1/L681-685 และ 9 มิ.ย. 2547)

“สำหรับหนูจะได้ไปทำกลุ่ม...ได้รับฟังคำบอกเล่าจากเพื่อนที่ไปทำกลุ่มที่นี้ เมื่อสัปดาห์ที่แล้วว่าเป็นอย่างไรกันบ้าง เพื่อน ๆ แนะนำว่าให้ปล่อยให้เป็นธรรมชาติ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระตุ้นให้เขาแสดงความคิดเห็นและความรู้สึก” (จีบ/ 12 ก.ค. 2547)

แหล่งข้อมูลที่สอง คือ เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการฝึกงาน (internship) และหนังสือรวมเอกสารคำสอนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต (practicum in counseling) เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการทำกลุ่มให้ชัดเจนขึ้นว่ากิจกรรมที่ใช้นั้นคืออะไร เพื่ออะไรและใช้อย่างไร โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยได้จินตนาการภาพตามจากสิ่งที่ตนได้อ่านอีก ทั้งยังมีความคิดริเริ่มประยุกต์กิจกรรมที่จะนำไปใช้ให้มีความแตกต่างออกไป รวมถึงการพยายามจินตนาการเพื่อรับรู้ความคิด

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นของรุ่นพี่และสมาชิกในเวลาที่อยู่ในกลุ่ม เหตุใดรุ่นพี่จึงเลือกใช้กิจกรรมนั้น ๆ และบรรยากาศที่เกิดขึ้นในกลุ่มการปรึกษานั้นน่าจะเป็นอย่างไร ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นแนวทางในการเตรียมตัว เตรียมใจและวางแผนในการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาต่อไป เช่น

“ก็พยายามอ่าน *intern* ว่าเขาเจออะไรมาบ้าง เพื่อที่เราอาจจะเจอแบบเขา...ตั้งใจจะดูบันทึกการทำกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการทำกลุ่มของตนเอง ดูว่าเขาทำอะไรบ้าง ใช้กิจกรรมอะไร แล้วเราจะทำอันไหนได้หรือไม่” (เอก/ 19 มิ.ย. 2547 และ ข1/ L676-678)

“ดูกิจกรรมและความรู้สึกของพี่เวลาทำ *intern* พี่เขาใช้กิจกรรมอะไร และมีความรู้สึกอย่างไรเวลาทำ บรรยากาศ รวมทั้งเด็กเป็นอย่างไร” (อิน/ 9 มิ.ย. 2547)

“*internship* ในแต่ละเล่ม ต่างสถานที่ ตัวหนังสือแต่ละตัว บรรทัดต่อบรรทัดแฝงข้อคิดความหมายให้เราได้เรียนรู้ บางตอนอ่านแล้วรู้สึกว่ากลุ่มนี้ *work* จริงเลย บรรยากาศกลุ่มดูอบอุ่นด้วยมิตรภาพ รักใคร่ผูกพันกันดี หรืออะไรบ้างที่เราอาจเจอเจอจะได้เตรียมตัวเตรียมใจไว้ ... บางครั้งก็ลองคิดว่าแบบฝึกหัดที่เขาใช้กับนิสิตนักศึกษา ถ้าเราเอาไปทำ ... จะเอาไปดัดแปลง ประยุกต์ใช้อย่างไรดี แล้ววิชานวดที่เรียนมาจะเอาไปเสริม ไปแทรกตรงไหน บางครั้งก็อยากจะคิดแบบฝึกหัดของเราขึ้นเองบ้าง มันทำทนายให้เราคิด...อ่าน *intern* อ่านแบบพยายามรับรู้ความรู้สึกตรงนั้นว่าถ้าเกิดเราไปอยู่ตรงนั้นเราจะรู้สึกยังไง...*Road of Life* อย่างนี้ส่วนใหญ่เขาจะใช้กัน บางทีเราก็นึก ๆ ว่า อย่างเข้าไปยังไม่สนิทอะไรอย่างนี้ *Road of Life* จะ *work* หรือเปล่า ไม่ *work* จะเอาอะไรมาทำดีนะ” (จีบ/ ข1/ L673-674,7 มิ.ย. 2547 และ 11 มิ.ย.2547)

“หยิบหนังสือรวมเอกสารคำสอนวิชา การปรึกษาเชิงจิตวิทยา วินิต (*Practicum in Counseling*) มาให้เขียนโปรแกรมการทำกลุ่ม” (กิด/ 16 ก.ค. 2547)

แหล่งข้อมูลที่สาม คือ กลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ได้เตรียมความพร้อมร่วมกันนอกเวลาเรียนด้วยการฝึกซ้อมการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา โดยผลัดกันเป็นผู้นำกลุ่มและเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเพื่อน ๆ นิสิตที่เป็นสมาชิกกลุ่มได้มีการสังเกตลักษณะต่าง ๆ ของเพื่อนและให้ข้อมูลป้อนกลับ (*feedback*) แก่เพื่อนที่ฝึกเป็นผู้นำกลุ่ม ว่าเพื่อนคนนั้นมีลักษณะอย่างไร มีจุดเด่นและมีข้อควรปรับแก้ในส่วนใด จึงเป็นโอกาสอันดีของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่จะเห็นภาพผู้นำกลุ่มที่ตนและเพื่อนเป็นก่อนไปฝึกจริง ได้สำรวจตนเองเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก การแสดงออกในขณะที่เป็นผู้นำกลุ่มเป็นอย่างไร มีสิ่งใดที่จะต้องจัดการเพิ่มเติม ดังคำบอกเล่าของผู้เข้าร่วมการวิจัย เช่น

“ตอนบ่ายซ้อมทำกลุ่มกัน เราผลัดกันเป็นผู้นำกลุ่ม ใช้เวลาคนละช่วงสั้น ๆ พอเสร็จก็รับฟัง *feedback* จากเพื่อนยากไม่ใช่เล่นเลยคะ ได้เห็นธรรมชาติของแต่ละ

คนที่มันจะออกมาในตอนทำกลุ่ม แต่ละคนก็ได้ฟัง feedback ข้อควรปรับปรุงแก้ไข ทั้งสนุกปน ความหนักใจ ได้รับรู้รสชาติและได้เรียนรู้ไปอีกแบบค่ะ” (จีบ/ 24 มิ.ย. 2547)

“ดิฉันได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่างที่เพื่อนช่วยกันให้ข้อมูล ย้อนกลับเป็นต้นว่าดิฉันชอบที่จะจับและสัมผัสมากเกินไป และพูดคำที่มีภาษาอังกฤษบ่อยครั้ง ขาดการใส่ใจรายละเอียดในสมาชิกบางคน มีการพูดแนะนำกิจกรรมที่ยาวเกินไป...เห็นตัวเราของเราไหลมาชัดเจนมาก...เมื่อเห็นมันจึงทำให้สามารถเปิดรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้เช่นกัน...ดิฉันยังคงอยู่กับตัวเองยังคงไม่ละทิ้งตนเอง เพราะรู้สึกได้ถึงความตื่นเต้น แต่ไม่ได้ยินในเสียงที่เขาพูดเลย หรือไม่ก็ยังไม่เข้าใจเขา สิ่งที่เกิดขึ้นในตอนนั้น คือ จะทำอะไรต่อไป เสร็จแล้วแนะนำตัว จะทำอะไรต่อไปเป็นเช่นนี้แล้วคงกลับมาทบทวนตนใหม่” (ปอย/ 24 มิ.ย. 2547)

“ได้เห็นลักษณะการเป็น leader คร่าว ๆ ของตัวเอง ว่ายัง ตื่นเต้น พูดเสียงเบา กังวลเมื่อ member ไม่พูดและได้เห็นความสงบของโชติ เวลาที่เป็น leader สามารถทำให้ทุกคนที่ก่อนหน้านี้ เล่น สนุก เฮฮา กลับเงียบลง ตั้งใจฟังสิ่งที่โชติพูด ไม่กล้า ล้อเล่นหรือแกล้งเป็น member ฝันร้าย นับถือในความสามารถนี้ หวนคิดถึงตัวเองว่าใจยังฟุ้ง กระเจายอยู่มาก ไม่อยู่กับความเป็นจริง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตรงหน้า แต่อยู่กับความคาดหวังต่าง ๆ นา ๆ” (ออย/ 24 มิ.ย. 2547)

นอกจากการค้นคว้าหาข้อมูลในการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิง จิตวิทยาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังรายงานถึง การดำเนินการจัดเตรียม ความพร้อมอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ในการเป็นผู้นำกลุ่ม ทั้งในส่วนของอุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำ กิจกรรมกลุ่มเพิ่มเติม เช่น กระดาษ ดินสอและสี อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกเสียง เช่น เครื่อง บันทึกเสียง เทปบันทึกเสียงและถ่าน เพื่อทำการบันทึกเสียงระหว่างการดำเนินกลุ่มการปรึกษาเชิง จิตวิทยาแล้วนำไปใช้ในการนิเทศในชั้นเรียน เครื่องใช้ส่วนตัวของผู้นำกลุ่มเพศหญิงที่จะต้องสวม กระโปรงยาว เพื่อความคล่องตัวในอิริยาบถต่าง ๆ ขณะที่ดำเนินกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาซึ่ง ส่วนใหญ่จะต้องนั่งบนพื้นตลอดการทำกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย แสดงออกถึงความเคารพและให้เกียรติต่อสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยไปฝึกปฏิบัติ รวมถึงการหา ข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทางไปสถานที่ที่ฝึกปฏิบัติซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังไม่คุ้นเคย เป็นต้น

“เตรียมกระโปรงผ้าที่ใส่ได้...” (พลอย/ก1/L811)

“เตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเทปให้พร้อม” (อิน/ 9 ก.ค.2547)

“เตรียมอุปกรณ์ เทป ถ่าน ดูเวลาสถานที่ว่านั่งรถไปยัง”

(ปอย/ก1/ L905-906)

“อุปกรณ์อะไรที่เราต้องเตรียมในการทำกลุ่มมีพวกกระดาษ สี”

(จีบ/19มิ.ย. 2547)

2.2.2 การเตรียมจิตใจตนเอง

การเตรียมจิตใจตนเอง หมายถึง ความรู้สึกและการจัดการความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีต่อการออกไปฝึกปฏิบัติจริงซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคนกล่าวถึงการเตรียมจิตใจตนเองว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ต้องเตรียมให้พร้อมก่อนเนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยจินตนาการภาพกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทั้งจากการปะติดปะต่อข้อมูลที่ตนได้รับรู้มา ร่วมกับการคิดปรุงแต่งเพิ่มเติมทำให้รู้สึกว่าอุ่นใจและวิตกกังวลต่อการฝึกปฏิบัติกลุ่มการปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่กำลังจะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยมีแนวทางที่จะทำให้ตนเองสามารถผ่านพ้นความทุกข์ของตนในขณะนี้และมีกำลังใจที่จะก้าวไปทำภารกิจที่สำคัญซึ่งจะมาถึงในเวลาอันใกล้ ประกอบด้วย 2.2.2.1 ความรู้สึกต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และ 2.2.2.2 การสร้างขวัญกำลังใจในการไปปฏิบัติจริง

2.2.2.1 ความรู้สึกต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นเวลาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยคิดคำนึงถึงจินตภาพต่าง ๆ ที่น่าจะเกิดขึ้นในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เกิดเป็นความคิดที่วนเวียน ฟุ้งซ่าน มีชีวิตอยู่กับสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายรายต่างคาดเดาถึงความยากลำบากและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น ในการปฏิบัติกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เช่น การปฏิบัติหน้าที่ผู้นำกลุ่มซึ่งต้องปฏิสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่รู้ว่าจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร หวั่นใจว่าสมาชิกกลุ่มจะไว้ว่างใจตนหรือไม่ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังรู้สึกหนักใจ เพราะไม่มั่นใจในความสามารถของตนในการดำเนินกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นว่าการดำเนินกลุ่มจึงมิใช่เรื่องง่าย เพราะมีความยุ่งยากซับซ้อนทั้งในเทคนิควิธีการดำเนินกลุ่มและการทุ่มเทแรงกายแรงใจของผู้นำกลุ่มซึ่งต้องใช้มากกว่าการบริการการปรึกษาแบบรายบุคคล จากความนึกคิดเหล่านี้ล้วนบั่นทอนความมั่นใจ ก่อกำเนิดความกังวลและหวาดกลัวขึ้นในจิตใจและไม่อยากให้ตนต้องตกอยู่ในภาวะดังกล่าว ดังคำบอกเล่าของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ว่า

“ดิฉันรู้สึกถึงความกดดันภายในตัวเองที่มีมากต่อการทำกลุ่ม...มันรู้สึกเต็มไปด้วยความกังวลภายในใจ...ความรู้สึกนี้แสดงถึงความขาดความมั่นใจ

อย่างมากและความกลัวภายในใจจึงเกิดขึ้น ดิฉันรู้สึกไม่ชอบที่ตนเป็นแบบนี้จริง ๆ เหมือนความอ่อนแอ แม้ใจมันกำลังกัดกร่อนความกล้าและความท้าทายที่เคยมี” (ปอย/ 23 มิ.ย. 2547)

“คิดว่าความยากของกลุ่มอันแรกเลยก็คือ การที่จะต้องให้คนในกลุ่ม...อย่างเราเรายังรู้เทคนิคยังรู้บทบาทของเราว่า counseling จะต้องเอาใจเขามาใส่ใจเราอย่างลึกซึ้ง ถ้าเป็นคนเดียวก็เอาเข้าไปสิเอาเข้าไปสิมีคนเดียว แต่ว่าถ้าเป็นกลุ่ม คิดว่ามันยากตรงที่ว่าทุกคนทั้งกลุ่มเข้าไปอยู่ในใจเขาได้ยังไง ถ้าเราเข้าไปคนเดียวแต่คนอื่นไม่เข้าไปด้วยนี่บรรยากาศหรือกระแสอะไรมันก็ไม่เกิด” (แก้ว/ก1/L409-415)

“พูดตามตรงก็คือหนักใจ ...แล้วคือมันก็หวั่นใจเพราะว่าการที่เราจะให้ความสนใจกับสมาชิกที่เราฝึก มันไม่ใช่เรื่องง่าย ...ต้องใช้ทั้งทักษะ เทคนิค สมาธิที่ต้องใช้เพิ่มขึ้นที่ปกติก็เยอะอยู่แล้วเพื่อที่จะสนใจกับคนเท่า ๆ กัน แล้วก็มันก็กังวลหนักใจพอสมควรว่าจะไปเริ่มต้นที่จะพูดยังไง” (เปิ้ล/ก1/L421-429)

“ก็เคยคิดเหมือนกันว่าเฮ้ยเราจะไป ทำยังไง หวัดดีเขาประโยคไหน ทำยังไง ปฏิบัติตัวยังไงกับคนโน้นคนนี้ บางทีก็เหมือนกับความคิดมันพุ่งซ่านไปเรื่อย ๆ ไม่ใช่คำตอบที่มันเป็นอย่างนั้นเป๊ะเพราะว่าไม่สามารถจะกำหนดได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในกลุ่มหรือวันที่เราทำเกิดฝนตกถาดิด แบบคิดเพื่อเจอไปเรื่อย ๆ เลยนะ” (ออย/ก1/L841-845)

“คือเอาแบบว่าให้ห้องเขาพูดกับเราในช่วงแรก ยังคิดว่าเราจะทำได้หรือเปล่าเลย ...ด้วยความที่คนคือคนแปลกหน้าเข้าไปแล้วรู้สึกว่าเขาไม่ไว้ใจเราหรือกลัวว่าเขาจะพูดอะไรออกมา...แต่อย่างนี้ก็คือเราไปใครอะ เขาจะไว้ใจเราไหม” (อิน/ข 1/L401-402และL408-410)

“ผมยังไม่แน่ใจเลยว่าไอ้กิจกรรมนี้ มันจะช่วยผมหรือมันจะเป็นหินถ่วงขาทั้งแน่ คือ ถ้าจำไม่ได้แน่นอนว่า ต้องเริ่มยังไงอธิบายยังไง จบยังไง สรุปยังไง ก็เลยถ้ามันไม่แน่ใจ ไม่รู้แน่ มันก็ไม่กล้าใช้” (กิด/ ข1/ L699-702)

2.2.2.2 การสร้างขวัญกำลังใจในการไปปฏิบัติจริง

การสร้างขวัญกำลังใจในการไปปฏิบัติจริง หมายถึงวิธีการจัดการความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อให้มีความพร้อมในการไปฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ลักษณะดังนี้ 1) ทำใจยอมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น 2) สร้างความมั่นใจและกำลังใจ 3) เชื่อมั่นในคุณค่าของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและ 4) เชื่อในอันานิสงค์ของการทำความดี ดังนี้

ทำใจยอมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายรายกล่าวว่า การเตรียมใจให้พร้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดก่อนที่จะไปปฏิบัติจริง เพราะถ้าจิตใจ

ของตนว่าวุ่น ความรู้ต่าง ๆ ที่ตนได้เตรียมมาก็จะไม่มี ความหมาย ตนจึงทำใจที่จะยอมรับกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ไม่คาดหวังผลในการทำกลุ่ม ถือคติว่า "อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด" และจะทำให้เพิ่มความสามารของตน ดังเช่น

“ทำใจนี้สำคัญ เพราะมีหนังสือ กระบวนการอ่านมาครบ ท่องได้แต่ใจไม่นิ่งมันก็ทำอะไรไม่ได้ ที่อ่านมาคือ ศูนย์นะ ถ้าเกิดแบบมันไม่สงบ...คืออะไรจะเกิดมันก็ต้องเกิด ต้องรับสภาพตรงนั้นให้ได้ด้วย” (อิน/ข1/L663-665, L667)

“อย่างแรกที่ตัวเองเตรียมไว้ คือ เตรียมใจ ไม่คาดหวังอะไรในการทำกลุ่มว่าจะต้องดีที่สุด ฉันต้องทำให้ดีที่สุด ฉันต้องทำให้ออกมาสวยงามที่สุด แต่จะทำมันให้เต็มที่ เพราะความคาดหวังจะเป็นตัวที่ทำร้ายเราได้” (ปอย/ 8 มิ.ย. 2547)

“ไม่คาดหวังแล้วก็เปิดใจยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น” (กิด/ข1/L655)

“เตรียมใจให้พร้อมไม่ว่าอะไรจะเกิดมันก็ต้องเกิด” (เอก /ข1/L676)

สร้างความอุ่นใจ ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนกล่าวถึงการเตรียมความรู้พื้นฐานจากการอ่านรายงานการฝึกงาน (Internship) การฝึกซ้อมทำกลุ่ม รวมถึงการเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ให้พร้อมซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยกระทำสิ่งเหล่านี้ทั้งในแง่ของความพร้อมในความรู้ในการปฏิบัติจริงและในแง่ผลทางจิตใจของผู้เข้าร่วมการวิจัยนั้นคือ คลายความกังวลใจ มีความอุ่นใจ สบายใจและมีกำลังใจมากขึ้น ดังนี้

“ข้าพเจ้าได้หยิบ Intern ของพี่ ๆ มาอ่านอีกครั้ง ข้าพเจ้าพยายามดูแบบฝึกหัดที่เขาใช้ ดูบทบาทของผู้นำและพยายามอ่านอะไรก็ได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้เพราะอย่างน้อยก็ทำให้เราอุ่นใจและสบายใจขึ้นมา” (แอม/ 9ก.ค. 2547)

“อ่าน Internship ของรุ่นพี่ อ่านหนังสือเกี่ยวกับการทำกลุ่มเพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงการทำกลุ่มอย่างถูกต้องและยังเป็นการลดความวิตกกังวลของตนเองในการออกสนาม และเตรียมความพร้อมให้กับตนเอง...เราจะได้ไว้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า อ่าน Intern เรียกว่าให้อุ่นใจดีกว่า ก็คืออ่านไปอาจจะทำไม่ได้เหมือนในนั้นแต่อย่างน้อยเราก็อุ่นใจ” (จอย/ 24 มิ.ย. 2547 และ ข1/L687-689)

“เตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเทปให้พร้อมเลย เอาแบบว่าทำไม่สวยแต่อุปกรณ์ดีไว้ก่อนดีกว่า ยังไงก็ยังมีอุ่นใจได้” (อิน/ 9 ก.ค. 2547)

เชื่อมั่นในคุณค่าของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนกล่าวว่าตนมีความศรัทธาในวิชาชีพนักจิตวิทยาการปรึกษา เพราะเชื่อว่าการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้รับบริการเช่นเดียวกับที่ตนเคยได้รับ จึงทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ดังนี้

“สิ่งแรกที่เราจะต้องมั่นใจ คือ สิ่งที่เราทำอยู่ว่ามันเป็น แนวที่มันมีประสิทธิภาพที่ว่ามันจะช่วยเหลือคนได้ให้เขามีความสุข อย่างน้อยครั้งหนึ่งก็มองไปในตนเองที่เราอาจจะไม่มีความสุขกับปัจจุบันของเราเท่าไรนะ วันเวลาของเราที่มันเดินทางมาจนถึงจุดนี้มีอะไรหลาย ๆ อย่างแล้วก็สิ่ง ๆ หนึ่งที่เคยได้มีโอกาสที่ดีก็คือมาได้เป็น client มาได้เป็น member ด้วยอะไรอย่างนี้ก็เป็นโอกาสที่ดี แล้วเรารู้สึกถึงบางสิ่งบางอย่างที่ว่ามันมีผลต่อจิตใจของเราแล้วสิ่งนี้ก็จะจะเป็นสิ่งที่ต่อยำให้เราศรัทธาในทางที่เราเป็น” (โชติ/ก1/L789-795)

“ความเชื่อว่าคุณกลุ่มมันดียังไง นี่มันช่วยให้เราไปทำแล้วเรามั่นใจว่าคุณกลุ่มมัน work เราอาจจะไม่ work แต่มีความมั่นใจว่าเราทำกลุ่มแล้วเขาจะได้ประโยชน์อะไร ไม่ใช่เราทำกลุ่ม เรารู้สึกเองมันเบื่อ อยากกลับ มันไม่มีความสุขที่จะมานั่งแล้วเราเป็น leader เอง ความเชื่อในจุดของวิชาชีพของเราถ้าเราไม่มี เราก็คงจะทำได้...ศรัทธาในสิ่งที่เราทำ” (เปิ้ล/ ก1/ L773-777, L779)

“ถ้าเราทำกลุ่มได้จริงเราจะช่วยคนได้เยอะ ...เพราะฉะนั้นมันจึงเป็นโอกาสหนึ่งที่เราจะได้ไปช่วยคน...หนูเห็นความหมายและความสำคัญของการทำกลุ่มและเชื่อว่าคุณภาพของมันจะช่วยคนได้มาก” (จีบ/ข1/L337-346 และ 4 ก.ค. 2547)

เชื่อในอันสงค์ของการทำความดี ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนเชื่อว่าการที่ตนจะไปบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเกิดขึ้นจากความปรารถนาดี คิดดี ทำดี ทุ่มเทเต็มที่นั้นเป็นการกระทำความดีที่จะส่งผลให้ตนสามารถผ่านพ้นอุปสรรคและความยากลำบากในการฝึกปฏิบัติได้ เช่น

“คิดว่าถ้าเรามีความปรารถนาดีให้ก็คงจะไม่มีอะไรเลย ร้ายมากนัก ต่อให้มีก็หวังว่าจะผ่านพ้นไปได้...ถ้าเราคิดดี ๆ เราทำสิ่งที่ดีมันก็น่าจะได้อันสงค์อะไรดี ๆ กลับมานะ” (ออย/ก1/L396 และ 8 มิ.ย. 2547)

ช่วงที่ 2. ประสบการณ์ในช่วงระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ประสบการณ์ในช่วงระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา หมายถึง ประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย ตั้งแต่เริ่มการฝึกปฏิบัติในภาคสนามจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเรียนและส่งรายงานทั้งหมดในรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต

หลังจากเปิดภาคการศึกษาประมาณ 1 เดือน ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ออกไปฝึกปฏิบัติในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดในสถานที่ฝึกปฏิบัติจริงเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ฝึกปฏิบัติกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทั้งหมดประมาณ 4-9 กลุ่ม ตลอดระยะเวลาของการฝึกปฏิบัติผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้รับการนิเทศควบคู่กันไป หลังจากที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยฝึกปฏิบัติเสร็จ ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องส่งงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชา ซึ่งงานที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับมอบหมาย ได้แก่ รายงานการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของตน บทสนทนาที่ถอดจากเทปบันทึกเสียงการฝึกปฏิบัติกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในครั้งแรกและครั้งสุดท้ายของผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นเวลา ½ ชั่วโมง ข้อสอบปลายภาคและนำส่งบันทึกในช่วงท้ายของการเรียน

ในช่วงเวลาแห่งก้าวแรกที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เผชิญกับการฝึกปฏิบัติกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา จนกระทั่งวันสุดท้ายที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยสิ้นสุดภารกิจในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิต ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นใน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 3. ความยากลำบากและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย 3.1 การขาดประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยา และ 3.2 ความไม่พร้อมทางจิตใจและร่างกาย

ประเด็นที่ 4. การเพิ่มประสิทธิภาพในวิชาชีพด้วยการสนับสนุน กำลังใจและการช่วยเหลือ ประกอบด้วย 4.1 ความเข้าใจในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาจากการนิเทศ และ 4.2 การช่วยเหลือเปิดใจระหว่างเพื่อนนิสิต

ประเด็นที่ 5. การเรียนรู้วิชาชีพ ประกอบด้วย 5.1 ความเข้าใจกระแสกลุ่มที่ชัดเจนขึ้น 5.2 ความเข้าใจในบทบาทการนำกลุ่ม 5.3 ตระหนักถึงอิทธิพลต่อกันและกันของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม 5.4 ประสิทธิภาพและความสามารถในการนำกลุ่มที่เพิ่มขึ้นและ 5.5 เกิดแรงบันดาลใจเพื่อพัฒนาตนเป็นนักวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 6. คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย 6.1 การตระหนักถึงคุณค่าในชีวิต 6.2 ความเปลี่ยนแปลงในตนเองและสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น และ 6.3 ความชัดเจนในการเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน

ประเด็นที่ 3. ความยากลำบากและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติ

วิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิตมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในภาคสนาม ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ฝึกทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทั้งหมด 4-9 กลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มละประมาณ 6-10 คนซึ่งเป็นนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเลือกไปฝึกปฏิบัติ

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความยากลำบากและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการฝึกหัดการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของตนซึ่งมักจะเกิดขึ้นจากการขาดความเชี่ยวชาญ อ่อนด้อยทั้ง

ประสบการณ์วิชาชีพและประสบการณ์ชีวิต รวมถึงความไม่พร้อมทางจิตใจและร่างกายของตน เมื่อต้องเป็นผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจึงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ซึ่งประเด็นที่ 3. ความยากลำบากและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย 3.1 การขาดประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยา และ 3.2 ความไม่พร้อมทางจิตใจและร่างกาย

3.1 การขาดประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งหมดรายงานถึงความยากลำบากและอุปสรรคในการดำเนินกลุ่มให้มีประสิทธิภาพซึ่งมักเกิดขึ้นจากการขาดประสบการณ์และความชำนาญในการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทำให้ผู้นำกลุ่มขาดทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินกลุ่ม เพราะยังไม่สามารถใช้ทักษะต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ส่งผลให้ผู้นำกลุ่มไม่สามารถช่วยเหลือสมาชิกได้ และผู้นำกลุ่มไม่สามารถจัดการสถานการณ์ที่ยุ่งยากในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 3.1.1 ไม่สามารถใช้อำนวยกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและ 3.1.2 ไม่สามารถจัดการสถานการณ์กลุ่มที่ยุ่งยากได้

3.1.1 ไม่สามารถใช้อำนวยกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงหน้าที่ของผู้นำกลุ่มว่าเป็นการใช้อำนวย (facilitate) ให้สมาชิกของกลุ่มเกิดความงอกงาม (growth) มีความเข้าใจโลกและชีวิตที่เพิ่มขึ้นหรือช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับความทุกข์ในใจของตนได้ แต่ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังไม่สามารถนำพาสมาชิกกลุ่มไปยังเป้าหมายนั้นได้ ยังมองไม่เห็นทาง ไม่มีแผนที่ ไม่รู้ว่าตนจะต้องพูดต้องทำหรือใช้ทักษะและวิธีการใด ผู้นำกลุ่มจึงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

“เราทำเราก็อ้างเงาเงาไม่ได้ เหมือนเราทำ *symbol of me* เราก็คจะได้แค่ผิว ๆ ๆ แล้วก็จบ ๆ ๆ ...ทำ *symbol of me* 4 คน ใช้เวลา 10 นาทีเองไม่รู้จะพูดอะไร พอน้องพูดเสร็จเขาพูดเป็นตัวตลกมา เขาบอกว่าเขาเป็นตัวตลก แม่ก็ไม่ว่าจะพูดอะไรก็จบเลย จบก็จบไป” (แปม/ช2/L513-514, L520-523)

“...ให้เขาเขียนจดหมายถึงคนที่เขารักหรืออยากเขียนถึง ทำให้หนูได้เห็นความใฝ่ฝัน บุคคลที่มีความหมายต่อพวกเขา แต่หนูยอมรับว่าแบบฝึกหัดนี้ หนูทำอะไรกับมันไม่ได้มากนัก ไม่รู้ว่าจะเอื้อให้เกิดประโยชน์กับน้องเขาอย่างไรดี...เวลาไปทำกลุ่มนั้นเป็นประสบการณ์ทั้งชีวิตของเราเลย รู้สึกว่ามันอาจจะปัญหาแค่นี้แต่พอเราไปเจอ เราก็อไม่รู้ว่าจะไปเอามันลงมายังไง กับน้องยังงั้น เราจะมีคำตอบยังไงบ้าง” (จีบ/ช3/L678-681 และ 18 ก.ค. 2547)

“กลุ่มแรก ๆ เจาะไม่ได้จริง ๆ มีน้องอยู่คนหนึ่งอายุประมาณ 22 แล้วคะ แล้วเขาก็แต่งงานแล้วคะ เพราะว่าสภาพการเงินที่บ้านบังคับก็เลยต้องแต่งงานให้สามีเลี้ยงแล้วเขาก็ร้องไห้ แล้วหนูก็ไม่รู้ว่าจะทำยังไง ก็ร้องไห้ไปด้วย คือเขาก็พูดมาไงคะ แล้วพูดไม่ค่อยได้มาก แล้วเพื่อนคนอื่น ๆ ครั้งแรกเขาก็ร้องไห้เลยไงคะครั้งแรกเลย...สงสารเขา...ไม่รู้ว่าจะต้องทำยังไง” (อ้อ/ข2/ L528-531, L537, L541)

3.1.2 ไม่สามารถจัดการสถานการณ์กลุ่มที่ยุงยากได้

การขาดประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยาทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายรายเผชิญกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินกลุ่มเนื่องจากพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก รวมถึงเหตุการณ์ไม่คาดคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อการทำงานกลุ่ม เช่น

ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางรายกล่าวถึงการขาดประสบการณ์ทำให้ไม่รู้ว่า จะจัดการสมาชิกที่มีพฤติกรรมรบกวนกลุ่มอย่างไร เช่น

“มีเด็กกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ชาย ผู้ชายทั้งกลุ่มมีผู้หญิงคนเดียวมาแรก ๆ ก็แบบแปมทำงานไม่ได้ แชวตลอดทั้งคาบเลย ให้อวดอะไร ผมไม่รู้ ผมจะฟังแต่เรื่องพี่ เพื่อนจะพูดอะไรก็ขัด มึงหุบปาก หนูจะฟังเรื่องพี่ เป็นนึ่ง สองครั้งแรก แปมทำไม่ได้ ไม่รู้จะทำไง” (แปม/ข2/ L568-572)

“จะเรียกว่าป่วนก็ป่วนนะคะ เวลาเพื่อนเล่าแล้วแบบพอเพื่อนน้ำตาไหล เขาก็บอกว่าเหมือนรายการเจาะใจ เหมือนละครน้ำเน่า เวลาเพื่อน ๆ เล่าอะไรเขาก็แสดงสีหน้าไม่ชอบ ไม่ใช่แค่ในกลุ่ม แต่ในห้องประชุมมันแบ่งฉาก แล้วพอมันเดินมากก็ขึ้นเวทีเห็นกลุ่มอื่นก็มีท่าที่เหมือนกัน...เหมือนกับเขามีค่านิยมเดิม ๆ ของเขา แล้วเขาก็จะยึดติดกับค่านิยมของเขา เหมือนเขารู้สึกว่าที่มาเข้า (สถาบันนี้) เป็นอะไรที่ย่ำแย่มาก ๆ เหมือนพูดว่าสถานที่นี้มันแย่ แล้วคนอื่นเขาก็อยู่แล้วคนอื่นเขาจะคิดยังไง แล้วพอเจอคนนี้ก็รู้จะทำไง ทำอะไรไม่ถูก (ก้อย/ข2/ L30-33, L38-42)

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังต้องจัดการกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกลุ่มการปรึกษา ผู้นำกลุ่มมือใหม่ที่ยังไม่คุ้นเคยกับปัญหาเหล่านี้ได้รายงานถึงความยุ่งยากลำบากใจและความวุ่นวายที่เกิด ดังเช่น

“มีปัญหาจุกจิกเยอะแยะ...อย่างวันเสาร์อาทิตย์ที่ผ่านมาเนี่ย เด็กก่อสร้างติดทำบุญแผนกไม่เข้าไม่จบ น้องเขาก็อยากจะทำ (กลุ่ม) อะ แบบเว็บนัดหนึ่งก็มา เราก็เห็นใจว่าไ้ตรงนี้ก็คะแนน ไ้ตรงนั้นก็ไม่จบ ทำยังไง” (กิด/ข2/ L189-192)

“เรื่องสถานที่มันก็มีผลเหมือนกัน...พอกลุ่มนี้ลุกขึ้นไปป๊อบ กลุ่มนี้จะเริ่มหันมองไม่มีสมาธิ ...แล้วก็ต้องรีบปล่อย รถจะออกแล้วครับพี่” (พลอย/ก3/L1438, L1441-1442,L1433)

“ยิ่งเป็นกลุ่ม weekly กว่าจะวอร์ม วอร์มติด เหลือเวลาอีกไม่เท่าไร...แล้วน้องก็จะมีเงื่อนไขกับเราว่าพี่หนูจะต้อง 4 โมงเย็น หนูต้องไปซ้อมเชียร์เดี๋ยวรถจะออกขอลอก่อน” (พลอย/ก3/ L1434-1432, L1434-1435)

3.2 ความไม่พร้อมทางจิตใจและร่างกาย

ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงอุปสรรคในการทำกลุ่มที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินกลุ่ม นั่นคือ 3.2.1 ความไม่พร้อมทางจิตใจ และ 3.2.2 ความไม่พร้อมทางร่างกายของผู้ฝึกปฏิบัติ

3.2.1 ความไม่พร้อมทางจิตใจ

ความไม่พร้อมทางจิตใจ หมายถึง ภาวะอารมณ์ความรู้สึกของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่คาดหวังต่อการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและคุณลักษณะในการเป็นผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งไม่สอดคล้องตามความเป็นจริง อีกทั้งผู้นำกลุ่มมือใหม่ยังขาดความชำนาญในการจัดการกับจิตใจของตนเอง จึงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ประกอบด้วย 3.2.1.1 ภาวะจิตใจและความคาดหวังของผู้นำกลุ่มมือใหม่ และ 3.2.1.2 ความไม่สอดคล้องภายในของผู้นำกลุ่ม

3.2.1.1 ภาวะจิตใจและความคาดหวังของผู้นำกลุ่มมือใหม่

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงการเผชิญกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาด้วยความคาดหวังที่แตกต่างกันไปและเมื่อกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ตนได้ประสบนั้นดีกว่าหรือแย่กว่าที่ตนเองคาดคิดไว้ได้ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อกลุ่มที่แตกต่างกันด้วย อีกทั้งยังส่งผลต่อการทำกลุ่มครั้งต่อไปของผู้นำกลุ่มรายนั้นด้วย ดังรายละเอียดดังนี้

เมื่อต้องเริ่มทำกลุ่มเป็นครั้งแรก ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคนรู้สึกตื่นเต้น เป็นกังวล ตกใจและกลัวกับสภาพที่ตนได้พบในการทำกลุ่ม ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคนได้เผชิญกับบรรยากาศของกลุ่มที่ไม่เป็นไปตามที่ตนคาดคิดไว้ เช่น สมาชิกในกลุ่มมีจำนวนมากเกินไป สมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยตอบสนอง ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้เข้าร่วมการวิจัยหรือในทางตรงกันข้ามสมาชิกในกลุ่มของตนตอบสนอง ให้ความร่วมมือใน

การทำกิจกรรมมากเกินไปที่ได้คาดคิดไว้ ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยประหลาดใจกับเหตุการณ์ที่ตนประสบ เกิดความวุ่นวายใจ อึดอัดและทำอะไรไม่ถูก บางคนรู้สึกหมดกำลังใจ ไม่อยากที่จะต้องทนทำกลุ่มในครั้งนั้นอีกต่อไป ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“ทำกลุ่มครั้งแรกของก้อย ตื่นเต้นมาก ๆ ๆ ๆ ๆ จะกินข้าวก็ยังไม่ค่อยดีเลย ไม่รู้จะทำอะไร กิจกรรมเป็นอะไรยังไง ทำอะไรไม่ถูกสักอย่าง เห็นหน้าห้อง client ก็ไหน่ากลัวสุด ๆ จะตายใหม่นี้...” (ก้อย/ช2/ L18-21)

“เข้าไปนี่มันตื่นเต้น ตอนแรกนี่เราตั้งใจว่าเราทำสมาธิดีแล้วแต่พอเข้าไปเจอสภาพจริงแล้วปรากฏว่าเรารู้สึกตัวเลยว่าเราคุมไม่อยู่ มันตกใจแล้วก็เขี่ยน้อง 11 คนเขี่ยวเหวอ ก็เริ่มวุ่นวาย รู้แล้วว่าใจเราไม่อยู่กับความสงบที่เราคิดว่าเราจะเป็น มันก็ตื่นเต้นมาก แล้วก็ทำไงละที่นี่ ไอ้ที่เราจะอยู่กับน้องมันก็ไม่อยู่แล้ว เริ่มมาจะทำยังไงดี ทำยังไงให้น้องเขาพูด ...เราพูดประโยคนี้เสร็จปั๊บ เขาก็แค่ ก็ดีค่ะ เราก็อึ้ง ๆ ก็ดีค่ะแล้วยังไงต่อ เราก็จะถามอีกคนละกัน เหมือนกันค่ะเท่านั้นแหละ ก็เริ่มวุ่นวายใจแล้วมันก็แบบมันร้อน ร้อนไปหมดเลย แล้วแบบว่าฉันอยู่ไม่ได้แล้ว...” (ออย/ก2/ L101-112)

“...ครั้งแรก คือ มันตื่นเต้น ไปนั่งในกลุ่มแล้วมันก็ตื่นเต้นมาก...จริงๆแล้วอึดอัดมากตอนทำกลุ่มครั้งแรกก็เลยมีความรู้สึกที่เราก็คงรู้สึกกับตัวเองดูสักครั้งในกลุ่มว่าเป็นยังไง แต่จริงๆ แล้วมันอึดอัดเพราะเราจะทำอะไรแล้วก็หมดกำลังใจมากเลยเวลาที่ต้องบอกว่า น้องจะมาเป็นยังไง ก็โยนชิงไป แล้วไม่ตอบสักคำ แล้วไม่พูดอะไรเลย แล้วเวลาเราพูดก็ค่ะ ๆ ซึ่งมันก็รู้สึกแย่มาก...อาจเป็นเพราะตอนแรกคาดหวังว่าตัวเองน่าจะทำได้แล้วพอเราตั้งความหวังไว้สูงแล้วมันไม่เป็นไปตามที่เราหวัง เราก็ค่อนข้างจะเกร็ง” (ปอย/ก2/ L57-59,L68-73,L80-82)

“คือที่แรกคิดว่าน้องคงไม่พูดน้องคงไม่พูดแน่ ๆ เลยแล้วเตรียมคำ reflect แต่ละคำ อึดอัด กังวล ไม่ไว้ใจ ...สารพัด ปรากฏว่าน้องพูดเยอะสุด ๆ ผิดคาดมาก ๆ มันเลยกลายเป็นว่าทำอะไรไม่ถูก น้องพูดอะ... คือ ไม่ได้เตรียมใจว่าน้องจะพูดไม่ได้เตรียมใจว่าเขาจะเปิด” (แก้ว/ก2/ L39-41,L43-45)

ผู้เข้าร่วมการวิจัยอีกส่วนหนึ่งที่รู้สึกพึงพอใจกับการตอบสนอง การให้ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มแรกหรือผู้นำกลุ่มที่มองว่าตนไม่ได้คาดหวังอะไรจากการทำกลุ่มครั้งแรกเพียงแต่จะพยายามทำให้ดีที่สุด ทำให้ไม่รู้สึกกดดันและทำกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมชาติ ผู้นำกลุ่มเหล่านี้จึงรู้สึกพึงพอใจและประทับใจในการทำกลุ่มครั้งแรกของตนซึ่งส่งผลให้ผู้นำกลุ่มเหล่านี้มีความคาดหวังว่าตนจะสามารถทำกลุ่มในครั้งต่อไปได้ดีเท่ากันหรือมากกว่า

การทำกลุ่มในครั้งแรกแต่กลับต้องพบกับความผิดหวัง ชัดเคืองใจ เมื่อสถานการณ์ไม่เป็นไปดังที่ตนต้องการและส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำกลุ่มลดลง ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“กลุ่มแรกประทับใจที่สุดแล้ว คือเป็นกลุ่มแรกของน้องเขา เขาทั้งเปิดทั้งอะไร นี่ก็ครั้งแรกของเขาเหมือนกัน แล้วก็ครั้งแรกของเรา เรามาทำได้อย่างนี้เราดีใจนะ...อย่างกลุ่มหนึ่งกับกลุ่มสอง คือกลุ่มหนึ่งนี่ไปได้ดี แต่กลุ่มสอง อยากให้เป็นอย่างนั้นบ้าง แต่พอเราลากมันไม่ไป รู้สึกชดใจมาก ๆ” (อิน/ข2/ L103, L106-108, L453-455)

“กลุ่มแรกก็ดี...ก็ไม่ได้คาดหวังว่ามันจะดีหรืออะไรอย่างนี้...ปรากฏว่ามันออกมามันดี มันก็เลยแบบรู้สึกดีต่อการทำกลุ่ม แต่ว่ามันก็ส่งผลไปถึงกลุ่มที่สองเหมือนคล้าย ๆ เราเจอกลุ่มแรกดีแล้วเหมือนอยากคาดหวังว่า เออแล้วจะดีอีกนะ ลื่นไหล แต่มันตรงกันข้ามกันอย่างสุดขีด...” (จอย/ข2/ L777-783)

“ไม่ได้คาดหวังอะไรเลย แค่ตั้งเป้าหมายไว้ว่าแค่ให้น้องเขาพูดให้เขาสนิทกันให้มากขึ้น...ก็รู้สึกดีกับ session แรกมากเลย..แล้วก็ก็เป็นธรรมชาติมาก ครั้งแรกนะคะพอ session หลัง กลุ่มหลังก็เริ่มมีการคาดหวัง ว่าน้องเขาน่าจะได้อะไรมากกว่านี้ แต่เรายังไม่รู้เลยว่าเอาให้น้อง แต่ก็คิดว่าเราต้องทำอะไรที่เป็นงานเป็นการมากขึ้น แต่พอคิดอย่างนี้แล้วก็รู้สึกว่าความรู้สึกมันไม่ดีเหมือนตอนทำ session แรก...” (แอม/ก2/L156-163, L169, L171, L173-176)

“ไม่ได้คาดหวังอะไรรู้แต่จะทำให้ดีที่สุด...เหมือนไม่มีอะไรกดดันตัวเอง พอ session หลัง ๆ มันก็เริ่มจะมีความคาดหวังว่ากลุ่มแรกเราทำไปได้ไปในระดับหนึ่งที่เราพอใจ ...session แรกทำเต็มทีออกมาสนุกมาก ทำกลุ่มสนุก แล้วน้องเขาก็คือก็เปิดเหมือนกับเราก็ไม่ได้ทำอะไรเลยตามเขาไปซ้ำ ๆ แล้วมันจะแว็บประเด้นออก แล้วเหมือนกับมันมีแนวทาง... session หลังหรือกลุ่มหลังจะเริ่มรู้สึกเดือร้อนแล้วที่น้องเขาไม่พูดหรือพูดซ้ำๆเลยรอนาน ตัวเองไม่ซ้ำเหมือน session แรก พอนำเข้าไปนี่เรารู้สึกว่าเรารีบนำ น้องเขาก็ตามไม่ทัน ก็เลยไม่เกิดประเด็นขึ้นมาบ้าง หลุดประเด็นบ้าง” (เบิ้ล/ก2/L191-206,L213-217,L225-228)

3.2.1.2 ความไม่สอดคล้องภายในของผู้นำกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนกล่าวถึงความรู้สึกที่เกิดจากความไม่สอดคล้องภายในของผู้นำกลุ่มเมื่อได้เผชิญกับกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เช่น ความรู้สึกกังวลใจกับบุคลิกภาพของตนเองเพราะเห็นว่าตนมีลักษณะบางอย่างที่ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะของนักจิตวิทยาการปรึกษาตามที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดคิดไว้หรือเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจเพราะสมาชิกกลุ่มมาสะกิดแผลที่อยู่ในใจตนซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยรู้สึกว่าเป็นจุดอ่อน สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นกังวลต่อสิ่งที่เกิดขึ้น กลัวการเผชิญกลุ่มหรือมีความอึดอัดใจ โมหะและต้องฝืนใจในการต้องดำเนินกลุ่ม เช่น

“แก่วก็รู้สึกว่ภาวะนั้นมันแบบรู้สึกอึดอัดหรือแบบแฮ้ยเราต้องไปพูดให้เด็กสิบคนฟัง หน้าตาฉันจะน่าเชื่อถือไหมวะ แล้วเขาจะเกรงใจเราไหม เขาจะฟังเราไหม” (แก่ว/ก2/ L137-140)

“ก็รู้สึกไม่ดีกับกลุ่มรู้สึกเลยว่ค่อนข้างฝืน รู้สึกว่มันพยายามที่จะให้มันอยู่ในให้ครบชั่วโมง พยายามที่จะให้กลุ่มมันดำเนินไป แต่มันก็ไม่ใช่ตัวของเราเองจริง ๆ ก็กลัวนะครับ กลัวการที่จะอยู่ในกลุ่ม โดยส่วนตัวไม่ใช่ character ที่จะพูดเก่งหรือจะปฏิสัมพันธ์ได้ดีนะ แต่พอได้ลองไปอยู่กับเขาก็ลองได้พยายามอยู่กับเขาแต่ก็รู้สึกว่ฝืน ฝืนมาก แล้วพอยิ่งครั้งที่สองของกลุ่มแรก ยิ่งรู้สึกว่มันเลวร้ายมาก อาจจะเป็นเพราะว่ามีกิจกรรมตอนบ่ายด้วย รู้สึกว่ควบคุมอะไรไม่ได้เลยแล้วก็รู้สึกว่ไม่เป็นตัวของตัวเองมาก ๆ... เพราะมันไม่ใช่ character ของผม ที่ผมจะต้องมานั่งทำดีกับเขาก็คือลักษณะของผมจะพูดตรง ๆ ไม่พอใจอะไรก็พูดตรง ๆ” (โชติ /ก2/ L442-451, L466-468)

“สิ่งหนึ่งทีกลัวมากก็คือ กลัวเรื่องสัมพันธ์ภาพ คือความรู้สึกว่เราเหมือนมีแผลในใจทีกลัวว่เพื่อนจะเกลียดเพราะเรามีความรู้สึกเหมือนว่จะมีใครไม่ชอบเราหรือเปลว...ทีผ่านมาเราอยากให้คนอื่นชอบเราทุกคน อยากให้ห้องแบบประทับใจทีคนนี่มากแต่พอมีน้องคนเนึง ทำไมกลุ่มมันตึง ๆ ไม่ชอบเลย เดือดคะเดือด พอมามองตัวเองมันโผล่ไปแล้วนะ อะไรทีมันอยู่ข้างในทีทำลายความมั่นใจเรา” (ปอย/ก2/ L788-790, L824, L826-830)

3.2.2 ความไม่พร้อมทางร่างกาย

นอกจากความไม่พร้อมทางจิตใจแล้วผู้เข้าร่วมการวิจัยยังกล่าวถึงอุปสรรคทีเกิดจากความไม่พร้อมทางร่างกายของตน เช่น ความเหนื่อยล้าอันเนื่องมาจากภาระงานของรายวิชาอื่นทีลงทะเลียนในภาคการศึกษาเดียวกันและการทีต้องทำกลุ่มติดต่อกันเป็นระยะเวลาหลายวันทำให้พักผ่อนไม่เพียงพอ ความไม่สบายตัวจากการมีประจำเดือนและการป่วยไข้ไม่สบายอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต่างมีผลต่อการทำหน้าที่ผู้นำกลุ่มทีไม่สามารถ “อยู่กับสมาชิก” ด้วยใจทีเป็นสมาธิและเอาใจใส่กลุ่มได้อย่างเต็มที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำกลุ่มของตน และส่งผลต่อความพึงพอใจในการฝึกทำกลุ่มของผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วย ดังคำบอกเล่าของผู้เข้าร่วมการวิจัย เช่น

“เรื่องสภาพร่างกาย คือบางวันเรารู้สึกว่ไม่เป็นไร เรา ok แล้วเราอนดึกแบบนี้ พอตื่นเข้ามาตอนแรกก็ไม่เป็นไร พอสักพักก็จะเริ่มเข้ามานานแล้ว แล้วคือมันเพลียแล้ว ให้เวลาน้องวาดรูปประมาณ 1/2 ชั่วโมง คือมันเพลียแล้วรู้สึกว่อะไรทีมันคิดออก มันก็คิดไม่ออก คือไม่ใช่คิด แต่มันอยู่กับน้องได้ไม่เต็มที่ แทนทีเราฟังแล้วมันจะบั้งก็ไม่มี บั้งผ่านไป” (เปิ้ล/ก2/ L 280-287)

“ไม่ค่อยชอบ practicum ในช่วงหลัง ๆ เพราะว่าพอกลุ่มมันติด ๆ กัน...พอเราทำกลุ่มวันนี้ พรุ่งนี้ตื่นมาก็ต้องทำกลุ่มอีก...มันเหนียวด้วย...” (โชติ/ก3/L1249-1252, L1265)

“มันเหนียวทำกลุ่มด้วย เพราะแปม ทำเสาร์ อาทิตย์ จันทร์ พุธ ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์” (แปม /ช2/ L751-752)

“...มีอยู่วันหนึ่ง วันนั้นอย่างเมนจะมา เลือดลมมันจะแปรปรวน มันจะแบบขลุกขลุ่ย แล้วมันจะจับน้องไม่ได้เลยวันนั้น คือน้องพูดอะไรมา เราจะปล่อยไปทำกิจกรรม อ้อพี่ขอเลิกประมาณบ่าย 2 เราก็เลิกบ่าย 2 คือมันจับมันก็จับ คือวันนั้นอารมณ์มันจะควบคุมไม่ได้ คือมีน้องคนหนึ่ง มาบอกว่าการทำกลุ่มนี้แบบมันตึง เขาไม่ชอบสภาวะที่มันตึงเครียด เราก็เริ่มหงุดหงิดกับคำพูดเขา...วันนั้นก็เลยเลิกกลุ่มแบบไม่สวยงามนัก แทนที่จะอยู่กับอารมณ์ตรงนั้น ไหน เราตั้งยังไง มาบอกมาแชร์กัน นี่คือปกติจะเป็นอย่างนั้น...ต้องยอมรับว่าประสิทธิภาพที่ออกมา ผลที่ออกมาอาจไม่เท่ากับวันที่ร่างกายเราพร้อม” (ปอย/ก2/ L297-309, L385-386)

ประเด็นที่ 4. การเพิ่มประสิทธิภาพในวิชาชีพด้วยการสนับสนุนกำลังใจและการช่วยเหลือ

ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้พบกับอุปสรรคและความยากลำบากต่าง ๆ มากมายตลอดช่วงเวลาของการฝึกปฏิบัติเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดเพราะการขาดประสบการณ์จึงยังไม่มี ความเชี่ยวชาญในจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกคนได้กล่าวถึงการได้รับความสนับสนุน ช่วยเหลือ ในด้านความรู้ความเข้าใจการดำเนินการกลุ่มการปรึกษาและการปฏิบัติตนในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาทั้งจากการนิเทศในสถานที่ฝึกปฏิบัติและในชั้นเรียน รวมทั้งการช่วยเหลือเปิดใจระหว่างผู้ฝึกปฏิบัติ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อการพัฒนา ประสิทธิภาพทางวิชาชีพและส่งเสริมสนับสนุนผู้เข้าร่วมการวิจัยให้สามารถดำรงตนผ่านพ้น ช่วงเวลาดังกล่าวได้ ประเด็นที่ 4. การเพิ่มประสิทธิภาพในวิชาชีพด้วยการสนับสนุนกำลังใจและการช่วยเหลือ ประกอบด้วย 4.1 ความเข้าใจในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาจากการนิเทศ และ 4.2 การช่วยเหลือเปิดใจระหว่างเพื่อนนิสิต ดังนี้

4.1 ความเข้าใจในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาจากการนิเทศ

ความเข้าใจในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาจากการนิเทศ หมายถึง การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับความรู้ความเข้าใจในสภาพที่แท้จริงของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา มีความเข้าใจขั้นตอนวิธีการทำกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมถึงการที่ผู้เข้าร่วมการวิจัย ตระหนักและเข้าใจภาวะอารมณ์ความรู้สึก ความคิดความเชื่อพื้นฐานและการกระทำที่แสดงออก

ของตนเองได้ชัดเจนเพิ่มขึ้น จากการเผชิญกลุ่มในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด ดังนี้

การนิเทศแบบกลุ่มในชั้นเรียน กลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เข้ารับการนิเทศในชั้นเรียนทุกสัปดาห์ตลอดการเรียนในรายวิชาซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องถอดเทปบันทึกเสียงการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในสถานที่ฝึกปฏิบัติของตนออกเป็นบทสนทนากลุ่มความยาวประมาณ ½ ชั่วโมงแล้วนำมาให้อาจารย์นิเทศและกลุ่มผู้เรียนช่วยให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงประโยชน์ที่ได้รับคือ 1) ทำให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์กลุ่มของตนมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่มุมมองของการได้สำรวจและตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดและการกระทำต่าง ๆ ของตนในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม 2) นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงการดำเนินกลุ่มให้มีความถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 3) ขยายความเข้าใจโลกและชีวิตของตน เพื่อที่จะได้เข้าใจสาเหตุและทางออกในปัญหาของสมาชิกกลุ่มที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เผชิญ 4) ได้เห็นตัวอย่างการทำกลุ่มจากเพื่อนนิสิตในชั้นเรียน ทั้งแบบอย่างที่ดีและไม่ควรนำไปปฏิบัติตาม

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนยังได้ประโยชน์อย่างมากจากการฟังเทปบันทึกเสียงการทำกลุ่มของตนเองเพราะทำให้ได้สังเกต พิจารณาใคร่ครวญในลีลา ท่าทาง น้ำเสียง คำพูด ภาวะอารมณ์ความคิดและการกระทำของตนแล้วนำข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นภาพการเป็นผู้นำกลุ่มของตนที่ชัดเจนขึ้น เห็นแนวทางแก้ไขและพัฒนาการทำกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ที่มีประโยชน์มาก ๆ ก็คืออาจารย์ให้แกะเทปมาส่งเพราะว่าอาจารย์ไม่ได้มานั่งสอนว่าจะต้องทำยังไง ๆ แต่ช่วงที่แกะเทปเขาก็จะแนะวิธีของเขา เพราะเขามีประสบการณ์อันมากมาย ทำให้เราเห็นว่ามันจะทำอะไรได้อีกนะ” (จอย/ข3/ L718-721)

“ได้ฟัง feedback ของเพื่อนแล้วก็ฟังเทป ก็รู้ว่าควรจะแก้ตรงไหน ก็ลองมาวิเคราะห์ตัวเองดู อย่างตอนแรกก็คิดเลยนะ genuine ยิ่งไงนะ ก็ต้องยอมรับก่อน ก็ฟัง feedback เพื่อน ได้ประโยชน์มาก รู้ว่าควรทำอะไร...อย่างที่เราอยากดูว่าพูดห้วน ๆ เป็นไงเออะ พี่อยากให้น้อง ๆ แนะนำชื่อ แล้วพออีกครั้งนึงอะ ดู smooth รู้เลย พูดแบบนี้ไม่ไหวแล้วเราต้องพูดให้น้ำเสียงต้องยาวกว่านี้หน่อยนะ ให้มันใจเย็นขึ้น รู้เลยว่าน้ำเสียงที่ออกมาอย่างนี้มันมาจากใจที่มันสั้น ฟังดูก็รู้เทปก็ช่วยได้” (แอม/ก2/ L945-948, L954-958)

“...สิ่งที่ช่วยมาก ๆ ก็คือ การฟังเทปตัวเองก็ให้อะไรเยอะ เพราะตัวเองถ้าถอยออกมาเป็นคนฟังเทปแล้วก็รู้สึกว่าจะถ้าเป็นเราไปทำอย่างนี้ให้เขาก็คงรู้สึก...การมาฟัง feedback ของเพื่อน ๆ ความเห็นของเพื่อน ๆ เพราะเราก็ยังเชื่ออยู่ดีว่า กลุ่มก็ยังไม่ สด เสมอแต่ที่นี้ว่าใจทยไม่หนีไปไหนไกล เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่เตรียมใจรับไว้เราอาจจะตกใจแล้วเราเองที่จะอยู่กับมันไม่ได้ แล้วตัวเราเองก็จะพรว้าพะวง ...อย่างตอนฟังของเพื่อนว่ากิจกรรมอันนี้กับอันนี้

มันไม่ควรทำต่อกันนะ เพราะมันเป็นกิจกรรมแบบเดียวกัน แล้วเราฟังเราก็เออจริงวะ ถ้าให้เราทำอะไรซ้ำ ๆ เราก็ไม่ชอบเราก็ต้องเบื่อ...อาจารย์ละเอียดเรื่องการใช้คำ แล้วก็เออด้วยประสบการณ์ก็มีแนวที่ควรจะเป็นอยู่ ที่นี้ว่าที่ feedback มานี้ประโยคเดียวกันคนนึงฟังไม่คลิก อีกคนฟังแล้วคลิก อาจจะมีคลิกคนละมุม เพราะฉะนั้นมีมาเออให้เราเก็บไว้ให้เราเลือกเอง เป็นเหมือนคลัง... การ feedback เพื่อน ๆ เขาจะเห็นตัวเรา แล้วจะรู้ style เราแล้วจะเห็นอะไรหลาย ๆ อย่าง” (พลอย/ก2/ L949-951, L910-920, L1279-1283, L1111-1114)

การนิเทศในสถานที่ฝึกปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและให้กำลังใจจากอาจารย์นิเทศที่ในสถานที่ฝึกปฏิบัติ หลังจากที่ทำกลุ่มเสร็จจะมีโอกาสได้พูดคุย บอกเล่า ระบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งความรู้สึกนึกคิดและวิธีการจัดการกลุ่ม รวมทั้งอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ในกลุ่มได้เผชิญ ซึ่งอาจารย์นิเทศก็จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เข้าใจและเรียนรู้ทั้งภาวะที่เกิดขึ้นกับตนเองและวิธีดำเนินกลุ่มในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นทั้งข้อมูล ข้อเตือนใจและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับผู้เข้าร่วมการวิจัยในการฝึกปฏิบัติ กลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยาในครั้งต่อ ๆ ไปด้วย ดังนี้

“พอหลังจากทำกลุ่มแล้ว มาได้คุยกับพี่ มาได้เรียนรู้อะไรเยอะเลย ถึงแม้ว่ามันจะพลาดแต่มันก็เป็นอะไรที่เราได้เรียนรู้อะไรเยอะ...เราคาดหวังว่าจะให้เขาพูดไป แต่เราลืมไปเพราะพอเราเข้าไปป๊อบ เราก็ไปวางกฎกติกาไว้เลย ซึ่งมันไม่ได้วอร์มกลุ่มก่อน ตอนออกมาพี่เขาก็ถามว่าวอร์มกลุ่มหรือยัง เออ ไม่ เราก็ใส่โน้มน้าไปให้” (พลอย/ก2/ L73-75, L87-90)

“ออกมาแล้ว (ทำกลุ่ม) ก็ได้ฟัง comment จากพี่ ๆ เขา ก็แบบ พี่เขาก็ได้ให้คำแนะนำ” (ออย/ก2/ L112-117)

“พอเสร็จพี่เขาก็เข้ามาถามเออ กลุ่มเป็นยังไง น่องเป็นยังไง คุณเป็นยังไงบ้าง น่องเป็นอะไรไหม มีแบบเกิดปัญหาขึ้นใหม่...เราทำกิจกรรมอะไรไปบ้าง แล้วผลเป็นยังไง เราอยู่กับน้องได้ไหม น้องเขา ok กับกิจกรรมนี้ไหม” (อิน/ข2/ L114-115, L124-125)

“พี่หญิงให้แต่ละคนได้เล่าถึงเรื่องราวความเป็นไปในกลุ่มที่ทำไป เมื่ออาทิตย์ก่อนและมีปัญหาในประเด็นไหนบ้าง ทำให้หนูได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องการทำกลุ่ม ได้ฟังคำแนะนำบางอย่าง เช่น ถ้าสมาชิกในกลุ่มบอกว่าเข้าใจแล้ว แต่ท่าทีของเขาไม่สอดคล้องเหมือนมีอะไรติดค้างในใจ เราต้อง explore ต่อไปอย่ารีบร้อนผ่านไป” (จีบ/15 ก.ค. 2547)

4.2 การช่วยเหลือเปิดใจระหว่างเพื่อนนิสิต

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนนิสิตในขณะฝึกปฏิบัติงานทั้งการให้ความช่วยเหลือทางจิตใจ รับฟัง ปลอดภัย ให้กำลังใจกัน แบ่งปันประสบการณ์กลุ่มในระหว่างการฝึกปฏิบัติงานและให้คำแนะนำในการทำกลุ่มเมื่อเพื่อนต้องการเป็นที่พึ่งพา

หยิบยื่นความช่วยเหลือให้แก่กันทั้งในและนอกเหนือเวลาฝึก แสดงให้เห็นถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุข ระหว่างผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งอยู่ในที่ฝึกปฏิบัติเดียวกัน ต่างเข้าอกเข้าใจกันในฐานะที่เป็นผู้ที่ ประสบชะตากรรมเดียวกัน ก่อให้เกิดเป็นความอบอุ่นใจ ใกล้ชิดผูกพันและมีความไว้วางใจในกัน และกันเพิ่มขึ้น เพื่อนนิสิตจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญกับผู้เข้าร่วมการวิจัย ดังเช่น

“เวลาเราบ่น ไม่สบายใจเรื่องกลุ่ม เราบ่นขึ้นไป ก็จะมีเพื่อนแบบ อาจจะเป็นคำพูดที่มันหลุดลอยมาในเวลานั้น แต่มันก็เป็นกำลังใจให้เราได้ ก็คือเหมือนมันดูแลกันและกัน ไม่ใช่แค่เรื่องของกลุ่ม ไม่สบายใจ มันไปถึงเรื่องอาการเจ็บป่วย ไม่สบายใจ ยิ่งเราอยู่คนเดียวด้วย มีคนมาดูแลเราในช่วงที่เราค่อนข้างหนักหนาสาหัสสาครรจ์ด้วย” (ปอย/ก3/ L891-896)

“...ส่วนใหญ่จะถามเพื่อนว่า จะทำกิจกรรมอะไรดี เป็นยังไง work ใหม่วันนี้เป็นยังไง กลุ่มเป็นยังไง” (เปิ้ล/ก2/ L1478-1479)

“คุยกันเอง...กิจกรรมนี้เป็นยังไง Encounter เป็นยังไง...รับฟังและปลอบใจเรา” (แก้ว/ก2/ L1468,L1480,L1475)

“คิดมาช่วยพูด (กับสมาชิกกลุ่มที่มีปัญหา) รู้สึกว่าคิดพึ่งพาได้” (แปม/ข3/L506-507)

“ช่วยปลอบใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมีกลุ่มที่ได้ร่วมทำด้วยกัน” (จอย/ข3/L625)

ประเด็นที่ 5. การเรียนรู้วิชาชีพ

การเรียนรู้วิชาชีพ หมายถึง ความเข้าใจที่กระจ่างชัดมากขึ้นทั้งในส่วนของความรู้ ความเข้าใจในการศึกษาเชิงจิตวิทยาและบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับในฐานะของผู้เรียนรู้ ฝึกปฏิบัติในภาคสนาม ผ่านการนิเทศและการทำงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายในรายวิชา ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานว่า ตนเองเกิดความเข้าใจในกระแสกลุ่มและบทบาทการนำกลุ่มของนักจิตวิทยาการปรึกษามากขึ้น มีความตระหนักถึงอิทธิพลระหว่างผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มเป็นองค์รวม เนื่องโยงสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความสามารถที่จะนำกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพมากขึ้นและผลจากการฝึกปฏิบัติทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความพยายาม มุมานะที่จะพัฒนาตนเป็นนักวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งการเรียนรู้วิชาชีพประกอบด้วย 5.1 ความเข้าใจกระแสกลุ่มที่ชัดเจนขึ้น 5.2 ความเข้าใจในบทบาทการนำกลุ่ม 5.3 ตระหนักถึงอิทธิพลต่อกันและกันของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม 5.4 ประสิทธิภาพและความสามารถในการนำกลุ่มที่เพิ่มขึ้น และ 5.5 เกิดแรงบันดาลใจเพื่อพัฒนาตนเป็นนักวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ

ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานว่า ตนอยู่กับกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในฐานะของผู้ที่ได้ทำความรู้จัก เข้าใจและเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม เป็นโอกาสแห่งการฝึกฝนตนเองทั้งในเชิงวิชาชีพและส่วนตัว ผู้เข้าร่วมการวิจัยประเมินตนเองว่ายังช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มได้ไม่มากนักและมองว่าตนอยู่ในฐานะของผู้เรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกกลุ่ม ดังเช่น

“พอมาได้อันนี้เราก็เลยได้ฝึกว่าเราปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นยังไง คนที่เราไม่รู้จักเรามีมุมมองต่อคน ๆ นี้ยังไงบ้าง ก็คือฝึกใจตัวเอง ฝึกปฏิบัติ มันคือฝึกในตัวเองด้วย ฝึกในกระบวนการด้วย ฝึกทุกอย่าง...ไม่ได้ช่วยอะไรเขาสักเท่าไรหรอก ก็คือไปฝึกฝนตัวเองมากกว่า” (เป็ล/ก3/L682-684, ก2/ L1780-1784)

“เรามีใจที่จะไปอยู่กับเขา ไม่อยากเรียกว่าช่วย แต่เป็นอะไรที่เราเรียนไปพร้อม ๆ กัน เรียนรู้โลกของเขา เรียนรู้ตัวเอง โลกของตัวเอง” (ปอย/ก2/L613-615)

“เราก็รู้สึกที่ว่า เราไม่ได้รู้อะไรเยอะขนาดนั้น มันก็เหมือนกับว่านิ่งแล้วดูดีกว่า หลัง ๆ ก็พยายามแบบนิ่งขึ้น เพื่อที่จะดู เพื่อที่จะเข้าใจจริง ๆ แล้วก็เรียนรู้กับชีวิตน้อง ๆ เขาจริง ๆ มันเหมือนกับตรงนี้เราไม่เคยพบไม่เคยเจอแล้วเราสามารถเรียนรู้ได้เยอะ” (กิด/ข3/ L412-417)

5.1. ความเข้าใจกระแสกลุ่มที่ชัดเจนขึ้น

ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคนกล่าวถึงความเข้าใจในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่เพิ่มมากขึ้น เข้าใจกระแสกลุ่ม นั่นคือ มองเห็นความเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวของสภาพที่เกิดขึ้นในกลุ่ม (Group process) ที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ด้วยการดำเนินกลุ่มเช่นไรเพราะก่อนที่จะมาฝึกปฏิบัติผู้เข้าร่วมการวิจัยเคยได้ฟัง ได้อ่านคำอธิบายเรื่องเหล่านี้จากตำราต่าง ๆ มา ซึ่งในตอนนั้นยังคลุมเครือ ไม่สามารถจินตนาการภาพได้ แต่เมื่อมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติทำให้ตนเข้าใจอย่างกระจ่างชัด มิใช่แค่เพียงการคาดเดาภาพอีกต่อไป เช่น

“ทำให้เราชัดเจนขึ้นในกระบวนการหลาย ๆ อย่างว่า *counseling* คืออะไร พอได้ปฏิบัติจริงแล้วมันก็รู้...เห็นอะไรได้ชัดเจน เห็นว่ากลุ่มมันเคลื่อนไปยังไง บางทีเราแค่อ่านแล้วก็อ้อมมันอยู่ในขั้นนี้ขั้นนี้ มันยังไม่รู้ ยังไม่ชัด พอได้ไปทำจริง ๆ มันก็เห็นว่ากลุ่มมันค่อย ๆ ไปยังไ้ไปของมันด้วยวิธีไหน” (จอย/ข3/L75-77, L100-103)

“ได้เห็นกระบวนการจริง ๆ ว่าเราลงไปทำนี่มันเป็นแบบนี้ เพราะอ่านจากในหนังสือเราไม่เห็นภาพนะ อย่างของ Rogers ขั้นนี้ไว้วางใจ ขั้นอะไรอย่างนี้ เออได้เห็นจริง ๆ นะว่ามันเป็นอย่างนั้นนะ” (อิน/ข3/L973-976)

“ความเงียบหรือว่าสิ่งที่มันเป็นธรรมชาติของกลุ่ม มันก็เป็นกระบวนการหนึ่งของกลุ่มก็คือพอเราได้เรียนรู้กระบวนการทั้งหมดจบไป 7-8 กลุ่ม ก็เข้าใจกระบวนการ *counseling* มากขึ้น” (ออย/ก3/L494-497)

5.2 ความเข้าใจในบทบาทการนำกลุ่มมากขึ้น

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความเข้าใจที่มากขึ้น ชัดเจนขึ้นในบทบาทหน้าที่ของตนในการอยู่ร่วมกับสมาชิกกลุ่มทั้งในเรื่องของทักษะต่าง ๆ เช่น การใส่ใจ การฟัง และการเอื้ออำนวยให้สมาชิกได้สำรวจตนเอง เปิดเผยตนเอง แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เชื่อมสมาชิกในกลุ่มเข้าหากัน ดังตัวอย่างที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงการช่วยให้สมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นเพื่อนที่เรียนร่วมกัน มองเห็นความทุกข์ใจของเพื่อนในกลุ่ม แม้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มจะไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาของเพื่อนได้ แต่เมื่อสมาชิกกลุ่มเกิดความเข้าใจ แสดงการยอมรับเพื่อนที่กำลังเป็นทุกข์และไม่ทำร้ายจิตใจเพื่อนเนื่องจากความไม่เข้าใจดังเช่นที่เคยทำมา เพียงเท่านั้นก็ทำให้เพื่อนที่มีปัญหาเบาใจขึ้นได้ ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมในหน้าที่ของตนที่เอื้อให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดการกับความทุกข์และเกิดความเติบโตของงานร่วมกัน ดังเช่น

“มีทั้งรุก ทั้งรับ ทั้งเชื่อมนะ” (จีบ/ข3/L153)

“เราก็เป็นคน ๆ หนึ่ง ที่เราจะอยู่กับกลุ่ม ได้มีโอกาสที่เราจะได้มารับรู้ประสบการณ์ร่วมกันในกลุ่ม ...หน้าที่ของเราที่เรามีอยู่ตรงนี้ คือการที่เราอยู่กับเขา คือชีวิตของเราที่เราจะอยู่กับเขา ที่เราจะรับฟังเขาโดยที่เราไม่ได้ตัดสินอะไรเขา” (โชติ/ก3/L1232-1234, L1225-1229)

“*practicum* ก็ทำให้เปิดเห็นชัดขึ้นว่า เรามีเป้าหมายว่าให้น้องเติบโต ให้น้ององงอกงามให้น้อง *interaction*...แล้วก็ทำให้เราเข้าใจว่า *counseling* เขาทำงานกันอย่างไร เขาเอื้ออย่างนี้เอง เป้าหมายหลักคืออะไร คือ ให้น้องเข้าใจโลกและชีวิต แต่คำถามก็คือว่าเพื่ออะไรที่ต้องทำให้น้องเข้าใจโลกและชีวิต ทำไม่ต้องให้เขาเข้าใจ ก็คือถ้าให้เขาเข้าใจแล้วปัญหาเขาก็จะมี แต่ว่าเขาจะสามารถจัดการกับปัญหาได้ ทุกข์เขาน้อยลง... คือทำกลุ่มเราไม่ได้บอกเขา แต่เราชี้แนะให้เขาได้เรียนรู้เองของเขา...ก็เลยเข้าใจ *counseling* มากขึ้น เรียนเพื่อมาเข้าใจคน เข้าใจเขา รับฟังเขา ให้เขาเติบโตของเขาเองแค่นั้น” (เป็ล/ก3/L681-682,L684-689,L697-698,L699-701)

“ช่วยให้เขาเข้าใจตรงกัน ไม่ให้มีความขัดแย้งกัน ก็เหมือนแบบไม่ได้ไปสั่งให้เขาพูด หรือให้เขาเป็นยังไง แค่อยุบทางให้ แต่จะพูดได้มากได้น้อย ก็อีกเรื่องหนึ่ง” (ก้อย/ข3/L145-147)

“ช่วยเขาแบบเรื่องทั่วไป เอออย่างเขาบอกว่าเขาเป็นคนที่เพื่อนไม่ชอบมาก ๆ เลยในกลุ่มนี้แล้วทีนี้พอเขามาอยู่ในกลุ่มเขาก็เลยอธิบายให้ฟังว่า คือเขามาอยู่กับญาติแล้วโดนน้ำกลั่นแกล้งมากคือเขาเพื่อนไม่ชอบเพราะหาว่าจู้จี้จุกจิกอะไรอย่างนี้ ปรากฏว่าพอเขาออกจากกลุ่มไป เพื่อนเข้าใจ มีเพื่อนในกลุ่มเข้าใจหมดแล้วแล้วเขาไปบอก เออเขาก็เขียนว่าเพื่อนในห้องยอมรับเขา เออมันก็เป็นช่องว่างมากกว่าที่ทำให้เขาหายจากการเป็นอย่างนั้น” (อ้อ/ข3/L176-183)

5.3 ตระหนักถึงอิทธิพลต่อกันและกันของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานถึงท่าทีของตนในฐานะผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ส่งผลกระทบต่อบรรยากาศกลุ่ม เช่น ถ้าผู้นำกลุ่มเร่งเร้ากลุ่มเกินไปจะส่งผลให้สมาชิกกลุ่มปิดบังตนเองมากขึ้น ดังนั้นท่าทีของผู้นำกลุ่มจึงมีส่วนสำคัญต่อบรรยากาศกลุ่ม เมื่อผู้นำกลุ่มเปลี่ยนท่าทีของตน ลดความต้องการของตนเอง สมาชิกกลุ่มได้มีท่าทีที่เปลี่ยนไป กระบวนการกลุ่มก็ดำเนินไปได้อย่างสะดวกมากขึ้น ผู้นำกลุ่มจึงเห็นว่าตนเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญมากในกลุ่ม

ในขณะที่เดียวกันประสบการณ์ระหว่างฝึกทำกลุ่มได้สอนให้ผู้นำกลุ่มตระหนักว่าตนเองไม่สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินกลุ่มตามความต้องการของตนเพียงผู้เดียว เพราะพบว่าสมาชิกกลุ่มต่างหากที่มีบทบาทสำคัญยิ่งกว่าในการกำหนดทิศทางของกลุ่ม เนื่องจากผู้นำกลุ่มต้องอาศัยวัตถุดิบจากสมาชิกและทุกอย่างที่เกิดขึ้นในกลุ่มมาใช้ในการดำเนินกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจึงให้ความสำคัญกับสมาชิกกลุ่มในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินกลุ่มมากขึ้น

จากการฝึกปฏิบัติงานผู้เข้าร่วมการวิจัยจึงเห็นถึงความเข้าใจในความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ มีทักษะการดำเนินกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กันส่งผลต่อกันตลอดกระบวนการกลุ่มเป็นลักษณะ 3 มิติ ดังพื้นเพื่องที่ทำงานประสานกันตลอดเวลาเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการกลุ่มให้ดำเนินต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

“ตอนแรกได้ฟังในห้องมันก็เหมือนระนาบเดียวแต่พอทำไปมันก็เหมือน 3 มิติ ได้เข้าใจมากขึ้นมากกว่า ทั้งทักษะแล้วก็หลาย ๆ อย่างทั้งตัวเราเองทั้งตัว client ด้วย” (แปม/ข 3/L70-72)

“ก็เข้าใจกระบวนการ counseling มากขึ้น ว่ามันไม่ได้อยู่ที่เราเป็นผู้กระทำ มันคือทั้งหมดของกลุ่มและเราก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มเหมือนกันที่มีส่วนที่พวกเราทุกคนจะได้ช่วยกัน เรียนรู้เข้าใจชีวิตไปด้วยกัน” (ออย/ก3/L497-499)

“การทำกลุ่มคือ การเรียงร้อยถักทอ ใช้วัตถุดิบที่เรา มี ที่ทำให้เขาเรียนรู้... แล้วเราจะอยากของเราอย่างเดียวก็ไม่ได้ เขาก็ต้องมีส่วนหนึ่งที่จะ drive กลุ่มให้มันไป” (พลอย/ก 3/L1116-1117, L478-479)

“คนที่เขียน map จริง ๆ มันก็คือ client ของเรา เราจะรู้ว่าเราจะทำตรงไหน ต้องเริ่มมาจากเขาก่อน” (ปอย/ก3/L577-580)

“ถ้าเกิดเราเร่งไปนี่บางทีน้องก็ไม่ไปกับเราด้วย เพราะว่ามันขึ้นอยู่กับตัวเราเองใช้ปะ ต้องแบบเปลี่ยนว่าเออมันเท่านี้ก็เท่านี้ ค่อย ๆ ไปกับเขา มันก็ดีขึ้น เขาก็เปิดมากขึ้น” (อิน/ข3/ L131-136)

5.4 ประสิทธิภาพและความสามารถในการนำกลุ่มที่เพิ่มขึ้น

ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนหลังจากที่ได้มีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยามาแล้วระยะหนึ่ง ดังนี้

ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคนอธิบายว่าในช่วงแรกของการฝึกปฏิบัติได้ดำเนินกลุ่มตามแบบฝึกหัดที่กำหนดไว้เป็นลำดับตายตัว เป็นดั่งกรอบที่ตนวางและยึดติดความต้องการนั้น เพราะยังไม่แน่ใจกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในกลุ่ม กังวลว่าตนจะไม่สามารถเอื้ออำนวยกลุ่มได้ หรือไม่สามารถทำให้สมาชิกในกลุ่มงอกงามได้ตามความปรารถนาของผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

การกระทำดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมองข้ามความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม ไม่สามารถเปิดรับสิ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มได้อย่างสอดคล้องตามความจริง เมื่อผู้นำกลุ่มเกิดความตระหนักในสิ่งที่เกิดขึ้น จึงเปลี่ยนแปลงการดำเนินกลุ่มของตนให้มีลักษณะที่ยืดหยุ่น สอดคล้องตามความจริง เปิดกว้างในการรับรู้ ด้วยการมองภาพที่เกิดขึ้นในกลุ่มอย่างเป็นองค์รวมแล้วนำเอาเหตุการณ์หรือความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มมาปรับใช้ในการดำเนินกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจึงมีชีวิตอยู่กับปัจจุบันได้อย่างกลมกลืน ละเอียดอ่อนและไวต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งกับตนเองและกับกลุ่ม ใฝ่ใจในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น จึงส่งผลต่อการวิธีการดำเนินกลุ่มและประสิทธิผลของกลุ่มตามการรับรู้ของผู้นำกลุ่ม ดังนี้

“...จากการที่ไม่ต้องเหมือนกับยึดแบบเก่า ๆ ที่ว่าเหตุผล ความคิด ทฤษฎี กรอบ ที่คนอื่นปฏิบัติอะไรอย่างนี้ พอเราใฝ่ใจตัวเองมากขึ้น ใฝ่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ก็มีความสุขที่จะไปอยู่ในกลุ่ม...ตอบสนองอย่างที่ผมบอกไว้ ๆ น่าจะเป็นอย่างนี้ แล้วออกไปจะรู้สึกสบายกว่าที่ว่า เอ๊ะ ทฤษฎีมันว่ายังไง อาจารย์เคยพูดยังไง Intern ที่เคยอ่านคนนั้นเขาทำยังไงนะ จากที่มานั่งนี่ก็อย่างนี้ พอออกไปมันกลับไม่ใช่อย่างที่คิดจริง ๆ... กลุ่มมันก็ออกมาไม่ work แต่ถ้าเรามองว่าสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง สิ่งที่น่าพูดทุกอย่างนี้ มันจะพาไปในทิศทางของมันเอง เดี่ยวมันก็จะไปของมันเองได้แล้วเราก็อยู่กับมันอย่างสบายใจ มันก็จะออกมาได้ดี เราอาจจะเห็นอะไรมากกว่าที่เราเคยไปยึดติดมาก่อน...เหมือนการเริ่มต้นที่จะมองรวม ๆ มองทั้งหมดจริง ๆ ไม่ได้มา focus อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วเราก็จะเห็นอะไรมากมายที่เราจะหยิบอะไรออกมาใช้ได้” (กิต/ข3/L438-449,L452-456,L458-460)

“ก็คือตอนแรก ๆ เราเตรียมไปอย่างนี้ ๆ แล้วเราก็จะทำอย่างนี้ ๆ แต่พอตอนหลังเราดูความเหมาะสมมากกว่า อย่างเช่นเขาพูดเรื่องนี้มา ตอนแรกเราจะว่าขั้นสุดท้ายเราจะทำ Symbols of you พอน้องเขาพูดเรื่องนี้มาเออ ไม่ทำอะ เราก็เปลี่ยนไปอีกเรื่องหนึ่ง เขาก็คุยกันมากกว่าเดิม ถ้าเหมือนครั้งแรกเขาอยากคุยเรื่องนี้แต่ฉันคิดว่าแล้วว่าจะทำตรงนี้ จะให้ทำหลัง ๆ มันก็ปล่อยให้เข้ากับน้องได้มากขึ้นแล้วเขาก็คุยกันมากขึ้น” (แปม/ข2/L1057-1063)

“มีบาง session เราคิดว่าเรากำลังจะเตรียมนะ เตรียมไปเลย คิดว่าฉันจะทำอันนี้ ทำแบบฝึกหัดนี้ ปรากฏว่ามันเป็นกรอบให้เรา เพราะที่เราคิดของเรามันมุ่งไปทางนี้มาก จนรู้สึกว่ เราไม่ได้อยู่กับเขา บางทีตอนเปิดประเด็นก็คุยไปเรื่อย ๆ แต่ก็มีใครว่าจะทำแบบนี้ แต่จริง ๆ เขา เขาก็มีประเด็นของเขาที่สามารถพูดไปเรื่อย ๆ ได้โดยไม่ต้องอาศัยแบบฝึกหัดที่ทำให้เขา growth หรืออะไรแบบนี้ แต่พอเรารู้สึกว่าเอ๊ยเดี๋ยวเราจะทำแบบฝึกหัดไม่ทันปึบ มันเหมือนหลุดออกมาเลย” (ออย/ก2/L1379-1386)

5.5 เกิดแรงบันดาลใจเพื่อพัฒนาตนเป็นนักวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ

ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานว่ จากการได้ฝึกหัดทำกลุ่มทำให้ได้สำรวจตนในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาว่เป็นเช่นไร เกิดความตระหนักว่คุณลักษณะใดบ้างที่ยังต้องปรับปรุงแก้ไขและควรฝึกฝนคุณลักษณะที่จะเอื้อการทำกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การขาดทักษะความชำนาญในการดำเนินกลุ่ม ความเข้าใจโลกและชีวิตที่ยังไม่เพียงพอ อีกทั้งยังขาดการตระหนักรู้ในตนเอง จิตใจตนที่ขาดความสงบและอยู่กับสมาชิกกลุ่มได้ไม่เต็มที่ เป็นต้น ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่สอดคล้องตามอุดมคติของตน เป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีความสามารถด้วยการเรียนรู้ฝึกฝน เติบโตให้ตนเองไปตลอดชีวิต ดังเช่น

“*practicum* ทำให้เราได้เห็นความเป็น *counselor* ของเราชัดเจน ปอยยังเป็น *counselor* ที่อยู่กับตัวเองเยอะมาก เป็นเพราะนั้นเรายังไม่เข้าใจคำว่าสมานัตตาหรือคำว่ละทิ้งตัวเอง ความว่างของตัวเรามันไม่มีเลย แล้วก็การพูด ทักชะทุกอย่าง เราเรียนรู้มันมาตลอด ปรากฏว่เราไม่ได้ทำได้ดีขนาดนั้นเลย...ยังไม่เข้าใจโลกและชีวิตพอและอาจเป็น *counselor* ที่ยังไม่มีความสงบพอ...พอเห็นตัวเองชัดเจน เราก็มีความคิดอยากจะทำพัฒนาตัวเอง ...ก็เหมือนใจเราพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เพราะมนุษย์ทุกคนเป็นเหมือนกันก็คือ อยากจะก้าวหน้าในตัวเองมากขึ้น...คือเป็น *counselor* แบบที่เป็นแก้วน้ำที่ไม่เต็มแก้วพร้อมที่จะเรียนรู้ชีวิตตลอดเวลา” (ปอย/ก2/L1646-1651, L1867-1868 และ ก3/L629-631, L560-563, L1153)

“*counselor* ที่ดีต้องเข้าใจโลก เข้าใจชีวิตแล้วก็ต้องจริงใจกับความรู้สึกของตัวเองก่อนว่เรารู้สึกอย่างนี้ ๆ เราโกรธ *client* ก็โกรธอะ เราก็ได้เห็นความโง่ของตัวเองว่ตัวเองโกรธ ก็คือจะต้องมองตัวเองให้มาก ๆ ก็คือต้องเข้าใจตัวเองก่อนถึงจะไปเข้าใจคนอื่นได้ ต้องหมั่นส่องกระจก หมั่นสำรวจความคิด ความรู้สึกแล้วก็ต้องไว ก็รู้สึกว่มันก็ฝึกกันได้นะ...คือ *counselor* ต้องหัดละเอียดก็ฝึกฝนเรียนรู้ผ่านการทำกลุ่ม...ยินดีที่จะพัฒนาต่อไป ก็ทราบได้ทีเรายังเห็นว่าเรามีข้อบกพร่องคิดว่าดีนะ เป็นนิมิตหมายอันดีว่เราจะได้พัฒนาต่อไป เราได้รู้ว่เราต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองตรงนี้ให้มันดีขึ้น พร้อมจะทำให้มันดีอยากจะมี ก็ใช้เวลาต่อ ๆ ไปนี้แหละ” (แอม/ก2/L1881-1886 และ ก3/L1192-1201)

“ยังต้องเรียนรู้ไปอีกเรื่อย ๆ เพราะเปิดว่า counselor ก็เหมือนนักแสดง ตรงที่มันต้องมีทั้งพรสวรรค์และพรแสวง...สำหรับเราบางทีใจเราอยากจะช่วยแต่เราไม่มีอะไรในตัวอย่างนั้นนะค่ะ มันก็เลยอาจจะต้องเรียนรู้แสวงหาทักษะ เรียนรู้เข้าใจตัวเอง เปลี่ยนตัวเองบ้าง หมายความว่า คนเรานี้เปลี่ยนอยู่แล้ว เปลี่ยนทุกวันทุกเวลา แต่เปลี่ยนแล้วให้มันสอดคล้องกับสิ่งที่เราจะทำ...บางทีถ้าเรามีประสบการณ์มากขึ้นเรียนรู้มากขึ้น เราอาจเป็น leader ที่แบบแจ่มก็ได้”
(เปิด/ก2/ L1777-1779, L1898-1900, L1903-1904)

ประเด็นที่ 6. คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ

คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ หมายถึง สิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับจากการเรียน วิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถีนอกเหนือจากการได้เรียนรู้วิชาชีพ อันได้แก่ การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีประสบการณ์ชีวิตที่กว้างขวางขึ้นจากการรับฟังเรื่องราวของสมาชิกกลุ่ม ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีทัศนคติต่อความเป็นมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เกิดความเข้าใจ ยอมรับ เชื่อใจใน ศักยภาพของมนุษย์ที่ได้ประจักษ์จากการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา อีกทั้งยังทำให้ตนได้ ตระหนักถึงคุณค่าของประสบการณ์กลุ่ม เห็นคุณค่าของตนและคุณค่าของงานการปรึกษาเชิง จิตวิทยาที่จรโลงโลกให้สวยงาม พึงพอใจกับชีวิตของตนมากขึ้น มีความสงบเย็นและสติในการ เผชิญสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของตนได้มากขึ้น มีสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้างที่ งดงามมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการได้สำรวจความสามารถและความต้องการของผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อ กำหนดอนาคตทางการศึกษาของตนต่อไป ซึ่งประเด็นที่คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย 6.1 การตระหนักถึงคุณค่าในชีวิต 6.2 ความเปลี่ยนแปลงในตนเองและสัมพันธภาพ กับบุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น และ 6.3 ความชัดเจนในการเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน ดังนี้

6.1 การตระหนักถึงคุณค่าในชีวิต

การตระหนักถึงคุณค่าในชีวิต หมายถึง การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็น ความสำคัญและประโยชน์จากประสบการณ์ชีวิตของทั้งสมาชิกกลุ่มและชีวิตของตนเอง เช่น ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงการรับฟังประสบการณ์ชีวิตของสมาชิกกลุ่มที่ทำให้ตนมีโลกทัศน์ที่ กว้างขวาง ได้เห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์ เห็นคุณค่าจากการฝึกปฏิบัติในวิชาการปรึกษาเชิง จิตวิทยาวิถีนอกเหนือจากคุณค่าในงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา รวมถึงคุณค่าของตัวผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ได้ ปฏิบัติการงานที่มีคุณค่าและได้นำความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะทั้งหมดของตนมาใช้ให้ เกิดประโยชน์ ดังนี้

โลกทัศน์ที่กว้างขึ้นจากการรับฟังประสบการณ์ชีวิตของสมาชิกกลุ่ม ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนกล่าวถึง คุณค่าจากการรับฟังประสบการณ์ชีวิตอันหลากหลายมากมาย ของสมาชิกกลุ่มทำให้โลกทัศน์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยกว้างขวางขึ้น เป็นโอกาสของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ได้เรียนรู้ชีวิตจริงในมุมที่แตกต่างจากที่ตนเคยมองเห็นหรือคาดคิดไว้จนผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนรู้สึกอัศจรรย์ใจและประทับใจในประสบการณ์ชีวิตของสมาชิกกลุ่ม ดังนี้

“เรื่องมุมมองในการมองผู้อื่น เรามองกว้างขึ้น ใ้ให้คนอื่นมันเจออะไร เยอะแยะมากมายแล้วมันพิเศษ...เราได้เรียนรู้ชีวิตคนอื่นมากมาย นี่คือนส่วนที่ประทับใจที่สุด” (กิต/ช3/L375-376, L1042-1043)

“เปิดโลกกว้างขึ้นนะ เราเคยอยู่มุมเดียว ชีวิตเรามีแค่นี้ เราก็เดินอยู่เส้นเดียวไปเลยเวลาเราคุยกับเขาก็เหมือนกับว่าเราเดินไปบนโลกที่กว้างขึ้น” (แปม /ช2/L1151-1153)

คุณค่าในความเป็นมนุษย์ ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ที่เพิ่มขึ้นจากการที่ตนได้ฝึกทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดการยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของสมาชิกกลุ่มได้มากขึ้นซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ตระหนักถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีความปรารถนาที่จะพัฒนาตนไปในทิศทางที่ถูกต้อง นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมการวิจัยหลายคนกล่าวถึงสมาชิกกลุ่มที่มีความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตอย่างลึกซึ้ง มีลักษณะของบุคคลที่เต็ม (fully functioning person) ซึ่งเป็นลักษณะที่เกินกว่าที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดคิดไว้ ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ร่วมเรียนรู้ เกิดความประทับใจ ชื่นชมและยอมรับในศักยภาพของสมาชิกกลุ่ม ได้ประจักษ์ในความงดงามและคุณค่าของความเป็นมนุษย์เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดความรักในเพื่อนมนุษย์ ดังเช่น

“เหมือนเห็นคุณค่า เหมือนทุกคนมันก็อยากพัฒนา อยากจะเป็นคนดีทั้งนั้นละ บางทีมันมีอุปสรรคหรืออะไรอย่างนี้ทำให้เขาถูกคนอื่นมองว่าไม่ค่อยดี แต่ลึก ๆ พอเราดูทุกคนมันก็ได้ดูเลวร้ายเหมือนที่เราคิด (ตอนแรก)” (แปม/ช2/L1160-1163)

“ได้เห็นถึงพลังของกลุ่ม พลังของเด็กที่แบบ 17 -18 เพิ่งปีหนึ่ง แต่เขาแบบสามารถเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตแล้วให้เราได้เรียนรู้ด้วย...ยอมรับน้องมากขึ้น” (ออย/ก3/L1595-1597)

“ผมคิดว่าเขาเรียนรู้มาเยอะกว่าผมอีก หลาย ๆ คนเขามีประสบการณ์ชีวิตมากกว่าผมด้วยซ้ำ...บางคนเขาดูเหมือนเต็มแล้วครับ ในความรู้สึกผม ผมยังอดชื่นชมเขาไม่ได้” (โชติ/ก2/L734, L741-742, L746-747)

“ได้เห็นชีวิต เรานับถือเขา เราได้มองคนแบบลึกซึ้ง คนทุกคนน่านับถือไม่ว่าเขาจะดีจะเลวยังไง คือดีเลวมันมีคำว่าตัดสินอยู่ แต่ว่าเขาก็มีส่วนที่งดงามซ่อนอยู่ ถ้าเราเจอ

เราที่รักทุกคนมากขึ้น ได้เรียนรู้ชีวิตมากขึ้น” (กิด/ข2/ L1231-1234)

คุณค่าจากการฝึกปฏิบัติในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนกล่าวถึงความเหน็ดเหนื่อยในการฝึกปฏิบัติ ความเจ็บปวดที่ตนได้เผชิญว่าที่ จะฝ่าฟันผ่านพ้นเหตุการณ์ต่าง ๆ มาได้แต่เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้พบว่า ประสพการณ์ที่ผ่านมาเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่ง เป็นประโยชน์และเป็นความทรงจำที่มีความหมาย ดังเช่น

“การทำกลุ่มที่เราต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อและน้ำตาแต่แก้วว่ามันเป็น เหมือนกับบาดแผลหรืออะไรที่เราหลับไปมองแล้วมีความสุข อาจจะมีฟังดูซาดิสต์นิดหนึ่ง คือตอนทำ นะเจ็บจริง เหนื่อยจริง อยากร้องไห้จริง เสียเหงื่อ อะไรทั้งหลาย ๆ อย่างที่มันเข้ามาซึมเข้าตอมนั้นนะคะ แต่พอจบไปแล้ว ตอนนี้อยากกลับไปมอง แก้วมองว่ามันเป็นสิ่งที่มีความหมาย เป็นความทรงจำที่ดีในชีวิตแก้วที่จะได้เรียนรู้จากน้อง ๆ” (แก้ว/ก3/L545-552)

คุณค่าในงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและคุณค่าในตนเอง ผู้เข้าร่วมการวิจัยตระหนักถึงคุณค่าของงานในการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพราะเป็นงานที่รังสรรค์สังคมโลกให้สวยงาม การเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษานั้นต้องผสมผสานความรู้ความสามารถ ศักยภาพและประสพการณ์ทั้งหมดของตนในการปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของตนเอง รักและเคารพตนเองเพิ่มมากขึ้นด้วย เช่น

“จะรู้สึกดีทุกครั้งที่ทำกลุ่ม คือทุกครั้งที่ทำกลุ่มนี้ รู้สึกว่าขับรถแล้วเหมือนรถมันบินได้ มีความสุข โดยเฉพาะ session สุดท้ายจะรู้สึกว่าจะอย่างตอนเข้าไปครั้งแรกจะรู้สึกว่าการกลุ่มนี้จะได้แค่ไหนหรอก แต่พอทำกลุ่มสุดท้ายเสร็จตอนนี้น้องช่วยเก็บเสื้อเทียบกับ 3 ครั้งแรกทุกกลุ่มเลย เราจะเก็บอยู่คนเดียว แต่พอครั้งสุดท้ายนี้น้องจะช่วยเก็บเสื้อ ช่วยเก็บของ เราไม่ได้ขอแต่เขาก็เก็บให้ ก็คือจะรู้สึกว่าการงานบางอย่างทำให้โลกมันสวยงามขึ้น” (กิด/ข3/ L1043-1052)

“เวลาไปทำกลุ่มนั้นเป็นประสพการณ์ทั้งชีวิตของเราเลย... จีบได้ใช้ศักยภาพแล้วก็ตัวตนที่จีบเป็นได้มากที่สุด เพราะจีบก็รู้สึก happy กับตรงนั้น อย่างทำงานเมื่อก่อนก็ไม่ได้ใช้เท่านี้เลย มันเหมือนกับหลาย ๆ อย่างที่เราเก็บอยู่ในตัว เราได้ใช้ในเวลาช่วงนี้... ประสพการณ์ชีวิตที่เรามีหรืออะไรที่เราจะถ่ายทอดชีวิตให้คนอื่น ขณะเดียวกันเราก็ได้เรียนรู้กับน้อง ๆ เขาก็เป็นกลุ่มของเราตรงนี้ มีความรู้สึกที่เรามีคุณค่าแล้วก็เคารพตัวเราเองมากขึ้น” (จیب/ข3/ L310-314, L678-679, L1004-1007)

6.2 ความเปลี่ยนแปลงในตนเองและสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในตนเองและสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น หมายถึง ทัศนคติต่อชีวิตและพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น รวมถึงสัมพันธภาพระหว่างตนกับบุคคลรอบข้างที่มีความเข้าใจ ผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

พอใจในสิ่งที่ตนมีและเปลี่ยนแปลงตนเองไปยังทิศทางที่ดีขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนกล่าวถึงการคิดใคร่ครวญในประสบการณ์ชีวิตที่หนักหนาสาหัสของสมาชิกกลุ่มทำให้ตนได้เปลี่ยนแปลงมุมมองชีวิตของตน มีความพึงพอใจกับชีวิตมากขึ้น ทั้งยังได้เห็นตัวอย่างความอดทนในการสู้ชีวิต การแก้ปัญหาและการมีชีวิตที่สอดคล้องตามจริงของสมาชิกกลุ่มซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตของตนอย่างสอดคล้องตามจริงมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังกล่าวถึงพฤติกรรมของตนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนจากการฝึกปฏิบัติ เช่น การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีจิตใจที่สงบเย็นลงและมีสติมากยิ่งขึ้น ช่วยยับยั้งความโกรธของตนเองที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ดังนี้

“เราก็ได้เรียนรู้อะไรอย่างนี้ แล้วเราก็มาปรับกับตัวเองอย่างหนึ่งคือ รู้สึกว่าตัวเองโชคดีมากเลยเพราะฟังเรื่องน้องมาช่วยเกือบทุกคนเลย เลยรู้สึกว่าชีวิต(เรา)มันดีนะ มันดี... แยมฟังเรื่องชีวิตของน้องคนนึงอย่างกับละครน้ำเน่าช่อง 7 แยมฟังแล้วแยมพูดอะไรต่อไม่ออกเลย แต่พอมาดูเสร็จเราก็โชคดี แล้วยังจะเรียกร่องอะไรหนักหนา โชคดีกว่าเขาร้อยเท่าพันเท่าแล้วยังแบบต้องการอะไร อย่างตอนนี้แยมมีปัญหาอยู่ พอฟังปัญหาเขาเสร็จ อืมก็ใช่ มันก็ต้องค่อย ๆ แก้ เขายังแก้มาเป็นสิบปี นี่ยังแก้ไม่ได้เลย ถ้าเรามีตรงนี้ ก็ต้องค่อย ๆ ทำไป ก็เหมือนแยมตอนนี้ไม่อยากทำกลุ่มเลยมีปัญหา แต่พอฟังเรื่องน้องแล้วแบบมันก็เตือนใจเราว่าเขายังอยู่กับความจริงได้ทุกวันเป็นสิบปีเลย ” (แยม/ช2/L1187-1195 และ ช3/L218-220)

และ “ถ้าเป็นเมื่อก่อนก็คงจะพรวดพราด แต่ตอนนี้จะใจเย็นลง แต่อาจจะไปโรคจิตที่อื่นก็ได้ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อนบ่อย ๆ หนูชอบทำลายข้าวของ ชอบสร้าง ความเดือดร้อน แต่พอตอนไปทำกลุ่ม ก็สร้างความเดือดร้อนน้อยลง ไปลงที่การเขียนหนังสืออะไร อย่างนี้ ไม่ค่อยมีใครเดือดร้อน ก็ใจเย็นลง..มียังคิดบ้างบางที่แยมก็คิดนะ ทำไมผู้ชายมันยังนิ่งได้เลย เป็นผู้หญิงทำไมใจร้อนจัง...ก็พยายามนะที่พยายามนิ่งมากขึ้น...อะไรที่มันโมโหขึ้นมาก็พยายาม (แยม/ช2/ L736-737, L740-741, L742-743 และ ช3/L285-290)

“รู้สึกดีว่ากลุ่มเขาสอนเราเยอะ รู้สึกปลงกับชีวิตเพิ่มขึ้น ว่าเราเกิดมากับตรงนี้เราก็ ok แล้ว...เออที่แบบเราเป็นอย่างนี้แล้วได้อะไรขนาดนี้ เออเราพอใจกับชีวิตมากขึ้น” (อิน/ช2/ L1180-1182)

และ “ถ้ามีใครมีอะไรขึ้นมา เราก็จะใช้สติมากขึ้นนะ ถ้าเกิดมีเพื่อนโทรมาถาม โทรมาคุยเกี่ยวกับปัญหาของเขา... ได้คิดมากขึ้น ใจเย็นที่จะพูดกับเขาเยอะขึ้น แล้วก็ค่อย ๆ ไปกับเขา อืมไม่ใช่ล่ะ ค่อย ๆ พูด ไม่รีบเร่งแบบว่าแกจะต้องเข้าใจในสิ่งที่ฉันพูดมาใน 15 วินาทีนี่นะ ไม่งั้นฉันจะโกรธนะ” (อิน/ข3/ L318-320, L324-326)

สัมพันธภาพระหว่างตนกับบุคคลรอบข้างแน่นแฟ้นขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกือบทั้งหมดรายงานถึงสัมพันธภาพระหว่างตนกับบุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น งดงามขึ้น เนื่องจากการมีทัศนคติและพฤติกรรมของตนที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ตนปฏิบัติกับบุคคลรอบข้างเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้นด้วย จึงมีสายสัมพันธ์กับทั้งบิดา มารดา เพื่อนและคนรักที่แน่นแฟ้นมากขึ้น เนื่องจากตนเองตั้งใจฟังสาระจากคนรอบข้างตนด้วยหัวใจที่เปิดกว้างและยอมรับในสิ่งที่บุคคลเหล่านั้นเป็นได้มากขึ้น ลึกซึ้ง ทำให้ตนได้ตระหนักถึงข้อความของหัวใจที่บุคคลเหล่านั้นต้องการสื่อ ทั้งความรัก ความห่วงใยที่มีให้ตน ต่างจากช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยรับฟังถ้อยคำในลักษณะเดียวกันนี้ด้วยใจที่ขุ่นเคือง รำคาญและยึดถือความเชื่อของตนเองเป็นหลัก เช่น

“เปิดกว้าง รับความคิดของคนอื่นมากขึ้น ฟังคนอื่นมากขึ้นแล้วก็เหมือนมันไม่ได้ฟังมันที่ผิวนะ ฟังสิ่งที่มันซ่อนอยู่ข้างใน แล้วก็เรียนรู้ที่จะพูดอะไรที่มันดีมากขึ้น ไม่ใช่แค่สิ่งที่เคลือบอยู่ที่ผิว... บางครั้งอย่างพ่อแม่พูดอะไรมา เขาหวังเรา ปกติถ้าแก้วกลับบ้านดึก น้ำเสียงเขาจะดุ ๆ ทำไมเธอไม่บอกฉัน ไม่ให้ฉันไปรับ ทั้ง ๆ ที่เราเกรงใจนะ ถ้าเป็นเมื่อก่อน ฉันกลับเองได้ฉันโตแล้ว ฉันดูแลตัวเองได้ แต่พอไปทำกลุ่มอย่างนี้ เราตั้งใจฟังเขามากขึ้น ตั้งใจฟังว่าเสียงในนั้นของเขา คือความห่วงใยของเขามีให้เรา เราขอโทษนะ แก้วคิดว่าแม่กลับแล้ว มันก็จะทำให้การ response ของเราตอบกลับไปกับคนรอบ ๆ ตัว เป็นอีกแบบหนึ่ง อย่างพ่อแม่กับน้อง มันจะรู้สึกแบบสัมพันธภาพกับคนในครอบครัวดีขึ้น ก็คือเราแบบฟังเขา จริง ๆ มากขึ้น ไม่คิดของเราข้างเดียว อย่างกับแฟนแก้ว แก้วจะแบบไม่ค่อยง้อเขา แล้วเขาก็จะง้อแก้วมาก แก้วจะชี้รำคาญ ก็ไม่ได้ถึงกับเราต้องพยายามที่จะรักเขาถึงขนาดนั้น แต่เหมือนกับเราฟังสิ่งที่เขาต้องการจะสื่อกับเรามากขึ้น ตั้งใจฟังสิ่งที่เขาพูดมากขึ้น” (แก้ว/ก3/L1570-1573, L836-855)

“เวลามีอารมณ์ที่ไม่ดีกับเพื่อน ไม่ดีกับแฟน ก็เหมือนจะเข้าใจมากขึ้นว่า ออ มันเป็นแบบนี้ ว่าเราเกิดอะไรขึ้น แล้วแฟนก็เป็นแบบนี้ คือมันช่วยเรามากขึ้น” (เปิ้ล/ก3/L711-714)

เกิดความผูกพันในหมู่เพื่อนนิสิต ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความใกล้ชิดผูกพัน สนับสนุนกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือ ฟังพา ส่งเสริมและสนับสนุนใน

เรื่องต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติในภาคสนามและในชีวิตประจำวัน เป็นกำลังใจ เป็นความอบอุ่นใจให้แก่กันเพื่อผ่านพ้นความยากลำบากที่เผชิญมาตลอดการฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ไปฝึกปฏิบัติงานในสถานที่เดียวกันต่างได้พบเห็นความดีงามที่เป็นความจริงแท้ในตัวเพื่อนและชาวซึ่งในความมีน้ำใจของเพื่อน ๆ นิสิต เช่น

“ที่แรกเราก็ไม่ได้คิดว่าเราต้องมาสนิทเดี่ยว 2 ปีเราก็แยกย้ายไป ... ทำ practicum ด้วยกันนี่แหละ มันสนิทมากขึ้นนะ มันแท้มากขึ้น เหมือนกับช่วยกันดูแลกันมากขึ้น” (แก้ว/ก3/L859-860, L864-865)

“เวลาเราบ่น ไม่สบายใจเรื่องกลุ่ม เราบ่นขึ้นไป ก็จะมีเพื่อนแบบ อาจจะเป็นคำพูดที่มันหลุดลอยมาในเวลานั้น แต่มันก็เป็นกำลังใจให้เราได้ ก็คือเหมือนมันดูแลกันและกัน ไม่ใช่แค่เรื่องของกลุ่ม ไม่สบายใจ มันไปถึงเรื่องอาการเจ็บป่วย ไม่สบายใจ ยิ่งเราอยู่คนเดียว ด้วยมีคนมาดูแลเราในช่วงที่เราค่อนข้างหนักหนาสาหัสสาครรจ์ด้วย” (ปอย/ก3/L891-896)

“สัมพันธ์ภาพมันทำให้เราเปลี่ยนไป อย่างเห็นเพื่อนสนิทกันมากขึ้น เห็นความมีน้ำใจของเพื่อน” (แอม/ก3/L1578-1579)

6.3 ความชัดเจนในการเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน

ผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานว่ประสบการณ์จากการปรึกษาเชิงจิตวิทยา วินิต (Practicum in Counseling) มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงานซึ่งเป็นผลงานเพื่อสำเร็จการศึกษาเพราะประสบการณ์ต่าง ๆ ในรายวิชาทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีมุมมองชีวิตที่แตกต่างไป ได้เข้าใจการทำงานของนักจิตวิทยาการปรึกษา บางคนกล่าวว่าไม่รู้สึกลัวการทำกลุ่มเหมือนในช่วงก่อนที่จะไปฝึกปฏิบัติ กลับมีความสุขเมื่อได้ทำกลุ่มเพราะได้เรียนรู้ชีวิตของผู้คนมากมาย และเห็นว่าตนเองในฐานะผู้เรียนที่เรียนรู้ฝึกฝนทำกลุ่ม มิใช่ว่าตนเองจะต้องไปในฐานะของผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งผู้เข้าร่วมการวิจัยยังปรารถนาที่จะเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีความสามารถในอนาคต ทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยส่วนใหญ่เลือกที่จะฝึกงาน แต่ก็ยังมีผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนที่จะเห็นเช่นเดียวกับผู้ที่เลือกฝึกงาน แต่เพราะตนเองมีความสนใจที่จะทำวิจัยจึงเลือกทำวิทยานิพนธ์ที่มีการทำวิจัยและทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาควบคู่กันไปด้วย อีกทั้งเห็นว่ายังมีโอกาสอื่นที่ตนเองจะฝึกทำกลุ่มนอกเหนือจากการฝึกงานได้เพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยบางคนเห็นว่าเป็นข้อได้เปรียบที่ตนเองจะสำเร็จการศึกษาด้วยการทำวิทยานิพนธ์เนื่องจากจะเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการและเป็นข้อได้เปรียบในการไปสมัครเป็นอาจารย์ต่อไปในอนาคต ดังนั้นการเลือกฝึกงานหรือทำวิทยานิพนธ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยจะมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการทางอาชีพของผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วย ดังเช่น

“เพ็งจะตัดสินใจได้ว่าจะทำ Intern ปอยว่าเพราะว่าอิทธิพลของวิชานี้ ด้วยความคิด ด้วยทุกอย่าง ด้วยมุมมอง การเปลี่ยนโลก การเปลี่ยนมุมมองต่าง ๆ นี่มันเปลี่ยน จากวิชานี้ ...อยากจะทำอะไรก็ได้ที่มันอยู่กับชีวิต ที่มันอะไรแบบนี้ ไม่ต้องใหญ่โตไม่ต้อง อะไรเป็นชีวิตที่เรียบง่าย มันก็ ok ที่ผ่านมามีเราอยู่กับอนาคตมากเกินไป เราไม่ได้อยู่กับใจที่เรามอง ว่าสิ่งปัจจุบันเราชอบอะไร ก็เลยได้คำตอบมาว่า Intern ดีกว่า” (ปอย/ก3/L86-88, L124-127)

“เราคิดว่าเรามีความสามารถไม่พอ เราเข้ากระบวนการก็ไม่เข้าใจ แต่พอ ไปทำแล้ว เราก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับน้องนี่นา เราไม่ได้จะไปนั่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ...อยากเป็น counselor ที่ทำ counseling เป็น อันนั้นก็ดูใหญ่เหมือนกัน practicum เรายังทำไม่เป็นเลย เอา อีก ยังก้างอยู่...พอได้ Intern ก็ทำให้เราเรียนรู้และเข้าใจชีวิตมากขึ้น ก็ได้อยู่กับน้อง ก็ได้เรียนรู้” (แอม/ก3/ L297-300, L358-359, L385-386)

“(ตอนแรก) ไม่ได้คิดว่าจะทำ Intern เพราะว่าที่จริง แล้วเราไม่ได้ชอบ ปฏิบัติ เพราะรู้สึกว่าการปฏิบัติได้ไม่ดี แล้วเราจะเหมาะกับทางวิชาการมากกว่า แล้วพอได้ทำกลุ่ม มันเริ่มกลุ่มแรกไม่ได้ดีแต่ว่า มันเริ่มสนุกแล้ว ว่ามันได้คุยกับน้อง ได้ฟังน้องเขาพูดคุยถึงเรื่องราว ชีวิต แล้วเราจะจัดการตัวเองยังไงเวลาเจอ case คือมันเป็นอะไร เหมือนได้เห็นการได้ฝึกตัวเอง ชัดเจน แล้วก็จากเคยย่นว่าเราไม่เก่งปฏิบัติ เราก็เลยเริ่มเซว ๆ ว่า จะทำ Thesis หรือ Intern ดี เพราะ Intern ก็น่าสนุกดีเหมือนกันนะ...แต่คิดว่าวิทยานิพนธ์จะเป็นภาษีดีกว่าในการที่จะเป็น อาจารย์และสามารถที่จะใช้การทำกลุ่มใส่ในวิทยานิพนธ์ได้ คิดว่ายังมีโอกาสได้ทำกลุ่มได้อีกใน เวลาต่อมา ” (เปิ้ล/ก3/L157-164,แบบกรอกข้อมูล)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา เพื่อศึกษาประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิต (practicum in counseling) ของผู้เข้าร่วมการวิจัยจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิต ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ที่มีความยินดีและเต็มใจที่จะเข้าร่วมการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย 3 วิธีการ คือ 1) การสนทนากลุ่ม 2) ข้อมูลจากการบันทึกของนิสิต และ 3) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมโดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 5 เดือน ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ 1. ประสบการณ์ในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และ 2. ประสบการณ์ในช่วงระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา รวมมี 6 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิต ดังนี้

ช่วงที่ 1. ประสบการณ์ในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิต (practicum in counseling) ในชั้นเรียน จนกระทั่งผู้เข้าร่วมการวิจัยจะออกไปปฏิบัติงานในฐานะนักจิตวิทยาการศึกษาฝึกหัดในภาคสนาม โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิต ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดหวังผลจากการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิสิต ดังนี้

1.1 ความคาดหวังในประสบการณ์เชิงวิชาชีพ นั่นคือ การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยคาดหวังว่าตนจะได้มีประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยากับสมาชิกกลุ่มจริง ได้ฝึกฝน เรียนรู้กระบวนการของการบริการกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจากการได้ฝึกปฏิบัติโดยนำความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ทางจิตวิทยาการศึกษาทั้งหมดที่ตนมีไปประยุกต์ใช้และมีโอกาสค้นหาแนวทางการเป็นผู้นำกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในแบบของตนเอง

1.2 ความคาดหวังในการขยายโลกทัศน์และการพัฒนาภายในตนเอง หมายถึง การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเชื่อว่าตนจะได้ขยายโลกทัศน์จากการรับรู้และเรียนรู้ทั้งตนเองและผู้อื่น มีมุมมองชีวิตที่กว้างขึ้นได้ทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

การเรียนในรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตจะเป็นช่วงเวลาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้ขัดเกลาและพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความพร้อมในการเป็นผู้ช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพต่อไป

1.3 การตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน หมายถึง การได้สำรวจและประเมินตนเองผ่านการเรียนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตว่าตนมีความสนใจหรือมีศักยภาพที่เหมาะสมกับการฝึกงาน (internship) หรือทำวิทยานิพนธ์เพื่อสำเร็จการศึกษาต่อไป

ประเด็นที่ 2. การเตรียมตัวก่อนการปฏิบัติงาน หมายถึง การตระเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่จะไปปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม ตั้งแต่เริ่มเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตจนกระทั่งผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไปฝึกปฏิบัติจริงในภาคสนาม ดังนี้

2.1 การเตรียมความพร้อมจากอาจารย์นิเทศก์ เป็นช่วงเวลาของการเข้าชั้นเรียนก่อนที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไปฝึกปฏิบัติจริง ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความรู้ความเข้าใจในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ตนได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เช่น การฟังบรรยายในชั้นเรียน การฝึกบทบาทสมมติ (role-play) การฝึกวางแผนการดำเนินกลุ่ม การสนทนากับผู้นำหรือครูของศาสนาต่าง ๆ และการศึกษาจากแบบนักจิตวิทยาการปรึกษานอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยยังกล่าวถึงการอำนวยความสะดวกของอาจารย์นิเทศก์ในสถานที่ฝึกด้วย

2.2 การเตรียมความพร้อมส่วนตัว เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิตจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมจากในชั้นเรียนและการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นในการฝึกปฏิบัติของผู้เข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งการจัดการความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อให้ตนมีขวัญกำลังใจที่จะไปฝึกปฏิบัติงานใน 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) ทำใจยอมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น 2) สร้างความมั่นใจ 3) เชื่อมมั่นในคุณค่าของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และ 4) เชื่อในอันิสงค์ของการทำความดี

ช่วงที่ 2. ประสบการณ์ในช่วงระหว่างและหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยตั้งแต่เริ่มการฝึกปฏิบัติจนกระทั่งเสร็จสิ้นการส่งงานในรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิต ดังนี้

ประเด็นที่ 3. ความยากลำบากและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความยากลำบากและอุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดการฝึกหัด ดังนี้

3.1 การขาดประสบการณ์การปรึกษาเชิงจิตวิทยา ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งมักเกิดขึ้นจากการที่ตนขาดประสบการณ์ความชำนาญในการทำกลุ่มทำให้ตนเองไม่สามารถใช้อำนวยกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สามารถจัดการสถานการณ์กลุ่มที่ยุ่งยากได้

3.2 ความไม่พร้อมทางจิตใจและร่างกาย ผู้เข้าร่วมการวิจัย รายงานถึงอุปสรรคในการทำหน้าที่ของตน 2 สาเหตุ คือ 1. ความไม่พร้อมทางจิตใจที่เกิดขึ้นจากความคาดหวังของตน และ 2. ความไม่พร้อมทางร่างกายที่เกิดจากความเหนื่อยล้าและการป่วยไข้ไม่สบายของตน

ประเด็นที่ 4. การเพิ่มประสิทธิภาพในวิชาชีพด้วยการสนับสนุนกำลังใจและการช่วยเหลือ จากอาจารย์นิเทศก์และเพื่อนนิสิต สิ่งเหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อการพัฒนาตน และทำให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถผ่านพ้นช่วงเวลาแห่งความยากลำบากในการฝึกมาได้ ดังนี้

4.1 ความเข้าใจในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาจากการนิเทศ หมายถึง การได้รับความรู้ความเข้าใจในสภาพที่แท้จริงของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้าใจขั้นตอนวิธีการทำกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ตระหนักและเข้าใจภาวะอารมณ์ความรู้สึกความคิด ความเชื่อพื้นฐานและการกระทำที่แสดงออกของตนเองรวมทั้งมีความเข้าใจชีวิตที่ชัดเจนเพิ่มขึ้นจากการนิเทศ

4.2 การช่วยเหลือและเปิดใจระหว่างเพื่อนนิสิต เป็นการให้ความช่วยเหลือทั้งทางจิตใจ ด้วยการให้กำลังใจ ดูแล ร่วมทุกข์ร่วมสุข ให้คำแนะนำ และการแบ่งปันประสบการณ์ของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในระหว่างการฝึกปฏิบัติงาน เป็นที่พึ่งพากันทั้งในและนอกเวลาฝึก

ประเด็นที่ 5. การเรียนรู้วิชาชีพ เป็นความเข้าใจที่กระจ่างชัดมากขึ้นทั้งในส่วนของความรู้ ความเข้าใจในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษา เป็นความชำนาญทางวิชาชีพที่เพิ่มมากขึ้นของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่กล่าวถึงฐานะของตนเองในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาว่า ตนเป็นผู้ที่กำลังเรียนรู้ ฝึกหัดทำกลุ่ม สิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เรียนรู้และได้รับ คือ

5.1. ความเข้าใจกระแสกลุ่มที่ชัดเจนขึ้น เป็นการมองเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่กระจ่างชัดมากขึ้น

5.2 ความเข้าใจในบทบาทการนำกลุ่ม เป็นความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่ในการดำเนินกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เพิ่มมากขึ้น

5.3 ตระหนักถึงอิทธิพลต่อกันและกันของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม เป็นการมองเห็นความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันในความเป็นกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาระหว่างผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มของผู้เข้าร่วมการวิจัย

5.4 ประสิทธิภาพและความสามารถในการนำกลุ่มที่เพิ่มขึ้น
เป็นความสามารถในการนำกลุ่มของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าช่วงแรกของการฝึกหัดอันเนื่องมาจากการได้เรียนรู้ฝึกหัดทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

5.5 เกิดแรงบันดาลใจเพื่อพัฒนาตนเป็นนักวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้มีโอกาสสำรวจตนเองผ่านการเรียนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิทำให้เกิดความปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ประเด็นที่ 6. คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ หมายถึง สิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนรู้อาชีพ เป็นความเปลี่ยนแปลงในลักษณะส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมการวิจัย ดังนี้

6.1 การตระหนักถึงคุณค่าในชีวิต เป็นการที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นความสำคัญและประโยชน์จากประสบการณ์ชีวิตของทั้งสมาชิกกลุ่มและชีวิตของตนเอง เช่น ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้นจากการรับฟังประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่ม เห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์ เห็นคุณค่าจากการฝึกปฏิบัติในวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิ คุณค่าในงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยารวมถึงคุณค่าของตัวผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ได้ปฏิบัติภารกิจที่มีคุณค่าและได้นำความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะทั้งหมดของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

6.2 ความเปลี่ยนแปลงในตนเองและสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น หมายถึง ทักษะต่อชีวิตและพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นรวมถึงสัมพันธภาพระหว่างตนกับบุคคลรอบข้างที่มีความเข้าใจ ผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

6.3 ความชัดเจนในการเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงประสบการณ์จากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิดิ (practicum in counseling) มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำประเด็นที่น่าสนใจจากผลการศึกษาในครั้งนี้มาอภิปราย ดังนี้

ประเด็นที่ 1. การเรียนรู้อาชีพ จากผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กล่าวถึงความเข้าใจในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่เพิ่มมากขึ้นตามความคาดหวังของตนในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา จากการที่ตนได้ฝึกทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่เป็นกลุ่มจริงเป็นครั้งแรก ก่อนการฝึกผู้เข้าร่วมการสนทนามีความรู้ ความเข้าใจในทฤษฎี และทักษะในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจากการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ก่อนไปฝึกปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้นำสิ่ง

ที่ตนมีมาผสมกันและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เรียนรู้ฝึกฝนตนเองในฐานะของผู้นำกลุ่มฝึกหัด จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจที่มาจากประสบการณ์จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nelson & Jackson (2002) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นระยะสำคัญในการให้การศึกษานักจิตวิทยาการปรึกษา (counselor education) เพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยมักจะรายงานถึงการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์จริง โดยเฉพาะกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยา วินิตและการฝึกงาน ช่วยให้ผู้ใช้เข้าร่วมการวิจัยได้ประยุกต์ในสิ่งที่เรียนมาไปใช้จริงและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Auxier, Hughes & Kline (2003) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (experiential learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างที่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้เรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติ เช่น วิชาเทคนิคการปรึกษาเชิงจิตวิทยา การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิต การฝึกงานและประสบการณ์กลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งการได้รับประสบการณ์จริงเหล่านี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อนิสิตนักศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาที่จะทำให้การเรียนรู้ในเชิงแนวคิดทฤษฎี (conceptual learning) มีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคลนั้นมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ตนเรียนมากขึ้นและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่ชัดเจนขึ้น

ความก้าวหน้าในการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินกลุ่มของตนจากในช่วงแรกของการฝึกปฏิบัติที่ต้องวางแผนการดำเนินกลุ่มในลักษณะตายตัว เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ค่อย ๆ กลายเป็นการดำเนินกลุ่มที่อิงบรรยากาศกลุ่ม คำนึงถึงความต้องการของสมาชิกกลุ่ม นำเอาเหตุการณ์หรือความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มมาปรับใช้ในการดำเนินกลุ่ม ซึ่งเป็นการรับรู้ภาพของกลุ่มอย่างเป็นองค์รวม ผู้นำกลุ่มมีความยืดหยุ่น เป็นธรรมชาติและสอดคล้องตามความจริงมากขึ้น เชื่อมั่นในการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของตนและมีความชำนาญในการทำกลุ่มที่มากขึ้นเป็นลำดับ สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนา “ระดับการพัฒนานักวิชาชีพ 5 ขั้น” ของ Dreyfus and Dreyfus (1986) อธิบายถึงการพัฒนานักจิตวิทยาการปรึกษาซึ่งขึ้นกับระดับของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยพิจารณาในมิติทั่วไป 2 มิติ คือ 1. ความเปลี่ยนแปลงในการทำงาน คือ การใช้ประสบการณ์การทำงานของตนเองเป็นแนวทางมากกว่าการใช้หลักการและแนวคิดที่เป็นนามธรรม 2. ความเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ คือ การรับรู้อย่างเป็นองค์รวมมากกว่าการรับรู้แบบแยกส่วนซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ในช่วงแรกของการฝึกปฏิบัติมีลักษณะที่สอดคล้องกับขั้นแรกในการพัฒนานักวิชาชีพ นั่นคือผู้เริ่มฝึกหัด (novice) เป็นบุคคลที่ต้องอาศัยกฎระเบียบในการปฏิบัติโดยปราศจากการคำนึงถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง (context-free rules) เพราะยังขาดประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ ผู้เข้าร่วมการวิจัยจึงฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในช่วงแรกใน

ลักษณะที่เป็นไปตามแบบแผน ความรู้จากตำราต่าง ๆ และยึดตามความต้องการของตน ฝ่ายเดียวโดยไม่ได้คำนึงถึงสมาชิกกลุ่ม เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ฝึกปฏิบัติไปแล้วช่วงหนึ่งจึงมีลักษณะที่สอดคล้องกับ ขั้นที่ 2. ผู้เริ่มต้นขั้นก้าวหน้า (advanced beginner) เป็นผู้ที่เริ่มสะสมประสบการณ์ได้บางส่วนและสามารถนำไปใช้เพื่อนำทางในการปฏิบัติ เช่น การรู้จักจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาด้วยความชำนาญมากขึ้น ผู้เข้าร่วมการวิจัยคำนึงถึงสมาชิกกลุ่มและบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นการรับรู้อย่างเป็นองค์รวมมากขึ้น ไม่ยึดติดแบบแผนในการดำเนินกลุ่มอย่างตายตัว มีความจริงแท้ เป็นธรรมชาติและยืดหยุ่นมากขึ้นด้วย

นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ระบุว่า ผู้เข้าร่วมการวิจัยรู้สึกวิตกกังวลเป็นอย่างมากทั้งในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติและในช่วงแรก ๆ ของการฝึกปฏิบัตินั้นมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยและรูปแบบการพัฒนานักจิตวิทยาในหลาย ๆ แนวคิด เช่น Auxier, Hughes & Kline (2003) ที่กล่าวว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความวิตกกังวลในช่วงที่จะก้าวผ่าน (transition) จากการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎี (conceptual learning) ไปเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning) และจะมีความกังวล เมื่อผู้ฝึกปฏิบัติได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ (เช่น การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิเนตและการฝึกงาน) จากผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าในช่วงแรกของการฝึกปฏิบัติผู้เข้าร่วมการวิจัย ยังมีความวิตกกังวล ว่าวุ่นใจ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับกลุ่ม แต่ในช่วงหลังของการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความไว้วางใจในตนเองและสถานการณ์รอบข้างมากขึ้น จึงเปิดรับเอาสิ่งที่เกิดขึ้นมาใช้ในการดำเนินกลุ่มของตนได้อย่างสอดคล้องตามความจริงซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นการพัฒนาที่กล่าวถึงการเติบโตงอกงามจากการก้าวผ่านความกังวล ความสับสนและการฟุ้งฟิงไปสู่ความเป็นอิสระ (Skovholt & Ronnestad, 1995; Bruss & Kopala, 1993 cited in Nelson & Jackson, 2002)

เกิดแรงบันดาลใจเพื่อพัฒนาตนเป็นนักวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยที่ว่า ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความต้องการที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองเพื่อเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ด้วยความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ฝึกหัดทำกลุ่มทำให้ได้สำรวจตนในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาเกิดความตระหนักว่าคุณลักษณะใดบ้างที่ยังต้องปรับปรุงแก้ไข และควรฝึกฝนคุณลักษณะที่จะเอื้อต่อการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การขาดทักษะความชำนาญในการดำเนินกลุ่ม ความเข้าใจโลกและชีวิตที่ยังไม่เพียงพอ รวมถึงบุคลิกภาพในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษา อันได้แก่ การขาดการตระหนักรู้ในตนเองอย่างเพียงพอ จิตใจของตนที่ขาดความสงบและอยู่กับสมาชิกกลุ่มได้ไม่เต็มที่ เป็นต้น ซึ่งการตระหนักรู้ในตนเองที่ชัดเจนขึ้นจากการฝึกปฏิบัติของผู้วิจัยมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า นักศึกษาที่ลงเรียนการปรึกษา

เชิงจิตวิทยาวิวัตน์ มีความตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น (Joy, 1991; Tryon, 1996) เพราะนักศึกษาได้เรียนรู้ตนเองจากการทำการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของตนในสนาม (Skovholt & Ronnestad, 1995) เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รู้จักตนเองมากขึ้นจึงเกิดความรู้สึกความปรารถนาที่จะพัฒนาตนให้มีคุณลักษณะของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่สอดคล้องตามอุดมคติซึ่งเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีความรู้ ความสามารถในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ด้วยการเรียนรู้ ผึกฝน เติบโตให้ตนเองไปตลอดชีวิต ผลการวิจัยในการศึกษานี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ Trotzer (1977) ที่เน้นย้ำ 3 ส่วนที่สำคัญในโปรแกรมการฝึกหัดและการพัฒนาผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนแรก คือ ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ส่วนที่สอง คือ การเข้าร่วมกลุ่มทั้งในฐานะของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่จะได้ผสมผสานความรู้และการฝึกเพื่อพัฒนาโครงความคิด (conceptualized framework) สำหรับการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และส่วนที่สามคือ การผูกพันตนเองทางวิชาชีพ (professional commitment) เพื่อที่จะให้ความรู้และทักษะมีความทันสมัยควบคู่กับประสบการณ์การทำงาน โดย Blaker และ Samo (1973 cited in Trotzer, 1977) ได้กล่าวเน้นถึงความสำคัญของผู้นำกลุ่มที่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องภายหลังการฝึกหัดอย่างเป็นทางการเสร็จสิ้นลง ด้วยการเข้าร่วมสัมมนาและโปรแกรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำกลุ่ม

ประเด็นที่ 2. คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ จากผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กล่าวถึงสิ่งที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้รับเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนรู้วิชาชีพเป็นความเปลี่ยนแปลงในลักษณะส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมการวิจัย ดังเช่น

การตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมการวิจัย ผู้เข้าร่วมการวิจัยกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการที่ตนได้ฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เพราะผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความเชื่อในความเป็นมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป ได้เข้าใจความหลากหลายและเกิดการยอมรับธรรมชาติของมนุษย์ที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังได้ตระหนักถึงศักยภาพของมนุษย์ในการพัฒนาตนไปในทางที่องงามจากสมาชิกที่เข้ากลุ่ม เกิดการยอมรับคุณค่าในความเป็นมนุษย์ซึ่งเปลี่ยนไปจากความเชื่อเดิมของตนซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดมนุษยนิยม (Humanistic approach) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญในการให้การอบรมการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษา แนวคิดดังกล่าวมีความเชื่อพื้นฐานในคุณค่าของชีวิต ยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล มองบุคคลในแง่บวก เชื่อในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผล ความคิด ความรู้สึกตลอดจนประสบการณ์ที่เป็นจริงของตนจึงให้เกียรติและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล มีความรับผิดชอบและน่าเชื่อถือ รวมทั้งยังมองว่ามนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ และมีอิสรภาพในการดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ต้องอาศัยการควบคุม หรือ การบังคับจากสิ่งแวดล้อม

ตลอดจน แนวคิดนี้มีความเชื่อว่าโดยพื้นฐานแล้ว มนุษย์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นอินทรีย์ที่สมบูรณ์ เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง และมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองไปสู่ชีวิตอันงอกงาม บรรลุถึงภาวะสัจการแห่งตน (self – actualization) (Maslow, 1970)

จากผลการวิจัยที่ได้ระบุว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยมองเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้นจากการที่ตนได้ฝึกปฏิบัติงานในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาซึ่งเป็นงานที่สร้างสรรค์คุณค่าให้แก่สังคม และตนเองได้ใช้ศักยภาพที่มีทั้งหมดในการทำการงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเอง (the esteem needs) ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Human Needs) ตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow, 1943, 1954 and 1962 cited in Trotzer, 1977) ที่กล่าวถึง ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองถือเป็นลักษณะเฉพาะอันหนึ่งของบุคคลเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลเกิดการเสียสละ ทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเอง เน้นที่การแสวงหาความเป็นที่รู้จักจากบุคคลอื่นและจากตนเอง เพื่อให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า บุคคลจะพึงพอใจในความต้องการด้านนี้ เมื่อบุคคลรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความแข็งแกร่ง เป็นประโยชน์และมีความเชื่อมั่น ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย การเห็นคุณค่า การนับถือ และความรับผิดชอบในตนเอง กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำและประสบความสำเร็จในสิ่งนั้น บุคคลก็จะเกิดความนับถือตนเอง และได้รับการนับถือจากบุคคลอื่น เป็นเหตุให้บุคคลพยายามรักษาความนับถือนี้ไว้และมีความรับผิดชอบในสิ่งนั้นๆต่อไป ดังเช่น การที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองเพื่อก้าวไปเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีความสามารถ มีประสิทธิภาพในการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาต่อไปในอนาคต

ผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กล่าวถึงประสบการณ์ทั้งด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการที่ตนได้นำทฤษฎี ทักษะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ตนได้เรียนรู้มา ไปปรับใช้ในการฝึกหัดซึ่งเป็นสถานการณ์จริง ได้เข้าใจภาพของกลุ่มตามความเป็นจริงจากการฝึกปฏิบัติของตนในฐานะนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด ทำให้เกิดความเข้าใจในการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในลักษณะที่เป็นองค์รวมและเกิดความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้นจากการฝึกฝน มีความสามารถในการทำ การปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่เพิ่มมากขึ้นตามการรับรู้ของผู้เข้าร่วมการวิจัย อีกทั้งยังมีความรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขกับชีวิตของตนมากขึ้นจากการพิจารณาใคร่ครวญชีวิตของสมาชิกกลุ่มอันนำไปสู่ความงอกงามในชีวิตของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดที่เพิ่มขึ้น (Skovholt & Ronnestad, 1995, Wilkins, 1997) ซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัฒนาการ ในหลักสูตรวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ดังคำ

กล่าวของโลรีซ์ โฟธิแก้วที่ว่า “วิชา practicum เป็นการให้ฝึกปฏิบัติได้พัฒนาตนเองในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง เป็นบุคคลหนึ่งที่จะรับรู้โลกและชีวิตอย่างกว้างขวางลึกซึ้งและเป็นจริงมากขึ้น แล้วก็ฝึกความชำนาญในการเป็น counselor ส่วนใหญ่ฝึกหลังจากกลับจาก practicum ก็มักเล่าถึงประสบการณ์ที่เขาค้นพบที่นำไปสู่ความงอกงามทางด้านจิตใจในทัศนคติในการมองโลก แล้วเชี่ยวชาญมากขึ้นในการเป็น counselor” (โลรีซ์ โฟธิแก้ว, 2547)

ข้อเสนอแนะ

1. จากการเก็บข้อมูลกับนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ผู้วิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถสะท้อนความรู้สึก ความนึกคิด มีความตระหนักรู้ในตนเองค่อนข้างชัดเจน ผู้วิจัยเห็นว่า การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมีความเหมาะสมเป็นอย่างมากที่จะนำมาใช้เป็นวิธีการดำเนินการวิจัยกับผู้เข้าร่วมการวิจัยในกลุ่มดังกล่าว เพราะจะได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและลุ่มลึกสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เข้าร่วมการวิจัย
2. ควรจะมีการทำวิจัยเฉพาะลงไปในแต่ละช่วงที่สำคัญในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาชีวิต เช่น ประสบการณ์ในช่วงก่อนการฝึกปฏิบัติ ประสบการณ์การปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาในภาคสนามเป็นครั้งแรกและประสบการณ์ตลอดช่วงการฝึกปฏิบัติหรือศึกษาในรายละเอียดของแต่ละ session ของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ทั้งในแง่มุมมองของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดและสมาชิกกลุ่มเพื่อให้เกิดความลึกซึ้งรอบด้านมากยิ่งขึ้น
3. ควรจะมีการทำวิจัยในประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาในแต่ละช่วงของการเป็นนักวิชาชีพ เช่น นิสิตใหม่ในสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา นิสิตที่กำลังฝึกงานทางจิตวิทยาการปรึกษา นักจิตวิทยาการปรึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาและนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานตามช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เป็นต้น โดยทำการศึกษาสภาพการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมซึ่งอาจเป็นการศึกษาเฉพาะช่วงหรือศึกษาเปรียบเทียบในช่วงต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางวิชาชีพและส่วนบุคคล
4. ควรจะมีการวิจัยในกระบวนการพัฒนาเชิงวิชาชีพของนักจิตวิทยาสาขาอื่น ๆ เช่น นักจิตวิทยาคลินิกและนักจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะจิตวิทยา. (2548). คู่มือปฐมนิเทศนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2548. เอกสารจัดสำเนา
- เจริญพร ตรีเนตร. (2543). ประสบการณ์การพัฒนาตนเองของพยาบาลห้องผ่าตัดไทยที่ได้รับการฝึกอบรมในประเทศฝรั่งเศส. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารุณี จงอุดมการณ์. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ: ภาพสะท้อนจากการปฏิบัติ. วารสารคณะพยาบาลมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 25, 85-98.
- ชัยญาติทิพย์ คันสนะวีรกุล. (2544). การวิเคราะห์ประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่มหลังการเข้ากลุ่มพัฒนาตน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ โลมรัตน์. (2539). รายการฝึกงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ งานแนะแนวการศึกษา กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณีและสร้อยสน สกลรักษ์. (2540). แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แมทส์ปอยท์
- นาฎยา ส่งแสง. (2541). รายงานการฝึกงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ ศูนย์สารสนเทศแนะแนวการศึกษาและอาชีพ สถาบันราชภัฏพระนคร. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประณีตและคณะ. (2543). ความเหมือนและความแตกต่างของการวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล: ปรากฎการณวิทยา ทฤษฎีพื้นฐานและชาติพันธุ์วรรณา. วารสารสภาการพยาบาล, 15, 15-22.
- ประวีต เอรารวรรณ์. (2539). การเสริมสร้างพลังอำนาจครู: การวิจัยแบบสนทนากลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพริศพรรณ แดนศิลป์. (2543). รายงานการฝึกงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ บริษัท ไทยโทรเอเท็กซ์ทีลส์มิลลส์ จำกัด (มหาชน). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุกดา เกียรติวิกรัย. (2545). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามการรับรู้ของนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดและผู้รับบริการ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา

การปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์และโยธิน แสงวงดี. (2539). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุคนธา อึ้งสมรรถโกษา. (2545). รายงานการฝึกงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ ศูนย์การปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาดา สุวิชานันท์. (2545). รายงานการฝึกงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ ศูนย์การปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2546). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ เพียสูระ. (2540). การศึกษาค้นคว้าความต้องการในการพัฒนาครูเรื่องการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสริษฐ์ โปธิแก้ว. (2536). เอกสารคำสอนวิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิถิต. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสริษฐ์ โปธิแก้ว. สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2547.

องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ. สามลดา.

อรพรรณ จิรธรรมกุล. (2542). รายงานการฝึกงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ณ โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Abney, P.C. (2002). A Study of the relationship between the levels of self-awareness within students enrolled in counseling practicum and the measurements of their counseling effectiveness [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT3065683

American Psychological Association. (2002). Ethical principles of psychologists and code of conduct [Online]. Available from: <http://www.apa.org/ethics/code2002.doc> [2004, January 29]

Auxier, C. R., Hughes, F. R. and Kline, W. B. (2003). Identity development in counselors-in-training. Counselor Education & Supervision, 43, 25-38

- Baker, B. G. (2003). The process of group supervision: a grounded theory of masters students' experiences [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT3082994
- Benner, P. (1982). From novice to expert. American Journal of Nursing, 82, 402-407.
- Bongar, B. and Beutler L. E. (1995). Comprehensive textbook of psychotherapy: theory and practice. New York: Oxford University Press.
- Borders, L. D. (1989). Developmental cognitions of first practicum supervisees. Journal of Counseling Psychology, 36, 163-169.
- Buttram, J.L., (1990). Focus group a starting point for needs assessment. Journal of Evaluation Practice, 3, 207-212.
- Corey, G. (1996). Theory and practice of counseling and psychotherapy (5th ed). California: Brooks/Cole.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs (CACREP). (2001). The 2001 Standards [Online]. Available from: <http://www.counseling.org/cacrep/2001standards700.htm> [2004, February 27]
- Coyle, A. (1996). "Qualitative research in counseling psychology," in P. Clarkson (ed.), Counseling psychology: integrating theory, research, and supervised practice, 57-73. London: Routledge.
- Denzin, N. K., Lincoln, Y. S. (Eds.). (1994). Handbook of qualitative research. Thousand Oaks: Sage.
- Dreyfus, H. L., Dreyfus, S. E. (1986). Mind over machine: The power of human intuition and expertise in the era of computer. New York: The Free Press.
- Elam, G. A. (2001). Becoming a counselor: a study of changes in masters students' self-perceptions during the semester of learning basic counseling skills [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 3003976
- Friedlander, M. L., Nelson, M. L. (2001). A Close Look at Conflictual Supervisory Relationships: The Trainee's Perspective. Journal of Counseling Psychology, 48, 384-395.
- Germain, J. M. (2003). Using journal writing to promote reflective practice in the counseling practicum: a multiple-case, narratives study of counselor.

- development [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 3090924
- Gilliland, B. E., James, R. K. and Bowman, J. T. (1994). Theories and strategies in counseling and psychotherapy. (3rd ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Grimes, H.D. (1985). Practicum interaction and its effects on trainee growth, effectiveness, and satisfaction with supervision [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: Not available from UMI.
- Gross, S. M. (2003). Expectation and actuality in clinical psychology practica: students' perspective [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 3077539
- Gunberg, G. M. (1989). The relationship between the level of clinical training and personal and counselor development [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 9007956
- Joy, S. W. (1991). The counselor's journey: a longitudinal study of master's-level students change in self-awareness, autonomy, motivation, anxiety, and self-esteem during practicum (counselor education) [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 9214456
- Lipovsky, J. A. (1988). Internship year in clinical psychology training as a professional adolescence. Professional Psychology: Research and Practice, 19, 606-608.
- Maslow, A. (1970). Motivation and personality. New York: Harper & Row.
- Menon, A. and Bull, R. (2000). Handbook of the Psychology of Interviewing. Chichester: John Wiley & Sons.
- Metra, A. (1994). Use of focus group in design of recreation need assessment questionnaire. Evaluation and Program Planning, 17, 133-140.
- Nelson, W. N., Jackson, S. A. (2002). Professional counselor identity development: a qualitative study of Hispanic student interns. Counselor Education & Supervision, 43, 25-14.
- Nofzinger, D. W. (2002). A qualitative study of the inner experience of therapist at different training levels [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 3077502

- Peterson, J. V. and Nisenholz, B. (1995). Orientation to counseling (3rd ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Popham, W.J. (1993). Educational evaluation (3rd ed). MA: Allyn and Bacon
- Posner, G. J. (1989). Field experience: methods of reflective teaching (2nd ed). N.Y.: Longman.
- Rogers, C.R. (1961). On becoming a person. Boston: Houghton Mifflin.
- Rushlau, M.G. (1998). An examination of self-efficacy in master's level counselor trainees [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 9911095
- Skovholt, T., Ronnetad, M.H. (1995). The Evolving Professional Self: Stages and Themes In Therapist and Counselor Development. Chichester: Wiley.
- Steagall, V. A. (1989). The effect of autogenic training on practicum students and the relationships of ego development, locus-of-control, and counseling effectiveness. [Online]. Abstract from: ProQuest File: Dissertation Abstracts Items: AAT 9007993
- Streubert, H.J. and Carpenter, D.R. (1995). Qualitative research in Nursing: advancing the humanistic imperative. Philadelphia: J.B. Lippincott.
- Steward, D.W. & Shamdasani, P.N. (1990). Focus group: Theory and practice. CA: Sage.
- Trotzer, J.P. (1977). The counselor and the group: integrating theory, training and practice. California: Brooks/Cole.
- Tryon, G.S. (1996). Supervisee development during the practicum year. Counselor Education and Supervision, 35, 287-294.
- Welfel, E. R. (2002). Ethics in counseling and psychotherapy: standards, research, and emerging issues (2nd ed). California: Brooks/Cole.
- Wilkins, P. (1997). Personal and professional development for counsellors. London: Sage.
- Willig, C. (2001). Introducing qualitative research in psychology: adventures in theory and method. Buckingham: Open University Press.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

1. ตารางแสดงประเด็นหลัก/ประเด็นรองและตัวอย่างข้อมูล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แสดงประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme) และตัวอย่างข้อมูล (data bits)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
ประเด็นที่ 1 คือ ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะได้รับจากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิวัต 1.1 ความคาดหวังในประสบการณ์วิชาชีพ 1.1.1 การเรียนรู้ฝึกฝนจากสถานการณ์จริง 1.1.2 การหาแนวทางการเป็นผู้นำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา	“เป็นจุดเริ่มต้นที่ให้เราได้ฝึกฝนตัวเองในการทำกลุ่ม...” (จอย/ช1/L390-391) “ในการทำกลุ่มเนี่ยะ ก็เหมือนกับรู้กระบวนการว่าไม่ว่าเราจะทำ Intern หรือ Thesis นี้ จะต้องไปดูพี่ ๆ เขาหา case กันจริง ๆ เป็นยังไง แล้วก็ไปลองประสบการณ์กลุ่มแบบตัวเป็น ๆ ชีวิตเป็น ๆ จริง ๆ” (โชติ/ก1/L328-333) “Practicum เป็นวิชาที่เราเรียนรู้เรื่องจริง ๆ คนจริง ๆ ไม่ใช่ตำราอีกต่อไปแล้ว...” (ปอย/ก1/L462-469) “Practicum เป็นโอกาสครั้งหนึ่งในชีวิตที่จะได้ลองการทำกลุ่ม เพราะว่าได้เตรียมตัวมาหลายรูปแบบแล้ว เเทมนี้ก็จะได้ลองการทำเป็นกลุ่มว่าจะเป็นคนมาก คนน้อย...แต่มันเป็นโอกาสให้เราได้ฝึกฝนด้วย (พลอย/ก1/L338-341, L344) “เราได้ไปฝึกฝนในสิ่งที่เราได้เรียน เวลาเอาไปใช้จริงมันจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ที่เราเรียนมาก็แค่เป็นตัวอย่งให้เรา แต่พอเราไปเจอจริง ๆ แล้วมันจะไปจัดการกับตรงนั้นได้ยังไงบ้าง เป็นการฝึกฝน...อย่างเช่น member (สมาชิกกลุ่ม) ไม่มา เมามาย่างนี้ เวลาทำอยู่มีคนแซว มีคนมาเช็คกระຈก คือ มีคนมาเกาะหน้าต่างดู แซว หรือว่าสถานการณ์ในกลุ่มอย่างที่เราเรียนมา สมาชิกจะแสดงพฤติกรรมที่ต่างออกมาคือ เราก็จะนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ คือ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตอนนั้น (กิด/ช1/L415-418, L428-432) “เหมือนการโยนลงทะเลโดยไม่มีห่วงยาง ก็คือให้ไปลองหัดว่ายน้ำบนบก ยังไงมันก็ว่ายน้ำไม่เป็นหรอก ไม่เห็นภาพนะ การที่เราลงไป Practicum ก็คือการทำที่เราได้เห็นภาพ ได้สัมผัสเองนะ learning by doing นะ สัมผัสเลยก็เห็นชัดดี (แอม/ก1/L350-354) “วิชานี้จะเป็นช่วงที่เราได้ทำกับคน ๆ เดียวนี้มันยากแล้ว ลองฟังคนเป็นกลุ่มดูบ้าง บรรยากาศมันเป็นอย่างนี้บ้าง คือ ชีวิตปกติเราฟังแค่ 1 ต่อ 1 ไม่ค่อยได้ฟังคนเป็นกลุ่มว่าแต่ละคนเขามีความคิดเห็นยังไง แล้วก็มีส่วนต่อคนอื่น ๆ ยังไง บรรยากาศกลุ่มมันช่วยเอื้อให้แต่ละคนได้แสดงความรู้สึกยังไง เพราะว่ามันจะเป็นโอกาสให้เราได้เรียนรู้” (ออย/ก1/L364-369) “มันเป็นที่พักของเรา คือเราจะสามารถค้นหาตัวเองในอนาคตเราจะไปในแนวทางไหน จะได้ลองว่าเราจะทำยังไงกับกลุ่มแบบไหน ยังไงสักวันหนึ่งเราจะได้แนวทางของเรา ว่าเราจะทำวิธีไหนที่ ok เราชอบด้วยและมันก็ work ด้วย...” (อิน/ช1/L311-314, L512-522, L525-527)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
1.1.2 การหาแนวทางการ เป็นผู้นำกลุ่มการปรึกษา เชิงจิตวิทยา (ต่อ) 1.2 ความคาดหวังในการ ขยายโลกทัศน์และการ พัฒนาภายในตนเอง 1.2.1 เปิดใจกว้างและ ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น	“มันก็เป็นเหมือนกับการทดลองเพื่อหาจุดที่เราสบายที่สุดที่เราจะ อยู่ตรงนั้น เป็นจุดที่เราพอดี” (อ้อ/ช1/L558-559) “ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ข้าพเจ้ายังคงต้องมี คือ เอกลักษณะและ รูปแบบของตนอันจะทำให้เรารู้สึกว่า ไม่ต้องคอยเลียนแบบใคร ๆ หรือ สูญเสียความเป็นธรรมชาติในตน” (แปม/ 29 มิ.ย. 2547) “ได้เจอความหลากหลายของคนหลาย ๆ แบบ มันก็ต้องใจกว้าง ได้รู้จักคนหลาย ๆ แบบ...ได้เห็นอะไรที่มันแปลกไปกว่าเดิมเพราะปกติเราก็ เป็นคน ๆ เดียว ตาคู่เดียวเราก็มองแบบเดียว แต่ถ้าเราอยู่ตรงนี้ ไม่ได้มีบ่อย ที่คนจะมานั่งรวมกลุ่มพูดคุยกัน ก็ได้เห็นความหลากหลาย...มันจะเป็นแนวคิด หรือความรู้สึกของเขาหรือวิธีที่เขามองโลกมองชีวิตมันเป็นยังไง บางที่เรา อาจจะคาดไม่ถึงก็ได้” (แปม/ช1/L540-541, L543-547, L549-553) “การยอมรับผู้อื่น เพราะว่าถ้าไปเราต้องยอมรับผู้อื่นอย่างไม่มี เงื่อนไข แล้วที่เราไปเจอนี้มันจะเป็นประสบการณ์ที่หลากหลาย...คิดว่าได้แน่ ๆ คือการยอมรับ และก็เห็นมุมมองของโลกกว้างขึ้นไม่ใช่แบบเออควรจะมี แบบนี้อย่างเดียวนะ แต่ยังมีแบบนี้ ๆ ๆ อีกก็ได้ อาจจะคิดไม่เหมือนกัน บาง คนคิดว่าต้องเรียนให้จบมหา'ลัย แต่บางคนก็ไม่ใช่ แค่นี้พอแล้ว ok ได้เห็น ตรงนั้นว่าคนเราไม่เหมือนกันอยู่แล้ว ต้องฟังสังวรไว้ล่ะ” (อิน/ช1/L566-573) “ถ้าในแง่ของการมองโลกก็คือ เราก็จะรู้จักเปิดใจและยอมรับคนอื่น มากขึ้น...ยิ่งเจอคนยิ่งเยอะเท่าไรก็ยิ่งได้มีอะไรที่กว้างมากขึ้น ได้ฟังคนอื่น พูดมากเท่าไรก็ยิ่งได้รู้อะไรมากขึ้น” (จอย/ช1/ L576-583, L585-586)“
1.2.2 เรียนรู้การขัดเกลา ตนเอง	เห็นตัวเองชัดขึ้น...รู้สึกว่าเวลาที่เราคู่กับคนอื่น แล้วฟังคนอื่น ๆ นี้ จิตใจเรามันอดไม่ได้ที่จะประเมิน เปรียบเทียบ หรืออะไรต่าง ๆ ซึ่งถ้าเกิดว่า ยิ่งได้คุยกับคนอื่นเยอะ ๆ หรือว่าได้ฟังเขาได้อะไร จะได้ว่าตัวเราเองที่ ตอบสนองกับเหตุการณ์นั้นหรือกับความรู้สึกนั้นมันเป็นอย่างไง” (พลอย/ก1/ L 529-532) “...หวังว่ามันจะเป็นโอกาสที่จะได้เรียนรู้ตัวเองมากขึ้นแล้วก็ขัด เกลาหรือกะเทาะอะไรที่มันเป็นอุปสรรคต่อการทำกลุ่มออกไปได้ เช่น มี ความหงุดหงิด มีความคาดหวัง คือเรื่องทั้งหลายที่เป็นอุปสรรค Practicum น่าจะเป็นจุดหนึ่งที่เราจะสามารถได้รู้จักว่าเรามีตรงนี้ ๆ นะ เราจะได้กะเทาะ มันออกไปได้.....ได้ขัดเกลาตัวเราให้ดีขึ้น เป็นมนุษย์ผู้พร้อมให้ความ ช่วยเหลือ...” (กิด/ช1/L433-440, L476-477, L490-493)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
1.3 การตัดสินใจเลือกทำ วิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน	“สำหรับตอนจบก็คือว่าเราเหมาะจะทำ Intern หรือทำ thesis” (อิน/ช1/L311-314) “จะเปลี่ยนใจว่าจะ Intern ดีไหมนี่ พอไปเห็นบรรยากาศที่ฝึกงาน เขาจะจัดให้เราดูแลเด็กตั้งเป็นร้อยคนเป็นอะไรที่สนุก ได้คุยกับคนตั้งร้อยคนนะ ต้องมีเรื่องราวเยอะแยะแน่ๆก็เลยคิดว่าจะทำ Intern ดีไหมนี่อ้อ ตอนแรกกะมุ่งเลยวิทยานิพนธ์” (แอม / ก1/ L176-179) “คิดว่าจะทำ thesis เพราะคิดว่า thesis มันจะสามารถต่อยอดไปกว้าง ไปเป็นอาจารย์หรือเป็นอะไร อีกรักก็อยากจะทำฝึกเยอะ ๆ เพราะมันเป็นวิชาที่มันต้องใช้ทักษะก็เลยยังกำกึ่ง ก็เลยรอดูว่าถ้า practicum มันไม่รอดก็คงจะไป thesis นะ” (เปิ้ล/ ก1/ L190-193)
ประเด็นที่ 2. การเตรียมตัว ก่อนการปฏิบัติงาน 2.1 การเตรียมความพร้อม จากอาจารย์นิเทศก์ 2.1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ ในชั้นเรียน	“เหมือนกับตอนที่อาจารย์พยายามถ่ายทอด สอดแทรกทัศนคติการใช้ชีวิต การมองโลกและการเข้าใจชีวิตให้แก่พวกเรา ให้พวกเราได้ละเอียดอ่อนและคำนึงถึงความรู้สึกและใส่ใจต่อความเป็นมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งรอบ ๆ ตัว” (จีบี/15 มิ.ย.2547) “วันนี้อาจารย์ก็ชี้ชวนให้เรามองเห็นถึงสิ่งที่ผู้นำกลุ่มต้องเชื่อมต่อกลุ่ม คือ Facilitate disclosure, Facilitate interaction, Facilitate growth และ Facilitate Counseling โดยการที่เราเองต้องเอาใจเข้าเชื่อม มองเห็นรอยแยกที่อยู่ในใจของสมาชิกกลุ่มและทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความสอดคล้องทั้งในตนเองและในกลุ่ม ดิฉันก็ยึดเอาตรงนี้เองเป็นแนวทางในการที่จะทำกลุ่มโดยต้องมองให้เห็นว่ากระแสกลุ่มจะเคลื่อนตัวไปแบบใด อีกอย่างที่ดิฉันเองเห็นด้วยตัวเองมาตลอดและอาจารย์ก็ย้ำแล้วย้ำอีกนั่นคือเรื่องของ “ชอบกับจริง” ว่าเป็นปัญหาทั้งหลายมาจากเราเองนั่นยึดติดอยู่กับชอบและไม่ชอบ ไม่ได้อยู่กับความจริง ...โดยที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีการ Looking, Observing และ Listening” (เปิ้ล/ 15 มิ.ย. 2547 และ 6 ก.ค. 2547) “สิ่งที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ก็เป็นหลักการทำ (Group counseling)...ซึ่งอาจารย์ได้สรุป หลักการแบ่งเป็น 3 ส่วนใหญ่คือความเข้าใจในโลกและชีวิต ผู้นำกลุ่ม บทบาทของผู้นำกลุ่มและหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม” (เอก/ 6 ก.ค. 2547) “วันนี้มีสิ่งที่ได้เรียนรู้อีกมากเกี่ยวกับการลงสนามจริง อาจารย์นำเอาตัวอย่างบทสนทนาระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ มาให้พวกเราได้วิเคราะห์กัน 2 แบบซึ่งพออ่านแล้วก็เข้าใจถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจนว่า อาจารย์ที่ช่วยเอื้อให้ลูกศิษย์ได้ค้นพบตนเองเป็นอย่างไร บทบาทที่แสดงออกมาจากเพื่อน ๆ ของเราเองก็ทำให้เห็นถึงภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดิฉันเองก็ได้มีโอกาสในการเป็นผู้ที่ได้แสดงบทบาทด้วยในฐานะที่เป็นผู้รับคำปรึกษา

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
2.1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ ในชั้นเรียน (ต่อ)	และได้รับการตอบจากผู้ให้คำปรึกษาซึ่งในที่นี้ก็คืออาจารย์ก็รู้สึกอุ่นใจ แต่อีก อย่างก็คือน้ำเสียงก็มีส่วนที่สำคัญด้วยเพราะว่าเพื่อนที่รับบทอาจารย์ ค่อนข้างจะพูดเร็วและแข็งอยู่เหมือนกัน ถ้าหนุ่มนวลกว่านี้คงได้ความรู้สึกที่ ชัดเจนมากขึ้น” (เป็ล/15 มิ.ย. 2547) “...ภาพของผู้นำกลุ่มเริ่มชัดเจนเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้นคงเพราะ ได้ฟังเพื่อน ๆ ออกไปหน้าชั้นเพื่อผลัดกันเปลี่ยนกันเป็น counselor และ client ซึ่งการเอาตนเข้าเชื่อมกับอีกฝ่ายในระดับที่สมดุลก็เป็นเรื่องที่ยากและ สำคัญมากกว่าที่ข้าพเจ้าเคยคิดไว้เสียอีก...หลังจากที่ได้ดูเพื่อน ๆ หลาย ๆ คนออกไปเป็น counselor ตัวอย่างหน้าห้องเสร็จเรียบร้อยแล้วทำให้ข้าพเจ้า เห็นรูปแบบการ “เรียง ร้อย ถัก ทอ” ที่ต่างกันออกไป รวมทั้งผลที่ได้ของมัน ด้วยซึ่งก็นับเป็นวิธีที่ทำให้ข้าพเจ้าได้เห็นภาพและการตีโจทย์ที่ชัดเจนและ รวดเร็วมากกว่าทุก ๆ ครั้ง” (แปม/ 15 มิ.ย. 2547) “อาจารย์ให้ลองทำกิจกรรมฝึกเป็น counselor ฉันรู้สึกแยที่ ตัวเองยังทำได้ไม่ดึ้นัก ตีโจทย์ไม่แตกกว่าที่จริงแล้ว client มีปัญหาอะไรซ่อน อยู่ คิดแต่จะช่วยในสิ่งที่เขาอยากให้เรา ซึ่งอาจารย์เน้นว่า counselor ไม่ใช่ บุรุษไปรษณีย์ที่จะคอยส่งสารในสิ่งที่ client อยากให้เรา แต่ต้องช่วยให้เขา ได้สำรวจตนเอง ฉันรู้สึกกังวลว่าตนเองยังขาดทักษะ ยังต้องฝึกฝนอีกมาก ตื่นเต้นที่จะเป็น counselor คิดแต่เรื่องที่จะช่วยจนลืมที่จะอยู่กับความเป็น จริงในปัจจุบัน ฉันต้องมีสติให้มากกว่านี้ ต้องฝึกฝนอยู่กับปัจจุบันให้มากขึ้น ไม่พุ่งชนไปที่เรื่องอื่น จึงจะอยู่กับ client ได้อย่างกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน” (ออย/ 15 มิ.ย. 2547) “วันนี้พวกเราได้มีโอกาสนั่งคิดโครงการกลุ่ม 5 session ด้วย ซึ่งอาจารย์ให้พวกเราได้ลองคิดว่าจะทำอะไรใน 5 ครั้งบ้าง ซึ่งก็นับว่าเป็น จุดเริ่มต้นที่ทำให้ข้าพเจ้าหวาดกลัวเพราะความอ่อนหัดของตัวเอง ข้าพเจ้า ยังมองไม่เห็นภาพ วิธีการ หรือแม้กระทั่งกระแสกลุ่มว่ามันจะเคลื่อนไปได้ อย่างไรและที่แยที่สุดคือ ข้าพเจ้ายังไม่รู้ว่าจะพูดอะไรต่อสมาชิกของกลุ่มดี และถ้าเป็นเช่นนั้นข้าพเจ้าจะเป็นผู้นำกลุ่มได้อย่างไร” (แปม/ 8 มิ.ย. 2547) “วันนี้อาจารย์ได้ให้ดิฉันและเพื่อน ๆ ได้ออกแบบการดำเนิน กลุ่มของตนทำให้รู้เลยว่าตัวเองยังไม่พร้อมและเข้าใจการทำกลุ่มมากขึ้น สำคัญว่าเราทำกลุ่มเพื่ออะไรเราต้องวางแผนก่อนจึงจะได้เลือกตามหลักการ หรือแนวความคิดตามวัตถุประสงค์ที่เราตั้งไว้ ทำงานสอดคล้องเป้าหมายซึ่ง ในเรื่องนี้ดิฉันละเลยและไม่ได้ใส่ใจกับมันช่วยให้เห็นกระบวนการทำกลุ่มที่ ชัดเจนและเมื่อได้จับกลุ่มคุยกับเพื่อน ๆ ก็ทำให้เราทบทวนตัวเองไปด้วยและ เห็นเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาไม่ใช่ความคิดเพียงอย่างเดียว”(ปอย/ 8 มิ.ย. 2547)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
2.1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ ในชั้นเรียน (ต่อ)	“นำความรู้ทั้งหลายจากวิชา <i>Eastern Psychology</i> มาใช้นำไป ลงสนาม ดิฉันก็เห็นว่ามีความจำเป็นมากที่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ถึงเรื่องของ โลกและชีวิต ทั้งสองวิชานี้จึงดำเนินไปควบคู่กันเพื่อที่จะเอื้อให้ผู้อื่นเกิด ความงอกงามได้” (เบิ้ล/ 8 มิ.ย. 2547) “ไปสัมผัสภาชนะศาสนาจารย์ของศาสนาคริสต์นิกายโปแตสแตนท์ คริสต์จักรสะพานเหลือง...จะว่าไปก็เป็นส่วนหนึ่งของวิชา <i>practicum</i> ด้วย เหมือนกันคือเป็นการพัฒนาส่วนบุคคล (<i>personal</i>) ในด้านความเข้าใจใน โลกและชีวิตของตนเองและของผู้อื่นและนำไปสู่การพัฒนาความสามารถ ทางวิชาชีพ (<i>professional</i>) การปรึกษาเชิงจิตวิทยาอีกด้วยก็ได้ขอคิดว่าการ รับฟังด้วยความเข้าใจ อบอุ่นนั้นมีผลอย่างมากต่อผู้ที่มาหาเราอย่างน้อย ช่วยคลายทุกข์ของเขาได้มาก” (เอก/ 23 มิ.ย. 2547) “ข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ ได้มีโอกาสไปวัดบพิตรพิมุขวรวิหารเพื่อ สนทนารธรรมกับพระอาจารย์ ได้เข้าใจถึงการมองโลกและชีวิตในแง่พุทธ ศาสนา การที่เราได้มีโอกาสไปพบปะกับผู้นำในแต่ละศาสนา นอกจากจะทำ ให้เราเข้าใจในแง่คิดของแต่ละศาสนาแล้ว ยังเป็นการเปิดรับประสบการณ์ ใหม่ที่เรไม่เคยได้รับ...ข้าพเจ้ายังได้มีโอกาสไปพบปะกับผู้นำศาสนาอิสลาม ซึ่งก็ทำให้เข้าใจอะไรมากขึ้น...ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นโอกาสอันดีและสำคัญต่อ การทำ <i>practicum</i> เพราะเมื่อเราเข้าใจในทุกศาสนา คนทุกคนย่อมมีศาสนา ที่ตนนับถือ อย่างน้อยก็ทำให้เราสามารถเข้าใจพื้นฐานความคิดของบุคคล นั้น ๆ ได้ ...ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่เราในฐานะผู้ให้การศึกษา จะต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อสามารถนำมาปรับใช้กับการให้การศึกษาได้” (จอย/ 16 มิ.ย. 2547 และ 18 มิ.ย. 2547) “หนูสังเกตมานานแล้วก็คือ เวลาอาจารย์พูดหรือเล่าอะไรจะดู เป็นธรรมชาติมีการใช้น้ำเสียงหนักเบา มีจังหวะในการพูดซึ่งจะเป็นการ ดึงดูดผู้ฟัง หนูจะลองปรับไปใช้บ้างให้เหมาะสมกับตัวเองเพื่อเป็นประโยชน์ ในการทำกลุ่ม นอกจากนี้สิ่งที่อาจารย์ปฏิบัติต่อพวกเราก็ควรได้เรียนรู้เอาไป ใช้ในการทำกลุ่ม เช่น เวลาให้ใครเสนอความคิดคนแรกแล้วไม่มีใครเสนอ เราก็มีวิธีที่จะให้มีคนเริ่มต้นก่อนหรือเวลาที่อาจารย์ใช้อารมณ์ขัน การใส่ใจ เท่าที่ หนูมองว่าเราสามารถเรียนรู้ปรับประยุกต์ใช้ได้เพื่อให้เราเป็นกันเองและ สร้างความรู้สึกที่ดีต่อสมาชิกในกลุ่ม...การที่พี่ ๆ ให้ข้อคิดต่าง ๆ ช่วยขยาย ภาพการทำกลุ่มให้ชัดเจนขึ้นมันเป็นศิลปะจึ้งเลยคะ เรามีทางเลือกมากมาย ที่เราจะทำได้ คำพูดที่เราเปล่งออกไปจะทำให้เกิดกระแสความเป็นไปในกลุ่ม ที่แตกต่างกัน ตอนนี้ได้แต่จดจำวิธีการ คำพูดเด็ด ๆ เอาไว้ก่อน” (จี๊/ 22 มิ.ย. 2547 และ 29 มิ.ย. 2547)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
2.1.1 กิจกรรมการเรียนรู้ ในชั้นเรียน (ต่อ)	“วันนี้ข้าพเจ้าได้สังเกตสิ่งที่อาจารย์และเพื่อนได้สาธิตให้ดูเกี่ยวกับการอยู่กับคนที่อยู่ตรงหน้าเราในการอยู่กับคนที่อยู่ตรงหน้าเราหรือ client ด้วยการทำให้เป็นคลื่นเดียวกันนั้นก็ด้วยวิธีการที่อาจารย์เรียกว่าสมานัตตา คือ การเอาตนเองเข้าไปเชื่อม ไม่ยกตนสูงกว่าหรือด้อยกว่าแต่เป็นเพื่อนกัน เสมอกัน มีจิตที่ปรารถนาดีต่อกัน ไม่มากไป ไม่น้อย ไป ไม่รุกจู่โจมจนดู จุ้นจ้าน หรือเฉยเมย เมินเฉยจนดูน่าอึดอัดต้องคอยเป็นคอยไปด้วยวิธีการที่เรียกว่า “ร้อยเรียง ถักทอ” การเป็นคลื่นเดียวกันกับ client นี้ทำให้เกิดบรรยากาศการเชื่อให้เกิดการเปิดตนเอง การค้นหาตนเอง หรือนำไปสู่การค้นหาและพบสิ่งที่เป็นปมในใจ อันจะนำไปสู่การแก้ปมเหล่านั้นต่อไป ส่งเสริมความงอกงามของชีวิตต่อไปในการอยู่กับ client จนสามารถเป็นคลื่นเดียวกันได้นั้น เราต้องมีจิตที่จดจ่อ ตั้งมั่นไม่วอกแวกเป็นอย่างมาก ถ้าเราวอกแวกก็ทำเราพลาดโอกาสที่จะเข้าไปในโลกของเขาอย่างเต็มที่ ต้องมีความรู้ตัวตลอดเวลา...” (เอก/ 15 มิ.ย. 2547)
2.1.2. การอำนวยความสะดวกของอาจารย์นิเทศก์ ในสถานที่ฝึก	“พี่เขาเตรียมพร้อมให้เป็นอย่างดีเลย ให้พวกเรา ตอนแรกกังวลใจว่าอย่างที่เราต้องโทรตามน้องให้มา แต่อันนี้คือรู้สึกวุ่นวายน้องเขาแบ่ง จัดการไว้ให้เรียบร้อยแล้ว ก็คลายใจในส่วนนี้ไป แล้วสถานที่ที่มีเรียบร้อย พี่ ๆ เขาก็คอยต้อนรับ รู้สึกว่ามันคลายไปเยอะแล้ว...ขอขอบคุณพี่ ๆ ทุกคนเป็นอย่างมากจริง ๆ” (ปอย/ก1/988-991 และ 25 มิ.ย. 2547) “ก็กังวลใจว่าต้องทำโน่นทำนี่ทำโครงการใหม่หมดด้วยตัวเอง แต่พอไปถึงพี่เขาเตรียมไว้ให้หมดแล้ว...พี่เขาบอกว่า มีกระดาษ ปากกา ดินสอให้แล้ว อุปกรณ์ไม่ต้องเตรียม” (แอม/ก1/ 809, 994-995) “เข้าไปหาพี่หญิงพี่ใหญ่ พี่ทั้งสองท่านน่ารักมากเลยแบบว่าจัดตารางให้เราเรียบร้อย ว่าเราจะต้องทำวันไหนบ้าง...กลุ่มพี่เขาก็จัดให้เรียบร้อย เขียนโครงการให้เรียบร้อยเหมือนกัน ก็มีทุกอย่างให้เราพร้อมกระดาษทดสอบอะไรก็มีให้เราหมดเลย จะเอาอะไรก็ไปบอกพี่เขา พี่เขาจะจัดให้” (อิน/ข1/ 884-886/ 24 มิ.ย. 2547)
2.2 การเตรียมความพร้อม ส่วนตน 2.2.1 การค้นคว้าข้อมูล เพิ่มเติมและเตรียมอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น	“พูดคุยกันตามประสาพี่ ๆ น้อง ๆ ถึงประสบการณ์ในการทำกลุ่ม ข้อควรระวังต่าง ๆ ต่างคนก็ถามถึงข้อที่ตนเองสงสัยกัน...เราจะต้องเตรียมหาข้อมูลใส่หัวอะไรไว้ คืออาจจะไม่ได้ทำอะไรเบะ ๆ แต่ก็ต้องไปดูว่ามันมีกิจกรรมอย่างที่พี่เขาบอก” (เบิ้ล /ก1/L815-817 และ 17 มิ.ย. 2547) “แล้วก็พี่เจดพี่ดาก็บอกมาให้เตรียมกิจกรรมไว้เยอะ ๆ เพราะตอนแรกเขาอาจจะไม่พูด เราก็อาจจะยังกิจกรรมไปอย่างรุนแรงเยอะหมด

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
2.2.1 การค้นคว้าข้อมูล เพิ่มเติมและเตรียมอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น (ต่อ)	สต็อก” (แก้ว/ ก1/ L827-828) “ก็มีการคุยกับรุ่นพี่ เออเจอสถานการณ์อะไรมาบ้างแล้วทำยังไง เช่น ถ้าน้องมาสาย เราจะให้เขาเข้าร่วมกลุ่มอะไรอย่างนี้ใหม่ เกิดเหตุการณ์นี้เราทำยังไง เพราะสมมติว่าถ้าเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมา เราจะได้มีแนวจะ ให้เขาเข้ากลุ่มใหม่ หรือว่าไม่มาก็ไม่มา กลับบ้านไป เรายังไงกันแน่...เจน แนะนำให้หยิบ Intern ของรุ่นพี่ ๆ กลับไปอ่านด้วย เราจะได้มีแนวทางว่าเขาทำอะไรบ้าง เราจะได้นำไปประยุกต์ใช้ได้” (อิน/ข1/L681-685 และ 9 มิ.ย. 2547) “สำหรับหนูจะได้ไปทำกลุ่ม...ได้รับฟังคำบอกเล่าจากเพื่อนที่ไปทำ กลุ่มที่นี้ เมื่อสัปดาห์ที่แล้วว่าเป็นอย่างไรกันบ้าง เพื่อน ๆ แนะนำให้ปล่อย ให้เป็นธรรมชาติ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระตุ้นให้เขาแสดงความคิดเห็นและ ความรู้สึก” (จีบ/ 12 ก.ค. 2547) “ก็พยายามอ่าน intern ว่าเขาเจออะไรมาบ้าง เพื่อที่เราอาจจะ เจอแบบเขา...ตั้งใจจะดูบันทึกการทำกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการทำกลุ่ม ของตนเอง ดูว่าเขาทำอะไรบ้าง ใช้กิจกรรมอะไร แล้วเราจะทำอื่นได้หรือไม่” (เอก/ 19 มิ.ย. 2547 และ ข1/676-678) “ดูกิจกรรมและความรู้สึกของพี่เวลาทำ intern พี่เขาใช้กิจกรรม อะไร และมีความรู้สึกอย่างไรเวลาทำ บรรยากาศ รวมทั้งเด็กเป็นอย่างไร” (อิน/ 9 มิ.ย. 2547) “internship ในแต่ละเล่ม ต่างสถานที่ ตัวหนังสือแต่ละตัว บรรทัดต่อบรรทัดแฝงข้อคิดความหมายให้เราได้เรียนรู้ บางตอนอ่านแล้วรู้สึกว่ากลุ่มนี้ work จังเลย บรรยากาศกลุ่มดูอบอุ่นด้วยมิตรภาพ รักใคร่ผูกพัน กันดี หรืออะไรบ้างที่เราอาจจะเจอ จะได้เตรียมตัวเตรียมใจไว้ ... บางครั้งก็ลองคิดว่าแบบฝึกหัดที่เขาใช้กับนิสิตนักศึกษา ถ้าเราเอาไปทำ ... จะเอาไปดัดแปลง ประยุกต์ใช้อย่างไรดี แล้ววิชานวดที่เรียนมาจะเอาไปเสริม ไปแทรกตรงไหน บางครั้งก็อยากจะคิดแบบฝึกหัดของเราขึ้นเองบ้าง มันทำ ทายให้เราคิด...อ่าน intern อ่านแบบพยายามรับรู้ความรู้สึกตรงนั้นว่าถ้า เกิดเราไปอยู่ตรงนั้นเราจะรู้สึกยังไง...Road of Life อย่างนี้ส่วนใหญ่เขาจะ ใช้กัน บางทีเราก็นึก ๆ ว่า อย่างเข้าไปยังไม่สนิทอะไรอย่างนี้ Road of Life จะ work หรือเปล่า ไม่ work จะเอาอะไรมาทำดิเนะ” (จีบ/ ข1/ L673-674,7 มิ.ย. 2547 และ 11 มิ.ย.2547) “หยิบหนังสือรวมเอกสารคำสอนวิชา การปรึกษาเชิงจิตวิทยาวิ นิต มาใช้เขียนโปรแกรมการทำกลุ่ม” (กิด/ 16 ก.ค. 2547)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
2.2.1 การค้นคว้าข้อมูล เพิ่มเติมและเตรียมอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น (ต่อ)	“ตอนบ่ายซ้อมทำกลุ่มกัน เราผลัดกันเป็นผู้นำกลุ่ม ใช้เวลาคนละ ช่วงสั้น ๆ พอเสร็จก็รับฟัง feedback จากเพื่อนยากไม่ใช่เล่นเลยคะ ได้เห็น ธรรมชาติของแต่ละคนที่มีมันจะออกมาในตอนทำกลุ่ม แต่ละคนก็ได้ฟัง feedback ข้อควรปรับปรุงแก้ไข ทั้งสนุกปนความหนักใจ ได้รับรู้รสชาติและ ได้เรียนรู้ไปอีกแบบคะ” (จีบี/ 24 มิ.ย. 2547) “ดิฉันได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่างที่เพื่อนช่วยกันให้ข้อมูล ย้อนกลับเป็นต้นว่าดิฉันชอบที่จะจับและสัมผัสมากเกินไป และพูดคำที่มี ภาษาอังกฤษบ่อยครั้ง ขาดการใส่ใจรายละเอียดในสมาชิกบางคน มีการพูด แนะนำกิจกรรมที่ยาวเกินไป...เห็นตัวเราของเราไหลล้นชัดเจนมาก...เมื่อเห็น มันจึงทำให้สามารถเปิดรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้เช่นกัน...ดิฉันยังคงอยู่กับ ตัวเองยังคงไม่ละทิ้งตนเอง เพราะรู้สึกได้ถึงความตื่นเต้น แต่ไม่ได้ยินในเสียง ที่เขาพูดเลย หรือไม่ก็ยังไม่เข้าใจเขา สิ่งที่คิดอยู่ในตอนนั้น คือ จะทำอะไร ต่อไป เสร็จแล้วแนะนำตัว จะทำอะไรต่อไปเป็นเช่นนี้แล้วคงกลับมาทบทวน ตนเอง” (ปอย/ 24 มิ.ย. 2547) “ได้เห็นลักษณะการเป็น leader คร่าว ๆ ของตัวเอง ว่ายังตื่นเต้น พูดเสียงเบา กังวลเมื่อ member ไม่พูดและได้เห็นความสงบของจิตใจ เวลาที่ เป็น leader สามารถทำให้ทุกคนที่ก่อนหน้านี้ เล่น สนุก เฮฮา กลับเงียบลง ตั้งใจฟังสิ่งที่เขาพูด ไม่กล้าล้อเล่นหรือแกล้งเป็น member ฝันร้าย นับถือใน ความสามารถนี้ หวนคิดถึงตัวเองว่าใจยังฟังกระจายอยู่มาก ไม่อยู่กับความ เป็นจริง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตรงหน้า แต่อยู่กับความคาดหวังต่าง ๆ นา ๆ” (ออย/ 24 มิ.ย. 2547) “อุปกรณ์อะไรที่เราต้องเตรียมในการทำกลุ่มมีพวกกระดาษ สี” (จีบี/19มิ.ย. 2547) “เตรียมกระโปรงผ้าที่ใส่ได้...” (พลอย/ก1/L811) “เตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเทปให้พร้อม” (อิน/ 9 ก.ค.2547) “เตรียมอุปกรณ์ เทป ถ่าน ดูเวลาสถานที่ว่านั่งรถไปยังไง” (ปอย/ก 1/ L905-906)
2.2.2 การเตรียมจิตใจ ตนเอง 2.2.2.1 ความรู้สึกต่อ สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นใน กลุ่มการปรึกษาเชิง จิตวิทยา	“ดิฉันรู้สึกถึงความกดดันภายในตัวเองที่มีมากต่อการทำกลุ่ม...มัน รู้สึกเต็มไปด้วยความกังวลภายในใจ...ความรู้สึกนี้แสดงถึงความขาดความ มั่นใจอย่างมากและความกลัวภายในใจจึงเกิดขึ้น ดิฉันรู้สึกไม่ชอบที่ตนเป็น แบบนี้จริง ๆ เหมือนความอ่อนแอ แพ้ใจมันกำลังกัดกร่อนความกล้าและ ความท้าทายที่เคยมี” (ปอย/ 23 มิ.ย. 2547)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
2.2.2.1 ความรู้สึกต่อ สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นใน กลุ่มการปรึกษาเชิง จิตวิทยา (ต่อ)	“คิดว่าความยากของกลุ่มอันแรกเลยก็คือ การที่จะต้องให้คนในกลุ่ม...อย่างเราเรายังรู้เทคนิคยังรู้บทบาทของเราว่า counseling จะต้องเอาใจเขามาใส่ใจเราอย่างลึกซึ้ง ถ้าเป็นคนเดียวก็เอาเข้าไปสิเอาเข้าไปสิมีคนเดียว แต่ว่าถ้าเป็นกลุ่ม คิดว่ามันยากตรงที่ว่าทุกคนทั้งกลุ่มเข้าไปอยู่ในใจเขาได้ยังไง ถ้าเราเข้าไปคนเดียวแต่คนอื่นไม่เข้าไปด้วยนี่บรรยากาศหรือกระแสอะไรมันก็ไม่เกิด” (แก้ว/ก1/L409-415) “พูดตามตรงก็คือหนักใจ ...แล้วคือมันก็หวั่นใจเพราะว่าการที่เราจะให้ความสนใจกับสมาชิกที่เราฝึก มันไม่ใช่เรื่องง่าย ...ต้องใช้ทั้งทักษะเทคนิค สมมติที่ต้องใช้เพิ่มขึ้นที่ปกติก็เยอะอยู่แล้วเพื่อที่จะสนใจกับคนเท่า ๆ กัน แล้วก็มันก็กังวลหนักใจพอสมควรว่าจะไปเริ่มต้นที่จะพูดยังไง” (เปิ้ล/ก1/L421-429) “ก็เคยคิดเหมือนกันว่าเฮ้ยเราจะไป ทำยังไง หัวดีเขาประโยคไหน ทำยังไง ปฏิบัติตัวยังไงกับคนโน้นคนนี้ บางทีก็เหมือนกับความคิดมันพุ่งซ่านไปเรื่อย ๆ ไม่ใช่คำตอบที่มันเป็นอย่างนั้นเป๊ะเพราะว่าไม่สามารถจะกำหนดได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในกลุ่มหรือวันที่เราทำเกิดฝนตกถาดิ๊ด แบบคิดเพื่อเจอไปเรื่อย ๆ เลยนะ” (ออย/ก1/L841-845) “คือเอาแบบว่าให้น้องเขาพูดกับเราในชั่วโมงแรก ยังคิดว่าเราจะทำได้หรือเปล่าเลย ...ด้วยความที่คนคือคนแปลกหน้าเข้าไปแล้วรู้สึกว่าเขาไม่ไว้วางใจเราหรอก ว่าเขาจะพูดอะไรออกมา...แต่อย่างนี้ก็คือเราไปใครอะเขาจะไว้วางใจเราไหม” (อิน/ข1/L401-402และL408-410) “ผมยังไม่แน่ใจเลยว่าไอ้กิจกรรมนี้ มันจะช่วยผมหรือมันจะเป็นหินถ่วงขากันแน่ คือ ถ้าจำไม่ได้แน่นอนว่า ต้องเริ่มยังไงอธิบายยังไง จบยังไง สรุปลังไง ก็เลยถ้ามันไม่แน่ใจ ไม่รู้แน่ มันก็ไม่กล้าใช้” (กิด/ ข1/ L699-702)
2.2.2.2 การสร้างขวัญ กำลังใจในการไปปฏิบัติ จริง	“ทำใจนี้สำคัญ เพราะมีหนังสือ กระบวนการอ่านมาครบ ท่องได้แต่ใจไม่นิ่งมันก็ทำอะไรไม่ได้ ที่อ่านมาคือ ศูนย์นะ ถ้าเกิดแบบมันไม่สงบ...คืออะไรจะเกิดมันก็ต้องเกิด ต้องรับสภาพตรงนั้นให้ได้ด้วย” (อิน/ข1/L663-665, L667) “อย่างแรกที่ตัวเองเตรียมไว้ คือ เตรียมใจ ไม่คาดหวังอะไรในการทำกลุ่ม ว่าจะต้องดีที่สุด อันต้องทำให้ดีที่สุด อันต้องทำให้ออกมาสวยงามที่สุด แต่จะทำมันให้เต็มที่ เพราะความคาดหวังจะเป็นตัวที่ทำร้ายเราได้” (ปอย/ 8 มิ.ย. 2547) “ไม่คาดหวังแล้วก็เปิดใจยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น” (กิด/ข1/L655) “เตรียมใจให้พร้อมไม่ว่าอะไรจะเกิดมันก็ต้องเกิด” (เอก /ข1/L676)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
2.2.2.2 การสร้างขวัญ กำลังใจในการไปปฏิบัติ จริง (ต่อ)	“ข้าพเจ้าได้หยิบ Intern ของพี่ ๆ มาอ่านอีกครั้ง ข้าพเจ้าพยายามดูแบบฝึกหัดที่เขาใช้ คุบทบาทของผู้นำและพยายามอ่านอะไรก็ได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้เพราะอย่างน้อยก็ทำให้เราอุ่นใจและสบายใจขึ้นมา” (แปม/ 9ก.ค. 2547) “อ่าน Internship ของรุ่นพี่ อ่านหนังสือเกี่ยวกับการทำกลุ่มเพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงการทำกลุ่มอย่างถูกต้องและยังเป็นการลดความวิตกกังวลของตนเองในการออกสนาม และเตรียมความพร้อมให้กับตนเอง... เราจะได้ไว้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า อ่าน Intern เรียกว่าให้อุ่นใจดีกว่า ก็คืออ่านไปอาจจะทำไม่ได้เหมือนในนั้นแต่อย่างน้อยเราก็อุ่นใจ” (จอย/ 24 มิ.ย. 2547 และ ข1/687-689) “เตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเทปให้พร้อมเลย เอาแบบว่าทำไม่สวยแต่อุปกรณ์ดีไว้ก่อนดีกว่า ยังไงก็ยังพออุ่นใจได้” (อิน/ 9 ก.ค. 2547) “สิ่งแรกที่เราจะต้องมั่นใจ คือสิ่งที่เราทำอยู่ว่ามันเป็นแนวที่มันมีประสิทธิภาพที่ว่า มันจะช่วยเหลือคนได้ให้เขามีความสุขอย่างน้อยครั้งหนึ่งก็มองไปในตนเองที่เราอาจจะไม่มีความสุขกับปัจจุบันของเราเท่าไรนะ วันเวลาของเราที่มันเดินทางมาจนถึงจุดนี้มีอะไรหลาย ๆ อย่างแล้วก็สิ่ง ๆ หนึ่งที่เคยได้มีโอกาสที่ดีก็คือมาได้เป็น client มาได้เป็น member ด้วยอะไรอย่างนี้ก็เป็นโอกาสที่ดี แล้วเรารู้สึกถึงบางสิ่งบางอย่างที่ว่ามันมีผลต่อจิตใจของเรานะ แล้วสิ่งนี้ก็จะจะเป็นสิ่งที่ต่อยอดให้เราศรัทธาในทางที่เราเป็น” (โชติ/ก1/L789-795) “ความเชื่อว่าคุณกลุ่มมันดียังไง นี่มันช่วยให้เราไปทำแล้วเรามั่นใจว่าคุณกลุ่มมัน work เราอาจจะไม่ work แต่มีความมั่นใจว่าเราทำกลุ่มแล้วเขาจะได้ประโยชน์อะไร ไม่ใช่เราทำกลุ่ม เรารู้สึกเองมันเบื่อกลับ มันไม่มีความสุขที่จะมานั่งแล้วเราเป็น leader เอง ความเชื่อในจุดของวิชาชีพของเราถ้าเราไม่มี เราก็คงจะทำได้...ศรัทธาในสิ่งที่เราทำ” (เป็ด/ ก1/ L773-777, L779) “ถ้าเราทำกลุ่มได้จริงเราจะช่วยคนได้เยอะ ...เพราะ ฉะนั้นมันจึงเป็นโอกาสหนึ่งที่เราจะได้ไปช่วยคน...หนูเห็นความหมายและความสำคัญของการทำกลุ่มและเชื่อว่าศักยภาพของมันจะช่วยคนได้มาก การทำกลุ่มเอาไปใช้กับกลุ่มคนต่าง ๆ ได้มากมาย” (จีบ/ข1/L337-346 และ 4 ก.ค. 2547) “คิดว่าถ้าเรามีความปรารถนาดีให้ก็คงจะไม่มีอะไรเลย ร้ายมากนัก ต่อให้มีก็หวังว่าจะผ่านพ้นไปได้...ถ้าเราคิดดี ๆ เราทำสิ่งที่ดีมันก็น่าจะได้อานิสงส์อะไรดี ๆ กลับมานะ” (ออย/ก1/L396 และ 8 มิ.ย. 2547)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
ประเด็นที่ 3. ความยากลำบากและอุปสรรคในการฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย 3.1 การขาดประสบการณ์ การปรึกษาเชิงจิตวิทยา 3.1.1 ไม่สามารถใช้อำนาจกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3.1.2. ไม่สามารถจัดการสถานการณ์กลุ่มที่ย่างยากได้	“เราทำเราก็ยังเจาะลึกไม่ได้ เหมือนเราทำ symbol of me เราก็จะได้แค่ผิว ๆ ๆ แล้วก็จบ ๆ ๆ ...ทำ symbol of me 4 คน ใช้เวลา 10 นาทีเองไม่รู้ว่าพูดอะไร พอห้องพูดเสร็จเขาวาดเป็นตัวตลกมา เขาบอกว่าเขาเป็นตัวตลก แแปมก็ไม่รู้ว่าพูดอะไรก็จบเลย จบก็จบไป” (แปม/ข2/L513-514, L520-523) “...ให้เขาเขียนจดหมายถึงคนที่เขารักหรืออยากเขียนถึง ทำให้หนูได้เห็นความใฝ่ฝัน บุคคลที่มีความหมายต่อพวกเขา แต่หนูยอมรับว่าแบบฝึกหัดนี้ หนูทำอะไรกับมันไม่ได้มากนัก ไม่รู้ว่าจะเอื้อให้เกิดประโยชน์กับห้องเขาอย่างไรดี...เวลาไปทำกลุ่มนั้นเป็นประสบการณ์ทั้งชีวิตของเราเลย รู้สึกว่ามันอาจจะปัญหาแค่นิดหน่อยแต่พอเราไปเจอ เราก็ไม่รู้ว่าจะไปเอามันลงมายังไง กับห้องยังงี้ เราจะมีคำตอบยังงี้บ้าง” (จ๊อบ/ข3/L678-681 และ 18 ก.ค. 2547) “กลุ่มแรก ๆ เจาะไม่ได้จริง ๆ มีห้องอยู่คนนึงอายุประมาณ 22 แล้วคะ แล้วเขาก็แต่งงานแล้วคะ เพราะว่าสภาพการเงินที่บ้านบังคับก็เลยต้องแต่งงานให้สามมีเลี้ยง แล้วเขาก็ร้องไห้ แล้วหนูก็ไม่รู้ว่าจะทำยังไง ก็ร้องไห้ไปด้วย คือเขาก็พูดมางั้นคะ แล้วพูดไม่ค่อยได้มาก แล้วเพื่อนคนอื่น ๆ ครั้งแรกเขาก็ร้องไห้เลยงั้นคะครั้งแรกเลย...สงสารเขา...ไม่รู้ว่าจะต้องทำยังไง” (อ้อ/ข2/ L528-531, L537, L 541) “มีเด็กกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ชาย ผู้ชายทั้งกลุ่มมีผู้หญิงคนเดียว มาแรก ๆ ก็แบบแปมทำงานไม่ได้ แชวตลอดทั้งคาบเลย ให้อวดอะไร ผมไม่รู้ ผมจะฟังแต่เรื่องพี เพื่อนจะพูดอะไรก็ขัด มึงหุบปาก กูจะฟังเรื่องพี เป็นนี้ สองครั้งแรก แปมทำไม่ได้ ไม่รู้จะทำไง” (แปม/ข2/ L568-572) “จะเรียกว่าป่วนก็ป่วนนะคะ เวลาเพื่อนเล่าแล้วแบบพอเพื่อนน้ำตาไหล เขาก็บอกว่าเหมือนรายการเจาะใจ เหมือนละครน้ำเน่า เวลาเพื่อน ๆ เล่าอะไรเขาก็แสดงสีหน้าไม่ชอบ ไม่ใช่แค่ในกลุ่ม แต่ในห้องประชุม มันแบ่งจาก แล้วพอมันเดินมากขึ้นเวทีเห็นกลุ่มอื่นก็มีท่าที่เหมือนกัน... เหมือนกับเขามีค่านิยมเดิม ๆ ของเขา แล้วเขาก็จะยึดติดกับค่านิยมของเขา เหมือนเขารู้สึกว่าที่มาเข้า (สถาบันนี้) เป็นอะไรที่ย่ำแย่มาก ๆ เหมือนพูดว่าสถานที่นี้มันแย่ แล้วคนอื่นเขาก็อยู่แล้วคนอื่นเขาจะคิดยังไง แล้วพอเจอคนนี้ก็ไม่ว่าจะทำไป ทำอะไรไม่ถูก (ก้อย/ข2/ L30-33, L38-42) “เรื่องสถานที่มันก็มีผลเหมือนกัน...พอกลุ่มนี้ลุกขึ้นไปป๊อบ กลุ่มนี้จะเริ่มหันมองไม่มีสมาธิ...แล้วก็ต้องรีบปล่อย อดจะออกแล้ว”(ปอย/ก3/ L1438, L1441-1442, L1433)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
3.1.2. ไม่สามารถจัดการ สถานการณ์กลุ่มที่ยุ่งยาก ได้ (ต่อ)	“มีปัญหาลูกก็เลยอะ...อย่างวันเสาร์อาทิตย์ที่ผ่านมาเนี่ย เด็ก ก่อสร้างติดทำบุญแผนกไม่เข้าไม่จบ น้องเขาก็อยากจะเข้า (กลุ่ม) อะ แบบ เว็บนัดหนึ่งก็มา เราก็เห็นใจว่าไอ้ตรงนี้ก็คะแนน ไอ้ตรงนั้นก็ไม่จบ ทำยังไง” (กิด/ข2/ L189-192) “ยังเป็นกลุ่ม weekly กว่าจะวอร์ม วอร์มติด เหลือเวลาอีกไม่ เท่าไร...แล้วน้องก็จะมีเงื่อนไขกับเราว่าพี่หนูจะต้อง 4 โมงเย็น หนูต้องไป ซ้อมเชียร์เดี๋ยวรถจะออกชอกชอกก่อน” (พลอย/ก3/ L1434-1432, L1434- 1435)
3.2.1 ความไม่พร้อมทาง จิตใจ	“ทำกลุ่มครั้งแรกของก้อย ตื่นเต้นมาก ๆ ๆ ๆ จะกินข้าวก็ยังปวด ซี้อยู่ ไม่รู้จะทำอะไร กิจกรรมเป็นอะไรยังไง ทำอะไรไม่ถูกสักอย่าง เห็นหน้า น้อง client ก็โหนากลัวสุด ๆ จะตายใหม่นี้...” (ก้อย/ข2/ L18-21)
3.2.1.1 ภาวะจิตใจและ ความคาดหวังของผู้นำกลุ่ม มือใหม่	“เข้าไปมันตื่นเต้น ตอนแรกนี่เราตั้งใจว่าเราทำสมาธิดีแล้วแต่พอ เข้าไปเจอสภาพจริงแล้วปรากฏว่าเรารู้สึก ตัวเลยว่าเราคุมไม่อยู่ มันตกใจ แล้วก็เอียนน้อง 11 คนเขียวเหรอ ก็เริ่มวุ่นวาย รู้แล้วว่าใจเราไม่อยู่กับความ สงบที่เราคิดว่าเราจะจะเป็น มันก็ตื่นเต้นมาก แล้วก็ทำไงละที่นี้ ไอ้ที่เราจะอยู่ กับน้องมันก็ไม่อยู่แล้ว เริ่มมาจะทำยังไงดี ทำยังไงให้น้องเขาพูด ...เราพูด ประโยคนี้อะไรบ้าง เขาก็แค่ว่าก็ดีคะ เราก็อึ้ง ๆ ก็ดีคะแล้วยังไงต่อ เราก็จะถาม อีกคนละกัน เหมือนกันคะเท่านั้นแหละ ก็เริ่มวุ่นวายใจแล้วมันก็แบบมันร้อน ร้อนไปหมดเลย แล้วแบบว่าฉันอยู่ไม่ได้แล้ว...” (ออย/ก2/ L101-112) “...ครั้งแรก คือ มันตื่นเต้น ไปนั่งในกลุ่มแล้วมันก็ตื่นเต้นมาก... จริงๆแล้วอึดอัดมากตอนทำกลุ่มครั้งแรกก็เลยมีความรู้สึกที่เราจะสู้กับ ตัวเองรู้สึกครั้งในกลุ่มว่าเป็นยังไง แต่จริง ๆ แล้วมันอึดอัดเพราะเราจะทำแต่ แล้วก็หมดกำลังใจมากเลย เวลาที่ต้องบอกว่า น้องละคะเป็นยังไง ก็โยนซึ่ง ไป แล้วไม่ตอบสักคำ แล้วไม่พูดอะไรเลย แล้วเวลาเราพูดก็คะ ๆ ซึ่งมันก็รู้สึก แย่มาก...อาจเป็นเพราะตอนแรกคาดหวังว่าตัวเองน่าจะทำได้แล้วพอเราตั้ง ความหวังไว้สูงแล้วมันไม่เป็นไปตามที่เราหวัง เราก็ค่อนข้างจะเกร็ง” (ปอย/ก 2/ L57-59, L68-73, L80-82) “คือที่แรกคิดว่าน้องคงไม่พูดน้องคงไม่พูดแน่ ๆ เลย แล้วเตรียมคำ reflect แต่ละคำ อึดอัด กังวล ไม่ไว้ใจ ...สารพัด ปรากฏว่าน้องพูดเยอะสุด ๆ ผิดคาดมาก ๆ มันเลยกลายเป็นว่าทำอะไรไม่ถูก น้องพูดอะ... คือไม่ได้ เตรียมใจว่าน้องจะพูดไม่ได้เตรียมใจว่าเขาจะเปิด”(แก้ว/ก2/L39-41, L43-45)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
3.2.1.1 ภาวะจิตใจและ ความคาดหวังของผู้นำกลุ่ม มือใหม่ (ต่อ)	“กลุ่มแรกประทับใจที่สุดแล้ว คือเป็นกลุ่มแรก ของน้องเขา เขาทั้ง เปิดทั้งอะไร นี่ก็ครั้งแรกของเขาเหมือนกัน แล้วก็ครั้งแรกของเรา เรามาทำ ได้อย่างนี้ เราดีใจนะ...อย่างกลุ่มหนึ่งกับกลุ่มสอง คือกลุ่มหนึ่งนี่ไปได้ดี แต่ กลุ่มสอง อยากให้เป็นอย่างนั้นบ้าง แต่พอเราลากมันไม่ไป รู้สึกขัดใจมาก ๆ” (อิน/ข2/ L103, L106-108, L453-455) “กลุ่มแรกก็ดี...ก็ไม่ได้คาดหวังว่ามันจะดีหรืออะไรอย่างนี้...ปรากฏ ว่ามันออกมามันดี มันก็เลยแบบรู้สึกดีต่อการทำกลุ่ม แต่ว่ามันก็ส่งผลไปถึง กลุ่มที่สองเหมือนคล้าย ๆ เราเจอกลุ่มแรกดีแล้วเหมือนอยากคาดหวังว่า เออแล้วจะดีอีกนะ ลีนไหล แต่มันตรงกันข้ามกันอย่างสุดขีด...” (จอย/ข2/ L777-783) “ไม่ได้คาดหวังอะไรเลย แค่ตั้งเป้าหมายไว้ว่าแค่ให้น้องเขาพูดให้ เขาสนิทกันให้มากขึ้น...ก็รู้สึกดีกับ session แรกมากเลย..แล้วก็ เป็นธรรมชาติ มากครั้งแรกนะคะพอ session หลัง กลุ่มหลังก็เริ่มมีการคาดหวัง ว่าน้องเขา น่าจะได้อะไรมากกว่านี้แต่เรายังไม่รู้เลยว่าเอาให้น้อง แต่ก็คิดว่าเราต้อง ทำอะไรที่เป็นงานเป็นการมากขึ้น แต่พอคิดอย่างนี้แล้วก็รู้สึกว่าความรู้สึกมัน ไม่ดีเหมือนตอนทำ session แรก...” (แอม/ก2/L156-163, L169, L171, L173-176) “ไม่ได้คาดหวังอะไรรู้แต่ว่าทำให้ดีที่สุด...เหมือน ไม่มีอะไรกดดัน ตัวเอง พอ session หลัง ๆ มันก็เริ่มจะมีความคาดหวังว่ากลุ่มแรกเราทำได้ ไปในระดับหนึ่งที่เราพอใจ ...session แรกทำเต็มที่ออกมาสนุกมาก ทำกลุ่ม สนุก แล้วน้องเขาก็คือก็เปิด เหมือนกับเราก็ไม่ได้ทำอะไรเลยตามเขาไปซ้ำ ๆ แล้วมันจะแว็บประเด็นออก แล้วเหมือนกับมันมีแนวทาง... session หลัง หรือกลุ่มหลังจะเริ่มรู้สึกเดือร้อนแล้วที่น้องเขาไม่พูดหรือพูดซ้ำเลยรอนาน ตัวเองไม่ซ้ำเหมือน session แรก พอเข้าไปนี่เรารู้สึกว่าเราปรับนำ น้องเขา ก็ตามไม่ทัน ก็เลยไม่เกิดประเด็นขึ้นมาบ้าง หลุดประเด็นบ้าง” (เปิ้ล/ก 2/L191-206,L213-217,L225-228)
3.2.1.2 ความไม่สอดคล้อง ภายในของผู้นำกลุ่ม	“แกวก็รู้สึกว่าภาวะนั้นมันแบบรู้สึกอึดอัดหรือแบบเขี่ยเราต้องไป พูดให้เด็กสับสนฟัง หน้าตาฉันจะน่าเชื่อถือไหมวะ แล้วเขาจะเกรงใจเราไหม เขาจะฟังเราไหม” (แกว/ก2/ L137-140)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
3.2.1.2 ความไม่สอดคล้อง ภายในของผู้ในกลุ่ม (ต่อ)	“ก็รู้สึกไม่ดีกับกลุ่มรู้สึกเลยว่าค่อนข้างฝืน รู้สึกว่ามันพยายามที่จะให้มันอยู่ให้ครบชั่วโมง พยายามที่จะให้กลุ่มมันดำเนินไป แต่มันก็ไม่ใช่ตัวของเราเองจริง ๆ ก็กลัวนะครับ กลัวการที่จะอยู่ในกลุ่ม โดยส่วนตัวไม่ใช่ character ที่จะพุดเก่งหรือจะปฏิสัมพันธ์ได้ดีนะ แต่พอได้ลองไปอยู่กับเขาก็ลองได้พยายามอยู่กับเขาแต่ก็รู้สึกว่าฝืน ฝืนมากแล้วพอยังครั้งที่สองของกลุ่มแรก ยิ่งรู้สึกว่ามันเลวร้ายมาก อาจจะเป็นเพราะว่ามีกิจกรรมตอนบ่ายด้วย รู้สึกว่าควบคุมอะไรไม่ได้เลยแล้วก็รู้สึกว่าไม่เป็นตัวของตัวเองมาก ๆ... เพราะมันไม่ใช่ character ของผม ที่ผมจะต้องมานั่งทำดีกับเขาก็คือลักษณะของผมจะพุดตรง ๆ ไม่พอใจอะไรก็จะพุดตรง ๆ” (โชติ /ก2/ L442-451, L466-468) “สิ่งหนึ่งที่กลัวมากก็คือ กลัวเรื่องสัมพันธ์ภาพ คือเรารู้สึกว่าเราเหมือนมีแผลในใจที่กลัวว่าเพื่อนจะเกลียดเพราะเรามีความรู้สึกเหมือนว่าจะมีใครไม่ชอบเราหรือเปล่า...ที่ผ่านมาระหว่างอยากให้เห็นคนอื่นชอบเราทุกคน อยากให้ห้องแบบประทับใจที่คนนี่มากแต่พอมันห้องคนนึง ทำไม่กลุ่มมันตึง ๆ ไม่ชอบเลย เดือดคะเดือด พอมามองตัวเองมันไหลไปแล้วนะ อะไรที่มันอยู่ข้างในที่ทำลายความมั่นใจเรา” (ปอย/ก2/ L788-790, L824, L826-830)
3.2.2 ความไม่พร้อมทาง ร่างกาย	“เรื่องสภาพร่างกาย คือบางวันเรารู้สึกว่าไม่เป็นไร เรา ok แล้วเรานอนดีแบบนี้ พอตื่นเข้ามาตอนแรกก็ไม่เป็นไร พอซักพักก็จะเริ่มเข้าฉนวนแล้ว แล้วคือมันเพลียแล้ว ให้เวลาน้องวาดรูปประมาณ 1/2 ชั่วโมง คือมันเพลียแล้วรู้สึกว่าอะไรที่มันคิดออก มันก็คิดไม่ออก คือไม่ใช่คิด แต่มันอยู่กับน้องได้ไม่เต็มที่ แทนที่เราฟังแล้วมันจะบั้งก็ไม่บั้ง มันผ่านไป” (เป็ด/ก2/ L280-287) “มันเหนื่อยทำกลุ่มด้วย เพราะแปม ทำเสาร์ อาทิตย์ จันทร์ พุธ ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์” (แปม /ข2/ L751-752) “...มีอยู่วันหนึ่ง วันนั้นอย่างเมมจะมา เลือดลมมันจะแปรปรวน มันจะแบบชนลุกชู แล้วมันจะจับน้องไม่ได้เลยวันนั้น คือน้องพุดอะไรมา เราจะปล่อยให้ทำกิจกรรม อือพี่ขอเลิกประมาณบ่าย 2 เราก็เลิกบ่าย 2 คือมันจับมันก็จับ คือวันนั้นอารมณ์มันจะควบคุมไม่ได้ คือมันห้องคนนึง มาบอกว่าการทำกลุ่มนี้แบบมันตึง เขาไม่ชอบสถานะที่มันตึงเครียด เราก็เริ่มหงุดหงิดกับคำพูดเขา...วันนั้นก็เลยเลิกกลุ่มแบบไม่สวยงามนัก แทนที่จะอยู่กับอารมณ์ตรงนั้น ไหน เราตั้งยังไง มาบอกมาแชร์กัน นี่คือปกติจะเป็นอย่างนั้น...ต้องยอมรับว่าประสิทธิภาพที่ออกมา ผลที่ออกมาอาจไม่เท่ากับวันที่ร่างกายเราพร้อม” (ปอย/ก2/ L297-309, L385-386)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
3.2.2 ความไม่พร้อมทางร่างกาย (ต่อ) 4. การเพิ่มประสิทธิภาพในวิชาชีฟด้วยการสนับสนุนกำลังใจและการช่วยเหลือ 4.1 ความเข้าใจในการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาจากการนิเทศ	“ไม่ค่อยชอบ practicum ในช่วงหลัง ๆ เพราะว่าพอกลุ่มมันติด ๆ กัน...พอเราทำกลุ่มวันนี้ พู่วุ่นนี้ตื่นมากก็ต้องทำกลุ่มอีก...มันเหนื่อยด้วย...” (โชติ/ก3/L1249-1252, L1265) “ที่มีประโยชน์มาก ๆ ก็คืออาจารย์ให้แกะเทปมาส่ง คิดว่าทำตรงนั้นได้ประโยชน์เหมือนกันเพราะว่าอาจารย์ไม่ได้มานั่งสอนว่าจะต้องทำยังไง ๆ แต่ช่วงที่แกะเทปเขาก็จะแนะวิธีของเขา เพราะเขามีประสบการณ์อันมากมาย ทำให้เราเห็นว่ามันจะทำอะไรได้อีกนะ” (จอย/ข3/ L718-721) “ได้ฟัง feedback ของเพื่อนแล้วก็ ฟังเทป ก็รู้ว่าควรจะแก้ตรงไหน ก็ลองมาวิเคราะห์ตัวเองดู อย่างตอนแรกก็คิดเลยนะ genuine ยังไงนะ ก็ต้องยอมรับก่อน ก็ฟัง feedback เพื่อน ได้ประโยชน์มาก รู้ว่าควรทำอะไร... อย่างที่เราอยากดูว่าพูดห้วน ๆ เป็นไง เอะละ พื่ออยากให้น้อง ๆ แนะนำชื่อ แล้วพออีกครึ่งนึงอะ ดู smooth รู้เลย พูดอย่างนี้ไม่ไหวแล้ว เราต้องพูดให้น้ำเสียงต้องยาวกว่านี้หน่อยนะ ให้มันใจเย็นขึ้น รู้เลยว่าน้ำเสียงที่ออกมาอย่างนี้มันมาจากใจที่มันสั้น ฟังดูก็รู้เทปก็ช่วยได้” (แอม/ก2/ L945-948, L954-958) “...สิ่งที่ช่วยมาก ๆ ก็คือ การฟังเทปตัวเองก็ให้อะไรเยอะ เพราะตัวเองก็ถ้าถอยออกมาเป็นคนฟังเทปแล้วก็รู้สึกว่ถ้าเป็นเราไปทำอย่างนี้ให้ เขาก็คงรู้สึก...การมาฟัง feedback ของเพื่อน ๆ ความเห็นของเพื่อน ๆ เพราะว่าก็ยังเชื่ออยู่ดีว่า กลุ่มก็ยังไม่ สด เสมอ แต่ที่นี้ว่าใจยังไม่หนีไปไหนไกล เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่เตรียมใจรับไว้เราอาจจะตกใจแล้วเราเองที่จะอยู่กับมันไม่ได้ แล้วตัวเราเองก็จะพะว้าพะวง ...อย่างตอนฟังของเพื่อนว่า กิจกรรมอันนี้กับอันนี้มันไม่ควรทำต่อกันนะ เพราะมันเป็นกิจกรรมแบบเดียวกัน แล้วเราฟังเราก็เออจริงว่ะ ถ้าให้เราทำอะไรซ้ำ ๆ เราก็ไม่ชอบเราก็ต้องเบื่อ...อาจารย์ละเอียดเรื่องการใช้คำ แล้วก็เออด้วยประสบการณ์ก็มีแนวที่ควรจะเป็นอยู่ ที่นี้ว่าที่ feedback มานี้ประโยคเดียวกันคนนึงฟังไม่คลิก อีกคนฟังแล้วคลิก อาจจะคลิกคนละมุม เพราะฉะนั้นมีมาเถอะให้เราเก็บไว้ให้เราเลือกเอง เป็นเหมือนคลัง...การ feedback เพื่อน ๆ เราจะเห็นตัวเรา แล้วจะรู้style เราแล้วจะเห็นอะไรหลาย ๆ อย่าง” (พลอย/ก2/ L949-951, L910-920, L1279-1283, L1111-1114) “พอหลังจากทำกลุ่มแล้ว มาได้คุยกับพี่ มาได้เรียนรู้อะไรเยอะเลย ถึงแม้ว่ามันจะพลาดแต่มันก็เป็นอะไรที่เราได้เรียนรู้เยอะ...เราคาดหวังว่าจะให้เขาพูดไป แต่เราลืมไป เพราะพอเราเข้าไปป๊อบ เราก็ไปวางกฎกติกาไว้เลย ซึ่งมันไม่ได้วอร์มกลุ่มก่อน ตอนออกมาพี่เขาก็ถามว่าวอร์มกลุ่มหรือยังเออ ไม่ เราก็ใส่โน้มนี่ไปให้” (ปอย/ก2/ L73-75, L87-90)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
4.1 ความเข้าใจในการเป็น นักจิตวิทยาการศึกษาจาก การนิเทศ (ต่อ)	“พอเสร็จพี่เขาก็เข้ามาถามเออ กลุ่มเป็นยังไง น้องเป็นยังไง คุณเป็นยังไงบ้าง น้องเป็นอะไรใหม่ มีแบบเกิดปัญหาขึ้นใหม่...เราทำกิจกรรมอะไรไปบ้าง แล้วผลเป็นยังไง เราอยู่กับน้องได้ไหม น้องเขา ok กับกิจกรรมนี้ไหม” (อิน/ข2/ L114-115, L124-125) “ออกมาแล้ว (ทำกลุ่ม) ก็ได้ฟัง comment จากพี่ ๆ เขา ก็แบบ พี่เขาก็ได้ให้คำแนะนำ” (ออย/ก2/ L112-117) “พี่หญิงให้แต่ละคนได้เล่าถึงเรื่องราวความเป็นไปในกลุ่มที่ทำไป เมื่ออาทิตย์ก่อนและมีปัญหาในประเด็นไหนบ้าง ทำให้หนูได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องการทำกลุ่ม ได้ฟังคำแนะนำบางอย่าง เช่น ถ้าสมาชิกในกลุ่มบอกว่าเข้าใจแล้ว แต่ท่าทีของเขาไม่สอดคล้องเหมือนมีอะไรติดค้างในใจ เราต้อง explore ต่อไปอย่ารีบร้อนผ่านไป” (จیب/15 ก.ค. 2547)
4.2 การช่วยเหลือเปิดใจ ระหว่างเพื่อนนิสิต ดังนี้	“เวลาเราบ่น ไม่สบายใจเรื่องกลุ่ม เราบ่นขึ้นไป ก็จะมีเพื่อนแบบ อาจจะเป็นคำพูดที่มันหลุดลอยมาในเวลานั้น แต่มันก็เป็นกำลังใจให้เราได้ ก็คือเหมือนมันดูแลกันและกัน ไม่ใช่แค่เรื่องของกลุ่ม ไม่สบายใจ มันไปถึงเรื่องอาการเจ็บป่วย ไม่สบายใจ ยิ่งเราอยู่คนเดียวด้วย มีคนมาดูแลเรา ในช่วงที่เราค่อนข้างหนักหนาสาหัสสาครรจ์ด้วย” (ปอย/ก3/ L891-896) “...ส่วนใหญ่จะถามเพื่อนว่า จะทำกิจกรรมอะไรดี เป็นยังไง work ใหม่วันนี้เป็นยังไง กลุ่มเป็นยังไง” (เบิ้ล/ก2/ L1478-1479) “คุยกันเอง...กิจกรรมนี้เป็นยังไง Encounter เป็นยังไง...รับฟังและปลอบใจเรา” (แก้ว/ก2/ L1468,L1480,L1475) “กิดมาช่วยพูด (กับสมาชิกกลุ่มที่มีปัญหา) รู้สึกว่ากิดฟังพาได้” (แปม/ข3/L506-507) “ช่วยปลอบใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมีกลุ่มที่ได้ร่วมทำด้วยกัน” (จอย/ข3/ L625)
5. การเรียนรู้วิชาชีพ 5.1 ความเข้าใจกระแส กลุ่มที่ชัดเจนขึ้น	“ทำให้เราชัดเจนในกระบวนการหลาย ๆ อย่างว่า counseling คืออะไร พอได้ปฏิบัติจริงแล้วมันก็รู้...เห็นอะไรได้ชัดเจน เห็นว่ากลุ่มมันเคลื่อนไปยังไง บางทีเราแค่อ่านแล้วก็อ้อมมันอยู่ในขั้นนี้ขั้นนี้ มันยังไม่รู้ ยังไม่ชัด พอได้ไปทำจริง ๆ มันก็เห็นว่ากลุ่มมันค่อย ๆ ไปยังไงไปของมันเป็นด้วยวิธีไหน” (จอย/ข3/L75-77, L100-103) “ได้เห็นกระบวนการจริง ๆ ว่าเราลงไปทำนี่มันเป็นแบบนี้ เพราะอ่านจากในหนังสือเราไม่เห็นภาพนะ อย่างของ Rogers ขั้นนี้ไว้วางใจขั้นอะไรอย่างนี้ เห็นจริง ๆ นะว่ามันเป็นอย่างนั้น” (อิน/ข3/L973-976)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
5.1 ความเข้าใจกระแส กลุ่มที่ชัดเจนขึ้น (ต่อ) 5.2 ความเข้าใจในบทบาท การนำกลุ่ม 5.3 ตระหนักถึงอิทธิพล ต่อกันและกันของผู้นำกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม	“ความเจียมหรือว่าสิ่งที่มันเป็นธรรมชาติของกลุ่ม มันก็เป็น กระบวนการหนึ่งของกลุ่มก็คือพอเราได้เรียนรู้กระบวนการทั้งหมดจบไป 7-8 กลุ่ม ก็เข้าใจกระบวนการ counseling มากขึ้น” (ออย/ก3/L494-497) “มีทั้งรุก ทั้งรับ ทั้งเชื่อมนะ” (จีบ/ข3/L153) “เราก็เป็นคน ๆ หนึ่ง ที่เราจะอยู่กับกลุ่ม ได้มีโอกาสที่เราจะได้มา รับรู้ประสบการณ์ร่วมกันในกลุ่ม ...หน้าที่ของเราที่เรามีอยู่ตรงนี้ คือการที่เรา อยู่กับเขา คือชีวิตของเรา ที่เราจะอยู่กับเขา ที่เราจะรับฟังเขา โดยที่เรา ไม่ได้ตัดสินอะไรเขา” (โชติ/ก3/L1232-1234,L1225-1229) “practicum ก็ทำให้เปิดเห็นชัดขึ้นว่า เรามีเป้าหมายว่าให้น้อง เติบโต ให้น้องงอกงามให้น้อง interaction...แล้วก็ทำให้เราเข้าใจว่า counseling เขาทำงานกันอย่างไร เขาเอื้ออย่างนี้เอง เป้าหมายหลักคือ อะไร คือ ให้น้องเข้าใจโลกและชีวิต แต่คำถามก็คือว่าเพื่ออะไรที่ต้องทำ ให้น้องเข้าใจโลกและชีวิต ทำไม่ต้องให้เขาเข้าใจ ก็คือถ้าให้เขาเข้าใจแล้ว ปัญหาเขาก็จะมี แต่ว่าเขาจะสามารถจัดการกับปัญหาได้ ทุกข์เขาน้อยลง... คือทำกลุ่มเราไม่ได้บอกเขา แต่เราชี้ให้เห็นว่าเขาได้เรียนรู้เองของเขา...ก็เลย เข้าใจ counseling มากขึ้น เรียนเพื่อมาเข้าใจคน เข้าใจเขา รับฟังเขา ให้เขา เติบโตของเขาเองแค่นั้น” (เป็ล/ก3/L610,L681-682,L684-689,L697-698, L699-701) “ช่วยให้เขาเข้าใจตรงกัน ไม่ให้มีความขัดแย้งกัน ก็เหมือนแบบ ไม่ได้ไปสั่งให้เขาพูด หรือให้เขาเป็นยังไง แค่ออปปูทางให้ แต่จะพูได้มากได้ น้อย ก็อีกเรื่องหนึ่ง” (ก้อย/ข3/L145-147) “ช่วยเขาแบบเรื่องทั่วไป เอออย่างเขาบอกว่าเขาเป็นคนที่เพื่อนไม่ ชอบมาก ๆ เลยในกลุ่มนี้แล้วที่นี้พอเขาอยู่ในกลุ่มเขาก็เลยอธิบายให้ฟัง ว่า คือเขาอยู่กับญาติแล้วโดนน้ำกลั่นแกล้งมากคือเขาเพื่อนไม่ชอบเพราะ หาว่าอู้งานอะไรอย่างนี้ ปกติว่าพอเขาออกจากกลุ่มไป เพื่อนเข้าใจ มี เพื่อนในกลุ่มเข้าใจหมดแล้วแล้วเขาไปบอก เออเขาก็เขียนว่าเพื่อนในห้อง ยอมรับเขา เออมันก็เป็นช่องว่างมากกว่าที่ทำให้เขาหายจากการเป็นอย่าง นั้น” (อ้อ/ข3/L 176-183) “ตอนแรกได้ฟังในห้องมันก็เหมือนระนาบเดียวแต่พอทำไปมันก็ เหมือน 3 มิติ ได้เข้าใจมากขึ้นมากกว่า ทั้งทักษะแล้วก็หลาย ๆ อย่างทั้งตัวเรา เองทั้งตัว client ด้วย” (แบม/ข3/L70-72)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
5.3 ตระหนักถึงอิทธิพลต่อกันและกันของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม (ต่อ)	“ก็เข้าใจกระบวนการ <i>counseling</i> มากขึ้น ว่ามันไม่ได้อยู่ที่เราเป็นผู้กระทำ มันคือทั้งหมดของกลุ่มและเราก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มเหมือนกันที่มีส่วนที่พวกเราทุกคนจะได้ช่วยกัน เรียนรู้เข้าใจชีวิตไปด้วยกัน” (ออย/ก3/L497-499) “การทำกลุ่มคือ การเรียงร้อยถักทอ ใช้วัตถุดิบที่เรามี ที่ทำให้เขาเรียนรู้...แล้วเราจะอยากของเราอย่างเดียวกี่ไม่ได้ เขาก็ต้องมีส่วนหนึ่งที่จะ <i>drive</i> กลุ่มให้มันไป” (พลอย/ก3/ L1116-1117, L478-479) “คนที่เขียน <i>map</i> จริง ๆ มันก็คือ <i>client</i> ของเรา เราจะรู้ว่าเราจะทำตรงไหน ต้องเริ่มมาจากเขาก่อน” (ปอย/ก3/L577-580) “ถ้าเกิดเราเร่งไปนี่บางที่น้องก็ไม่ไปกับเราด้วย เพราะว่ามันขึ้นอยู่ กับตัวเราเองใช่ปะ ต้องแบบเปลี่ยนว่าเออมันเท่านี้ก็เท่านี้ ค่อย ๆ ไปกับเขา มันก็ดีขึ้น เขาก็เปิดมากขึ้น” (อิน/ข3/ L131-136)
5.4 ประสิทธิภาพและความสามารถในการนำกลุ่มที่เพิ่มขึ้น	“...จากการที่ไม่ต้องเหมือนกับยึดแบบเก่า ๆ ที่ว่าเหตุผลความคิด ทฤษฎี กรอบ ที่คนอื่นปฏิบัติอะไรอย่างนี้ พอเราไว้ใจตัวเองมากขึ้น ไว้ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ก็มีความสุขที่จะไปอยู่ในกลุ่ม...ตอนสอนอย่างนี้ มันบอกแว็บ ๆ น่าจะเป็นอย่างนี้ แล้วออกไปจะรู้สึกสบายกว่าที่ว่า เอ๊ะ ทฤษฎีมันว่ายังไง อาจารย์เคยพูดยังไง Intern ที่เคยอ่านคนนั้นเขาทำยังไงนะ จากที่มานั่งนี่อย่างนี้ พอออกไปมันกลับไม่ใช่อย่างที่คิดจริง ๆ... กลุ่มมันก็ออกมาไม่ <i>work</i> แต่ถ้าเรามองว่าสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง สิ่งที่น่าองพูดทุกอย่างนี้ มันจะพาไปในทิศทางของมันเอง เดียวมันก็จะไปของมันเองได้แล้ว เราก็อยู่กับมันอย่างสบายใจ มันก็จะออกมาได้ดี เราอาจจะเห็นอะไรมากกว่าที่เราเคยไปยึดติดมาก่อน...เหมือนการเริ่มต้นที่จะมองรวม ๆ มองทั้งหมดจริง ๆ ไม่ได้มา <i>focus</i> อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วเราก็จะเห็นอะไรมากมายที่เราจะหยิบอะไรออกมาใช้ได้” (กิด/ข3/ L438-449,L452-456,L458-460) “ก็คือตอนแรก ๆ เราเตรียมไปอย่างนี้ ๆ แล้วเราก็จะทำอย่างนี้ ๆ แต่พอตอนหลังเราดูความเหมาะสมมากกว่า อย่างเช่นเขาพูดเรื่องนี้มา ตอนแรกเราว่าขั้นสุดท้ายเราจะทำ <i>Symbols of you</i> พอน้องเขาพูดเรื่องนี้มา เออ ไม่ทำอะ เราก็เปลี่ยนไปอีกเรื่องหนึ่ง เขาก็คุยกันมากกว่าเดิม ถ้าเหมือนครั้งแรกเขาอยากคุยเรื่องนี้แต่ฉันคิดว่าแล้วว่าจะทำตรงนี้ จะให้ทำหลัง ๆ มันก็ปล่อยให้เข้ากับน้องได้มากขึ้นแล้วเขาก็คุยกันมากขึ้น” (แปม/ข2/ L1057-1063)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
5.4 ประสิทธิภาพและ ความสามารถในการนำ กลุ่มที่เพิ่มขึ้น (ต่อ)	“มีบาง session เราคิดว่าเรากำลังจะเตรียมนะ เตรียมไปเลย คิดว่าฉันจะทำอันนี้ ทำแบบฝึกหัดนี้ ปรากฏว่ามันเป็นกรอบให้เรา เพราะที่เราคิดของเรามันมุ่งไปทางนี้มากจนรู้สึกว่ เราไม่ได้อยู่กับเขา บางที่ตอนเปิดประเด็นก็คุยไปเรื่อย ๆ แต่ก็มีใครงว่าจะทำแบบนี้ แต่จริง ๆ เขา เขาก็มีประเด็นของเขาที่สามารถพูดไปเรื่อย ๆ ได้โดยที่ไม่ต้องอาศัยแบบฝึกหัดที่ทำให้เขา growth หรืออะไรแบบนี้ แต่พอเรารู้สึกว่าเฮ้ยเดี๋ยวก่อนเราจะทำแบบฝึกหัดไม่ทันปึบ มันเหมือนหลุดออกมาเลย” (ออย/ก2/L1379-1386)
5.5 เกิดแรงบันดาลใจเพื่อ พัฒนาตนเป็นนักวิชาชีพที่ มีประสิทธิภาพ	“practicum ทำให้เราได้เห็นความเป็น counselor ของเราชัดขึ้น ปอยยังป็น counselor ที่อยู่กับตัวเองเยอะมาก เรายังไม่เข้าใจคำว่าสมานัตตาหรือคำว่าละทิ้งตัวเอง ความว่างของตัวเรามันไม่มีเลย แล้วก็การพูดทักษะทุกอย่าง เราเรียนรู้มันมาตลอดปรากฏว่าเราไม่ได้ทำได้ดีขนาดนั้นเลย...ยังไม่เข้าใจโลกและชีวิตพอและอาจเป็น counselor ที่ยังไม่มีความสงบพอ...พอเห็นตัวเองชัดขึ้น เราก็มีความคิดอยากจะทำพัฒนาตัวเอง ...ก็เหมือนใจเราพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เพราะมนุษย์ทุกคนเป็นเหมือนกันก็คืออยากจะทำหน้าในตัวเองมากขึ้น...คือเป็น counselor แบบที่เป็นแก้วน้ำที่ไม่เต็มแก้วพร้อมที่จะเรียนรู้ชีวิตตลอดเวลา” (ปอย/ก2/ L1646-1647, L1646-1651, L1867-1868 และ ก3/L629-631, L560-563, L1153) “counselor ที่ดีต้องเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตแล้วก็ต้องจริงใจกับความรู้สึกของตัวเองก่อนว่าเรารู้สึกอย่างไร ๆ เราโกรธ client ก็โกรธอะ เราก็ได้เห็นความโง่ของตัวเองว่าตัวเองโกรธ ก็คือจะต้องมองตัวเองให้มาก ๆ ก็คือต้องเข้าใจตัวเองก่อนถึงจะไปเข้าใจคนอื่นได้ ต้องหมั่นส่องกระจก หมั่นสำรวจความคิด ความรู้สึกแล้วก็ต้องไว ก็รู้สึกว่ามันก็ฝึกกันได้นะ...คือ counselor ต้องหัดละเอียดก็ฝึกฝนเรียนรู้ผ่านจากการทำกลุ่ม...ยินดีที่จะพัฒนาต่อไป ก็ทราบไต่ที่เรายังเห็นว่าเรามีข้อบกพร่องคิดว่าดีนะ เป็นนิมิตหมายอันดีว่าเราจะได้พัฒนาต่อไป เราได้รู้ว่าเราต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองตรงนี้ให้มันดีขึ้น พร้อมจะทำให้มันคืออยากจะมี ก็ใช้เวลาต่อ ๆ ไปนี้แหละ” (แอม/ก2/L1881-1886 และ ก3/L1192-1201) “ยังต้องเรียนรู้ไปอีกเรื่อย ๆ เพราะเบิ้ลว่า counselor ก็เหมือนนักแสดงตรงที่มันต้องมีทั้งพรสวรรค์และพรแสวง...สำหรับเราบางทีใจเราอยากจะทำแต่เราไม่มีอะไรในตัวอย่างนั้นนะคะ มันก็เลยอาจจะต้องเรียนรู้แสวงหาทักษะ เรียนรู้เข้าใจตัวเอง เปลี่ยนตัวเองบ้าง หมายความว่า คนเรานี้เปลี่ยนอยู่แล้ว เปลี่ยนทุกวันทุกเวลา แต่เปลี่ยนแล้วให้มันสอดคล้องกับสิ่งที่เราจะทำ...บางทีถ้าเรามีประสบการณ์มากขึ้นเรียนรู้มากขึ้น เราอาจป็น leaderที่แบบแจ่งก็ได้” (เบิ้ล/ก2/ L1777-1779, L1898-1900, L1903-1904)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
6. คุณค่าเพิ่มจากการฝึกปฏิบัติ 6.1 การตระหนักถึงคุณค่าในชีวิต	“เรื่องมุมมองในการมองผู้อื่น เรามองกว้างขึ้น โอ้โหคนเรานี้มันเจออะไรเยอะแยะมากมายแล้วมันพิเศษ...เราได้เรียนรู้ชีวิตคนอื่นมากมาย นี่คือนั่นที่ประทับใจที่สุด” (กิด/ข3/L375-376,L1042-1043) “เปิดโลกกว้างขึ้นนะ เราเคยอยู่มุมเดียว ชีวิตเรามีแค่นี้ เราก็เดินอยู่เส้นเดียวไปเลยเวลาเราคุยกับเขาก็เหมือนกับว่าเราเดินไปบนโลกที่กว้างขึ้น” (แปม /ข2/L1151-1153) “เหมือนเห็นคุณค่า เหมือนทุกคนมันก็อยากพัฒนา อยากจะเป็นคนดีทั้งนั้นละ บางทีมันมีอุปสรรคหรืออะไรอย่างนี้ทำให้เขาถูกคนอื่นมองว่าไม่ค่อยดี แต่ลึก ๆ พอเราดูทุกคนมันก็ได้ดูเลวร้ายเหมือนที่เราคิด (ตอนแรก)” (แปม/ข2/L1160-1163) “ได้เห็นถึงพลังของกลุ่ม พลังของเด็กที่แบบ 17 -18 เพิ่งปีหนึ่ง แต่เขาแบบสามารถเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตแล้วให้เราได้เรียนรู้ด้วย...ยอมรับน้องมากขึ้น” (ออย/ก3/L1595-1597) “ผมคิดว่าเขาเรียนรู้มาเยอะกว่าผมอีก หลาย ๆ คนเขามีประสบการณ์ชีวิตมากกว่าผมด้วยซ้ำ...บางคนเขาดูเหมือนเต็มแล้วครับ ในความรู้สึกผม ผมยังอดชื่นชมเขาไม่ได้” (โชติ/ก2/L734, L741-742, L746-747) “ได้เห็นชีวิต เรานับถือเขา เราได้มองคนแบบลึกขึ้น คนทุกคนน่านับถือไม่ว่าเขาจะดีจะเลวยังไง คือดีเลวมันมีคำว่าตัดสินอยู่ แต่ว่าเขาก็มีส่วนที่งดงามซ่อนอยู่ ถ้าเราเจอเขาก็รักทุกคนมากขึ้น ได้เรียนรู้ชีวิตมากขึ้น” (กิด/ข2/ L1231-1234) “การทำกลุ่มที่เราต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อและน้ำตา แต่แก้วว่ามันเป็นเหมือนกับบาดแผลหรืออะไรที่เรากลับไปมองแล้วมีความสุข อาจจะฟังดูชาตีสตินิดนึง คือตอนทำนะ เจ็บจริง เหนื่อยจริง อยากร้องไห้จริง เสียเหงื่อ อะไรทั้งหลาย ๆ อย่างที่มันเข้ามาดมเราตอนนั้นนะคะ แต่พอจบไปแล้วตอนนี้กลับไปมอง แก้วมองว่ามันเป็นสิ่งที่มีความหมาย เป็นความทรงจำที่ดีในชีวิต แก้วที่จะได้เรียนรู้จากน้อง ๆ” (แก้ว/ก3/ L545-552) “จะรู้สึกดีทุกครั้งที่ทำกลุ่ม คือทุกครั้งที่ทำกลุ่มนี้ รู้สึกว่าขบถแล้วเหมือนรถมันบินได้ มีความสุข โดยเฉพาะ session สุดท้ายจะรู้สึกอย่างไร ตอนเข้าไปครั้งแรกจะรู้สึกว่ากลุ่มนี้จะได้แคไหนหรอก แต่พอทำกลุ่มสุดท้ายเสร็จตอนที่น้องช่วยเก็บเสื้อเทียบกับ 3 ครั้งแรก ทุกกลุ่มเลย เราจะเก็บอยู่คนเดียว แต่พอครั้งสุดท้ายนี้น้องจะช่วยเก็บเสื้อ ช่วยเก็บของ เราไม่ได้ขอแต่เขาก็เก็บให้ ก็คือจะรู้สึกว่าการงานบางอย่างทำให้โลกมันสวยขึ้น” (กิด/ข

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
6.2 ความเปลี่ยนแปลงในตนเองและสัมพันธ์ภาพกับบุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น	3/ L1043-1052) “เวลาไปทำกลุ่มนั้นเป็นประสบการณ์ทั้งชีวิตของเราเลย...จิบได้ใช้ศักยภาพแล้วก็ตัวตนที่จิบเป็นได้มากที่สุด เพราะจิบก็รู้สึก happy กับตรงนั้น อย่างทำงานเมื่อก่อนก็ไม่ได้ใช้เท่านี้เลย มันเหมือนกับหลาย ๆ อย่างที่เราเก็บอยู่ในตัว เราได้ใช้ในเวลาช่วงนี้ ...ประสบการณ์ชีวิตที่เรามีหรืออะไรที่เราจะถ่ายทอดชีวิตให้คนอื่น ขณะเดียวกันเราก็ได้เรียนรู้กับน้อง ๆ เขาก็เป็นกลุ่มของเราตรงนี้ มีความรู้สึกที่เรามีคุณค่าแล้วก็เคารพตัวเราเองมากขึ้น” (จิบ/ข3/ L310-314, L678-679, L1004-1007) “เราก็ได้เรียนรู้อะไรอย่างนี้ แล้วเราก็มาปรับกับตัวเองอย่างหนึ่งคือรู้สึกว่าตัวเองโชคดีมากเลยเพราะฟังเรื่องน้องมาช่วยเกือบทุกคนเลย เลยรู้สึกว่าชีวิต(เรา)มันดีนะ มันดี...แถมฟังเรื่องชีวิตของน้องคนนึงอย่างกับละครน้ำเน่าช่อง 7 แหมฟังแล้วแหมพูดอะไรต่อไม่ออกเลย แต่พอมาดูเสร็จเราก็โชคดีแล้วยังจะเรียกร้ออะไรนักหนา โชคดีที่ว่าเขาร้อยเท่าพันเท่าแล้วยังแบบต้องการอะไร อย่างตอนนี้แหมมีปัญหาอยู่ พอฟังปัญหาเขาเสร็จ อืมก็ใช้ มันก็ต้องค่อย ๆ แก่ เขายังแก้มาเป็นสิบปี นี่ยังแก้ไม่ได้เลย ถ้าเรามีตรงนี้ก็ค่อย ๆ ทำไป ก็เหมือนแหมตอนนี้ไม่ยอมทำกลุ่มเลยมีปัญหา แต่พอฟังเรื่องน้องแล้วแหมมันก็เตือนใจเราว่าเขายังอยู่กับความจริงได้ทุกวันเป็นสิบปีเลย ” (แหม/ข2/L1187-1195 และ ข3/L218-220) “ถ้าเป็นเมื่อก่อนก็คงจะพรวดพราด แต่ตอนนี้จะใจเย็นลง แต่อาจจะไปโรคจิตที่อื่นก็ได้ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อนบ่อย ๆ หนูชอบทำลายข้าวของ ชอบสร้างความเดือดร้อน แต่พอตอนไปทำกลุ่ม ก็สร้างความเดือดร้อนน้อยลง ไปลงที่การเขียนหนังสืออะไรอย่างนี้ ไม่ค่อยมีใครเดือดร้อน ก็ใจเย็นลง..มียังคิดบ้างบางที่แหมก็คิดนะ ทำไมผู้ชายมันยังนั่งได้เลย เป็นผู้หญิงทำไมใจร้อนจั่งคิดเปรียบเทียบนะ...ก็พยายามนะพี่พยายามนั่งมากขึ้น...อะไรที่มันโมโหขึ้นมากก็พยายาม (แหม/ข2/ L736-737, L740-741, L742-743 และ ข3/L285-290) “รู้สึกดีว่ากลุ่มเขาสอนเราเยอะ รู้สึกปลงกับชีวิตเพิ่มขึ้น ว่าเราเกิดมากับตรงนี้เราก็ ok แล้ว...เออที่แบบเราเป็นอย่างนี้แล้วได้อะไรขนาดนี้ เออเราพอใจกับชีวิตมากขึ้น” (อิน/ข2/ L1180-1182) “ถ้ามีใครมีอะไรขึ้นมา เราก็จะใช้สติมากขึ้นนะ ถ้าเกิดมีเพื่อนโทรมาถาม โทรมาคุยเกี่ยวกับปัญหาของเขา...ได้คิดมากขึ้น ใจเย็นที่จะพูดกับเขาเยอะขึ้น แล้วก็ค่อย ๆ ไปกับเขา อืมไม่ใช่ซะ ค่อย ๆ พูด ไม่รีบเร่งแบบว่าแกจะต้องเข้าใจในสิ่งที่ฉันพูดมาใน 15 วินาทีนี่นะ ไม่งั้นฉันจะโกรธนะ” (อิน/ข3/ L318-320, L324-326)

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
6.2 ความเปลี่ยนแปลงใน ตนเองและสัมพันธภาพกับ บุคคลรอบข้างที่ดีขึ้น (ต่อ)	“เปิดกว้าง รับผิดชอบต่อคนอื่นมากขึ้น ฟังคนอื่นมากขึ้นแล้วก็เหมือนมันไม่ได้ฟังมันที่ผิวนะ ฟังสิ่งที่มันซ่อนอยู่ข้างใน แล้วก็เรียนรู้ที่จะพูดอะไรที่มันดีมากขึ้น ไม่ใช่แค่สิ่งที่เคลือบอยู่ที่ผิว...บางครั้งอย่างพ่อแม่พูดอะไรมา เขาห่วงเรา ปกติถ้าแก้วกลับบ้านดึก น้ำเสียงเขาจะดุ ๆ ทำไมเราไม่บอกฉัน ไม่ให้ฉันไปรับ ทั้ง ๆ ที่เราเกรงใจนะ ถ้าเป็นเมื่อก่อน ฉันกลับเองได้ ฉันโตแล้ว ฉันดูแลตัวเองได้ แต่พอไปทำกลุ่มอย่างนี้ เราตั้งใจฟังเขามากขึ้น ตั้งใจฟังว่าเสียงในนั้นของเขาคือความห่วงของเขาที่มีให้เรา มันก็เราขอโทษนะ แก้วคิดว่าแม่กลับแล้ว มันก็จะทำให้การ response ของเราตอบกลับไปกับคนรอบ ๆ ตัว เป็นอีกแบบหนึ่ง อย่างพ่อแม่กับน้อง มันจะรู้สึกแบบสัมพันธภาพกับคนในครอบครัวดีขึ้น ก็คือเราแบบฟังเขา จริง ๆ มากขึ้น ไม่คิดของเราข้างเดียว อย่างกับแฟนแก้ว แก้วจะแบบไม่ค่อยจ้อเขา แล้วเขาก็จะจ้อแก้วมาก แก้วจะขี้รำคาญ ก็ไม่ได้ถึงกับเราต้องพยายามที่จะรักเขาถึงขนาดนั้น แต่เหมือนกับเราฟังสิ่งที่เขาต้องการจะสื่อกับเรามากขึ้น ตั้งใจฟังสิ่งที่เขาพูดมากขึ้น” (แก้ว/ก3/L1570-1573, L836-855) “เวลามีอารมณ์ที่ไม่ดีกับเพื่อน ไม่ดีกับแฟน ก็เหมือนจะเข้าใจมากขึ้นว่า ออ มันเป็นแบบนี้ ว่าเราเกิดอะไรขึ้น แล้วแฟนก็เป็นแบบนี้ คือมันช่วยเรามากขึ้น” (เบิ้ล/ก3/L711-714) “ที่แรกเราก็ไม่ได้คิดว่าเราต้องมาสนิทแค่ 2 ปีเราก็แยกย้ายไป ... ทำ practicum ด้วยกันนี่แหละ มันสนิทมากขึ้นนะ มันแท้มากขึ้น เหมือนกับช่วยกันดูแลกันมากขึ้น” (แก้ว/ก3/L859-860, L864-865) “เวลาเราบ่น ไม่สบายใจเรื่องกลุ่ม เราบ่นขึ้นไป ก็จะมีเพื่อนแบบอาจจะจะเป็นคำพูดที่มันหลุดลอยมาในเวลานั้น แต่มันก็เป็นกำลังใจให้เราได้ ก็คือเหมือนมันดูแลกันและกัน ไม่ใช่แค่เรื่องของกลุ่ม ไม่สบายใจ มันไปถึงเรื่องอาการเจ็บป่วย ไม่สบายใจ ยิ่งเราอยู่คนเดียวด้วยมีคนมาดูแลเราในช่วงที่เราค่อนข้างหนักหนาสาหัสสาครรจ์ด้วย” (ปอย/ก3/ L891-896) “สัมพันธภาพมันทำให้เราเปลี่ยนไป อย่างเห็นเพื่อนสนิทกันมากขึ้น เห็นความมีน้ำใจของเพื่อน” (แอม/ก3/L1578-1579)
6.3 ความชัดเจนในการ เลือกทำวิทยานิพนธ์หรือ การฝึกงาน	“เพิ่งจะตัดสินใจได้ว่าจะทำ Intern ปอยว่าเพราะว่าอิทธิพลของวิชานี้ ด้วยความคิด ด้วยทุกอย่าง ด้วยมุมมอง การเปลี่ยนโลก การเปลี่ยนมุมมองต่าง ๆ นี่มันเปลี่ยนจากวิชานี้ ...อยากจะทำอะไรก็ได้ที่มีมันอยู่กับชีวิต ที่มันอะไรแบบนี้ ไม่ต้องใหญ่โตไม่ต้องอะไรเป็นชีวิตที่เรียบง่าย มันก็ ok ที่ผ่านมาเราอยู่กับอนาคตมากเกินไป เราไม่ได้อยู่กับใจที่เรามองว่าสิ่งปัจจุบันเราชอบอะไร ก็เลยได้คำตอบมาว่า Intern ดีกว่า” (ปอย/ก3/ L86-

ประเด็นหลัก (theme) / ประเด็นย่อย (subtheme)	ตัวอย่างข้อมูล (data bits)
6.3 ความชัดเจนในการเลือกทำวิทยานิพนธ์หรือการฝึกงาน (ต่อ)	-88, L124-127) “(ตอนแรก) ไม่ได้คิดว่าจะทำ Intern เพราะว่าที่จริง แล้วเราไม่ได้ชอบปฏิบัติ เพราะรู้สึกว่าการปฏิบัติได้ไม่ดี แล้วเราจะเหมาะกับทางวิชาการมากกว่า แล้วพอได้ทำกลุ่ม มันเริ่มกลุ่มแรกไม่ได้ดีแต่ว่า มันเริ่มสนุกแล้ว ว่ามันได้คุยกับน้องได้ฟังน้องเขาพูดคุยถึงเรื่องราวชีวิต แล้วเราจะจัดการตัวเองยังไงเวลาเจอ case คือมันเป็นอะไร เหมือนได้เห็นการได้ฝึกตัวเองชัดเจน แล้วก็จากเคย ย้อนว่าเราไม่เก่งปฏิบัติ เราก็เลยเริ่มแซว ๆ ว่า จะทำ Thesis หรือ Intern ดี เพราะ Intern ก็น่าสนุกดีเหมือนกันนะ...แต่คิดว่าวิทยานิพนธ์จะเป็นภาษีดีกว่าในการที่จะเป็นอาจารย์ และสามารถที่จะใช้การทำกลุ่มได้ในวิทยานิพนธ์ได้ คิดว่ายังมีโอกาสได้ทำกลุ่มได้อีกในเวลาต่อมา ” (เป็ล/ก3/L157-164,แบบกรอกข้อมูล) “เราคิดว่าเรามีความสามารถไม่พอ เราเข้ากระบวนการก็ไม่เข้าใจ แต่พอไปทำแล้ว เราก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับน้องนี่นา เราไม่ได้จะไปนั่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ...อยากเป็น counselor ที่ทำ counseling เป็น อันนั้นก็จุดใหญ่เหมือนกัน practicum เรายังทำไม่เป็นเลย เอาอีก ยังค้างอยู่...พอได้ Intern ก็ทำให้เราเรียนรู้และเข้าใจชีวิตมากขึ้น ก็ได้อยู่กับน้อง ก็ได้เรียนรู้” (แอม/ก3/L297-300, L358-359, L385-386)

ภาคผนวก ข

1. แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม
2. แบบบันทึกข้อมูล (การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1)
3. แบบบันทึกข้อมูล (การสนทนากลุ่มครั้งที่ 3)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ใน 3 ระยะ ดังนี้

1. คำถามในการสนทนากลุ่มในระยะก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา
 คำถามหลัก ประสพการณ์ในระยะก่อนการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็น
 อย่างไร เช่น
 - (1.) คุณเห็นว่าจิตวิทยาการปรึกษาเป็นอย่างไร
 - (2.) คุณมองว่านักจิตวิทยาการปรึกษาจะเป็นอย่างไร
 - (3.) คุณเห็นว่าวิชาการศึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตน่าจะเป็นอย่างไร/คาดว่าจะได้อะไร
 - (4.) คุณเห็นว่ามียะไรบ้างที่จะช่วยพวกคุณในการเรียนวิชานี้
 - (5.) คุณเตรียมตัวไปฝึกปฏิบัติอย่างไร
 - (6.) ครั้งแรกที่คุณได้เข้าไปสถานที่ฝึกปฏิบัติ พวกคุณรู้สึกอย่างไร
 - (7.) ถ้าหากว่าพุ่มนี้คุณจะต้องฝึกปฏิบัติเป็นวันแรก คุณจะเป็นอย่างไร...คุณจะทำ
 จัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไร

2. คำถามในการสนทนากลุ่มในระยะระหว่างการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา
 คำถามหลัก ประสพการณ์ในระยะระหว่างการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็น
 อย่างไร เช่น
 - (1.) คุณทำกลุ่มครั้งแรกเป็นอย่างไรบ้าง...ส่งผลกระทบต่อการทำกลุ่มครั้งต่อไปหรือไม่
 อย่างไร
 - (2.) คุณทำกลุ่มครั้งต่อ ๆ ไปเป็นอย่างไรบ้าง
 - (3.) การนิเทศมีผลกระทบต่อปฏิบัติของคุณอย่างไร(ของรุ่นพี่ที่สถาบัน/ของอาจารย์ในชั้น
 เรียน)
 - (4.) คุณได้พูดคุย/ขอคำแนะนำ/คำปรึกษากับคนรอบข้าง (ใคร) ใดบ้าง
 - (5.) คุณได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติมจากการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ผ่านมา
 - (6.) คุณมองการทำกลุ่ม / วิชาการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตอย่างไร/แตกต่างจากที่คิด
 ไว้หรือไม่อย่างไร

3. คำถามในการสนทนากลุ่มในระยะหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยา
 คำถามหลัก ประสพการณ์ในระยะหลังการฝึกปฏิบัติการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็น
 อย่างไร เช่น

- (1.) คุณรู้สึกอย่างไรบ้าง หลังจากเรียนวิชานี้จบแล้ว
- (2.) วิชานี้ทำให้พวกคุณเห็นการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นอย่างไร
- (3.) วิชานี้ทำให้คุณมองนักจิตวิทยาการปรึกษาเป็นอย่างไร
- (4.) วิชานี้ทำให้คุณมองตนเองอย่างไร มีผลอย่างไรกับตัวเอง
- (5.) คุณคิดว่าประสบการณ์ใดในวิชานี้ที่รู้สึกประทับใจมากที่สุด เพราะเหตุใด เป็นต้น

@@@

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อเล่น.....

แบบบันทึกข้อมูล
(การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1)

1. เพศ O หญิง O ชาย

2. อายุ ปี

3. การศึกษาระดับปริญญาตรี

สถาบัน..... คณะ.....

ภาควิชา..... สาขาวิชา.....

- ประสบการณ์ฝึกงานในระดับปริญญาตรี/ ประสบการณ์ทำงาน (จนถึงปัจจุบัน)

สถานที่ปฏิบัติงาน	ระยะเวลา (เดือน/ปี)	ตำแหน่ง/ลักษณะงาน

4. ฉันเลือกเรียน “สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา” เพราะ.....
.....
.....
.....

5. ฉันเลือกฝึกงานที่..... เพราะ.....
.....
.....

😊 ขอขอบคุณค่ะ 😊

ชื่อเล่น.....

แบบกรอกข้อมูล

1. ฉันเลือกทำ Internship หรือ Thesis

ก่อนทำกลุ่ม

 Internship เพราะ..... Thesis เพราะ.....

ระหว่างทำกลุ่ม

 Internship เพราะ..... Thesis เพราะ.....

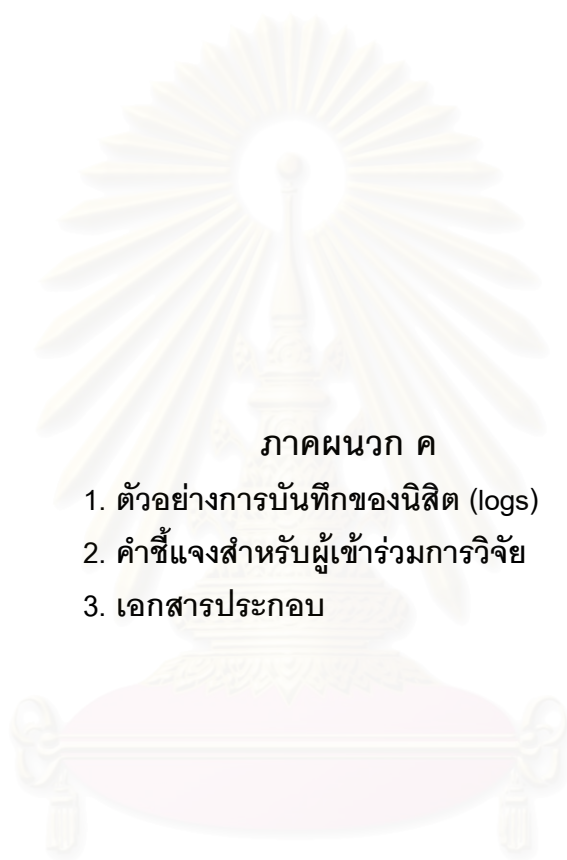
หลังทำกลุ่ม

 Internship เพราะ..... Thesis เพราะ.....

2. สถานที่ฝึก (Practicum in Counseling)

กลุ่มที่	สถานที่	วัน/เดือน/ปี	จำนวน (ช/ญ/รวม)

😊 ขอบคุณค่ะ 😊

ภาคผนวก ค

1. ตัวอย่างการบันทึกของนิสิต (logs)
2. คำชี้แจงสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย
3. เอกสารประกอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจงสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัยและการคุ้มครองสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย

ดิฉัน น.ส. กชวร จุ่มมณี เป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในขณะที่ดิฉันกำลังศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์ในการปรึกษาจิตวิทยาวิสิต ของนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา” ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่นิสิตได้ประสบมา โดยข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในวิชาการปรึกษาจิตวิทยาวิสิต ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการนำไปพัฒนานิสิต และเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้สนใจในการปฏิบัติการปรึกษาจิตวิทยาวิสิตของนิสิตปริญญาโทสาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ดิฉันคิดว่าท่านเป็นบุคคลที่สามารถให้ความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อกรงานวิจัยในครั้งนี้ ถ้าหากท่านยินดีที่จะเข้าร่วมการวิจัย ดิฉันจะขออนุญาตนำบันทึก (logs) ของท่านจากวิชาการปรึกษาจิตวิทยาวิสิต และดำเนินการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิชาการปรึกษาจิตวิทยาวิสิตของท่านในระหว่างก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติการปรึกษาจิตวิทยา ในระหว่างการสนทนากลุ่มดิฉันจะขออนุญาตบันทึกเทป เพื่อให้ได้เนื้อหาที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ โดยข้อมูลที่ได้จากท่าน ดิฉันจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ด้วยความระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทั้งตัวท่านเองและบุคคลผู้เกี่ยวข้อง เทปการสนทนากลุ่มจะมีการจัดเก็บอย่างเหมาะสมและเป็นความลับ โดยจะดำเนินการทำลายเมื่อการศึกษาครั้งนี้สิ้นสุดลง

หากท่านมีข้อสงสัยใด ๆ เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ดิฉันมีความยินดีที่จะตอบคำถามให้ท่านเข้าใจ ท่านมีสิทธิ์ที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้ และถึงแม้ว่าท่านได้ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ท่านก็จะยังคงมีสิทธิ์ที่จะยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ได้ตลอดเวลาตามที่ท่านต้องการได้ โดยจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่าน

ขอขอบพระคุณ

น.ส. กชวร จุ่มมณี

สำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้าได้รับคำชี้แจงตามรายละเอียดข้างต้นแล้ว มีความเข้าใจและยินดีเข้าร่วมการวิจัย

ลงชื่อ

(.....)

วัน/เดือน/ปี

24 กรกฎาคม ๒๕๕๗

วันที่เป็นการนัดกลุ่มที่ ๑ ซึ่งเป็นกรรณิการนัดกลุ่มแนวโอบล้อม ก่อนทำการนัดผู้รับผิดชอบด้านเนื้อหาเรื่องใหม่เลย
 ได้ลองทำกรรณิการนัดกลุ่มแนวโอบล้อม ซึ่งไม่มีแบบฝึกหัดนำมาก่อนช่วยกันคิดใช้ตัวเราเป็นเคสเรื่องเพื่อทำกรรณิการ
 กลุ่มนี้เน้น การนัดกลุ่มให้กับสมาชิกที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งรู้จักกันมาตั้งแต่ตอนสอบ จึงเลือกให้
 การนัดกลุ่มแนวโอบล้อม สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการนัดกลุ่มครั้งนี้ ก็ได้เห็น กระบวนการนัดกลุ่มที่ถูกต้องจริงๆ
 จากที่เคยอ่านจาก internship ของรุ่นพี่เท่านั้น ช่วงเปิดกลุ่มตอนแรก ก็เกิดภาวะวุ่นวาย
 สมาชิกยังไม่เข้าสู่เรื่องเข้ากัน ยังพูดกันตลกเรื่องเรื่องอื่นกัน กว้างๆ ทั่วๆ ไป แต่เมื่อเวลาผ่านไป
 การนัดกลุ่มจึงจำกัดคือเพียง 4 session เท่านั้น ขึ้นเข้าได้ดูบรรยากาศกลุ่มและ ความไว้วางใจที่มีต่อกัน
 ของสมาชิก จึงบอกกับสมาชิกว่าให้เขาอยู่กับตัวเอง แล้วฝึกถึงเรื่องที่ยาวๆ เข็มขึ้นของเทคโนโลยี เพื่อ
 จากเรื่องราวก่อนหน้าที่สมาชิกพูดมาเรื่อง กว้างๆ จึงมีสมาชิกได้เริ่มเล่าเรื่องราวของตนให้กลุ่มฟัง
 บรรยายในในกลุ่ม หรือไปช่วยตามคนอื่น ช่วยเหลือกัน รับฟังเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เกิดความ
 ไว้วางใจเล่าเรื่องราว ที่เกิดอยู่ในใจหรือความทุกข์ใจ นอกจากนี้ยังได้ เห็น การเคลื่อนไหวไปของคนที่
 ที่ก่อนๆ แต่ตอนนี้ไปได้ด้วยตัวของมันเอง สิ่งที่ได้เห็นแล้วของสมาชิกแต่ละคนได้เคยออกมาสู่กลุ่ม
 ถึงขนาดเล่าเรื่องตนเอง โดยเราไปปล่อยให้ไปกำหนด กระบวนการไว้ให้เกิดขึ้น สมาชิกต่างเล่าถึง สิ่ง
 ที่เห็นในชีวิตประจำวัน ของเพื่อนสมาชิกกันเอง ทำให้สมาชิกได้เรียนรู้ ที่กันและกัน ได้เอง เกิด
 การเข้าใจตนเอง และ เพื่อนสมาชิกอื่นมากขึ้น แต่สิ่งที่ยากที่สุดได้เห็นอย่างชัดเจนคือ การเข้าใจ
 ที่เห็นในเรื่องของสังคมกับเทคโนโลยี ในการนัดกลุ่มคือ การเข้าใจโลกและวิถีชีวิตของคนที่จริง สิ่งที่ยากที่สุด
 ขบวนการทำให้พวกเขารู้สึกว่าใจอยู่ที่นี่ เป็นความรู้สึกที่สัมผัสกับเทคโนโลยีโลก และวิถีชีวิตที่
 เราสามารถมอง ว่าพวกเขาได้มองเขาได้ ภา คย์ไปรับ ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญของผู้นำกลุ่ม และสำหรับทุกคน
 เพื่อการดำเนินชีวิตของเขาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางการจัดโครงการพัฒนา EQ ให้แก่นักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2547

วัน/เดือน /ปี	รายละเอียดของนักศึกษา	จำนวน (คน)	จำนวนห้องที่ใช้ ทั้งหมด (ห้อง)	กิจกรรมของสถาบัน	หมายเหตุ
26-27 มิ.ย. 47					
3-4 ก.ค. 47				กีฬาน้องใหม่	
10 -11 ก.ค. 47	โปรแกรมวิชาการจัดการวัฒนธรรม ปี 1	30	4	เปิดโลกชมรม	
16-18 ก.ค.47	โปรแกรมวิชาบรรณารักษ์ ปี 1	39	5		วิทยากร 4 + 1
24-25 ก.ค. 47	โปรแกรมวิชาภาษาไทย ปี 4	32	4		
31ก.ค. -1 ส.ค. 47				แก้วรวมชื่อ / สัปดาห์ ก่อนสอบกลางภาค	
3-9 ส.ค. 47				สอบกลางภาค	
14-15 ส.ค. 47	โปรแกรมวิชาภาษาไทย ปี 3	32	4	กีฬาสู่นันทาสามัคคี	
21-22 ส.ค. 47	โปรแกรมวิชาภาษาไทย ปี 1	40	5	กีฬาสู่นันทาสามัคคี	วิทยากร 4 + 1
28-29 ส.ค. 47				กีฬาสู่นันทาสามัคคี	วันปิดงานกีฬา
3-5 ก.ย. 47 (3วัน)	นักศึกษาองค์การนักศึกษา	56	นอกสถาบัน		วิทยากร 4 + 4
10-12 ก.ย.47(3วัน)	นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ปี 1	45	6 ทางคณะจัดห้องให้		วิทยากร 4 + 2
18-19 ก.ย. 47					
25-26 ก.ย. 47				สัปดาห์ก่อนสอบ	
27ก.ย. -1 ต.ค. 47				สอบปลายภาค	

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว กชวร จุ่มณี เกิดวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2523 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นบุตรคนแรก จากจำนวนบุตร 2 คน ของนายประเมษฐ์และนางพรธนิภา จุ่มณี สำเร็จ การศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ (เกรดเฉลี่ย 3.39) เมื่อปีการศึกษา 2544

ประสบการณ์เกี่ยวกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

1.	เป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาตน	8	ครั้ง
2.	เป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาแบบรายบุคคล	10	ครั้ง
3.	เป็นผู้นำกลุ่มจิตสัมพันธ์	2	กลุ่ม
4.	เป็นผู้นำกลุ่มพัฒนาตน	7	กลุ่ม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย